תלמוד ירושלמי · מפרשים · נועם ירושלמי · סדר נשים

נועם ירושלמי על יבמות

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

נועם ירושלמי על יבמות

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/נועם-ירושלמי-על-יבמות/
הקובץ נוצר ב־21 בנובמבר 2026 מגרסה v39-202611200317 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 5
הלכה א 5
הלכה ב 18
פרק ב 19
הלכה א 19
הלכה ב 22
הלכה ח 25
הלכה יא 26
פרק ג 27
הלכה א 27
הלכה ג 35
הלכה ד 39
הלכה ה 41
הלכה י 43
הלכה יא 45
פרק ד 45
הלכה א 45
הלכה ב 52
הלכה ג 52
הלכה ח 53
הלכה יא 54
הלכה יב 55
הלכה יג 56
פרק ה 56
הלכה ב 56
הלכה ד 57
הלכה ח 58
פרק ו 65
הלכה א 65
הלכה ד 66
הלכה ה 66
פרק ז 68
הלכה א 68
הלכה ד 70
הלכה ו 70
הלכה ז 71
פרק ח 71
הלכה א 71
הלכה ב 74
הלכה ו 78
פרק ט 86
הלכה א 86
הלכה ד 87
הלכה ה 88
הלכה ח 89
פרק י 90
הלכה א 90
הלכה ב 95
הלכה ג 97
הלכה ד 103
הלכה ו 105
הלכה ז 111
הלכה ח 116
פרק יא 121
הלכה ב 121
הלכה ה 125
הלכה ו 125
פרק יב 125
הלכה ג 125
פרק יג 129
הלכה ב 129
הלכה ה 132

הלכה ו 133
הלכה ז 138
הלכה יג 141
הלכה יד 143
פרק יד 144
הלכה א 144
הלכה ב 149
הלכה ג 152
הלכה ד 152
הלכה ה 152
הלכה ו 153
פרק טו 155
הלכה ד 155
הלכה ח 157
הלכה ט 160
הלכה י 164
פרק טז 166
הלכה ב 166

פרק א

הלכה א

קטע ה

אתי דר' הונא כאבא שאול דתניא אבא שאול אומר הכונס את יבמתו לשם נוי או לשם דברים אחרים ה"ז בעילת זנות וקרוב בעיני להיות הולד ממזר מה אבא שאול כר' עקיבא דר' עקיבא אמר יש ממזר ביבמה: מה דאמר ר' עקיבא ביבמה שזינתה. מה דאמר אבא שאול ביבמתו. ולכאורה קשה דאיך ס"ד דאתי דאבא שאול כר' עקיבא הא הא דפליגי ר' עקיבא וחכמים היינו ביבמה לשוק דהוי חייבי לאוין אבל הכא אם מתכוין לדבר אחר הוי כמו ממזר מחייבי כריתות:

ע"כ נראה לי דהירושלמי רוצה לומר דאתי כר' עקיבא: דאל"ה לא הוי ממזר אעפ"י שהוא מחייבי כריתות: והטעם כיון דלא תפסי קדושין לשום אדם וכמו שכתבו התוס' ביבמות (ד' מ"ט) דאליבא דרב דאמר אין קדושין תופסין ביבמה איצטריך לאשמועינן שפיר דלא הוי ממזר וטעמא אור"ת דהוי כעובדי כוכבים ומזלות ועבד שאין בה קדושין לשום אדם וליבם נמי לאו בת קדושין היא אלא ביאה הוא דאיתא בה כו' [כן איתא בירו' (פ"ג דקדושין תני עובד כוכבי' ומזלו' ועבד הבא על בת ישראל הולד ממזר ר' שמעון ב"ר יהודה אומר בשם ר"ש אין הולד ממזר שאין ממזר אלא מאיסור שהיא אסורה עליו איסור ערוה וחייבין עלי' כרת ושניהם מקרא א' דרשו כו' ר"ש בן יהוד' דריש מה אשת אביו מיוחדת שאין לה עליו קדושין אבל יש לה קדושין על אחרים הולד ממזר יצא עובד כוכבים ומזלות ועבד שאין לו עלי' ולא על אחרים קדושין. התיב ר' שמואל בר אבא על ההיא תנייא קדמייא הרי יבמה שזינת' הרי אין לה עליו ולא על אחרים קדושין והולד כשר] וא"כ סובר הירושלמי דגבי יבמה כיון דאין קדושין תופסין בה א"כ הרי אין לה עליו ולא על אחרים קדושין א"כ אפי' מתכוין לדבר אחר אין הולד ממזר רק כר"ע דאמר יש ממזר מיבמה לשוק וע"ז משני דכאן אפי' חכמים מודה דאיפשר דסברי דהוי כחייבי לאוין דתפסי קדושין וע"כ אין ממזר מיבמה לשוק אבל אם היבם אינו מתכוין למצוה הולד ממזר מפני אשת אח שלא במקום מצוה:

ויתבאר יותר עפ"י מאי שביארתי על הירושלמי דיבמות (פ"ז ה"ז) ממזר פוסל ומאכיל באיזה צד בת ישראל לכהן ובת כהן לישראל וילדה ממנו בת והלכה הבת ונישאת לעבד או לעובד כוכבים ומזלות וילדה ממנו בן ה"ז ממזר כו' לית הדא פליג על רב דרב אמר עובד כוכבי' ומזלות ועבד הבא על בת ישראל הולד כשר פתר לה בעובד כוכבי' ומזלו' פסול ובעבד פסול [ובבבלי (ד' ס"ט) אמרינן א"ל ר"ל לר' יוחנן כמאן כר"ע דאמר יש

ממזר מחייבי לאוין אפי' תימא רבנן בעובד כוכבים ומזלות ועבד מודה. דכי אתא רב דימא אמר ר' יצחק בר אבדימא משום רבינו עובד כוכבים ומזלות ועבד הבא על בת ישראל הולד ממזר]:

ולכאורה צריך להבין הירושלמי דמוקי בעובד כוכבים ומזלות פסול ועבד פסול דאם אתי כר"ע דאמר אין קדושין תופסין בחייבי לאוין א"כ אמאי צריך לאוקמי בעובד כוכבים ומזלות פסול ועבד פסול ותירץ הק"ע דבלא"ה ליכא לאו בעובד כוכבים ומזלות ועבד עיי"ש:

ואיפשר לומר דלכאורה צריך לבאר דהטעם של רב דאמר דעובד כוכבים ומזלות ועבד הבא על בת ישראל הולד כשר הוא אליבא דכ"ע אפי' לר"ע וכמו דאמרינן ביבמות (ד' מ"ה) ובירו' (פ"ג דקדושין ה' י"ב) תני עובד כוכבי' ומזלו' ועבד הבא על בת ישראל הולד ממזר ר"ש בן יהודה בשם ר' שמעון אין הולד ממזר שאין ממזר אלא מאשה שהיא אסורה עליו איסור ערוה וחייבין עליו כרת ושניהם מקרא א' דרשו לא יקח איש את אשת אביו ר"מ דרש מה אשת אביו שאין לה עליו קדושין והולד ממזר כו' ופי' הפ"מ ר"מ דאיהו ת"ק דבריית' ור"ש בן יהוד' דרש מה אשת אביו מיוחדת שאין לה עליו קדושין אבל יש קדושין על אחרים כו' ואמרי' שם חד בר נש אתא לקמי' דרב א"ל בנין דילדותא אמי' מן ארמאי א"ל כשר כו' אע"ג דרב אמר עובד כוכבי' ומזלו' ועבד שבאו על בת ישראל הולד כשר כו' וא"כ משמע שהטעם שסובר כמו ר"ש ב"י דמחמת שאין לה עליו ולא על אחרים קדושין לא הוי ממזר וא"כ מאי מהני הא דקאמר בעובד כוכבים ומזלות פסול ועבד פסול:

אך איפשר לומר דהירושלמי ס"ל דהא דאמרינן עובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל הולד ממזר היינו אליבא דר"ע דאמר אין קדושין תופסין בחייבי לאוין אבל אליבא דרבנן לא מהני לחומרא דמחמת שאין קדושין תופסין יהא כחייבי כריתו' ויהי' הולד ממזר [דלא כש"ס דילן דקאמר ביבמות (ד' ע') א"ל ר"ל לר' יוחנן כמאן כר"ע ומשני אפי' תימא בעובד כוכבים ומזלות ועבד מודו רבנן וכי אתא רב דימא כו'] וע"כ סובר הירושלמי דזה לא מהני רק לר"ע. וע"כ לא מצי לתירוצי אליבא דרבנן דמחמת דאין קדושין תופסין יהא הולד ממזר אפי' לרבנן דהא אין קדושין תופסין לא לדידי' ולא לאחרים אך זהו דווקא אם יהא הולד ממזר מחמת דאין קדושין תופסין אבל לר"ע דמחייבי לאוין הולד ממזר ע"כ אפי' בעובד כוכבים ומזלות נמי הולד ממזר וע"כ משני דדוק' בעובד כוכבים ומזלות פסול ועבד פסול דהיינו שהוא מעמון ומואב הוי חייבי לאוין [אבל להש"ס דילן ליכא נ"מ דאי אמרינן דזה לא מהני הא דאין קדושין תופסין לכ"ע. א"כ אפי' לרבנן נמי הולד

ממזר וע"כ אמרינן ביבמות (ד' ע') אפי' תימא רבנן בעובד כוכבים ומזלות ועבד מודו דכי אתא רב דימי א"ר יצחק ב"ר אבדימי משום רבינו עובד כוכבים ומזלות ועבד הבא על בת ישראל הולד ממזר דהטעם כיון דלא תפסי קידושין כלל ולא מחלק בין עובד כוכבים ומזלות פסול לאינו פסול דלשיטת הש"ס דילן ליכא נ"מ דמ"ד כשר אפילו באשת איש נמי כשר כיון דלא תפסי קדושין בין לדידי' בין לאחר וכמו שיתבאר:

ובזה יתבאר החילוק שבין הבבלי לירושלמי בענין מה דקיי"ל ביבמו' (ד' מ"ה) דעובד כוכבי' ועבד הבא על בת ישראל הולד כשר בין בפנוי' בין באשת איש והטעם דאע"ג דבאשת איש הוי כחייבי כריתות. אעפ"כ כיון דלא תפסי קדושין מהני דע"כ לא הוי הולד ממזר אפי' במקום דהוי חייבי כריתות וע"כ מוקי לה כרבנן ולא כירושלמי דמוקים כר"ע [ועיין בתוס' יבמות (ד' ט"ז) שנדחקו בזה דמניין מוכח דלר"ע עובד כוכבים ועבד, הבא על בת ישראל הולד ממזר] אבל הירושלמיסובר דעובד כוכבים ומזלות ועבד הוא דלא מהני מה דלא תפיס קדושין אבל זהו דוקא לר"ע (וע"כ מוקי לה בעובד כוכבים ומזלות פסול ועבד פסול). ע"כ הולד ממזר דלא מהני מה דאין קדושין תופסין לכ"ע אבל לרבנן דקדושין תופסין בחייבי לאוין ע"כ לא הוי ממזר מעובד כוכבים ומזלות ועבד דמחמת שאין לה קדושין אין הולד ממזר כיון דלא תפסי קדושין לכ"ע וע"כ סובר הירושלמי דדוקא בפנוי' אבל לא בא"א דבזה הוי ממזר וכמו שאבאר לקמן וע"כ אומר רב דהולד כשר מחמת דסובר כרבנן דמחייבי לאוין לא הוי ממזר

[**וע"כ** אמרינן שם בירושלמי (פ"ג דקידושין ה' י"ב) דיש חילוק בין פנוי' ובין אשת איש וכמו דאמרינן שם א"ר יעקב בר אחא תני' תמן הפוסל פוסל בפנויה והמכשיר מכשיר אפי' באשת איש ר' תנחום בר פפא שלח שאל לר' יוסי תרין עובדין מן אלכסנדרין א' בפנויה וא' בא"א באשת איש שלח ליה כתיב לא יבוא ממזר בקהל ה' בפנויה שלח ליה כתב מבדין אתם שאין אתם מוזהרין על בנות ישראל הקדשות. א"ל לר' מנא סב וחתים וחתם (פי' שבא"א פסול) א"ל לר' ברכיה סב וחתום ולא קיבל עליה מן דקמון קם ר' מנא עם ר' ברכי' א"ל למה לא חתמת. א"ל לא כן אמר ר' יעקב בר אחא תנוי תמן הפוסל פוסל בפנויה והמכשיר מכשיר אפי' באשת איש כו' וא"כ פליגי בזה הירושלמי והבבלי דלשיטת הירושלמי פסול אם בא עובד כוכבים ומזלות על א"א. דאע"ג דעובד כוכבים ומזלות ועבד לא תפסי קידושין היינו דווקא בפנויה ואע"ג דלא תפסי קידושין אך הא דלא תפסי קידושין הוא לאו משום חומר הערוה אלא דלית להו קידושין. אבל מ"מ אינו מגרע שאם בא על אשת איש וא"כ הוי חייבי כריתות ע"כ אף שאין להם ולא על אחרים קידושין אפ"ה הולד ממזר אבל הש"ס דילן מסיק ביבמות (ד' מ"ה) דהלכתא

עובד כוכבים ומזלות ועבד הבא על בת ישראל הולד כשר בין בפנויה בין בא"א והטעם דילפינן מאשת אב מה אשת אב דלדידיה לא תפסו קידושין לאחריני תפסי קידושין לאפוקי עובד כוכבים ומזלות ועבד דלא תפסי בה קדושין כלל וע"כ מסיק דאפי' בא"א נמי לא הוי הולד ממזר וע"כ אומר בירושלמי לא כן אמר רב אחא בר יעקב תניי תמן (פי' בבבל) הפוסל פוסל בפנוייה והמכשיר מכשיר באשת איש) אבל לשיטת הירושלמי דדוקא בפנוייה אבל באשת איש הולד ממזר]:

ובזה יתיישב הירושלמי הכא מה אבא שאול כר' עקיבא דר' עקיבא אמר יש ממזר ביבמה [וכמו שביארתי דיבמה לא תפסו בה קידושין כלל וא"כ איך אמר אבא שאול הכונס את יבמתו לשם נוי לשם אישות ה"ז בעילת זנות וקרוב להיות הולד ממזר דכיון דלא תפסו קידושין כלל לא הוי הולד ממזר וע"ז משני מה דאמר ר' עקיבא ביבמה שזינתה מה דאמר אבא שאול ביבמתו (פי' דאעפ"י דרבנן פליגי ביבמה שזינתה היינו משום דהתם לא הוי רק חייבי לאוין ובחייבי לאוין ס"ל לרבנן דאין הולד ממזר ואע"ג דכאן לא תפסי קידושין אעפ"כ לא הוי הולד ממזר משום דלא תפסו קידושין כלל לא ליבם ולא לאחרים וע"כ לא הוי הולד ממזר אע"ג דלא תפסו קידושי) וע"ז אומר מה דאמר אבא שאול ביבמתו (פי' דכיון דיבמתו אינו מתכוין למצוה א"כ הוי כמו חייבי כריתות. ובחייבי כריתות הוי הולד ממזר אע"ג דלא תפסו קידושין כלל דכיון דהוי חייבי כריתות אינו מגרע במה דלא תפסו קידושין כלל כמו שביארתי לשיטת הירושלמי ודו"ק:

קטע י

(**שם**) מה כדון יבמה יבוא עלי' מה עלי' שנאמר להלן ביבמה אף עלי' שנאמר כאן אפילו ביבמתו אמרה תורה ואשה אל אחותה לא תקח אין לי אלא היא צרתה מניין ת"ל לצרור לא לצרתה ולא לצרת צרתה אין לי אלא אחות אשתו שאר כל העריות מניין ר' זעירא בשם ריב"ח כו' מה אחות אשתו מיוחדת ערוה שיש לה היתיר לאחר איסורא הרי היא אסורה להתייבם שאר כל העריות שאין להם היתר לאחר איסורן לא כש"כ מה זו ערוה פוטרת צרתה אף כל שאר עריות פוטרות צרותיהן עד כדון כר' עקיבא כר' ישמעאל תני ר' ישמעאל מה מצינו אחות אשתו מיוחדת ערוה שחייבין על זדונה כרת ועל שגגתה חטאת הרי היא אסורה להתייבם אף כל ערוה שחייבין על זדונה כרת ועל שגגתה חטאת ההא אסורה להתייבם מה נפיק מביניהן אלמנה לכה"ג מאן דמר ערוה שיש לה היתר לאחר איסורה זו הואיל ואין לה היתר לאחר איסורה הרי היא אסורה להתייבם. מאן דמר ערוה שחייבין על זדונה ועל שגגת' חטאת הרי זו אסורה להתייבם זו הואיל ואין חייבין על זדונה כרת ועל שגגתה חטאת תהא מותרת להתייבם:

והנה בהא דקאמר עד כדון כר"ע פי' הפ"מ זו היא לשיטת ר"ע דיליף מק"ו כר' ישמעאל אבל לר' ישמעאל מצינו ברייתא דיליף במה מצינו והוא דוחק דבכל מקום דקאמר עד כדון כר' עקיבא כר' ישמעאל (פי' דר"ע דריש לשונות כפולין כר' ישמעאל (פי' לר' ישמעאל שסובר דדברה תורה כלשון בני אדם א"כ לא יכול ליליף מזה) וא"כ היכן מצינו שנחלקו בזה במקום אחר והק"ע פי' עד כדון כר' עקיבא דסובר דאפילו חייבי לאוין פטורין מחליצה ויבום אלא כר"י דפליג וסובר דחייבי לאוין חולצת ולא מתייבמת וא"כ אף חייבי לאוין פטורין שהרי אין היתר לאיסורן ובסמוך יתבאר שאין שיטת הירושלמי כן:

ע"כ נראה לי דהא דקאמר עד כדון כר' עקיבא כר' ישמעאל הוא כמו דאמרינן בירושלמי (פי"א דיבמות ה"א) עד כדון בת בתו בתו מניין רב אמר אם על בת בתו הוא מוזהר לא כש"כ על בתו כו' וכר' ישמעאל דר' ישמעאל אמר למידין מק"ו ואין עונשין מק"ו מנלן ואתי' כההיא דתני חזקי' ובת כהן כי תחל לזנות מה ת"ל איש להביא את הבא על בתו שתהא בשריפה אמר ר"י ב"ר בון אפי' לאזהרה את ש"מ. ואם כן פריך לר' ישמעאל דס"ל דלמידין מק"ו ואין עונשין מק"ו והנה לכאורה הוא דלא כשיטת הש"ס דילן דאמרינן במכות (ד' י"ז) אפי' למ"ד עונשין מן הדין אין מזהירי' מן הדין ואיפשר דקאמר למידין מן הדין היינו לענין מצות אבל אין עונשין מ"ה ואיפשר דאין מזהירין נמי עכ"פ סובר הירושלמי דר' ישמעאל סובר דאין עונשין מן הדין וע"כ פריך דבתו מנ"ל לר' ישמעאל שסובר דאין עונשין מן הדין ובסנהדרין (ד' ע"ו) אמרינן וכי עונשין מן הדין גלוי מילתא בעלמא הוא רבא אמר כו' וע"כ פריך הירושלמי דלר' ישמעאל שסובר דאין עונשין מק"ו א"כ מניין יליף לבתו:

וע"כ קאמר הכא נמי עד כדון כר' עקיבא כר' ישמעאל (פי' דלר"ע ניחא שפיר דיליף מק"ו מה אחות אשתו שיש לה היתר אחר איסורה הרי היא אסורה להתייבם שאר כל העריות שאין לה היתר לאחר איסורן לא כש"כ מה זו פוטרת צרתה אף כל שאר העריות פוטרות צרותיהן) וע"ז אומר עד כדון כר' עקיבא (פי' דר"ע סובר דעונשין מן הדין) אבל כר' ישמעאל (פי' דס"ל דאין עונשין מן הדין א"כ ליכא למילף מק"ו דא"כ לא יענשו ע"ז דהא אין עונשין מן הדין) (ואיפשר דס"ל דכש"כ דאין מזהירין מן הדין כמו שביארתי). ע"ז אומר תני ר' ישמעאל מה מצינו אחות אשתו מיוחדת ערוה שחייבין על זדונה כרת ועל שגגתה חטאת היא אסורה להתייבם אף כל ערוה שהיא חייבין על זדונה כרת ועל שגגתה חטאת תהא אסורה להתייבם וא"כ יליף במה מצינו אבל לא בק"ו משום שר' ישמעאל סובר למידין מק"ו ואין עונשין מק"ו:

[**ובזה** יתבאר הירושלמי (פ"ה דסוטה ה"ב) עד כדון באוכלין שנטמאו באויר כלי חרס שנטמאו בשרץ (פי' הפ"מ עד כדון לא שמענו מדרשת ר"ע לטמא אחרים אלא באוכלין שנטמאו באויר כלי חרס כו' כדכתיב וכל כלי חרש אשר יפול מהם אל תוכו כו') אוכלין עצמם שנטמאו בשרץ מניין ודין הוא מה אם הכלים שאינם מטמאים באויר כלי חרס שנטמא בשרץ הרי הן מטמאין בשרץ לטמא אוכלין אוכלין עצמ' כו' עד כדון כר"ע כר' ישמעאל תני ר' ישמעאל והבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל זה ראשון שנגע בכל טמא. לא יאכל לרבות את השני השלישי מניין ודין הוא מה אם טבול יום כו' שני שפוסל את התרומה אינו דין שיפסיל בתרומה רביעי בקידש מניין ודין הוא מה אם מחוסר כיפורים כו' שלישי שהוא פוסל בתרומה אינו דין שיפסול בקודש הא למדנו לראשון ולשני מן הכתוב ולשלישי מן הדין ולרביעי מק"ו דנין לו דין מן הדין שיהא הכל משועבד להלכה שיהא השלישי פסול בתרומה והרביעי בקודש:

והנה גם שם נדחקו הק"ע והפ"מ דהיכן מצינו דר' ישמעאל לית ליה יטמא יטמא וע"כ כתב הפ"מ שם שאומר עד כדון כר' עקיבא כר' ישמעאל היינו דלא פליגי בזה במ"א אלא שאומר דר' ישמעאל פליג על זה והביא ראיה מהא דריש יבמות שאומר עד כדון כר"ע כר' ישמעאלי והנה לפ"מ שביארתי שהפי' הוא על ד"ר ישמעאל שאומר דלמדין מק"ו ואין עונשין מק"ו והנה (בסוטה) ג"כ הפירוש הוא עד כדון כר' עקיבא כר' ישמעאל כו' והוא משום דר' ישמעאל סובר דאין עונשין מק"ו וקאי על הא דאמר שם עד כדון באוכלין שנטמאו באויר כליחרס שנטמאו בשרץ אוכלין עצמם שנטמאו בשרץ מניין ודין הוא ומה אם הכלים שאינם מטמאים באויר כלי חרש שנטמאו בשרץ הרי הם מטמאים בשרץ לטמא אוכלים אוכלים עצמם שנטמאו בשרץ אינו דין שיטמאו בשרץ לטמא אוכלין וא"כ יליף בק"ו וע"ז אומר עד כדון כר' עקיבא כר' ישמעאל (פי' דר' ישמעאל סובר דאין עונשין מק"ו וא"כ איך יליף לענין אוכלים עצמם שנטמאו בשרץ מכלים שנטמאו בשרץ מחמת ק"ו). ע"ז אומר תני ר' ישמעאל והבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל זה ראשון שיגע בכל טמא לא יאכל זה שני כו' וא"כ יליף לענין אוכלים עצמם שנטמאו בשרץ מקרא כו' וע"ז אומר דנין לו דין מן הדין שיהא הכל משועבד להלכה. והנה הק"ע הקשה דהא דבר הבא מק"ו מלמד בק"ו כמו דאמרינן בזבחים (ד' נ') אף לפי מה שביארתי ניחא דכיון דהא דקאמר עד כדון כר' עקיבא כר' ישמעאל הוא משום דר' ישמעאל סובר דאין עונשין מק"ו א"כ איך קאמר דיליף לענין שלישי ורביעי ע"י ק"ו מדבר הבא בק"ו וע"כ אומר שיהא הכל משועבד להלכה הוא דכיון דילפינן לענין אוכלים אם נטמאו בשרץ עצמו מהא דכתיב והבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל א"כ נכתב בקרא דהבשר אשר

יגע בכל טמא לא יאכל ע"כ יליף ק"ו לענין שלישי ורביעי בקודש דזה נקרא טמא וא"כ לא הוי רק גילוי מילתא דזה טמא וא"כ נכתב בקרא דוהבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל וע"כ ניחא אפי' לר' ישמעאל ג"כ:

ובזה יתבאר הירושלמי פ"ק דפסחים (ה"ז) א"ר מנא קומי ר' יוסי ר' עקיבא כדעתיה דר"ע אומר יטמא יטמא דבר תורה אמר ר' יוסי בר' בון אע"ג דלית ליה לר"י יטמא יטמא באוכלים אית ליה יטמא יטמא בכלים. והנה הק"ע והפ"מ לא פירשו הא דאמר ר' יוסי בר' בון אע"ג דלית ליה לר' ישמעאל באוכלים אית ליה יטמא יטמא בכלים. ולפי מה שביארתי הפירוש הוא דאמר ר' מנא על הא שאמר מאן אית ליה יטמא יטמא ר"ע וא"כ משמע דר' ישמעאל פליג על הא שסובר ר"ע דיטמא יטמא. ע"ז אומר דר' ישמעאל לא פליג על הא שסובר ר"ע דיטמא יטמא אך דר' ישמעאל פליג על דר"ע דנפקא לי' באוכלין עצמם שנטמאו בשרץ מקל וחומר ור' ישמעאל סובר דאין עונשין מק"ו וא"כ נפקא ליה לאוכלים עצמם שלטמאו בשרץ מהא דכתיב והבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל כמו דאמרינן פ"ה (דסוטה) אבל אם נטמאו ע"י כלים לא פליג בזה על ר' עקיבא שסובר דיטמא יטמא אלא דלאוכלים עצמם שנטמאו בשרץ יליף מקרא

וע"ז אומר אע"ג דלית ליה לר' ישמעאל יטמא יטמא באוכלים (פי' אם אוכלים עצמם נגעו בשרץ משום דסובר דאין עונשין מק"ו וע"כ לא יליף מק"ו דר' עקיבא) אית ליה יטמא יטמא בכלים פי' אם נטמא ע"י כלים שנגעו בשרץ סובר נמי כר"ע דדריש יטמא יטמא וא"כ אמאי אומר ר' יוסי כר' עקיבא דאמר יטמא יטמא דבר תורה וא"כ משמע דר' ישמעאל פליג ע"ז אומר ר"י בר' בון דר' ישמעאל לא פליג בכלים פי' אם נטמא ע"י כלים אלא דפליג על ר"ע באוכלים (פי' אם נגעו בשרץ דר"ע יליף מק"ו ור' ישמעאל יליף מקרא) וכמו שביארתי ודו"ק]:

קטע יג

עוד שם מה נפיק מן ביניהן אלמנה לכה"ג מאן דמר ערוה שיש לה היתר לאחר איסורו זו הואיל ואין לה היתר לאחר איסורו הרי היא אסור' להתייבם מאן דמר ערוה שחייבין על זדונה כרת ועל שגגתה חטאת ה"ז אסורה להתייבם וזו הואיל ואין חייבין על זדונה כרת ועל שגגתה חטאת תהא מותרת להתייבם: והנה המפורשים הק"ע והפ"מ נדחקו בזה דמ"ט אומר אלמנה לכה"ג איכא בינייהו דאמאי לא קאמר שאר חייבי לאוין שאין להם היתר לאחר איסורה וא"כ אסורה להתייבם דהא אמרינן ביבמות (ד' ט') והרי איסור מצוה ואיסור קדושה דפליגי ר"ע ורבנן וקתני בפרקין קא אמרינן וא"כ לר"ע חייבי לאוין נמי פטורים מן החליצה והיבום והק"ע כתב דלאו דווקא אלמנה לכה"ג:

ולי נראה דהירושלמי אינו סובר כשיטת הש"ס דילן דלר"ע דסובר דאין קדושין תופסין בחייבי לאוין חייבי לאוין נמי פטור מן החליצה והיבום. רק כמו שהקשו התוס' שכתבו בכל דוכתא פשיטא לי' הש"ס דחייבי לאוין לר"ע דאמר אין קדושין תופסין בחייבי לאוין לאו בני חליצה ויבום נינהו כמו חייבי כריתות הכא ובהערל (ד' ע"ט) גבי פצוע דכה וכרות שפכה כו' ותימא לר"י דאמאי לא אמרינן לר"ע דליתי עשה ולדחי ל"ת: וכן סובר הירושלמי דאפי' לר"ע חייבי לאוין בני חליצה ויבום נינהו וע"כ לא הקשה הירושלמי במתניתין (פ"ח ה"ז) דתנן אמר ר' עקיבא אני אפרש סריס אדם חולץ וחולצין לאשתו שהי' לו שעת הכושר כו' ואמאי לא מקשה הירושלמי כמו דמקשה בש"ס דילן (ד' פ') מכדי שמעינן לר"ע דאמר חייבי לאוין כחייבי כריתות דמי וחייבי כריתות לאו בני חליצה ויבום נינהו ומשני כגון שנשא אחיו כו' ואמאי לא מקשה בירושלמי ולתרץ כגון שנשא אחיו כו' אלא ודאי דהירושלמי אינו סובר כשיטת הש"ס דילן דלר"ע חייבי לאוין לאו בני חליצה ויבום נינהו כמו חייבי כריתות.

[**ואפשר** לומר דהטעם כמו שכתב בא"מ דהטעם הא דלא אמרינן דאתי עשה ודחי ל"ת הוא כמו שכתב רש"י ביבמות (ד' מ"ט) בהא דאמר אביי הכל מודים בבא על הנדה ועל הסוטה שאין הולד ממזר נדה דהא תפסו בה קדושין כו' סוטה נמי דהא תפסי קדושין ופירש"י דהא תפסי בה קידושין לאשה דאף לאחר שזינתה לא פקעי ממנה קידושין הראשונים והיינו כיון דסוטה בעי גט מה"ת כו' מוכח דלא פקעי קידושין הראשונים ואי נימא דאין קדושין תופסין בסוטה הוי ראוי להיות פקעי קידושין מכי נעשית סוטה וכן כתב בנימוקי יוסף שם כפרש"י דהיכא דאין קדושין תופסין אפי' הוי תחילת קידושין בהיתר ואח"כ נעשת חייבי לאוין דלר"ע פקעי קדושין הראשונים כיון דנעשת חייבי לאוין והנה אי נימא דאתי עשה ודחי ל"ת לא דחי אלא ביאה ראשונה דהוא עשה וכדאמרינן ביבמות (ד' כ') גזירה ביאה ראשונה כו' ועיי"ש בתוספת ד"ה אטו ביאה כו' וכתבו שם דהיכא דביאה ראשונה לא הותרה אלא משום דאתי' עשה ודחי ל"ת ביאה דמצוה דחי ביאה דלאו מצוה לא דחי וא"כ לר"ע שסובר דאין קידושין תופסין בחייבי לאוין נהי דביאה ראשונה הותרה מתום דאתי עשה ודחי ל"ת אבל ביאה שניה לא הותרה בחייבי לאוין וכשנעשה חייבי לאוין פקעי קדושין יבום ותו לא מצי חייל קידושי יבום בביאה רק לשעתו דלאח"כ לא מהני ביאה דהוי כאומר היום את אשתי ולמחר אי את אשתי דלא הוי קדושין כלל וכמה שכתב הר"ן בנדרים (ד' כ"ט) כטעמא דהאי דמשום דאי לא הוי אשתו לעולם לא קני בה קנין הגוף וקנין דמים באשה לא כו' ואי איפשר שתהיה אשתו לזמן ידוע בלבד שכל כיוצא בזה אינו קנין הגוף וא"כ בחייבי לאוין דלא קני

ביבמה רק בביאה ראשונה לשעתו ואחר כך פקעו קידושין מחמת חייבי לאוין לר"ע דאין קדושין תופסין בחייבי לאוין ואי איפשר לקנות אשה לשעה ומשום הכי לר"ע ליתא ליבום בחייבי לאוין וא"כ זהו דווקא לשיטת הש"ס דילן ביבמות (ד' מ"ט) דאמר אביי הכל מודים בסוטה שאין הולד ממזר והטעם משום דסוטה תפסי בה קדושין. ואם לא תפסי בה קדושין הוי פקעי משא"כ לשיטת הירושלמי דאמרינן (רפ"ו דיבמות ה"א) ר' בא בשם ר' זעירא אמר דר"ע היא דר"ע אמר הבא על סוטתו הולד ממזר וא"כ סובר דאעפ"י דלא תפסי בה קדושין לר"ע אעפ"כ לא פקע וא"כ איפשר לומר דאפי' לר"ע דאמר אין קדושין תופסין בחייבי לאוין אעפ"כ אתי עשה ודחי ל"ת ולבתר הכי נמי לא פקע אע"ג דלא תפסי [ועיין בפ"ד דנזיר (ה"ו) הכל מודים שאם יבוא עונת נדרים שאינו מדירו אע"ג דאם הדירו אביו מקודם בנזיר לא פקע אע"ג דנעשה אח"כ מופלא הסמוך לאיש ובש"ס דילן לא מחלק בזה והטעם משום דהש"ס דילן סובר דאם לא יכול להדירו במופלא הסמוך לאיש א"כ פקע מה שהדירו בתחילה ושיטת הירושלמי דאע"ג דאינו יכול להדירו במופלא הסמוך לאיש אעפ"כ אם הדירו מתחילה לא פקע ויש לדחות]:

קטע יח

שם בירושלמי יצחק בר אסטיין אמר ר' שמעון בן לקיש בעי ניתני שש עשרה נשים חליצה פוטרת צרתה (פי' אם חלץ ליבמתו וחזר וקדשה ומת בלא בנים) אמר ר' יעקב דרומיה קומי ר' יוסי ולמא לא תנינתה בגין ר' עקיבא דאמר ר' עקיבא יש ממזר בחלוצה (וא"כ אין קידושין תופסין בחלוצה). ניתנינה על דרבנן ומשני לא אתינן מתני אלא מילוי דכל עמא מודו בהון (פי' וע"כ כיון דלא אתי כר' עקיבא ע"כ לא תני שש עשרה נשים) אתי דיצחק בר אסטיין כר' אמי ר' אסי אמר איתפלגין ר' יוחנן ורשב"ל ר' יוחנן אמר הוא אינו חייב על החלוצה והאחים חייבים על החלוצה בין הוא ובין האחים חייבין על צרה ר' שמעון בן לקיש אמר בין הוא בין אחים אינם חייבים לא על החלוצה ולא על הצרה (פי' דבין הוא ובין אחים אינם חייבים על החלוצה כרת משום דאיהו שליחותא דאחים קא עביד וא"כ לא הוי אלא בלאו) ר' אמי מיחלף שמועתא (פי' דר' אמי מחליף דר' יוחנן סובר דבין הוא ובין האחים אינם חייבים לא על החלוצה כרת ולא על הצרה כרת ור"ל סובר דהוא אינו חייב על החלוצה כרת והאחין חייבין על החלוצה כרת) אלא דעון אית ליה לר' יוחנן ואפי' תימר דעון דעון אית ליה לר' יוחנן דעון דעון אית ליה לרשב"ל:

וע"ז אומר מילתי' דיצחק בר אסטיין אמר ר' שמעון מסייע לר' אמי (פי' דמילתי' דיצחק בר אסטיין דאמר דר' שמעון בן לקיש בעי ניתני שש עשרה נשים חליצה פוטרות צרותיהן מסייע לר' אמי דמחליף שמועתה דר"ל סובר דהוא אינו חייב על החלוצה

והאחין חייבין על החלוצה ובין הוא ובין האחים חייבין על הצרה) וע"כ אמר דר' שמעון בן לקיש בעי ניתני שש עשרה נשים משום דסובר דהאחים חייבים על החלוצה כרת דאל"כ איך יקשה ר"ל דליתני שש עשרה נשים איך יהיופטורות מן החליצה ומן היבום ומיליהון דרבנן מסייעין לר' יסא דר' יסא אמר אתפלגין ר' יוחנן ורשב"ל ר' יוחנן אמר הוא אינו חייב על החלוצה והאחים חייבים בין היא ובין הוא חייבין על הצרה ורשב"ל אמר בין הוא בין אחים אינם חייבים לא על החלוצה ולא על הצרה וע"ז אומר מיליהון דרבנן אמרי חליצה פטור (פי' דאי אמרינן דחליצה קנין א"כ אין האחים בודאי חייבים כרת על החלוצה דכיון דהוי קנין א"כ פקע הכרת מכיון דחליצה הוי קנין ולא קיימה על האחין רק בלאו) ע"כ אומר מיליהון דרבנן אמרי חליצה פטור וע"כ פליגי בזה אי אמרינן דשליחותא דאחים קא עבד וא"כ לא קיימה עלייהו רק בלאו או דאמרינן דזה שחלץ לדידי' קיימא בלאו אבל לגבי האחין קיימא עלי' בכרת:

והנה שיטת הירושלמי הוא דלא כשיטת הש"ס דילן דמשמע דמסיק דר' יוחנן סובר דהאחים חייבים על החלוצה כרת דאגלאי מילתא למפרע דלא קיימא לחלוצה גביי' א"כ חייבים משום אשת אח ולשיטת הש"ס דילן ר' יוחנן סובר דבין היא ובין האחים אינם חייבים לא על החלוצה כרת ולא על הצרה כרת וע"כ סובר הירושלמי כמו שנתבאר בסמוך דאימתי הוי מזוקקת אם חולץ לבסוף אבל אם לא בא לידי חליצה בסוף לא הוי זיקה כמו שיתבאר עוד בזה (וכל זה הוא לשיטת הירושלמי אבל לשיטת הש"ס דילן לר' יוחנן שסובר דאין החולץ והאחין חייבין לא על החלוצה כרת ולא על הצרה כרת וכמו דאמרינן ביבמות (דף י') דר' יוחנן אמר בין הוא בין האחים אינם חייבין לא על החלוצה כרת ולא על הצרה כרת דמי איכא מידי דמעיקרא אי בעי האי חליץ ואי בעי האי חליץ והשתא קאי עלה בכרת אלא איהו שליחו' דאחים קא עבדא איהו שליחא דצרה קא עבדה ע"כ אינו סובר דהזיקה תלוי בסוף כמו שיתבאר) ולהירו' אי חלץ לא' ע"כ תפסי קידושין בהשני דאיגלאי מילתא למפרע דלא הי' זקוקה לחלוץ כמו שיתבאר בסמוך בשיטת הירושלמי ודו"ק:

קטע כ

(**שם**) ר' יודן בעא כמאן דאמר בין הוא בין האחים אינם חייבים על החלוצה אבל חייבין על הצרה ניחא הוא אינו חייב על החלוצה שכבר נראה לפטור בה (פי' וא"כ פקע הזיקה לאחר החליצה ואינו אלא בלאו וחייב על הצרה שלא נראה לפטור בה דהא כיון שלא חלצה א"כ לא נראה לפטור וע"כ חייב עלי' כרת) אחין מה בין חלוצה אצלו מה בין צרה אצלו (פי' כיון דהם לא עבדו מעשה דחליצה א"כ מהו הנ"מ בין החלוצה להצרות)

חזר ואמר אין את יודע משם מה את מחייבו בו אי משום אשתו של חולץ אי משום אשתו של מת (פי' דא"כ מוכח דיש חילוק בין החלוצה להצרות. אמר ר' יוסי מה את סבור חליצה קנין אינה אלא פטור (פי' דאף לגבי הצרה אינו בכרת רק לגבי החלוץ) אין האחים חייבין משום אשתו של חולץ אבל חייבין עליו משום אשתו של מת (פי' דלגבי האחין אין נ"מ בין החלוצה ובין הצרה דכיון דאינהו לא עבדי מעשה דחליצה א"כ איגלאי מילתא למפרע דלא הוי זקוקה להם וא"כ אין הזיקה מגרע הכרת דנימא דחייבין עליו משום אשתו של חולץ אלא משום אשתו של מת דכיון דלא עבדו מעשה דחליצה א"כ איגלאי מילתא למפרע דלא הוי זקוקה להם ע"כ חייבין עלי' כרת משו' אשתו של מת דהיינו משום אשת אח ודו"ק:

קטע כא

(**שם**) ר' יודן בעי כמאן דאמר הכל מודים בצרה שהוא חייב קידש א' מן השוק את אחת מהן ובא היבם וחלץ לה ובא עליה פקעו ממנה קדושין חלץ לחברתה ובא עליה למפרע חלו עלי' קדושין א"ר שמי לא כן א"ר ינאי נמנו שנשים וכמה זקנים מנין שאין קדושין תופסין ביבמה ת"ל לא תהי' אשת המת כו' וע"ש פי' הפ"מ אשר דבריו אינם מיושבים כלל וע"כ נ"ל שזהו פירושו דהירושלמי ס"ל דהטעם דאין קדושין תופסין ביבמה היינו מפני שהיא מזוקקת ליבם וע"כ אינם תופסין וע"ז אומר הירו' למ"ד הכל מודים בצרה שהוא חייב דכיון שחלץ לאחת נמצאת השניה לא היתה זקוקה לחליצה וע"כ הוי אשת אח וחייב עליה כרת ולא אמרינן דאיהו שליחותא דצרה קא עבדא כמו דאמרינן בש"ס דילן בפ"ק דיבמות ודף י"א) אלא היא עומדת במקומה הראשון וחייב עליה כרת דכיון דחלץ לשני' איגלאי מילתא למפרע שלא הי' זקוקה ליבם וחייב עליה כרת ולא אמרינן כמו דאיתא בש"ס דילן בפ"ק דיבמות (דף י') מי איכא מידי דמעיקרא אי בעי להאי חליץ ואי בעי להאי חליץ והשתא קאי עלה בכרת אלא דאמרינן איגלאי מילתא למפרע שלא הי' זקוקה כלל וע"כ אומר למ"ד הכל מודים בצרה שהוא חייב משום דאיגלאי מילתא למפרע שלא הי' זקוקה ועומדת לחלוצה קידש א' מן השוק את אחד מהן ובא היבם וחלץ לה ובא עליה (פי' דאו או קאמר ולא כמו שפי' הפ"מ דחלץ לה ובא עליה) פקעו מינה קידושין (פי' משום דאיגלאי מילתא למפרע שהיא היתה מזוקקת וע"כ לא תפסי בה קידושין) חלץ לחברתה ובא עליה למפרע חלו עליה קדושין פי' דאם חלץ לחברתה או בא עליה) ונמצא דאיגלאי מילתא למפרע שלא היתה מזוקקת כלל ולהכי דחי לא כן א"ר ינאי נמנו שלשים כו' מנין שאין קדושין תופסין ביבמה שנאמר לא תהיה אשת המת כו' וא"כ אין הטעם משום זיקה אלא שאין קדושין תופסין ביבמה וא"כ לפי"ז סובר

הירושלמי דאי אמרינן דהטעם דלא תפסי קדושין הוא משום זיקה ע"כ אגלאי מילתא למפרע דלא היתה זקוקה ותפסי בה קדושין:

וכן אמרינן בירושלמי (פ"ד דיבמות ה"ח) החולץ ליבמתו הוא אסור בקרובותיה כו' הוא אסור באמה כו' ואמרינן התם בגמ' מפני שחלץ לה הא לא חלץ לה ומתה מותר באמה א"ר אבינא הדא היא דמר ר' יעקב בר אחא בשם ר' אלעזר שומרת יבם שמתה מותר באמה זיקה היה לו בה כיון שמתה בטלה זיקתה (פי' שסובר דכיון שמתה בטלה זיקתה למפרע וע"כ מותר באמה משום דפקעה זיקתה למפרע כיון שאינה זקוקה לחליצה לא היה עליה זיקה ולא כמו דאמרינן בש"ס דילן רפ"ב דיבמות (דף י"ז) שומרת יבם שמתה מותר באמה דאמרינן התם דסובר דאין זיקה ומחיים אסור משום ביטול יבמין אבל הירושלמי אינו סובר הטעם משום ביטול מצות יבמין כמו דמוכח בירושלמי (ר"פ ד' אחין) דאינו אומר הטעם משום ביטול מצות יבמין אלא דמחיים אסור משום זיקה אבל אם מתה מותר באמה משום דנפקע הזיקה ולא כמו שסובר הש"ס דילן וכמו שכתבו התוס' שם דלהמסקנא סבירא לי' להש"ס דילן דזיקה בכדי לא פקע וע"ז אומר הירושלמי שם ר' אבין שמע לה מן דבתרה באחותה בזמן שהיא קיימת והאחין מותרין ואחותה אצל האחין לא כמתה היא (פי' שמביא ראי' דאמרינן דכיון דלא חלצה מופקע הזיקה למפרע והראי' דאחין מותרין והטעם כיון דאחין לא חלצו לה איגלאי מילתא למפרע שלא היתה זקוקה להם וע"כ מותרים בקרובי') וע"ז אומר ואחותה אצל האחין לא כמתה היא (פי' דדמי למיתה דאיגלאי מילתא למפרע שלא היתה זקוקה להם וע"כ מותרים באמה) וה"נ אם מתה היבמה ואיגלאי מילתא דלא היתה זקוקה ליבום ע"כ מותר באמה דכיון דלא הוזקקה לבוא לידי מעשה דחליצה אמרינן דאיגלאי מילתא למפרע שלא היתה עומדת לחליצה ולא היה בה זיקה מעיקרא דאם היה בה זיקה ולאח"כ בטלה זיקה מכאן להבא א"כ היה אסור באמה דהא אמה לאחר מיתה נמי אסור אלא וודאי כיון דלא באה לידי מעשה דחליצה אמרינן איגלאי מילתא למפרע שלא היה בה זיקה כלל ולהש"ס דילן לא נראה סברא זו דאיך נאמר דאם מתה אח"כ לא היה בה זיקה מעיקרא וע"כ כתבו התוס' שם ברפ"ב (דף י"ז) בד"ה אבל מחיים כו' דלפי האמת אי יש זיקה לאחר מיתה נמי אסור דזיקה בכדי לא פקע והירושלמי ס"ל להלכה דכיון דלא בא לידי מעשה דחליצה פקע הזיקה למפרע ג"כ:

[**והכי** אמרינן בהדיא בירושלמי (רפ"ב דיבמות) על הא דתנן כיצד אשת אחיו שלא היה בעולמו שני אחין ומת א' מהן ונולד להם אח ואח"כ יבם השני את אשת אחיו ומת ראשונה יוצאה משום אשת אחיו שלא היה בעולמו והשניה משום צרתה עשה בה מאמר

ומת שני' חולצת ולא מתייבמת ופריך בירושלמי ואין לו בה זיקה (פי' וא"כ בלא מאמר נמי הי' זקוקה והוי צרת אחיו שלא היה בעולמו בזיקה) א"ר חגי קיימתיה כההיא דמר ר' יעקב בר אחא בשם ר' לעזר שומרת יבם שמתה מותר באמה זיקה היה לו בה כיון שמתה בטלה זיקתו וה"נ כיון שמת זה בטלה זיקתו (פי' דמת אח"כ ולא יבם או חלץ בטלה זיקתו למפרע) אבל הש"ס דילן (בפ"ב דיבמות דף י"ח) פריך נמי דאי אמרת יש זיקה ה"ל צרת אשת אחיו שלא היה בעולמו בזיקה ומשני הוא הדין אע"ג דלא עבד בה מאמר שני' מיחלץ חלצה יבומי לא מיבמה והא דקתני מאמר לאפוקי מב"שדאמרי מאמר קונה קנין גמור משום דהש"ס דילן לא סבירא ליה כסברת הירושלמי דנאמר דבטלה זיקתו למפרע משום דזיקה בכדי לא פקע כמו שביארתי אבל עכ"פ מוכח מהירושלמי דסבירא ליה דאם מת היבם בטלה זיקתו למפרע כמו שאם מתה היבמה מותר באמה ודו"ק ואם כן אי אמרינן דהטעם דלא תפסי ביבמה לשוק קדושין משום זיקה וא"כ כיון שמת היבם איגלאי מילתא למפרע דלא היה עליה זיקה וכל זה לדעת שמואל דאמר בעניותינו צריכה גט ממנו. פי' שאינו דבר ברור אי ללא תפסי קידושין הוא דאתא אי ללאו. כמו דאמר שמואל בש"ס דילן ביבמות (דף צ"ב) בעניותינו צריכה ממנו גט ולפי"ז כיון דמקרא לא מוכח מידי א"כ הא דלא תפסי קידושין הוא משום זיקה שהיא זקוקה ליבם:

קטע כה

[**שם** (ה"א) אסי אמר צרת איילונית אסורה מתניתא פליגא על אסי וכולן אם מיאנו או שנתגרשה או שנמצאו איילונית צרותיהן מותרות ר' בון בר חייא בשם ר' בא בר ממל מה דמר אסי כר' מאיר דר' מאיר אומר כל שאין אתה מייבמני אין אתה מייבם צרתו. וכן בירושלמי (פ"ג דיבמות ה"י) שניה למה אינה מתייבמת. א"ר לעזר דר' מאיר היא דאמר ר' מאיר כל שאין אתה מייבמני אין את מייבם צרתו. א"ר יוחנן אם אמרה ר' אלעזר מני שמעה ואמרה אמר ר' יוסי מתניתא אמרה כן (ספ"ו דיבמות) בן תשע שנים ויום אחד שבא על יבמתו משהגדיל ונשא אחרת אם לא ידע את הראשונה משהגדיל השני' או חולצת או מתייבמת. הראשונה חולצת ולא מתייבמת. הכא את אומר חולצת (פי' צרת מי שיש עליו זיקת שני יבמין (בפ"ג ה"י) והכא את אומר מתייבמת (פי' ובספ"ו אמרינן דצרת מי שיש עליו זיקת שני יבמין מתייבמת) הא דאת אמר חולצת ר"מ ור"ש והא דאת אמר מתייבמת ר"ש ורבנן. פי' דר"מ סובר דכל שאין אתה מייבמני אין את מייבם צרתו) (וכן אמרינן בש"ס דילן ביבמות (דף צ"ו) תנאי היא הך תנא דארבעה אחין גזר משום צרה. ואשמעינן בגדול והוא הדין בקטן (והך תנא דהכא ס"ל עשו ולא גזר משום צרה. ואשמועינן בקטן והוא הדין בגדול כו') [וזהו ר"מ ור"ש דר"מ סובר דכל שאין אתה

מייבמני אין אתה מייבם צרתו וע"כ קאמר דרב אסי דאמר צרת איילונית אסורה הוא כר"מ. והוא כסתמא דמתניתין (רפ"ד אחין) ומתניתין דקתני נמצאו איילונית צרותיהם מותרות זהו כמתניתין דפ' האשה רבה (דף צ"ו) דהראשונה חולצת ולא מתייבמת והשני' או חולצת או מתייבמת]:

הלכה ב

קטע ז

שם תני עד אימתי הבת ממאנת עד שתביא שתי שערות דברי ר"מ ר' יהודה אומר עד שירבה השחור ר' שמעון אומר עד שתתפשט הכף כו' אתי עובדא קמי ר' יוסי אמר יבדקו דדי' מה כר' יהודה דר' יודה אומר עד שירבה השחור והא דאמר ריב"ל אין בין ימות הנערות לימות הבגרות אלא ששה חדשים בלבד ואמר ר' אבהו בשם ר' יוחנן אין עושין מעשה הדא דתימר בתוך הזמן אבל לאחר הזמן עושין מעשה (פי' תוך הזמן שנת י"ב אבל לאחר זמן עושין מעשה לחשבה כגדולה וכדמסיק שם דהיכא דקדשה לאחר הזמן ובעל לאחר זמן דאיכא ספיקא דאורייתא דחוששין וה"נ כדמסיק) והק"ע נדחק בזה ג"כ:

[**ולי** נראה דקאמר דר' יוסי אמר יבדקו דדי' מה כר' יהודא דר' יוד אמר עד שירבה השחור וא"כ רבה השחור הוי סימן בוגרת כמו דר' יוסי אמר יבדקו דדי', וע"ז אומר והא (כצ"ל) דאמר ריב"ל אין בין ימות הנערות לימות הבגרות אלא ששה חדשים בלבד ואמר ר' אבהו בשם ר' יוחנן אין עושין מעשה נראה לי שזהו כמו דאמרינן בקידושין (ד' פ') איתמר קדשה אבי' בדרך וקדשה היא עצמה בעיר והרי היא בוגרת רב אמר הרי היא בוגרת לפנינו ושמואל אמר חיישינן לקידושי שניהם ופריך אימת אלימא בתוך ששה בהא נמי הרי היא בוגרת לפנינו ופירש"י הא כל אותן ששה חדשים בחזקת נערה היא עד שיכיר בסימני בגרותיה וכי בדקנוהו בפני' מי יימר דבצפרא נמי בוגרת היא ודילמא השתא היא דבגרא (והוא משום דרש"י סובר דאפי' בתוך ששה חדשים נמי יכולה להיות בוגרת אך אין מחזיקין למפרע ועיין תוס' שם שכתבו דבתוך הזמן אינה יכולה להיות בוגרת אך רש"י כתב דאפי' בתוך הזמן נמי יכולה להיות בוגרת]:

וע"ז אומר ואמר ר' אבהו בשם ר' יוחנן אין עושין מעשה פי' ע"י סימני בגרות להחזיקה בבגרות מעיקרא וע"כ אם קידשה אבי' בדרך וקידשה עצמה בעיר והרי היא בוגרת לפנינו ע"כ צריכה גט (כמו דאמרינן בקידושין שם דרב אמר הרי היא בוגרת לפנינו ואמרינן התם דרב יוסף מדויל עבד עובדא כותי' דרב ואקפיד שמואל ואמר כ"ע כיילי לי' בקבא זוטא והאי מדרבנן כיילי לי' בקבא רבא, וע"ז אמר ר' אבהו אמר ר' יוחנן

דאין עושין מעשה להחזיקה מעיקר' ואין מחזיקין רק משעת הבדיקה. וע"ז אומר הדא דתימא בתוך הזמן הששה חדשים אבל לאחר הזמן עושין מעשה (פי' לאחר הזמן היינו ביום השלמת ששה חדשים עושין מעשה להחזיקה בוגרת מעיקרא כרב דאמר הרי היא בוגרת לפנינו:

וע"ז אומר ברם הכא ספק רבה השחור ספק לא רבה שחור כופין אותו ליתן גט (פי' שאין השחור כל כך רוב הניכר ע"כ כופין אנו ליתן גט ופי' משום דאין עושין מעשה להחזיקה בגדולה למפרע, אבל רבה השחור אינו נוגע בגט דמחזיקין אותה בגדולה למפרע וע"ז אמר אינו נוגע בגט:

והא שמביא הא דריב"ל הוא כמו שאומר בתחילה דאתא עובדא קומי ר' יוסי אמר עד שיבדקו בדדי'. וע"ז אומר מה כר' יודא דאמר עד שירבה השחור וא"כ ה"ל לבדוק אם רבה השחור אך זה הי' ביום השלמת ששה חדשים וע"ז אמר ר' יוסי יבדקו בדדי' דאז יחזיקו אותה בגדולה למפרע ולא הוי מיאון. דהא דאמר ר' יהודה עד שירבה השחור הוא הפעולה דאפי' בתוך הזמן נמי מחזקינן אותה למפרע וכמו שכתב השב שמעתתא דרוב המגדילין מתחיל מבערב אך בתוך הזמן אין סומכים על בדיקת דדי' רק אם רבה השחור. אבל באמת מה שאמר ר' יוסי יבדקו בדדי' היינו כר' יהודה שאומר עד שירבה השחור וכמו שביארתי לשיטת הירושלמי (ויש לדחות)]:

פרק ב

הלכה א

קטע 1

מתני' כיצד אשת אחיו שלא הי' בעולמו שני אחין ומת אחד מהם ונולד להן אח וא"כ יבם את אשת אחיו ומת ראשונה יוצאה משום אשת אחיו שלא הי' בעולמו והשני משום צרתה עשה בה מאמר ומת שני' חולצת ולא מתייבמת יחדיו פרט לאשת אחיו שלא היה בעולמו דלא כן מה אנן אמרינן מת בלא בנים תהא אשתו אסורה להנשא שמא יוליד אביו בן ותהא אשתו זקוקה ליבום כו'. אלא כן אנן קיימין כשמת והניח את אשתו מעוברת שלא תאמר אילו מת והניח אשתו מעוברת שמא אינה צריכה להמתין ולידע אם בן קיימא הוא ואם אינו בן קי לפום כן צריך מימר יחדו פרט לאשת אחיו שלא הי' בעולמו [וכן כתבו התוס' ביבמות (דף י"ז) בד"ה אשת אחיו שלא הי' בעולמו היכא כתיבה וא"ת תיפוק ליה מדכתיב דרכיה דרכי נועם ומהאי טעמא עבדינן מתים כחיים

לענין יבום בפ' יש מותרות (ד' פ"ו) כו' ואור"י דאיצטריך להיכא דחמותה של יבמה מעוברת דהוי שפיר דרכי נועם ותמתין שמא תוליד זכר ותהא זקוקה לו:

[**והנה** בספרי נ"י כתבתי וזה לשוני ועיין בק"ע שפי' דודאי צריכה להמתין מדאורייתא דכיון דאקרא קאי אין לומר שצריכה להמתין מתקנת חכמים דגזרו על מעוברת חבירו, אך קשה דהא ודאי מדאורייתא מי שמת בלא בנים והניח אשתו מעוברת מותרת להנשא ואין חוששין שמא לא יהא הולד בן קיימא עכ"ל ואישתמיטתי' גמרא ערוכה ביבמות (ד' ל"ו) דאמרינן וא"ת הלך אחרי רוב נשים ורוב נשים ולד מעלין ולדן עיי"ש דאינו פוטר עד שתצא לאויר העולם והא דקאמר בירושלמי צריכה להמתין ולידע לאו דווקא אלא דהטעם משום דאין הולד פוטר עד שיצא לאויר העולם עכ"ל שם:

וכעת נראה לי דהירושלמי ס"ל כמו דאיתא בירושלמי (פ"ד דיבמות ה"א) הכונס את יבמתו ונמצאת מעוברת כמה דאת אמר צרתה לא תנשא עד שתדע במה היא מותרת אם בעיבור אם בביאה אף בחליצה כן חליצה פטור וביאה פטור כמה דתימר בביאה כך את אומר בחליצה וא"כ אם היא מעוברת לא תוכל צרתה להנשא שאינה יודע במה היא מותרת אם בביאה אם בעיבור (וזהו הטעם של הירושלמי שהולד אינו פוטר עד שתצא לאויר העולם, וע"כ קאמר הכא דשמא אינה צריכה להמתין ולידע אם בן קיימא הוא ואם אינו בן קיימא והוא משום שצריכה לידע אם היא נפטרת בעיבור אם בחליצה וזהו מדאורייתא]:

שם גמרא. בין רבנן בין ר"ש מודה בה כרבנן צד שקנה מאמר כנגדו אסור בצרה וצד שלא קנה מאמר כנגד הותר בצרה לפיכך חולצת ולא מתייבמת (פי' דרבנן סברי דמאמר קונה ומשייר וע"כ צרתה חולצת ולא מתייבמת דמצד שקנה מאמר א"כ הוי צרת ערוה דהיינו אשת אחיו שלא הי' בעולמו וא"כ פטורה לגמרי אך מצד דלא קנה מאמר דהמאמר קונה ומשייר וא"כ לא הוי צרת ערוה ע"כ צרתה חולצת ולא מתייבמת) כר' שמעון קנה מאמר שתיהן אסורות (פי' דלר"ש דסובר דהוי ספק או מאמר קונה קנין גמור או שלא קונה כלל) וע"כ אם קנה מאמר שתיהן אסורות (פי' משום דהוי צרת ערוה) [אע"ג דקנה מאמר אך בזה מודה ר"ש בנולד ואח"כ יבם משום דהואיל ומצאה באיסור]. לא קנה מאמר הראשונה אסורה והשני' מותרת (דכיון דלא קנה מאמר לא הוי צרתה צרת ערוה ע"כ מספק חולצת ולא מתייבמת) מה נפיק מביניהן בא על השני' על דעתי' דרבנן ביאת ערוה (פי' דהוי וודאי ביאת ערוה דאמר קונה ומשייר) ולר"ש לא הוי רק מספק ביאת ערוה משום דלרבנן המאמר קונה ומשייר ולר"ש הוי ספק אם קונה או לא:

עוד שם מפני שעשה מאמר הא אם לא עשה מאמר מתייבמת ואין לו זיקה בה (פי' דקאי אמתניתין דתנן עשה בהמאמר ומת שני' חולצת ולא מתייבמת וע"ז מקשה דדוקא מפני שעשה בה מאמר אבל אם לא עשה בה מאמר מותרת הצרה להתייבם והא הוי צרת אשת אחיו שלא הי' בעולמו בזיקה) וכה"ג מקשה הש"ס דילן ביבמות (ד' ל') שלשה אחין שנים מהם נשואים שתי אחיות וא' נשוי נכרית מת א' מבעלי אחיות וכנס נשוי נכרית את אשתו ומת הראשונה יוצאה משום אחות אשה והשני' משום צרת' עשה בה מאמר ומת נכרית חולצת ולא מתייבמת ופריך טעמא דעבד בה מאמר הא לא עביד בה מאמר נכרית יבומי נמי מייבמה אמר ר"נ זאת אומרת אין זיקה ואפי' בחד אחא וכתבו התוס' תימא שלא דקדק רב נחמן על מתניתין דריש כיצד (ד' י"ז)]. וע"ז מקשה בירו' מפני שעשה בה מאמר הא אם לא עשה בה מאמר מתייבמת ואין לו זיקה בה (פי' וא"כ הוי צרת אשת אחיו שלא הי' בעולמו ע"י זיקה). וע"ז משני א"ר חגי קיימתי' דההוא דמר ר' יעקב בר אחא בשם ר' לעזר שומרת יבם שמתה מותר באמה זיקה הי' לו בה כיון שמתה בטלה זיקתו וכמו שביארתי בכמה מקומות שהירושלמי חולק על הש"ס דילן וסובר דאימתי הוה זיקה אם בא לבסוף לידי חליצה או יבום אבל אם לא בא לבסוף לידי חליצה או יבום בטלה זיקה למפרע ודלא כמו דאמרי' ביבמות (ד' י"ז) רב יהודה אמר שומרת יבם שמתה אסור באמה אלמא קא סבר יש זיקה. ולימא הלכה כדברי האומר יש זיקה אי הוה אמר הכי הוי אמינא בחד אבל בתרי אין זיקה והא כי פליגי בתרי הוא דפליגי אלא אי אמר הכי הוי אמינא מחיים אבל לאחר מיתה פקע לה זיקה קמ"ל דזיקה בכדי לא פקע וא"כ סובר הש"ס דילן דאע"ג דמתה ולא בא לבסוף לידי חליצה או יבום אעפ"כ זיקה בכדי לא פקע:

[**והירושלמי** סובר דאימתי הוי זיקה אם בא לבסוף לידי חליצה או יבום. אבל אם מתה ולא בא לבסוף לידי חליצה או יבום בטלה הזיקה למפרע וע"כ ניחא במתניתין דנולד להן אח ואח"כ יבם השני את אשת אחיו דהוי אשת אחיו שלא הי' בעולמו לא אמרינן דהוי זיקה ככנוסה: דכיון דמת ולא באה לידי חליצה או יבום ע"כ בטלה הזיקה למפרע: **ובזה** יתיישב לפי שיטת הירושלמי הא דאמרינן ביבמות (ד' ל') שלשה אחים שנים מהם נשואים שתי אחיות וא' נשוי נכרית מת א' מבעלי אחיות וכנס נשוי נכרית את אשתו הראשונה יוצאה משום אחות אשה ושני' משום צרתה עשה בה מאמר ומת נכרית חולצת ולא מתייבמת, ואמרי' טעמא דעבד בה מאמר הא לא עבד בה מאמר נכרית יבומי נמי מיבמה, אר"נ זאת אומרת אין זיקה ואפי' בחד אחא ולשיטת הירו' בלא"ה ניחא

שפיר דכיון דמת ולא בא לידי מעשה דחליצה יבום, ע"כ בטלה הזיקה, וע"כ הא דנכרית חולצת ולא מתייבמת היינו דווקא מצד מאמר ולא מצד זיקה:.
וכן בהא דשלשה אחין שנים מהם נשואים שתי אחיות וא' נשוי נכרית מת הנשוי נכרית וכנס א' מבעלי אחיות את אשתו ומת הראשונה יוצאה משום אחות אשה ושני' משום צרתה עשה בה מאמר ומת נכרית חולצת ולא מתייבמת והיינו דווקא משום מאמר אבל לא מצד זיקה, דכיון דמת ולא עבד בה מעשה דחליצה או יבום בטלה הזיקה למפרע וע"כ בעינן דווקא שעשה בה מאמר ודו"ק]:

הלכה ב

קטע ב

(**ה"ב**) **ור'** שמעון אומר המאמר קונה או לא קונה ואת אמר הכין (פי' דאיך קאמר ר"ש אסיפא על עשה בה מאמר ומת דמייבם לאיזו שירצה או חולץ לאיזו שירצה ומייבמין לבעלת מאמר) וחש לומר שמא לא קנה מאמר (כצ"ל) נמצא מתחייב עלי' משום אשת אחיו שלא הי' בעולמו וחולצין לבעלה מאמר וחש לומר שמא לא קנה מאמר (כצ"ל) וכן הגיה הק"ע דלא כהפ"מ) ונמצאת השני' זקוקה לו הוי מה דאמר ר"ש על רישי' (פי' על רישי' דהאי מתניתין דהיינו שני אחין ומת א' מהן ויבם השני הראשונה יוצאה משום אשת חיו שלא הי' בעולמו והשני' משום צרתה וע"ז קאמר ר"ש דמייבם לאיזו שירצה וחולץ לשני' דכיון שנולד כבר נתייבמה ולא הי' על זה בזיקת נשואי אחיו הראשון מעולם מותרת לו (וכן פי' רש"י ביבמות (דף י"ח) דלא עשה בה מאמר קאי אלא אריש דקתני הראשונה יוצאה כו' דקאמר ר"ש דכיון שנולד כבר נתייבמה ולא הי' על זה בזיקת נשואי אחיו הראשון מעולם מותרת לו

קטע ג

עוד שם א"ר יוחנן מודה ר"ש בראשונה והוא כמו דאמרינן ביבמות ודף י"ט) ר"פ אמר ביבם ואח"כ נולד פליג ר"ש בנולד ואח"כ יבם לא פליג ותרוייהו לרבנן איצטריך ולא זו אף זו קתני כו' אשכח תני עוד היא במחלוקת והוא כמו דאמר ר' אושעי' חלוק הי' ר' שמעון אף בראשונה כו':
עוד ושם את אמר מה דאמר ר"ש על ראשה מה אמר ר"ש בבעלה מאמר. (פי' את אמר מה דאמר ר"ש על ראשה היינו אריש פירקין דאפי' נולד להן ואח"כ יבם את השני נמי קאמר ר"ש דמייבם לאיזו שירצה או חולץ לאיזו שירצה) מה אמר ר"ש בבעלת מאמר (פי' איך קאמ' ר"ש אסיפא דרישא דאם עשה בה מאמר) ע"ז אומר נשמעינה מן הדא ר"ש אומר ביאתה וחליצתה של אחת מהם פוטרת צרתה ואם חלץ לבעלת מאמר לא

נפטר צרתה (כיון דר"ש אומר דמאמר או קונה או לא קונה וא"כ אם חלץ לבעלת מאמר לא נפטרה צרה) וע"ז אומר אם חלץ לבעלת המאמר אף השניה צריכה חליצה. את אומר ביאתה או חליצתה של א' מהן פוטרת צרתה על שני' (כצ"ל) ממה נפשך קנה מאמר שתיהן נשיו נפטרה בחליצת חברתה לא קנה מאמר אין הראשונה צריכה חליצה (פי' משום דהיא אשת אחיו שלא הי' בעולמו) ואם חלץ לבעלת מאמר אף השני' צריכה חליצה שמא לא קנה מאמר ולא נגעה בה חליצה (פי' משום שהיא אשת אחיו שלא היה בעולמו וע"כ השניה במה היא נפטרת) ויבום שמא קנה מאמר ונפטרת בחליצת חבירתה. (וע"כ אסורה ביבום) מה נפיק מביניהן חלץ לראשונה ובא על השני' על דעתין דרבנן ביאה ערוה [והאי חלץ לראשונה הוא ט"ס וצ"ל בא על השניה] על דעתין דרבנן ביאת ערוה (דהא המאמר קונה במקצת וא"כ הוי ביאת ערוה) על דעתין דר"ש אינה ביאת ערוה דהא סובר דאו קונה או אינו קונה וא"כ ממ"נ אם המאמר קונה אף הראשונה מותרת ואם אינו קונה א"כ לא הוי השני' צרתה בא על הראשונה ובא על השני' על דעתין דרבנן הראשונה ביאת ערוה (פי' משום אשת אחיו שלא הי' בעולמו) והשניה צריכה גס וחליצה (פי' גט לביאתה וחליצה לזיקתה דצרת ערוה במקצת) על דעתי' דר"ש שניהן צריכות גט הראשונה צריכה גט שמא קנה מאמר (פי' וא"כ צריכה להתייבם מחמת נישואי אחיו השני לר"ש אבל שמא לא קנה מאמר וא"כ הוי אשת אחיו שלא הי' בעולמו (ודלא כהפ"מ ודו"ק) והשני' צריכה גט שמא קנה מאמר נפטרת בביאת חבירתה דבית א' הוא בונה ואין בונה שתי בתים ואי לא קנה מאמר א"כ צריכ' להתייבם וע"כ צריך להוציאה בגט:

קטע ה

שם ר' זעירא בשם רב ששת כו' תני תמן דברי ר"ש שתיהן אסורות וקשי' קנה מאמר שתיהן מותרות (פי' דהא ר"ש ס"ל דאם מצאה בהיתר מותרת) לא קנה מאמר אלא זיקה (פי' דאין החשש משו' מאמר דאם קנה מאמר שתיהן מותרות ואם לאו צרתה מותרת כיון דלא קנה מאמר) אלא קנה זיקה פי' אלא דהטעם משום זיקה וקשי' קנה זיקה שתיהן מותרות כיון דזיקה ככנוסה דמי' וא"כ הוי כמו יבם ואח"כ נולד לא קנה זיקה הראשונה אסורה והשני' מותרת (פי' ממ"נ דאם קנה זיקה הראשונה ג"כ מותרת ואם לא קנה זיקה א"כ לא הוי צרתה צרת ערוה) וע"ז אומר שמא זיקת ר"ש כמאמר דרבנן דאמרו המאמר קונה ומשייר. כן אמר (צ"ל ר"ש) זיקה קונה ומשיירת וע"כ תני תמן דשתיהם אסורות וקשי' צד שקנה זיקה כנגדו אסור בצרה צד שלא קנה זיקה כנגדו הותר בצרה פי' הפ"מ כלומר דמ"מ קשי' אמאי שני' אסורה ופטורה לגמרי דהא הרי יש בצד צרה

זו צד איסור מה שקנה זיקה וצד היתר שלא קנה זיקה וחליצ' מיהא צריכה כו' עיי"ש שנדחק בפירושו:

והנה שגה בזה שיש ט"ס בירושלמי וצ"ל וקשי' צד שקנה זיקה כנגדו הותר בצרה צד שלא קנה זיקה כנגדו הותר בצרה (פי' דמקשה ממ"נ דצרה מותרת דלאותו צד שקנה זיקה לר"ש מותר דה"ל ככנוסה ולא הוי ערוה וא"כ כל הטעם משום הצד דאין הזיקה קונה ואותו הצד ה"ל אשת אחיו שלא הי' בעולמו וא"כ לאותו הצד דזיקה לא קני א"כ לא הוי צרתה כלל וא"כ אמאי צרתה אסורה וע"ז אמר ר' שמי וכי יש מה נפשך בעריות מאי כדון כהיא דאמר ר' אחא בשם ר' בון בר חייא כל יבמה שאין כולה לפנים צד הקנוי שבה נידון לשם ערוה וערוה פוטרת צרתה (פי' וע"כ צרתה אסורה דכיון דאין כולה לפנים הוי ערוה וערוה פוטרת צרתה):

[**וכה"ג** אמרינן בפ' ב"ש (ה"ו) צרתה מהו (פי' הקטנה שגירשה והחזירה שאסורה מפני שגירושיה גירושין גמורין ואין חזרת ה חזרה גמורה) וע"כ מיבעי' לי' צרתה מהו אמר רבא בר ממל מסתברא כמ"ד צרתה מותרת ברם כמ"ד צרתה אסורה מה נפשך צד שקנה בה כנגדו התיר בצרתה צד שלא קנה כנגדו הותר בצרתה (פי' דהצרה מותרת ממ"נ דהירושלמי ס"ל דקטנה קנויי' ומשויירת א"כ הצרה מ"מ מותרת דלאותו צד שקנה הקטנה הי' הקטנה נמי מותרת) וא"כ הא דאסורה הוא משום הצד שלא קנה לא הוי צרתה כלל וא"כ הצרה מותרת ממ"נ. וע"ז אמר ר' שמי וכי יש מה נפשך בעריות מהו כדין כל יבמה שאין כולה לחוץ צד הקנוי שבה נידון משום ערוה וערוה פוטרת צרתה (פי' כיון דאין ממהנפשך בעריות. מ"כ צרתה אסורה ולקמן שם יתבאר עוד):

והא דאמר ר' זעירא בשם רב ששת תני תמן דברי ר"ש שתיהם אסורות היינו דוקא לדתני תמן (דהיינו לשיטת הבבלי) אבל לא לשיטת הירושלמי דלשיטת הבבלי אפשר לומר דס"ל לר' שמעון דזיקה קונה ומשיירת ע"כ שניהם אסורות אבל לשיטת הירושלמי ליכא למימר הכי דכיון דאין הטעם משום דעשה בה מאמר רק משום זיקה הא כיון דמת ולא בא לידי מעשה דיבום או דחליצה א"כ בטלה הזיקה למפרע וא"כ ליכא זיקה כלל וע"כ אומר תני תמן דברי ר"ש שתיהם אסורות דהיינו בבבל דלשיטת הבבלי אע"ג דלא בא לידי חליצה או יבום אעפ"כ יש זיקה וכמו דאמרינן ביבמות (דף י"ט) אי אמר הכי הוי אמינא ה"מ מחיים אבל לאחר מיתה פקעה לה זיקה קמ"ל דזיקה בכדי לא פקע וע"כ תני תמן דברי ר"ש שתיהם אסורות אבל לשיטת הירושלמי לא ס"ל הכי דכיון דמת בטלה הזיקה למפרע וע"כ אמרינן לקמן (פ"ג דיבמות ה"ד) שמא מאמר דב"ש כזיקת ר"ש על דעתי' דרבנן דתמן כמה דתמן אמרינן המאמר קונה כן ר"ש אומר זיקה קונה ומשיירת

ר"ש אומר אין זיקה נופלת למקום זיקה והוא לרבנן דתמן היינו דברייתא דתני תמן דברי ר"ש שתיהם אסורות שזהו דווקא לרבנן דהמן דהיינו בבבלי אבל שיטת הירושלמי לא סבר הכי בהברייתא דבכה"ג ליכא זיקה כלל כיון דלא בא לידי מעשה דחליצה או יבום: [**והנה** לקמן (פ"ג ה"ג) יתבאר עוד בזה דא"כ קשי' אהא דתנן ביבמות (ד' ל"א) ג' אחין נשואין ג' נכריות ומת א' מהן ועשה בה השני מאמר הרי אלו חולצות ולא מתייבמות שנאמר ומת א' מהם יבמה יבוא עלי' שעלי' זיקת יבם א' ולא זיקת שני יבמין ר' שמעון אומר מייבם לאיזו שירצה וחולץ לשני'. ופירש"י כדקתני טעמא בפ' שני בברייתא אם מאמרו של שני מאמר אשת שני הוא בועל ואם אינו מאמר אשת ראשון הוא בועל. וע"כ מייבם לאיזו שירצה וחולץ לשני' וא"כ קשה דנהי דמשום מאמר ס"ל לר"ש דהוי ספק אם מאמר קונה לגמרי או שאינו קונה כלל וע"כ מייבם לאיזו שירצה ממ"נ אם הוא מאמר אשת שני ואם לא הוא אשת ראשון. אבל ממ"נ יש עליו זיקת שני יבמין משום זיקה דס"ל לרבנן דתמן דזיקה קונה ומשייר ובשלמא לשיטת הירושלמי ניחא דהא לית כאן זיקה דכיון שמת ולא בא לבסוף לידי חליצה או יבום ע"כ ליכא זיקה אבל לרבנן דתמן דס"ל דאפי' לא בא לבסוף לידי חליצה או יבום אעפ"כ יש זיקה וא"כ יש עלי' שני זיקות ע"כ אמרינן לקמן (פ"ג ה"ג) א"ר זעירא עד אנן תמן שמעת טעמא תמן זיקת שני יבמין אינה זיקה (והא דאמר אין זיקה נופלת למקום זיקה הוא מיותר ברם הכא זיקת יבם א' ואין זיקה נופלת למקום זיקה דר"ש סובר דאין זיקה נופלת למקום זיקה אע"ג דס"ל לרבנן דתמן דזיקה קונה ומשייר אעפ"כ כיון דשניהם משיירים אין זיקה נופלת למקום זיקה ועיין לקמן (פ"ג ה"ג) מה שביארתי שם. וא"כ סוברי' רבנן דתמן דזיקת שני יבמין אינה זיקה]:

הלכה ח

קטע ג

(**ה"ד**) **שם** שנים שקידשו שתי אחיות זה אינו יודע איזו קידש כו' לזה א' ולזה שנים היחיד חולץ לשתיהן והשנים א' חולץ וא' מייבם כו' הדא דאת אמר כשחלץ ואח"כ יבם אבל אם יבם בתחילה אסור שמא ימות אחיו ונמצא כבא על אחות יבמתו ופי' הפ"מ אבל ליבומי ברישא אסור שמא ימות אחיו והיא לאו יבמתו אלא אחות יבמתו הזקוקה לו ובבבלי שם קאמר טעמא אחרינא כדפרישית במתניתין דקא פגע ביבמה לשוק וזה אפי' למאן דלא חייש למיתה עכ"ל:

והנה שגה בזה דהא בש"ס דילן יבמות (דף כ"ג) נמי הכי אמרינן היו שנים א' חולץ וא' מייבם דווקא מחלץ והדר יבומי אבל יבומי ברישא לא פקע דקא פגע באחות זקוקתו

אלא דבש"ס דילן קאמר סתם משום אחות זקוקתו ובירושלמי אמר שמא ימות אחיו ותפול לפניו ליבום או לחליצה וא"כ קא פגע באחות זקוקתו אבל אם לא ימות אחיו ויחלץ א"כ איגלאי מילתא למפרע דלאו זקוקתו הואי ע"כ לא הוי אחות זקוקתו וכמו שביארתי כמה פעמים דהירושלמי ס"ל דלא אמרינן דיש זיקה אלא אם בא לבסוף לידי חליצה או יבום אבל אם לא בא לבסוף לידי חליצה או יבום לא הוי זיקה ע"כ אמר שמא ימות אחיו ונמצא כבא על אחות זקוקתו:

[**הלכה ו'**] **שם** אמר ר' תנחומא כך משיב ריש לקיש את ר' יוחנן והא כתיב ולציבא חמשה עשר בנים ועשרים עבדים ועבדים יש להם יחוס באלמנות שומטין של מפיבושת וכתב הפ"מ כאלמי שמשין גרסינן של מפיבושת כלומר דלאו עבד ממש הי' אלא מגדולי משמשיו והק"ע כתב ה"ג באלמות שומטין משל מפיבושת והכי פירושו לפי שהי' באלמוה שומטין ציבא ובניו מן מפיבושת שלא להיות לו לעבדים כמפורש בקרא לפיכך קרי להו בנים ולי נראה דהא דאמר באלמנות הוא ב' תיבות והיינו בא למנות שומטין של מפיבושת מה שנשמטו ממפיבושת לפיכך קאמר ולציבא חמשה עשר בנים אבל מ"מ אין להם יחס ובש"ס דילן (דף ס"ב) משני כפר בן בקר:

הלכה יא

קטע ב

(**שם הלכה י"א**) **מהו** נאמן שמואל אמר נאמן ליתן גט אסי אמר נאמן לכנוס רב הונא בשם רב נאמן לכנוס (והוא כמו דאמרינן בקדושין (דף ס"ג) אהא דתנן קידשתי את בתי ואיני יודע למי קדשתי' ובא אחד ואמר אני קדשתי' נאמן ואמר רב נאמן ליתן גט דאין אדם חוטא ולא לו ואינו נאמן לכנוס אימא יצרו תקפהו רב אסי אמר אף לכנוס) ר' יוחנן אמר נאמן לכנוס ואין למידין ממנו דבר אחר אחת משדותי מכרתי ואיני יודע למי מכרתי ובא א' ואמר אני הוא שלקחתיו לא כל הימנו אף בקדושין כן אחת מבנותי קדשתי ואיני יודע למי קדשתי' ובא אחד ואמר אני קדשתי' לא כל הימנו וכתב הק"ע כתב הגמ"מ פ"ט מה' אישות וכה"ג דייק בירו' אם אמר שדה מכרתי ואינו יודע למי ובא אחר ואמר אני לקחתי מהימן או לא ומסיק ונראה לריב"א דמהימן הואיל והמוכר מודה שאינו שלו מצי אמר למוכר לאו את מודה דלאו דידך הוא כו' ואם יבוא אחד להכחישו בסהדי אני מחזירו לו ותימא הרי מפורש מסיק ר' יוחנן דאינו נאמן כו' והפ"מ כתב דהא דקאמר אף בקדושין כן סתמא דהש"ס פליג על ר' יוחנן ולי נראה דהא דקאמר ואין למידין הימנו דבר אחר היינו אע"פ שנאמן לומר אני קדשתי' הוא משום דנאמן אף לכנוס משום דמירתת אבל לא לענין אם מכר אחת משדותיו ואינו יודע למי דאע"פ שבא

אחד ואמר שהוא לקח אעפ"כ אינו נאמן לומר ששדה זו לקח דבאומר שדה זו מכרתי ע"כ כיון שמודה שמכר א"כ יצתה מרשותו ואין לו טענה עליו ע"כ נאמן אחד לומר שלקחה אבל אין נאמן לומר ששדה זו לקח דילמא מכר שדה אחרת וא"כ שדה זו לא יצתה מרשותו וע"ז אומר אח"כ אף בקדושין כן (פי' שאינו נאמן לומר איזו קידש דהיינו אם אמר האב אחת מבנותי קדשתי ואיני יודע למי קדשתי' פירוש שיש לו ספק איזו מהבנות קידש וגם למי קידש ובא אחד ואמר שהוא קידש ושהבת הזו קידש בזה אינו נאמן להוציא מרשות האב דאולי היא הבת אחרת ולהוציא מרשות האב שהאב זכאי בבתו בקדושין בזה אינו נאמן כמו במכר אף דלענין אם קידש אשה אחת מהימן דלענין איסורא אמרינן דמירתת משא"כ בב' בנות ודו"ק:

פרק ג

הלכה א

קטע ב

מתניתין ארבעה אחים שנים מהם נשואים ב' אחיות ומתו הנשואים את האחיות הרי אלו חולצות ולא מתייבמות כו' ובגמרא אלו ארבעה אחין שנים מהם נשואים שתי נכריות שמא אינן מתייבמות שנייא היא הלא שיש בו איסור אחיות מעתה לא יהיו צריכות ממנו חליצה. אמר ר' מתניתין על ידי זיקה ואין בו איסור אחיות ברורות (פי' דאמרינן דיש זיקה לחומרא אבל לא לקולא שיהיו פטורות) וכן פירש"י ביבמות ודף כ"ו) אמר רבא שמע מינה יש זיקה ופירש רש"י כלומר חומרות זיקה לשוייא אחות זקוקתו כאחות אשתו ואיפשר לומר לפי מה שביארתי שיטת הירושלמי דאין זיקה רק אם בא לבסוף לידי מעשה דחליצה ויבום (כמו שנתבאר לקמן עוד בזה) וע"כ אמר ר' מתניה ע"י זיקה ואין בו איסור אחיות ברורות דאי אמרת דפטורות מן החליצה ויבום א"כ לא אתי לבסוף לידי חליצה ויבום וא"כ אין זיקה ע"כ חולצות ולא מתייבמות א"כ אם יחלוץ לאחרת איגלאי מילתא למפרע דהוא היא היא המזוקקת וצרה לא הוי מזוקקת כלל א"כ השני' פטורה מן החליצה ומן היבום ע"ז אמר ר' יוחנן לקמן איני יודע טעם אחיות מה הן ויתבאר בסמוך ובזה יתבאר הא דאמרי' לקמן (פ"ג ה' ג') שלשה אחים שנים מהם נשואין ב' אחיות כו' הרי אלו חולצות ולא מתייבמות ור' שמעון פוטר ואמרינן התם עולא ב"ר ישמעאל אמר כך פירשה ר' הושעי' אבי המשנה ר' שמעון פוטר את השני' מן החליצה ומן היבוסולכאורה הא ר' הושעי' מפרש למתניתין דתנן ביבמות (ד' י"ח) אמר ר' הושעי' חלוק היה אף בראשונה פירוש אף בנולד ואחר כך יבם והטעם אמרינן שם

דנולד ואח"כ יבם מותר לר"ש משום דסובר דזיקה ככנוסה דמי' וא"כ סובר ר"ש דזיקה ככנוסה דמי' אפי' לקולא וא"כ אמאי לא מפרש למתניתין דר"ש פוטר את שתיהן מן החליצה ומן הייבום ובש"ס דילן (ד' כ"ט) אמרינן תני' ר"ש פוטר בשתיהן מן החליצה ומן היבום שנאמר ואשה אל אחותה לא תקח לצרור בשעה שנעשו צרות זו לזו לא יהא לך זיקה אפי' באחת מהן וא"כ צריך לומר משום דמיירי שלא נפלו בבת אחת או שסובר דלא כריה"ג דאיפשר לצמצם וביבמות (ד' י"ט) ור"ש סבר כריה"ג דאמר איפשר לצמצם אך לפי מה שביארתי ניחא שפיר דאם שניהם פטורות מן החליצה ויבום אם כן לא אתי לבסוף לידי חליצה ויבום אם כן ליתא לזיקה לפי שיטת הירושלמי ובזה מדוייק עולא בר ישמעאל אומר כך פירשה ר' הושעיה אבי המשנה ר"ש פוטר את השניה מן החליצה ויבום ולמאי אמר אבי המשנה פי' אעפ"י שמפרש ר' אושעיה שחלוק היה ר"ש אף בראשונה (ובירושלמי פ"ג ה"א) אמר ר' יוחנן מודה ר"ש בראשונה כו' תנא עוד היא במחלוקת והיינו ברייתא דר' הושעיה שמפרש דחלוק היה ר"ש אף בראשונה אף על פי כן מפרש המשנה דר"ש פוטר השניה וכמו שביארתי ועיין מה שביארתי לקמן (ה"ג) אי בעו מקשיי' קשיתו על ההיא דר' זעירא כו' שהארכתי בזה והש"ס דילן סובר דכיון דיש זיקה אפי' לא אתי לבסוף לידי חליצה ויבום הוי נמי זיקה]:

קטע ג

שם תמן תנינן שומרת יבם שקידש אחיו אחותה משום ר' יהודה בן בתירא אמרו אומרים לו המתין עד שיעשה מעשה חלצו אחים או כנסו יכנוס מתה היבמה יכנוס מת היבם מוציא את אשתו בגט ואת אשת אחיו בחליצה לא אמר אלא מתה יבמתו מותר באחותה אבל מתה אשתו אסור ביבמתו אמר ר' יוחנן זו דברי ר' אלעזר אבל דברי חכמים מתה יבמתו מותר באשתו מתה אשתו מותר ביבמתו כו' ר' יוסי בר חנינא בעי קומי ר' יוחנן הכא את אמר מתה יבמתו מותר באשתו. מתה אשתו מותר ביבמתו והכא את אמר הכין (פי' דאמאי הכא במתניתין שניהם חולצות ואמאי לוקי חד מינייהו לחלוץ לשני' ותהוי ראשונה לגבי אידך ביבמה שהותרה ונאסרה וחזרה והותרה תחזור להתירה הראשון) וכן מקשה בש"ס דילן ביבמות (ד' כ"ז) א"ל איני יודע טעם אחיות מה הן. אמר ר' זעירא אמר ר' חייא בשם ר' יוחנן איני יודע טעם אחיות מה הן ר' בא בשם ר' יוחנן איני יודע טעם אחיות יבמות מה הן:

ונראה לי לבאר דפליגי בזה דר' זעירא אמר שאמר ר' יוחנן איני יודע טעם אחיות מה הן ור' בא אמר דר' יוחנן א' איני יודע טעם אחיות יבמות מה הן ולא משני דאתי כר' אליעזר דס"ל מתה אשתו אסור ביבמתו וכמו דאמרינן התם דר"א ס"ל אפי' בטל הגורם האיסור

במקומו וע"כ תנן במתניתין דיבמות (ד' מ"א) דמתה היבמה יכנוס את אשתו אבל מתה אשתו אסור ביבמתו אך יש לומר דלא מצי למימר דאתי כר"א דהא מדסיפא ר"א רישא לאו ר"א וכמו דאמרינן ביבמות (דף כ"ח) דא"ל אחיות איני יודע מי שנאן דפריך ולימא ר"א היא דאמר כיון שעמדה עליה שעה אחת באיסור נאסרה עליה עולמות מדסיפא ר"א רישא לאו ר"א וע"כ אמר איני יודע טעם אחיות מה הן:

וע"כ אמר ר' בא אמר ר' יוחנן איני יודע טעם אחיות יבמות מה הן פי' דא"צ לומר דר' יוחנן לא מוקי מתניתין כר"א משום דסיפא ר"א א"כ רישא לאו ר"א היא אלא דאפי' ר"א נמי מודה באחיות דאם יחלוץ א' לשני' תהוי ראשונה לגבי אידך כיבמה שהותרה ונאסרה וחזרה והותרה והא דסתים לן תנא כר"א בהא דקידש אחיו את אחותה דלא אמר אלא מתה יבמתו מותר באשתו אבל מתה אשתו אסור ביבמתו התם הוא משום דקאי באפי' איסור אחיות אשה דאורייתא אבל הכא זיקה דרבנן הוא וא"כ ר"א נמי מודה בזה וע"ז אמר ר' בא ר' חייא בשם ר' יוחנן איני יודע טעם אחיות יבמות מה הן וע"ז אומר ר' הילא ר' יוסא בשם ר' יוחנן לא דומה איסור אחות יבמות לאיסור אחות שאינן יבמות (פי' משום דזיקה הוא דרבנן):

וע"ז אמר ר' ירמי' תיפתר שנפל הבית על שניהם כאחת (פי' וא"כ לא הותרה תחילה. ומיד כשנפלו נאסרו שתיהם) ר' יוסי בעי אם בשנפל הבית על שניהם כאחת בדא א"ר יוחנן איני יודע טעם אחיות יבמות מהו. אלא בשמתו זו אחר זו (פי' דאם נפלו כאחת לא הוי ר' יוחנן אמר איני יודע טעם אחות יבמות) וע"ז אומר הוין בעי מימר מה צריכא לר' יוחנן מתה השני' למה אינו מותר בראשונה אבל אם מתה הראשונה יהא אסור בשני' א"ר יודא היא דא היא דא צריכא לי' ולית זיקה כלום אילו שלשה אחין שנים מאב ולא מאם שני' מאם לא מאב מת בנו של אב תחילה. אין מאמר זיקה כלום יהא אסור בה משום אשת אחיו מאמו שמא אינו מותר בה. אין מאמר זיקה כלום יהא אסור בה:

והנה לכאורה הוא דהירושלמי ס"ל דבזיקה דרבנן שרי נמי אפי' לא הותרה תחילה וכמו שכתבו התוס' ביבמות (ד' מ"א) ד"ה מ"ט דרב משום דהוי יבמה שהותרה כו' אעפ"י דבפ' ד' אחין (ד' כ"ז) שרי רב אפי' לא הותרה לכתחילה דקאמר מתה הראשונה מותר בשני' היינו דווקא בזיקה דרבנן אבל הכא אחות אשה דאורייתא דווקא משום דהותרה:

אך לי נראה לפרש עפ"י מה שביארתי בספרי ע"י ובספרי נ"י דהירושלמי סובר דזיקה לא הוי אלא אם בא לבסוף לידי מעשה דחליצה או יבום ופליג אש"ס דילן דאמרינן ביבמות (ד' י"ח) דאמר רב יהודה שומרת יבם שמתה אסור באמה אלמא סבר דיש זיקה ולימא הלכה כדברי האומר יש זיקה. אי הוי אמר הכי כו' הוי אמינא מחיים אבל לאחר

מיתה פקעה לה זיקה קמל"ן דזיקה בכדי לא פקעה ובירושלמי (פ"ד יבמות ה"ח) אמרינן החולץ ליבמתו הוא אסור בקרובותי' כו' מפני שחלץ לה הא לא חלץ לה ומתה מותר באמה אמר ר' אבינא הדא היא דמר ר' יעקב בר אבא משום ר' אלעזר שומרת יבם שמתה מותר באמה זיקה היה לו בה מכיון שמתה בטלה זיקתה. ר' אבין שמע לה מן דבתרא ובאחותה בזמן שהיא קיימת והאחין מותרין ואחותה אצל האחין לאו כמתה היא (פי' דאיגלאי מילתא למפרע דאינה זקוקה להם. וע"כ האחין מותרים) וכבר הארכתי בזה בספרי ע"י (סוף כ"ג) עיי"ש:

וע"כ אמר הוין בעי מימר מה צריכא לר' יוחנן מתה השניה למה אינו מותר בראשונה אבל אם מתה הראשונה יהא אסור בשניה (פי' כיון שלא הותרה בתחילה) אמר ר' יהודה היא דא היא דא צריכא ליה ולית זיקה כלום (פי' דאפי' הראשונה נמי תהא מותרת לאחר שחלץ לשני' דכיון שחלץ לשניה א"כ איגלאי מילתא למפרע דלא הוי זיקה של זה) [וכמו דאמרינן בירושלמי (פ"ד דיבמות ה"ח) והאחין מותרין ואחותה אצל האחין לאו כמתה היא וכמו שביארתי לעיל) וא"כ דמי כמי שלא נאסרה מעולם דאיגלאי מילתא למפרע שלא היה אחות זקוקתו וע"ז אומר אילו שלשה אחים שנים מן האב ולא מן האם שנים מן אם ולא מאב מת בנו של אב תחילה ולא הספיק השניה לחלוץ ולייבם עד שמת ונפלה לפני אחיה מאמו אינו מותר בה אין מאמר זיקה כלום (נראה שהוא ט"ס וצ"ל) אין מאחר זיק' כלום שיהא אסו' בה משום אשת אחיה מאמו (פי' דכיון שלא בא לידי חליצה ויבום לא הוי זיקה וה"נ כיון שנחלצה מהשני וא"כ לא באה לידי חליצה או יבום לזה האח. א"כ איגלאי מילתא למפרע דלא הוי אחות זקוקתו ע"כ הראשונה נמי מותרת. וע"כ אמר ר' יוחנן אחיות אינו יודע מי שנאן. ולא מתרץ כמו דמתרץ ר' ירמיה כשנפל הבית על שניהם כאחת דאעפ"כ מותרת לאחר שחלצה חבירתה דהא אפי' הראשונה נמי מותרת דאיגלאי מילתא למפרע שלא הוי אחות זקוקתו [ועיין בס' ע"י סי' כ"ג מה שביארתי בהירושלמי ריש יבמות (ה"א) ובירושלמי (פ"ג דקידושין ה"ה) א"ר יוסי בר בון מתניתא לאחר שיחלוץ ליך יבמיך. אבל לאחר שימות יבמיך ה"ז מקודשת וביארתי שם דכיון שמת אגלאי מילתא למפרע דלא היה זקוקה כיון שלא באת לבסוף לידי מעשה דחליצה או ייבום פ"כ למפרע תפסו בה קדושין עיי"ש ודו"ק]:

קטע ה

שם מהו שיהא לה צרה. ר' הילא בשם ר' אבינא ק"ו מה אם אחות חליצתו כשהוא מדבריהם נתנו לה חכמים צרה כאן שיש איסור אחיות לא כש"כ (פי' דמיבעי לי' מהו שיהא לה צרה באחות זקוקתו שהצרות נמי יהא אסורות. וע"ז אמר ר' הילאבשם ר'

אבינא ק"ו ומה אם אחות חלוצתו שהוא מדבריהם נתנו לה חכמים צרה כאן שיש איסור אחיות לא כש"כ ועיין לקמן ושם יתבאר דלשיטת הירושלמי אין הטעם של צרת קרובת חלוצתו כמו דאמרינן בש"ס דילן ביבמות (ד' מ"א) הך דאזלה בהדה לבי דינא גזרו בהו רבנן כו' וצרת קרובת חלוצתו הוא משום דקרובת חלוצתו אזלא בהדה לבי דינא וא"כ סברי שהיא החלוצה וע"כ אסרו בצרת קרובת חלוצתו ולא בקרובת צרת חלוצתו דא"כ אין הראיה כל כך מזה אלא הטעם הוא משום דבקרובת חלוצתו גזרו אפי' בצרה אעפ"י שהוא מדבריהם אבל בקרובת צרת חלוצתו הוא משום דצרה אבראי קיימא והוא כמו דאמרינן ביבמות (ד' מ') אמר רב טובי בר קיסנא אמר שמואל הבא על צרת חלוצה הולד ממזר מ"ט באיסורא קיימא: אמר רב יוסף אף אנן נמי תנינא מותר אדם בקרובת צרת חלוצתו אי אמרת בשלמא צרה אבראי משום הכי מותר באחותה אלא אי אמרת צרה כחלוצה דמי אמאי מותר לימא תהוי תיובתא דר' יוחנן דאמר בין הוא בין אחיו אין חייבין לא על החלוצה כרת ולא על צרתה כרת אמר לך ר' יוחנן ותסברא אחות חלוצה דאורייתא והא אמר ריש לקיש כאן שנה רבי אחות גרושה מד"ת אחות חלוצה מדברי סופרים מ"ש האי ומ"ש האי הך, דאזלא בהדה לבי דינא גזרו בהו רבנן כו' וכ"ז הוא שיטת הש"ס דילן:

אבל לשיטת הירושלמי שהוא סובר דר' יוחנן סובר דחייבין על הצרה כרת א"כ צרה אבראי קיימא וע"כ גזרו בצרת קרובת חלוצתו אעפ"י שאחות חלוצה הוא מדבריהם אבל מותר אדם בקרובת צרת חלוצתו משום דצרה אבראי קיימא שזהו שיטת הירושלמי אליבא דר' יוחנן (ועיין בריש יבמות ה"א) וע"כ קאמר ר' הילא בשם ר' אבינא ק"ו מה אם אחות חלוצתו שהוא מדבריהם נתנו לה חכמים צרה כאן שיש איסור אחיות לא כש"כ]: (**שם**) בתו פשיטא לך שיהא לה צרה הנה הפ"מ נדחק בזה והק"ע מחקו לתיבות בתו פשיטא לך וגריס וכאן שיש לה איסור אחיות לא כש"כ שיהא לה צרה. ולי נראה דהאי בתו הוא ט"ס וצ"ל בחד פשיטא לך שיהא לה צרה פי' דהאיבעי' אינו רק אם נפלו האחיות לשני האחין א"כ אפילו האחיות גופייהו אם יחלוץ הא' מותר השניה לייבם דאיגלאי מילתא למפרע דלאו אחות זקוקתו וכמו שאמר ר' יוחנן איני יודע טעם אחיות מה הן דכיון דחלץ לאחת א"כ השניה צריך להיות מותרת להתייבם ואין בזה משום יבמה שנאסרה וחזרה והותרה שזהו דוקא באיסור אחות אשה ממש שהאיסור היה בתחילה ואח"כ הותרה מחמת שמתה וע"כ אמרינן דר"א סובר דאעפ"י שבטל הגורם האיסור במקומו אבל באחות זקוקתו מכיון שחלץ לא' א"כ איגלאי מילתא למפרע דלא היה מזוקקת כלל כמו שביארתי שיטת הירושלמי דהזיקה תלוי במה שיהיה בסוף]

וע"ז אמר ר' הילא ר' יוסא בשם ר' יוחנן לא דומה איסור אחיות יבמות לאיסור אחיות שאין יבמות אך אעפ"כ החמירו באחות זקוקתו וכמו דמסיק דאפי' בעלה הראשון אסור לבעלה בעילה שני' שמא ימות אחד מהן ונמצא כבא על אחות יבמתו וע"כ מיבעי' לי' אם החמירו בצרות אבל בחד אחא ששני האחיות נופלים לפניו בזיקה בודאי גזרו בצרה ג"כ וע"ז לא קא מיבעי' לי':

קטע ו

שם (ה"א) כנס הראשון ובעל אומר לשני שיבעול לא בעל הראשון אסור לבעול בעילה שניה. שמא ימות א' ונמצ' כבא על אחות יבמתו תני מת השני הראשון מוציא את אשתו בגט ואת אשת אחיו בחליצה אפי' מת השני לא ר' שמעון היא דר"ש פוטר את השני' מן החליצה ומן הייבום (פי' דהא ר"ש היא והא ר"ש ס"ל בירושלמי (פ"ג ה"ג) שלשה אחין שנים מהם נשואים שתי אחיות או אשה ובתה או אשה ובת בתה או אשה ובת בנה הרי אלו חולצות ולא מתייבמות ור"ש פוטר ואמרינן התם עולא בר ישמעאל אמר כך פירשה ר' הושעי' אבי המשנה. ר' שמעון פוטר את השני' מן החליצה ומן הייבום כו' תמן אמרינן דברי ר"ש אין זיקה נופלת למקום זיקה וא"כ אפי' ימות לא תהא אסורה עליו דיש זיקה וזיקה ככנוסה דמי') א"ר זעירא קיימתי' ביבמה שנראית לצאת בחליצה ואינה מותרת בלא חליצה (פירוש והכא נראת תחילה קודם שמת לצאת בחליצה מאח השני ע"כ אינה יוצאה בלא חליצה אפי' מהאח הראשון משא"כ בשלשה אחין פוטר ר"ש את השני' משום דנפלה אח"כ ואין זיקה נופלת כו'):

קטע ז

שם הי' לראשונה צרה חלץ לה נפטרה צרתה ובא עני' ביאת איסור היא ולא נפטרה צרתה חלץ לה ובא עני' ממה נפשך אם בחליצה היא תתיר אם בביאה היא תתיר א"ר יודן קיימתי' כהדא הכונס את יבמתו ונמצאת מעוברת כמה דתימר תמן צרתה לא תנשא עד שתדע במה היא ניתרת אם בעובר אם בביאה. אף הכא צרתה לא תנשא עד שתדע במה היא ניתרת אם בחליצה אם בביאה:

[**והנה** הירושלמי הזה כמו שביארו בו המפרשים הק"ע והפ"מ היא תמוה הא דקאמר חלץ לה ובא עלי' ממ"נ אם בחליצה היא תתיר אם בביאה היא תתיר ומדייק א"ר יודן קיימתי' כהא דתנן כו' הוא תמוה דאמאי אינה מותרת אם חלץ לה ובא עלי' דהא אין אחר חליצה כלום. ומה שפי' הפ"מ דכיון שבעל לאחר חליצה למפרע חליצה פסולה היא ואין מתרת הצרה עד שתחלוץ הוא דחוק מאוד שנאמר דלמפרע חליצה פסולה היא וגם הק"ע הקשה ע"ז]:

ע"כ נראה לי שהוא ט"ס וצ"ל בא עליה וחלץ לה לא נפטרה צרתה פי' דאם בא עליה תחילה ואח"כ חלץ לה לא נפטרה צרתה. והטעם הוא דבביאה אינה מותרת מחמת שהיא ביאת איסור מחמת אחות זקוקתו ואע"פ שחלצה אח"כ אעפ"כ אינה מותרת מחמת ממה נפשך דאיפשר שיהי' הביאה מתרת דהיינו אם לא ימות אחיו ויחלוץ לה א"כ תהי' למפרע ביאת היתר וכמו שביארתי שע"כ אמר הירושלמי שמא ימות א' מהן ונמצא כבא על אחות יבמתו ולא קאמר בפשיטות דהטעם הוא מחמת אחות זקוקתו אך דהירוש' לשיטתו דס"ל דאם יחלוץ אחיו השני א"כ איגלאי מילתא למפרע שלא היה אחות זקוקתו וא"כ מותרת בביאה. אך שמא ימות אחיו וא"כ הוי אחות זקוקתו וא"כ לא יוכל לייבם אותה א"כ כיון שהביאה אינה מתרת א"כ תהי' מותרת בחליצה. וע"ז אומר דכיון שאין אנו יודעים במה היא מותרת אם בחליצה או ביבום. ע"כ אסורה הצרה עד שיחלוץ אחיו להשני' ואז מותרת ע"י ביאה דהא אם חלץ אחיו נמצא דלא הוי אחות זקוקתו וע"כ מביא ראי' מהא דהכונס את יבמתו ונמצאת מעוברת ה"ז לא תנשא צרתה שמא יהא הולד בן קיימא [וכמו דאמרינן ביבמות ד' ל"ה] וא"כ קשה אמאי צרתה אינה מותרת דממ"נ מותרת דאם הולד בר קיימא א"כ מותרת מחמת הולד ואם לאו מותרת ע"י הביאה והירושלמי לא ס"ל הטעם משום דביאת מעוברת לא שמה ביאה דילמא יהא הולד בן קיימא והולד אינו פוטר עד שיצא לאויר העולם אלא דס"ל דהטעם דצריכה שתדע במה הוא ההיתר אם בהולד או בביאה וספק זה לא יתברר עד לבסוף ע"כ אין מועלת החליצה והוא כמו דאמר ר"ל בחליצת מעוברת שהפילה דלא אמרינן איגלאי מילתא למפרע ולשיטת הירושלמי הוא שבשעת החליצה הי' איפשר שתפטור מחמת הולד וע"כ לא הוי חליצה ולקמן יתבאר בזה והכי נמי צריכא שתדע במה היא נתרת אם בחליצה אם בביאה וע"כ אסורה עד שיחלוץ אחיו ואז תדע שההיתר הוא ע"י ביאה דכיון שחלץ אחיו הופקע הזיקה למפרע וע"כ הוי ביאה של היתר וע"כ צרתה מותרת אבל עד שיחלוץ אחי' צרתה אסורה אף אם בא עליה וחלץ לה וכמו שביארתי ודו"ק]:

קטע ט

שם היו חמשה אחין שלשה מהן נשואין לשלש אחיות ומתו רב אמר זה חולץ לאחת וזה חולץ לאחת והשלישית חולצת מאיזה מהן שירצה שמואל אמר זה חולץ לאחת וזה חולץ לאחת והשלישית חולצת משניהן רב אמר חליצה קנין ושמואל אמר חליצה פטור. והפ"מ הביא גירסת הרשב"א דגריס בירושלמי כמו דאמרי' בש"ס דילן ביבמות (ד' כ"ו) דרב סובר דזה חולץ לאחת וזה חולץ לאחת ואמצעית צריכה חליצה משניהם ושמואל

אמר א' חולץ לכולן ע"כ גריס נמי בירושלמי רב אמר זה חולץ לאחת וזה חולץ לאחת והשלישית חולצת משניהן

ובזה יתבאר הא שאומר דרב אומר חליצה קנין (פי' וכיון שהיא בתורת קנין א"כ כיון שכבר זה קנה לאחת וזה קנה לאחת א"כ האחות השלישית אינה ראוי' לביאה כיון דחליצה הוי קנין ואין אדם קונה שתי אחיות כאחת ואעפ"כ צריכה חליצה כמו דאמרינן תחלה שם בירו' אמר ר' זעירא קיימתי' כל יבמה שנראת לצאת בחליצה אינה מותרת בלא חליצה וא"כ היבמה השלישי' נראית תחילה לצאת בחליצה ע"כ הוי חליצה פסולה וע"כ צריכה לחזור על כל האחין ושמואל אמר זה חולץ לאחת וזה חולץ לאחת והשלישית חולצת מאיזה מהן שירצה סובר דחליצה פטור וכיון דחליצה הוי פטור אעפ"י שאסור אדם בקרובת חלוצתו אעפ"כ לא הוי חליצה פסולה שתהא צריכה לחזור על כל האחין וע"ז אומר רב אמר חליצה קנין שמואל אמר חליצה פטור כו' מיליהון דרבנן אמרין חליצה פטור שמעון בר בא בעי קומי ר' יוחנן מה בין חולץ מה בין מגרש א"ל את סבור חליצה קנין אינה קנין (כנ"ל) אלא פטור אין האחין חייבין עלי' משום אשתו של חולץ אבל חייבין עלי' משום אשתו של מת פי' כיון דחלץ לה א"כ צרה אבראי קיימא וע"כ חייבין האחין עליו כרת משום אשתו של מת. וא"כ החליצה אינה אלא פטור (פי' שהיא היא הזוקקת) והאחין חייבין עלי' כרת וכן הוא חייב על הצרה כרת א"כ אם הי' בתורת קנין לא היה אלא מכאן ולהבא והוי אמרינן דאיהו שליחותא דאחין קא עביד וכן איהי שליחותא דצרה קא עבדא אבל כיון שחלצה פטור והיא היא הנפטרת א"כ איגלאי מילתא למפרע דהיא היא זקוקה לגבי אחזה אבל צרה אחרת לא הי' זקוקה כלל וכן סובר שמואל והכי אמרי' ביבמות (ד' מ') אמר רב טובי' בר קיסנא אמר שמואל הבא על צרת חליצה הולד ממזר מ"ט באיסורא קיימא אמר רב יוסף אף אנן נמי תנינא מותר אדם בקרובת צרת חלוצתו אי אמרת בשלמא צרה אבראי משום הכי מותר באחותה כו':

וע"ז אומר מתניתא פליגא על שמואל החולץ ליבמתו הוא אסור בקרובותיה והיא אסור' בקרוביו שני' היא הכא שכבר נראה לפטור בה. והנה הק"ע והפ"מ נדחקו בזה במש"א שכבר נרא' לפטור בה ע"כ נ"ל והוא שמקש' על שמואל דאמר חליצה פטור מהא דתנן החולץ ליבמתו הוא אסור בקרובותי' והיא אסו' בקרוביו א"כ מוכח מזה דחליצה הוי קנין וע"ז אומר שני' היא שכבר נרא' לפטור בה: פי' דהירושלמי לשיטתי' שסובר דאימתי הוי זיקה הוא רק לבסוף אם בא לידי חליצה או יבום אבל אם לא בא לידי חליצה ויבום דהיינו שמתה לא הוי זיקה וכמו דאמרינן לקמן (פ"ד ה"ח) החולץ ליבמתו הוא אסור בקרובותי' כו' מפני שחלץ לה הא לא חלץ לה ומתה מותר באמה אמר ר' אבינא הדא

היא דמר ר' יעקב בר אחא בשם ר' אלעזר שומרת יבם שמתה מותר באמה זיקה הי' לו בה כיון שמתה בטלה לו זיקתה כו' ר' אבון שמע לה מן דבתרא ובאחותה בזמן שהיא קיימת והאחין מותרין ואחותה אצל האחין לאו כמתה היא פי' מאחר שלא עבדו בה מעשה דחליצה או ייבום וע"ז אומר שני' היא שכבר נראה לפטור בה פי' שע"כ אסור בקרובותי' משום שכבר נראה לפטור בה פי' שבאה לידי חליצה ויבום וא"כ איגלאי בזה דהי' זקוקה ע"כ אסור בקרובות חלוצה והאחין מותרין משום דהאחין לא עבדו מעשה משא"כ להחולץ כיון שעבד בה מעשה ואיגלאי בזה שהי' זקוקה ע"כ גזרו דדמי לאחות גרושה אבל מ"מ הוי חלוצה פטור ודו"ק]:

הלכה ג

קטע ב

(ה"ג) **שלשה** אחין שנים מהם נשואין ב' אחיות כו' הרי אלו חולצות ולא מתייבמות ור"ש פוטר כו' עולא בר ישמעאל אמר כך פירשה ר' הושעי' אבי המשנה ר"ש פוטר את השני' מן החליצה ויבום (וכבר ביארתי (פ"ב) דליכא למימר דמשום דר"ש סובר דיש זיקה וא"כ שניהם פטורות דכיון דלא אתי לבסוף לידי חליצה או יבום א"כ ליכא זיקה וע"כ קאמר דר"ש פוטר השני' מן החליצה ומן היבום דכיון דאם חולץ לא' א"כ באה לידי חליצה וא"כ הוי מזוקקת ע"כ פוטר השני' משום דאין אדם מתכוין לקנות ב' אחיות כאחת]:

שם חבורה הי' מקשה שלא עלת על דעתי' לקנות שתי אחיות כאחת כנ"ל דהפי' הוא שהביא הברייתא דתני שלא כו' לקנות ב' אחיות כאחת א"כ משמע דר"ש פוטר בשניהם וע"ז אמר ר' חנינא קומי ר' מנא ופליגא (פי' א"כ משמע דפליגי על ר' הושעי' מהו דשניהם פטורות מן החליצה ומן הייבום ולמה כו' נראה לי דצ"ל א"ל (והאי א"ל שנדפס אח"כ צ"ל בכאן) ולמה פוטר ר"ש את השני' מן החליצה ומן היבום שלא עלת כו' שמקנה שתי אחיות כאחת פי' שהברייתי' נמי סבורה דהשני' פטורה מן החליצה ויבום ולא שתיהן והטעם משום שלא כו' שיקנה שתי אחיות כאחת ע"כ השני' פטורה. [**שם** קידש א' מן השוק כו' כבר ביארתי (רפ"ג) כל הסוגי' וכן הוא כאן רק ששם הביא חלץ לה ובא עלי' והגהתי שם בא עליה וחלץ לה והכא ליתא הוא משום דהתם מיירי בב' יבמין וע"כ אומר הירושלמי ממה נפשך אם ביאה היא תתיר אם חליצה היא תתיר דאם אחין יחליץ או ייבם א"כ ביאת היתר היא ותצא בביאה ואם לא יחליץ או ייבם א"כ תיפוק בחליצה. ע"ז אמר ר' יודן קיימתי' כהדא הכונס את יבמתו ונמצאת מעוברת כמה דתימר תמן צרתה לא תנשא כשתדע במה היא ניתרת אם בחציצה אם בעיבור וה"נ

אינה יודע במה היא ניתרת. אבל הכא מיירי בשלש אחין וא"כ שתיהן נפלו לפניו ליבום וא"כ הביאה ודאי ביאת איסור הוא ולא נפטרה צרתה. לא דמי להך]:

קטע ד

שם מיחלפא שיטתיה דר"ש תמן (פי' במשנה דיבמות ד' ל"א) הוא אמר מייבם לאיזה שירצה וחולץ לשני' והכא הוא אמר הכין (פי' דמקשה בירושלמי על הא דגבי אחיות בפ"ג דיבמות (דף כ"ח) פוטר את השנית מחמת שאין זיקה נופלת למקום זיקה וא"כ סובר דזיקה ככנוסה דמי וא"כ אמאי סובר ר"ש ביבמות (ד' ל"א) גבי ג' אחין נשואין ג' נכריות ומת א' מהם ועשה בה השני מאמר ומת מייבם לאיזו שירצה וחולץ לשניה דמאמר חם קונה אשת שני היא ואם אינו קונה אשת ראשון היא ואין עליו זיקת שני יבמין וחולץ לשניה דחדא לא מיפטרא באידך דילמ' מאמר אינו קונה וכמו שפירש"י עכ"ז לייבם חדא וליפטור אידך כיון דר"ש סובר דזיקה ככנוסה דמי):

אמר ר' זעירא עד אנן תמן שמעית טעמא (פי' כשהייתי בבבל שמעתי הטעם) תמן זיקת שני יבמין אינה זיקה כו'. ברם הכא זיקה יבם א' (פי' שיש חילוק בין זיקת יבם אחד לזיקת שני יבמין) דהא התם גבי אחיות ביבמות (דף כ"ח) זיקת יבם אחד וע"כ זיקה ככנוסה דמי ואין זיקה נופלת למקום זיקה משא"כ בהך דג' אחיות ומת אחד מהם ועשה בה השני מאמר ביבמות (ד' לא) וא"כ היה זיקה שני יבמין ולא אלים הזיקה וה"נ משני בבבלי (ד' י"ח) ולא שאני לך בין זיקת יבם א' לזיקת שני יבמין כו' ע"ש:

אמר ר' מתני' מה איכפלין אחיות גבי נכריות אין את בעי מקשה קשיתא על הא דר' זעירא בשם רב ששת דתני תמן דברי ר"ש שתיהן אסורות והכא את אמר שתיהן מותרות ופי' הק"ע דאמר ר' מתני' מה איכפלין כו' דילמא קא סבר יש זיקה ואפ"ה לא אמרי' דמייבמת לחדא כו' גזירה שמא יאמרו שני יבמות הבאות משני בתים חדא מייבמא ואידך מיפטרא בלא כלום והקשה הק"ע דהא תניא לעיל פ' כיצד רש"א מאמר קונה או לא קונה. א"כ לר"ש מדאורייתא לא מיפטרא חדא בביאת אידך כו' ע"ש והק"ע נדחק שם בפירושו וגם הפ"מ נדחק שם:

ע"כ נראה לי לבאר ע"פ מה שביארתי בספרי ע"י (סכ"ג) שהארכתי בזה וכתבתי דהא אמרי' בירושלמי דקדושין דקאמר ר"י בר בון מתניתא לאחר שיחלוץ ליך יבמיך אבל אם אמר לאחר שימות יבמיך ה"ז מקודשת עכ"ל הירושלמי והבאתי שם הרבה ראיות מהירו' דס"ל דאימתי הוי זיקה אם בא אח"כ לידי מעשה בחליצה או ביבום אבל אם לא בא אח"כ לידי מעשה חליצה ויבום לא הוי זיקה למפרע. וע"ש שהבאתי הרבה ראיות ע"ז וע"כ אמר דהא דהמקדש לאחר שיחלוץ ליך יבמיך הוי דשלב"ל. כמו דאמרי' ביבמות

ודף צ"ג) למ"ד אין אדם מקנה דלשב"ל לא הוי קדושין אבל לאחר שימות יבמיך א"כ לא בא לידי מעשה דחליצה ויבום ע"כ לא הוי מזוקקת למפרע וע"כ אם קדשה מקודשת דלא הוי דשלב"ל כיון דאיגלאי מילתא למפרע שהיתה בת קדושין אבל הש"ס דילן פליג על זה וכמו דאמרי' ביבמות (ד' י"ח) שומרת יבם שמתה אסור באמה אלמא קא סבר יש זיקה כו' אי אמר הכי הוי אמינא מחיים אבל לאחר מיתה פקעה זיקה קמ"ל דזיקה בכדי לא פקע אלמא דס"ל דאפי' אם מתה ולא באה לידי חליצה ויבום אפ"ה יש זיקה אבל הירו' פליג ע"ז כמו שביארתי וכמו שהבאתי ראיות (סוף סי' כ"ג):

וכיון שביארתי והוכחתי מה שמחולקים הש"ס דילן עם הירו' בזה מבואר הא דקאמר ר' מתני' מה איכפלין אחיות גבי נכריות דהירושלמי לטעמיה אזיל דלא אמרי' דיש זיקה אלא אם בא לבסוף לידי חליצה או יבום וא"כ גבי נכריות ביבמות (דף ל"א) דעשה בה השני מאמר ומת שלא בא לבסוף לידי חליצה או יבום: וע"כ ליכא להקשות בזה דאם זיקה ככנוסה דמיא לייבם לחדא וליפטור אידך דהיה שניהם מזוקקין לאח שמת דהא לשיטת הירו' לא אמרינן יש זיקה אלא אם בא לבסוף לידי חליצה או יבום אבל הכא שמת ולא בא לבסוף לידי חליצה או יבום א"כ לית בה משום זיקה כלל וע"כ ניחא דא"כ אין החשש רק משום מאמר וע"כ סובר ר"ש דהמאמר או שקונה או שאינו קונה וע"כ מייבם לאיזו שירצה וחולץ לשני' אבל לא משום זיקה והא דמקשה בש"ס דילן ביבמות (דף י"ט) מתיב ר' אושעיא ג' אחין שנים מהם נשואים שתי אחיות כו' ור"ש פוטר ואי ס"ד סבר ר"ש זיקה ככנוסה דמי לייבם לקמייתא ותיפטור אידך משום דהש"ס דילן אזיל לטעמיה דס"ל דאפי' אם מת נמי לא בטלה הזיקה דזיקה בכדי לא פקע:

וע"כ אמר רב מתנא דמה איכפלין אחיות גבי נכריות דבאחיות היינו ביבמות (ד' כ"ח) דס"ל לר' שמעון דפוטר בשניה כמו שביארתי דהירושלמי לטעמיה דס"ל דפוטר לשניה כמו שהבאתי לעיל הירושלמי דר' הושעיה אבי המשנה דר"ש פוטר את השניה מהחליצה והייבום בירושלמי (פ"ג ה"ג) עיי"ש (והוא כמו שמפרש בש"ס דילן בשיטת ר' הושעיה (ד' י"ח) אמר ר' הושעיה חלוק היה ר"ש אף בראשונה משום דקא סבר זיקה ככנוסה דמי': וע"כ שריא אפי' נולד ואח"כ יבם והוא ר' הושעיה רבה שהוא אבי המשנה. ואח"כ מתיב ר' הושעיה ביבמות (ד' י"ט) וכמו שהביאו התוס' כאן מפר"ת דר' הושעיה לאו היינו רב הושעיה עיי"ש והטעם כיון דזיקה ככנוסה דהתם גבי אחיות בא לבסוף לידי חליצה או ייבום וע"כ יש זיקה משא"כ גבי נכריות ביבמות (ד' ל"א) שמת וע"כ בטלה ההיא דר' זעירא בשם רב ששת דתני תמן דברי ר"ש שתיהן אסורות (פי' בשני אחים ומת א' מהם. ואח"כ נולד להם אח דתני תמן דברי ר"ש שתיהם אסורות) והטעם

כדמסיק בירושלמי דזיקה אינו קונה לגמרי דא"כ הרי בא ומצאה בהיתר ואם זיקה אינו קונה מ"ט צרתה אסורה ומסיק דס"ל לרבנן דתמן דזיקה קונה ומשיירת. וע"כ אסורה משום דבזיקה ה"ל צרתה אלמא אע"ג דלא בא לבסוף לידי חליצה או ייבום אפ"ה יש זיק' לדרבנן דתמן היינו רבנן דבבל דלשיטתייהו אזלי וע"ז ודאי קשה דמיחלפא שיטתיה דר' שמעון תמן הוא אומר שתיהם אסורות אלמא דיש זיקה וקונה ומשיירת. וא"כ איך קאמר גבי נכריות ביבמות (ד' ל"א) דר"ש אומר מייבם לאיזו שירצה וחולץ לשניה משום דמאמר או קונה או שאינה קונה דמ"מ אסורה מחמת הזיקה שיש עליו זיקת שני יבמין ולרבנן דהמן ס"ל דאפי' אם מת נמי הוי זיקה וא"כ יש עליה זיקת שני יבמין מחמת הראשון ומחמת השני דזיקה קונה ומשיירת. (ודלא כפי' הק"ע שם עיי"ש) וע"ז משני דלרבנן דתמן מוכרחין אנו לחלק בין זיקת יבם א' לזיקת שני יבמין וע"ז אמר ר' זעירא עד אנן תמן שמעית (פי' ששמע מה שהיו אומרים רבנן דבבל משום דהכא גבי שני אחים ומת א' מהם ואח"כ נולד להם אח דשתיהן אסורות היה זיקת יבם א' קודם שנולד האח וע"כ מוכח דזיקה קונה ומשיירת. משא"כ בהך דיבמות (ד' ל"א) דר"ש אומר מייבם לאיזה שירצה בהא דנכריות שב' אחין הן ע"כ אין זיקה:

והשתא ניחא דהברייתא דתני תמן לא נשנית אלא בבבלי משום דס"ל דאפי' מת נמי זיקה בכדי לא פקע כמו דאיתא ביבמות (ד' י"ח) דשומרת יבם שמתה אסור באמה דזיקה לא פקע. וע"כ הוצרכו לחלק בין זיקת יבם א' לזיקת שני יבמין אבל לשיטת הירושלמי לא ס"ל הך ברייתא משום דס"ל דזיקה פקע כשלא בא לידי מעשה ואם כן כיון דהירושלמי לא ס"ל הך ברייתא דתני תמן שתיהם אסורות חדא מחמת אשת אחיו שלא היה בעולמו ולא הוי בא ומצא בהיתר דזיקה אינה ככנוסה לגמרי והשני משום צרתה דזיקה קונה ומשיירת והא דקאמרינן ר"ש פוטר ביבמות (ד' כ"ח) היינו בשניה וכמו שמפרש בירושלמי שם עיי"ש בשם ר' אושעי' אבי המשנה וכן בש"ס דילן ביבמות (ד' י"ט) מאי פוטר בשניה משום דזיקה ככנוסה והיינו משום דר"ש ס"ל זיקה ככנוסה ע"כ מכי נפלה הראשונה נדחית השניה. לא איצטריך למימר דזיקה קונה ומשיירת ואפ"ה דוחה משום דזיקה שהיא קונה ומשיירת דחי זיקה השניה דהוי דוחה השניה והא דיבמות (ד' ל"א) דר"ש קאמר משום מאמר ולא משום זיקה היינו משום דהתם ליתא לזיקה כלל דהא מת משא"כ לשיטת רבנן דתמן דס"ל דבשני אחין ומת א' מהם ונולד להם אח אח"כ דשתיהם אסורות וא"כ ע"כ ס"ל דזיקה קונה ומשיירת דאלו"ה אמאי שתיהן אסורות וא"כ כיון דזיקה קונה ומשיירת ודחי זיקה השניה ע"כ אומר דב"ש ס"ל כר"ש דרבנן דתמן ודו"ק בזה (ועיין עוד מה שהבאתי ראיות בספרי ע"י (סי' כ"ג) עיי"ש באריכות):

הלכה ד

קטע ב

שם בירושלמי (ה"ד) שלשה אחין שנים נשואים ב' אחיות וא' מופנה מת א' מבעלי אחיות ועשה בה מופנה מאמר ואח"כ מת אחיו השני בש"א אשתו עמו והלז תצא משום אחות אשה ובה"א מוציא את אשתו בגט ואת אשת אחיה בחליצה בש"א כר"א בן ערך דר"א בן ערך אומר המאמר קונה קנין גמור כו' אלא כר"ש מה נפשך קנה מאמר ואין אחריו כלום לא קנה מאמר למה לי אשתו עמו והלז תצא משום אחות אשה וע"ז משני שמא מאמר דב"ש כזיקת ר"ש על דעתין דרבנן דתמן כמה דרבנן דתמן אמרין המאמר קונה ומשייר כן ר"ש אומר קונה ומשיירת (צ"ל הזיקה קונה ומשיירת) ר' שמעון אומר אין זיקה נופלת למקום זיקה (פי' הך מתניתין דר' שמעון פוטר את השניה מן החליצה ומן היבום. וא"כ כיון דר"ש סובר דזיקה קונה ומשיירת א"כ מ"ט פוטר ר"ש את השניה אלא ודאי שסובר דאין זיקה נופלת למקום זיקה) כן בש"א הכא אין זיקה נופלת למקום מאמר משום דסובר דמאמר קונה ומשייר וכן זיקה קונה ומשיירת כמו ר"ש אליבא דרבנן דתמן וע"כ סובר דאשתו עמו והלזו תצא משום אחות אשה דהמאמר שקונה ומשייר מדחה להזיקה שקונה ומשייר ודו"ק:

קטע ג

(**שם**) ר' יודן בעי קידש אשה מעכשיו ולאחר שלשים ונפלה לו אחותה בתוך שלושים אפי' כן אשתו עמו והלזו תצא משום אחות אשה אמר לא אמרו ב"ש אלא ע"י זיקה וע"י מאמר. וההיא דאמר ר' אבהו בשם ר' יוחנן אפי' קידושין מאה תופסין בה ולא כבית שמאי והנה מפרשי הירושלמי הק"ע והפ"מ לא הבינו פי' הירושלמי והק"ע הקשה כמה קושיות ע"כ צריך אני להאריך ולבאר פי' הירושלמי והוא דאמרינן שם בירושלמי שלשה אחין שנים מהם נשואי' שתי אחיות וא' מופנה ומת א' מבעלי אחיות ועשה בה מופנה מאמר ואח"כ מת אחיו השני ב"ש אומרים אשתו עמו והלזו תצא משום אחות אשה כו' ואמרינן שם ב"ש כר"א בן ערך דראב"ע אומר המאמר קונה קנין גמור ואין כראב"ע גירש לבעלת מאמר לא תהיה צריכה חליצה ואמר ר' הילא בשם ר' לעזר מודים ב"ש גירש לבעלת מאמר שהיא צריכה ממנו חליצה כו' שמא מאמר דב"ש כזיקת ר"ש על דעתין דרבנן דתמן כו אמרי המאמר קונה ומשייר כן ר"ש אומר קונה ומשייר רש"א אין זיקה נופלת למקום זיקה כן ב"ש אומרים הכא אין זיקה נופלת למקום מאמר (פי' דב"ש סברי דאין המאמר קונה קנין גמור ואף עפ"כ דוחה צרתה משום דזיקה נמי קונה ומשייר ע"כ אף על פי שמאמר אינו קונה קנין גמור אעפ"כ אלים למדחי זיקת הצרה משום דבשניהם קונה ומשייר ואלים המאמר דקונה ומשייר לדחות זיקת הצרה נמי דקונה ומשייר) ועיין

היטב בש"ס דילן ביבמות (ד' כ"ט) אמר ר' אלעזר לא תימא מאמר קונה קנין גמור דאי בעי לאפוקי סגי לה בגיטא. אלא מאמר לב"ש אינה קונה אלא לדחות הצרה בלבד עיי"ש כל הסוגיא:

וא"כ נתבאר מהירושלמי דכיון דשניהם שוים דהמאמר קונה ומשייר וזיקה נמי קונה ומשיירת. ע"כ כיון דשניהם שוים אלים המאמר שעשה בהיבמה לדחות זיקת הצרה שהזיקה נמי קונה ומשייר

[**ובזה** יתבאר הירושלמי ר' יודן בעי קידש אשה מעכשיו ולאחר שלשים יום ונפלה לה אחותה בתוך שלשים יום אפי' כן אשתו עמו והלזו תצא משום אחות אשה פי' כיון דאמרת דבמקום ששני הקונים שוים כיון דמאמר וזיקה שניהם קונים ומשיירים. ע"כ אלים המאמר למדחי הזיקה משום דשניהם שוים א"כ אם קדש אשה מעכשיו ולאחר שלשים יום ונפלה לה אחותה בתוך שלושים יום נמי אלים הקידושין לדחות זיקת הצרה. דאעפ"י שהקידושין הוי קדושי שיור (דלדעת הירושלמי שיורא הוי דמתחיל מהיום ואינו נזהר עד לאח"כ ולא הוי ס' תנאה או ס' חזרה וכמו שביארתי בספרי ע"י (ס' י"ז) הירושלמי אף בגט שיחרור כן ה"ז גט שיחרורך מעכשיו ולאחר שלשים יום. על דעתי' דר' ה"ז גט על דעתין דרבנן אינו גט פי' דעל דעתיה דר' דאמר תנאה הוי ה"ז גט על דעתין דרבנן אינו גט דמספקא להו במהיום ולאחר מיתה אי תנאה אי חזרה הוי והקשה המ"ל (פ"ב מה' עבדים) דאמאי אינו משוחרר כיון דהוי ס' תנאה או חזרה. א"כ העבד מוחזק בעצמו ותופס וצריך להיות משוחרר והקצה"ח תירץ דכיון דהוי ס' בתפיסה גופא לא הוי תפיסה והארכתי שם בתשובה. וביארתי שם בספרי דהירושלמי לטעמיה אזיל דשיורא הוי ומתחיל מהיום: ואינו נגמר עד לאחר שלשים ולא דהוי ס' תנאה או ס' חזרה. וע"כ יכול לחזור בתוך שלשים עיי"ש בספרי ע"י שהבאתי עוד ראיות דהירושלמי סובר דשיורא הוי) אעפ"כ הא ב"ש ס"ל דזיקה נמי קונה ומשייר

וע"כ מיבעי' ליה אם קידש אשה מעכשיו ולאחר שלושים יום דהוי קידושי שיור. ואעפ"כ הא ב"ש סברי דזיקה נמי קונה ומשייר וא"כ ב' הקנינים שוים ואלימא למדחי זיקת אחותה ובזה מיושב קושי' הק"ע דמאי בעי דווקא אליבא דב"ש דלדידן ודאי פשיטא ליה דלא אלימא קדושי שיור למידחי זיקה גמורה וע"כ בעי לה דווקא אליבא דב"ש דס"ל דזיקה נמי קונה ומשיירת אי אלים קדושי שיור לדחות הזיקה דקונה ומשייר ג"כ. ומיושב קושית הק"ע עיי"ש ודו"ק:

וע"ז אומר בירושלמי שם לא אמרו ב"ש אלא ע"י זיקה וע"י מאמר. פי' דהירושלמי אומר דב"ש קאמר דווקא בזיקה ומאמר דאלו הענינים שניהם שוים ע"כ חלים המאמר לדחות

זיקת הצרה. אבל בההיא שקידש אשה מעכשיו ולאחר שלישים לא אלימא למדחי זיקת הצרה ואעפ"י ששניהם קונים ומשיירים. ע"כ אפשר דהזיקה אלימא טפי (והטעם איפשר לומר דהירושלמי לטעמיה אזיל דס"ל דיכול לחזור בתוך שלושים וכמו שכתב הא"מ בש"ע אה"ע (ס' מ') דלדעת הר"ן שכתב דלדברי הפוסקים כר' יוחנן דשיורא הוי המקדש מעכשיו ולאחר ל' יום צריך שיהא השטר קיים לאחר שלשים יום אע"פ שעכשיו מתחילין הקידושין לחול אינו קונה קנין גמור ועיי"ש שכתב דלדעת הירושלמי יכולים לחזור בתוך שלשים דכיון דבעינן שיהיה השטר קיים וברשותה. וא"כ לא נגמר סוף הקנין עד לאחר שלשים יום ע"כ בעינן דעתם ורצונם וע"כ כיון שיכול לחזור בתוך שלשים ע"כ לא אלימא לדחות הזיקה וכמו שכתבו התוס' בגיטין (ד' פ"ב) על הא דפריך בירושלמי דגיטין דלתני ט"ז נשים לר"א ומשני התם התורה אסרה עליה ברם הכא הוא אסרה עליה וכתבו שם דתמן כל ט"ו נשים אסרה תורה ליבם והאיסור בא ממילא ע"י קידושין בלא שום תנאי אבל כאן אסרה ע"י תנאי שלו א"נ תמוהתורה אסרתה ואין לה היתר להתייבם. דאין איסור שלה תלוי בשום אדם. אלא בתורה שאסרתה עליה. אבל באשת איש האיסור תלוי במגרש שאם ירצה יתירנה לייבום קודם שימות אחי המת שנשאה וה"נ הרי יכול לחזור וע"כ לא אלים לדחות הזיקה:

ובירושלמי לקמן פ"י (ה"ו) דאמרינן שם בגין ב"ש בגין ר' שמעון דתני ויתבאר לקמן דהאי דתני הוא ט"ס וצ"ל דתמן (פי' בגין ב"ש בגין ר"ש דתמן) (פי' דב"ש סובר כר"ש דרבנן דתמן דזיקה קונה ומשיירת אעפ"כ אין זיקה נופלת למקום זיקה) וכמו דתנן ביבמות (ד' כ"ח) ג' אחין נשואים מהם ב' אחיות כו' ור"ש פוטר ואמרי' בירושלמי (פ"ג דיבמות) כך פירשה ר' הושעיה אבי המשנה ר"ש פוטר את השניה מן החליצה ומן היבום וא"כ סובר ר"ש שאין זיקה נופלת למקום זיקה אעפ"י דלרבנן דתמן דזיקה קונה ומשיירת לר"ש וה"נ סברי ב"ש ושם יתבאר]:

הלכה ה

קטע ב

(ה"ה) **שלשה** אחין שנים מהם נשואים ב' אחיות מת א' מבעלי אחיות וכנס נשוי נכרית את אשתו ומת שני' יוציא משום אחות אשה וראשונה משום צרתה עשה בה מאמר ומת נכרית חולצת ולא מתייבמת ובגמ' בין רבנן בין ר"ש מודה בה כרבנן צד שקנה מאמר כנגדו מותר בצרה לפיכך חולצת ולא מתייבמת כר' שמעון קונה מאמר שתיהן אסורות לא קנה מאמר הראשונה אסורה והשני' מותרת מספק חולצת ולא מתייבמת (פי' לרבנן חולצת ולא מתייבמת מפני שהמאמר קונה ומשייר ולר"ש מחמת שהוא ספק)

והירושלמי לא מקשה כמו דמקשה בש"ס דילן ביבמות טעמא דעבד בה מאמר הא לא עבד בה מאמר נכרית יבומי נמי מיבמה אמר ר"נ זאת אומרת אין זיקה אפי' בחד אחא ולהירושלמי ניחא שפיר דדוקא משום דעבד בה מאמר אבל מחמת הזיקה כיון דמת בטלה זיקתו וכמו דאמרינן בירושלמי (רפ"ב דיבמות) דפריך ואין לו זיקה בה אמר ר' חגי קיימתי' כהא דמר ר' יעקב בר אחא בשם ר' אלעזר שומרת יבם שמתה מותר באמה זיקה הי' לו בה כיון שמתה בטלה זיקתו וה"נ כיון שמת בטלה זיקתו משא"כ שיטת הש"ס דילן דזיקה לא פקע בכדי וע"כ מקשה ואין לו זיקה בה וע"ז משני אמר ר"נ זאת אומרת אין זיקה אפי' בחד אחא:

עוד שם (ה"ו) שלשה אחין שנים מהם נשואין ב' אחיות כו' עשה בה מאמר ומת שני' חולצת ולא מתייבמת בין רבנן בין ר' שמעון מודו בה (פי' לרבנן מחמרי שמאמר קונה ומשייר ולר' שמעון מצד שהוא ספק:.

עוד שם שלשה אחין שנים מהם נשואים ב' אחיות וא' נשוי נכרית מת א' מבעלי אחיות וכנס נשוי נכרית את אשתו ומתה אשתו של שני ה"ז אסורה עליו עולמית הואיל ונאסרה עליו שעה אחת ובגמ' אמר ר' אבינא הדא דאמר ר' יוסי בשם ר' יוחנן לא דומה איסור אחיות יבמות לאיסור אחיות שאינן יבמות (פי' הפ"מ דבאיסור אחיות יבמות הוא מטעם זיקה דרבנן וע"כ לא אמרינן דכיון שנאסרה לא תחזור להתירה משא"כ באיסור אחיות שאינן יבמות דמחמת שהיא אחות אשה דאורייתא ע"כ אעפ"י שמתה אשתו של שני אעפ"כ אסורה עליו עולמית והכי אמרינן ביבמות (ד' כ"ז) ה"מ היכא דקאי באפה איסור אחות אשה דאורייתא אבל הכא זיקה דרבנן הוא:

אך לפי מה שביארתי בשיטת הירושלמי הוא מטעם אחר דבאיסור אחות יבמות דהיינו בר"פ ארבעה אחין דהתם אם יחליץ אחיו השני לאחותה א"כ איגלאי מילתא למפרע דלא הי' מזוקקת לזה א"כ לא נאסרה כלל משא"כ באיסור אחות אשה אעפ"י שמתה אך כיון שכבר נאסרה ע"כ כל יבמה שאין אני קורא בה בשעת נפילה יבמה יבוא עלי' ע"כ הוי כאשת אח שיש לה בנים אסורה:

קטע י

שם (ה"א) שלשה אחין שנים מהם נשואים ב' אחיות וא' נשוי נכרית וגירש א' מבעלי אחיות את אשתו ומת נשוי נכריות וכנסה המגרש ומת זו היא שאמרו וכולן אם מתו או שנתגרשו כו' צרותיהן מותרות גירש ר' חגי בשם ר' זעירא לא סוף דבר שגירש ואח"כ כנס אלא אפי' כנס ואח"כ גירש הדא היא דתנינן שאם מתו או שנתגרשו צרותיהן מותרות [וגם כאן לא מדויק הירושלמי כמו דמדייק הש"ס דילן טעמא דגירש ואח"כ מת אבל

מת ואח"כ גירש אסורה אמר רב אסי זאת אומרת יש זיקה אפי' בחד אחא דלהירושלמי לתיכאן זיקה דכיון דמת ולא באה לידי חליצה או יבום אם כן לא הוי זיקה]:

הלכה י

קטע ב

שם (ה"י) שלשה אחין נשואין שלש נשים נכריות ועשה בה השני מאמר ומת הרי אלו חולצת ולא מתייבמת שנאמר יבמה יבוא עליה שעליה זיקת יבם אחד ולא שעלי' זיקת שני יבמין. ר' שמעון אומר מייבם לאיזו שירצה וחולץ לשני' ובגמ' אלו שומרת יבם שנפלה לפני כמה יבמין שמא אינה מתייבמת תני ר' חייא אשת א' מתייבמת ולא אשת שני מתים. שני' למה אינה מתייבמת אמר ר' אלעזר דר"מ היא דאמר ר"מ כל שאין אתה מייבמני אין את מייבם צרתו. אמר ר' יוסי מתניתא אמרה כן בן השע שנים ויום א' שבא על יבמתו משהגדיל נשא אשה אחרת אם לא ידע את הראשונה משהגדיל השני' חולצת או מתייבמת הראשונה חולצת ולא מתייבמת הכא את אמר חולצת והכא את אמר מתייבמת. הדא דאת אמר חולצת ר' שמעון והן דאת אמר מתייבמת ר' שמעון ורבנן ופירשו המפרשים הק"ע והפ"מ דהא דתנן חולצת היא ר"מ דאמר כל שאין אתה מייבמני אין אתה מיבם צרתו והא דקתני מתייבמת היינו רבנן דר' שמעון שהם רבנן דר"מ ועיין ביבמות (ד' צ"ו) יעשו ביאת בן ט' כמאמר בגדול ותדחה צרה מייבום אמר רב לא עשו ביאת בן ט' כמאמר בגדול ושמואל אמר עשו ועשו וכן אמר ר' יוחנן עשו ועשו תנאי היא הך תנא דארבעה אחין גזר משום צרה כו' אזל ר' אלעזר ואמרה לשמעתי' ולא אמרה משמי' דר' יוחנן כו' וכן אמרינן הכא א"ר יוחנן אם אמרה ר' אלעזר מני שמעה ואמרה: [**ולי** נראה לבאר עוד דהא דמקשה שניה אמאי אינה מתייבמת דאמאי לא אמרינן דהיא צרת אשת שני מתים ע"כ נראה לי דמקשה על הא דאמר תחילה אילו שומרת יבם שנפלה לפני כמה יבמין שמא אינה מתייבמת (פי' אלו נפלה תחילה לפני יבום ואח"כ יבמה השני שמא אינה מתייבמת) וע"ז אומר תני ר' חייא אשת א' מתייבמת ולא אשת שני מתים וע"ז אומר ניחא חולץ לבעלת מאמר אשת א' מתייבמת לא אשת שני מתים. שני' למה אינה מתייבמת ואם מפני שעשה בה מאמר הלא מאמר קונה ומשייר וא"כ צד שקנה מאמר הרי הוא אשת השני והא דהוי אשת שני מתים הוא מצד שלא קנה המאמר בכולה וא"כ היא אשת הראשון ג"כ וא"כ מצד שלא קנה מאמר לא הוי צרתה וכן אמרינן לקמן (פי"ג ה"ו) אמר רבא בר ממל מסתברא כמ"ד צרתה מותרת ברם כמ"ד צרתה אסורה מ"נ צד שקנה כנגדו התיר בצרתה (פי' אם החזירה כשהיא קטנה וא"כ היה מותר בה ג"כ. וא"כ כנגדו התיר בצרה) וצד שלא קנה (פי' וא"כ גירושיה גירושין

תורה וחזרתה אינה תורה כנגדו התיר בצרה דמצד שלא קונה לא הוי צרתה כלל). א"ר שמי וכי יש מה נפשך בעריות מהו כדין כל יבמה שאין כולה לחוץ צד הקנוי שבה נידון משום ערוה וערוה פוטרת צרתה וע"ז מקשה ה"נ שיהא הצרה מותרת להתייבם דמצד הקנין היה היא נמי מותרת רק מצד שלא קנה ומצד שלא קנה לא הוי צרתה:

ולפ"ז אפשר לומר דהא דקאמר הא דאת אמר חולצת ר' מאיר ר' שמעון והיינו ר' שמעון דתמן וכמו דתני תמן (רפ"ב ה"ב) דברי ר"ש שתיהן אסורות כו' ואמר התם וקשי' צד שקנה זיקה כנגדו אסור בצרה וצד שלא קנה זיקה כנגדו התיר בצרה וע"ז אמר ר' שמי וכי יש מה נפשך בעריות מאי כדון כהיא דאמר ר' אחא בשם ר' בון בר חייא כל יבמה שאין כולה לפנים צד הקנוי שבה נידון משום ערוה וערוה פוטרת צרתה וא"כ סובר ר"ש דתמן דצד הקנוי שבה נידון משום ערוה וערוה פוטרת צרתה וא"כ ה"נ. וא"כ היה איפשר לומר הא דאת אמר מתייבמת ר' שמעון ורבנן (פי' רבנן דר"ש ולא כמו ר"ש דתני תמן) ולקמן יתבאר בזה ודו"ק]:

שם (ה"י) ר' אבין בשם ר' ביסנא בשם ר' אחא. והוא שיבם ואח"כ חלץ אבל אם חלץ בתחילה אסור שמא קנה מאמר ונפטרה בחליצת חברתה [והפ"מ פי' דקאי אדרבנן דאמרי הראשונה חולצת ולא מתייבמת והשניה או חולצת או מתייבמת דדוקא השניה מתייבמת תחילה ואח"כ חולץ לראשונה ואינו חולץ בתחילה דשמא קנה מאמר. וא"כ ה"ל צרות וכיון שלא בנה שוב לא יבנה וא"כ איך ייבם השניה אבל אם מייבם תחילה השניה ע"כ יכול לחלוץ אח"כ לראשונה ובאמת במשנה שם בירושלמי הגירסא השניה או חולצת או מתייבמת והראשונה חולצת ולא מתייבמת כמו שכתב הפ"מ. ואיפשר לומר דהטעם משום דלהירושלמי מאמר מדאורייתא כמו דאמרינן בירוש' (רפ"ב דיבמות ה"א) יבמה יבוא עליה זה הביאה. ולקחה לו לאשה המאמר יכול כשם שהביאה גומרת בה כך יהא המאמר גומר בה תלמוד לומר ויבמה עירה את כל הפרשה כולה ליבום. הביאה גומרת בה ואין המאמר גורם בה. א"כ מה הועיל בה המאמר לאוסרה על האחין. וע"כ אם יחלוץ תחילה השניה א"כ לא יוכל ליבם לראשונה כמו שכתב הפ"מ. (ועיין בירושלמי (פ"ה דיבמות ה"ב) בא אחר וקידשה מכיון שנעקרו הימנו זיקת המת תפסו בה קידושין ועיי"ש בפ"מ דמשמע מהירושלמי שמאמר הוא מדאורייתא וע"כ לא תפסו קידושין) אבל הש"ס דילן סובר בכולי יבמות דמאמר לא הוי רק מדרבנן וע"כ לא מחלק (וכן משמע התם דלר' שמעון ספוקי מספקא ליה אם מאמר קונה היינו מדאורייתא כמו שאמר התם מ"ט דר"ש יבמה יבוא עליה זו הביאה ולקחה לו לאשה זה המאמר וכשם שהביאה גומר בה כך המאמר גומר בה או יבמה יבוא עליה והרי היא לקוחה לו

והמאמר לא הועיל בה כלום אלמא דמספקא ליה מדאורייתא אם מאמר קונה קנין גמור או לא.

[**אך** הק"ע מפרש לה להא דאמר ר' אבין ר' ביסנא בשם ר' אחא והוא שיבם ואח"כ יחליץ דקאי אהא דאמר ר"ש (שם) דמייבם לאיזו שירצה וחולץ לשניה משום דלר"ש מספקא ליה אם מאמר קונה קנין גמור או לא קונה כלל וע"כ קאמר דדוקא שיבם תחילה אבל אם יחלוץ תחילה אסור לייבם דילמא מאמר קונה קנין גמור לר"ש ומשמעות הלשון הוא כמו שפי' הק"ע. מדקאמר שמא קנה מאמר משמע דהספיקא הוא אם מאמר קונה או לא וזהו כמו ר"ש דס"ל דיש ספק אי מאמר קונה קנין גמור דלרבנן קונה ומשייר לשיטת הירושלמי אך מה שהגירסאות מחולפות משמע קצת כפי' הפ"מ וכחו שביארתי]:

הלכה יא

קטע ב

שם (הי"א) אמר ר' אבינא כו' לא דומה איסור אחיות יבמות לאיסור אחיות שאין יבמות כבר ביארתי (ה"ז) עיי"ש:

פרק ד

הלכה א

קטע ב

החולץ ליבמתו ונמצאת מעוברת וילדה כו' ובגמ' בשעבר הא בתחילה לא די מתניתא היבמה לא תחלוץ ולא תתייבם עד שיהא לה ג' חדשים ותחלוץ מיד מ"נ אם בן קיימא הוא לא נגע בה חליצה אם אינו בן קיימא הוא הרי חליצתה בידה. ר' זעירא כו' שלא תהא צריכה כרוז לכהונה כו' תני' ר' הושעיה מאן יבמי את שאומרים לו ייבם אומרים לו חלוץ כו' חלץ בתוך ג' חדשים מהו שתהא צריכה לאחר ג' חדשים נשמעינה מן הדא קטנה שחלצה תחלוץ משתגדיל ואם לא חלצה חליצתה כשירה ר' מנא אמר לה סתם ר' יצחק כו' דר' מאיר היא דר"מ אמר אין חולצין ואין מייבמין את הקטנה שמא תמצא איילונית כמה דאת אמר תמן אעפ"י שחלצה חולצת וה"נ אף עפ"י שחלצה חולצת מזה משמע דהירושלמי סובר דהטעם של ר"מ שאמר דאין חולצין את הקטנה אין הטעם מחמת דמקשינן אשה לאיש כמו דאמרינן ביבמות (ד' ק"ה) קטנה שחלצה אמר רב יהודה אמר רב זו דברי ר' מאיר דאמר איש כתוב בפרשה ומקשינן אשה לאיש אבל חכמים אומרים איש כתוב בפרשה אשה בין גדולה ובין קטנה והירו' סובר דר"מ סובר דהוא מדרבנן וכמו שכתבו התוס' דבירושלמי גרסי' תחלוץ משתגדיל ואם לא חלצה

חליצתה כשירה משמע שסובר דהא דמקיש אשה לאיש היינו מדרבנן כו' אבל אעפ"כ משמע מהירושלמי שאין זה הטעם משום דמקשינן אשה לאיש דא"כ איך פשיט לה להא דמיבעי' ליה אם חלץ בתוך שלשה חדשים מהו שתהא צריכה חליצה לאחר שלשה חדשים וא"כ משמע דהטעם משום מאן יבמי את שאומרים לו ייבם אומרים לו חלוץ והכא אי איפשר לייבם דילמא היא איילונית ואע"ג דאמרינן ביבמות (ד' מ"א) מתיב ר' חיננא הספיקות חולצות ולא מתייבמות כו' התם אם יבוא אלי' ויאמר דהא קידש בת חליצה ויבום היא הכא אם יבוא אליהו ויאמר דהא לא איעברא מי משגיחין ביה וכן אמרינן בירושלמי (פ"ג ה"ח) בכל אתר לית אמר כל מקום שאין אומרים לו ייבם אין אומרים לו חלוץ והכא את אמר הכין כאן בודאי כאן בספק:

ואיפשר לומר דהני מילי בספק העבר וע"כ איפשר לחלוץ משום דאם יבוא אליהו ויאמר משא"כ בספק דלהבא וכמו שכתבו התוס' ביבמות (ד' ל"ה) בד"ה איגלאי מילתא למפרע לא אמרינן אע"ג דלקמן (מ"א) גבי ספיקות בשקידש אחת מב' אחיות חשבינן ליה בת חליצה ויבום כיון דאם יבוא אלי' ויאמר דהא קידש לא דמי דהכא אין ספק זה ראוי להתברר עכשיו שאי איפשר לידע העתידות אבל התם אין צריך לידע אלא מה שבאותה שעה. והכא נמי איפשר דאין הספק ראוי להתברר עד לאח"כ וכמו דאמרינן ביבמות (ד' פ') איזו היא איילונית כל שהיא בת עשרים ולא הביאה ב' שערות כו'

וע"כ מיבעי' לי' אם חלץ בתוך ג' חדשים מהו שתהא צריכ' חליצה לאחר ג' חדשים שנתברר שאינה מעוברת וא"כ איפשר שאינה צריכ' חליצה אחרת וזה עדיף מהחולץ למעובר' דהתם אפשר לומר דלא אמרינן בדבר העתידות איגלאי מילתא למפרע משום דאיפשר מתחילה לא הי' באופן שתפיל ואח"כ ע"י סיבה אחרת הפילה כמו שכתב הנ"י דע"כ לא אמרינן אם יבוא אלי' ויאמר בדבר העתידות אבל הכא אם לאחר ג' חדשים אינה מעוברת א"כ צריך לומר איגלאי מילתא למפרע וע"ז הביא ראי' מהא דקטנה אינה חולצת דילמא היא איילונית ותחלוץ משתגדיל אע"ג דלאח"כ איגלאי מילתא דלא הוי איילונית אף על פי כן צריכה חליצה אחרת והכא נמי צריכה חליצה אחרת (ובסמוך יתבאר דלשיטת הירושלמי צריכה שתדע אם היא ניתרת בחליצה או בעיבור וע"כ לא אמרינן איגלאי מילתא למפרע וא"כ ה"נ אם לאחר ג' חדשים איגלאי מילתא למפרע שאינה מעוברת אעפ"כ צריכה שתדע בשעת החליצה במה היא ניתרת אם בעיבור אם בחליצה ודו"ק):

קטע ד

שם ר' יודן בעי חלץ למעוברת והפילה נשמעינה מן הדא הרי שמת והניח את אשתו מעוברת יכול תהא זקוקה ליבם תלמוד לומר להקים לאחיו שם בישראל עד שתדע אם בן קיימא הוא אם אינו בן קיימא כו' יכול אומר צרתה מותרת להנשא הכונס את יבמתו ונמצאת מעוברת כמה דאת אמר צרתה לא תנשא עד שתדע במה היא מותרת אם בעיבור אם בביאה אף בחלוצה כן חליצה פטור וביאה פטור כמה דתימר בביאה כך את מר בחליצה:

הנה פי' הירושלמי הוא דלא כמו דאמרינן בש"ס דילן ביבמות (ד' ל"ו) דהטעם הוא דילמא הוולד בן קיימא ואין חולצת מעוברת שמה חליצה והולד אינו פוטר עד שיצא לאויר העולם דא"כ איך מייתי ראי' בירושלמי (פ"ג דיבמות ה"א) דאמרינן התם חלץ לה ובא עלי' וכבר הגהתי שם (כצ"ל) בא עלי' וחלץ לה ממ"נ אם בחליצה היא תתיר (פי' דאם אחיו יחלוץ או ייבם א"כ איגלאי מילתא למפרע דלא הוי זקוקתו וא"כ בא עלי' לא הוי חליצה פסולה ואם ימות אחיו א"כ איגלאי מילתא למפרע דהוי אחות זקוקתו א"כ תצא בחליצה) וע"כ אומר אמר ר' יודן קיימתי' כהדא הכונס את יבמתו ונמצאת מעוברת כמה דתימר המן צרתה לא תנשא עד שתדע במה היא ניתרת אם בעובר אם בביאה אף הכא צרתה לא תנשא עד שתדע במה היא ניתרת אם בחליצה או בביאה אם כן מוכח דאין הטעם משום שאין הולד פוטר עד שיצא לאויר העולם אלא הטעם משום דבעינן שתדע במה היא ניתרת אעפ"כ נראה לי שזהו דווקא בדבר שאין ספק זה ראוי להתברר עכשיו שאי אפשר לידע העתידות אבל מה שא"צ לידע אלא מה שבאותה שעה לא אמרינן שצריכה שתדע במה היא ניתרת וכמו שחילקו התוס' ביבמות (ד' ל"ה) לענין מה שאמר ר"ל דחליצת מעוברת לא שמה חליצה דלא אמרינן איגלאי מילתא למפרע שזהו דווקא בדבר שעתיד להתברר אבל לא במה שראוי להתברר עכשיו וזהו ג"כ כמו הטעם של ר"ל דלא אמרינן איגלאי מילתא למפרע וזהו הטעם דכל הספיקות חולצות ולא מתייבמות (וכן מה דאמרינן (פט"ז דיבמות ה"א) רב שאיל לרבי חיי' רובא ותמתין ג' חדשים ותחליץ מיד ממה נפשך אם בן קיימא הוא לא נגעה בה חליצה אם אינו בן קיימא הרי חליצתה בידה א"ל לא שני שלשה חדשים אלא אצלה (פי' שהיא בעצמה לאחר שלשה חדשים תוכל לידע אם היא מעוברת ואם אינה מעוברת יכולה להתייבם או לחלוץ אבל צרתה לא משום דילמא היא מעוברת וצריכה שתדע במה היא ניתרת אם בעיבור אם בחליצה) (ולא כמו שפי' הפ"מ כמו שיטת הש"ס דילן משום דהולד אינו פוטר עד שיצא לאויר העולם) הא אצל צרתה כמה תמתין ט' חדשים ותחליץ מיד מ"נ

אם בן קיימא הוא לא נגע בה חליצה אם אין בן קיימא הרי חליצתה בידה וא"כ קשה דאפי' תמתין ט' חדשים ותחליץ עכ"ז איך היא ניתרת הא בעינן עד שתדע במה היא ניתרת אם בהולד או בחליצה אלא ודאי דכל ס' שיכול להתברר עכשיו ע"כ אמרינן אם יבוא אלי' ויאמר שהיא ילדה או שלא ילדה ע"כ ניתרת ממ"נ בחליצה (רק דמסיק שלא תהא מצריכה גרוש לכהונה) אבל הכא אין הספק הזה ראוי להתברר עכשיו ע"כ בעינן שתדע במה היא ניתרת אם בעיבור או בחליצה ודו"ק]:

קטע ו

(**שם**) שמואל אומר זכין בעוברין ר' אלעזר אמר אין זכין בעוברין אמר ר' יוסי אע"ג דשמואל אמר זכין בעוברין מודי והוא שיצא ראשו ורובו מחיים די מתניתא החולץ ליבמתו כמה דאת אמר המן למפרע לא נגעה בה חליצה (משום דאיגלאי מילתא דהוי בן קיימא) והכא כן הוא למפרע והוא שיזכה תמן תנינן האומר אם תלד אשתי זכר יטול מנה ילדה זכר נוטל מנה אם נקיבה מאתים כו' ר' אלעז' אמר לא אמר אלא בנו הא אחר לא ר' יוסי אמר אפילו אחר (פי' ר"א שסובר דאין זכין לעוברין ע"כ אומר דלא אמר אלא בנו הא אחר לא) ופי' הק"ע והפ"מ משום דדעתו של אדם קרובה אצל בנו ור' יוסי אמר אפי' אחר על דעתי' דר' אלעזר ובלבדשכיב מרע הא בריא לא ובלבד מטלטלין הא קרקעות לא מתניתא פליגא על ר' אלעזר גר שמת ובזבזו ישראל נכסיו ונודע שיש לו בן במדינת הים או שהי' עוברה הכל חייבין להחזיר מה עבד לה ר' אלעזר (פי' שסובר דאין זכין לעוברין) שני' היא הכא שהוא בנו וסיפא פליגא על שמואל מן הדא דר' יוסי החזירו הכל ואח"כ מת הבן או שהפילה כל הקודם באחרונה זכה בראשונה לא זכה אפי' בראשונה (פי' כיון שלא יצא ראשו ורובו מחיים א"כ אפי' מי שהחזיק בראשונה) יזכה לא כן אמר ר' יוסי אע"ג דשמואל אמר זכין בעוברין מודי והוא שיצא ראשו ורובו מחיים הרי אינו בן קיימא אמר ר' יצחק ב"ר אלעזר משום יאוש והוא כמו דמשני בש"ס דילן בב"ב (ד' קמ"ב) רבא אמר שאני התם דרפוי' מרפין בידייהו מעיקרא) ר' חייא בר בא בשם ר' אבא בר נתן חזר בו ר' נתן (והגיהו הק"ע והפ"מ שצ"ל ר' אלעזר) מן מתניתא אם זכר מנה אם נקיבה מאתים ונקיבה גבה לא בענין כאחר הוא (פי' הפ"מ דהא נקיבה לאו יורשת היא ולא שייך טעמא דירושה הבאה מאילי' ואפ"ה קונה ע"כ חזר בו ר' אלעזר):

והנה יש לדקדק דא"כ כיון שיש בן ובת אמאי לא אמרינן דדעתו של אדם קרובה אצל בנו והא אמרינן בב"ב דף קמ"א) על הא דתנן אם תלד אשתי זכר יטול מנה ואם נקיבה מאתים למימרא דבת עדיפא לי' מבן ומשני לענין ירושה בן עדיף לי' לענין הרוחה בתו עדיפא לי' [ועוד הקשה הק"ע על הש"ך וכתב כ' הש"ך (בח"מ סי' ר"י סק"א) לא

קיי"ל כהאי ירושלמי דבש"ס פ' מ"ש לא אמרו דדווקא בשכיב מרע אלמא דאין חילוק תדע דהא דקאמר נמי בירושלמי ובלבד מטלטלים הא בקרקעות לא ולא מצינו בש"ס ופוסקים שחילקו בכך אלא ודאי דלא קיי"ל כהאי ירושלמי ועוד הא בכולה סוגי' דפ' מ"ש מעיקרא הוה סבור דטעמא דמתניתין משום דמזכה לעובר קני ואפי' בבריא א"כ נהי דמסיק בתר הכי טעמא דמתני' דדעתו של אדם קרובה אצל בנו לא חזינן דהדר מהא דמתניתין מיירי אפי' בברי' והק"ע כתב דקיי"ל כירוש' דהכא עיי"ש שהאריך בזה ודבריו דחוקים]:

ולי נראה שאין הפי' בירושלמי הוא כמו דמסיק בש"ס דילן דהטעם מפני שדעתו של אדם קרובה אצל בנו אלא דהא דקאמר לא אמר אלא בנו הא אחר לח כמו דאמרינן בב"ב (דף קמ"א) איתיבי' ר"נ לרב הונא האומר אם תלד אשתי זכר יטול מנה ילדה זכר נוטל מנה א"ל משנתנו איני יודע מי שנאה כו' ולימא לי' ר' יוסי היא דאמר עובר קני דתנן עובר פוסל ואינו מאכיל דברי ר' יוסי שאני ירושה הבאה מאלי' ולימא לי' ריב"ב היא דאמר לא שנא ירושה ולא שנא מתנה דתנן ריב"ב אומר אם אמר על מי שראוי ליורשי דבריו קיימין אימר דשמעת לריב"ב לדבר שישנו בעולם לדבר שאינו בעולם מי שמעית לי' ולימא לי' ריב"ב היא וסבר לה כר' יוסי מי יימר דסבר לה:

וע"כ הא דקאמר בירושלמי ר' אלעזר אמר לא אמר אלא בנו הא אחר לא (פי' דבבנו הוא משום ירושה הבאה מאילי' והוא כר' יוסי אע"ג דר' יוסי לא אמר אלא בירושה הבאה מאילי' אך שהוא כמו ריב"ב שסובר דאם אמר על מי שראוי ליורשו דבריו קיימים וכמו דאמר בש"ס דילן (שם) ולימא לי' ריב"ב היא וסבר לה כר' יוסי):

[**ובזה** יתיישב הא דקאמר ר' אלעזר אמר בנו אבל אחר לא והוא משום דלריב"ב אם אמר על מי בראוי ליורשיו דבריו קיימין והוי כמו ירושה הבאה מאילי' וע"ז אומר על דעתי' דר"א לא אמר אלא בנו הא אחר לא והוא כריב"ב דאמר דווקא על מי שראוי ליורשיו:

וע"ז אומר על דעתי' דר' אלעזר ובלבד ש"מ הא בבריא לא והוא כמו דאמרינן בב"ב (ד' קל"א) בברי' האיך ועיין בראש"ש דהלכה הוא דדוקא בבריא והא דקאמר בלבד במטלטלין הא קרקעות לא איפשר לומר משום דיטול מנה היינו בלשון מתנה וא"כ כיון דכל הטעם הוא דעובר קונה היא מחמת ירושה וא"כ יטול הוא לשין מתנה וכמו דאמרינן בב"ב (ד' קמ"ח) אמר רב ששת יטול ויזכה כו' כולן לשון מתנה הן וכן בירושלמי (פ"ח דב"ב ה"ה) אמר לי' ואת לא שנית לנו כן אינון ירתין כיני מתניתין אינון יטלין (ובירושלמי פ"ו דכתובות לית כאן ירתין אלא יטלין) וא"כ הוא לשון מתנה וא"כ לא מהני ועיין בתוס' בב"ב (ד' קמ"א) ולימא לי' ריב"ב הוא תימא דאמאי נקט ריב"ב דאפי' רבנן מודו בלשון

מתנה כו' עיי"ש אבל לשיטת הירושלמי למאי דמשני דע"כ מקנה לעובר אעפ"י דהוי דבר שלא בא לעולם דאתי כריב"ב וסובר כר' יוסי וא"כ דווקא בלשון ירושה וע"ז אמר ובלבד מטלטלין הא קרקעית לא דכיון דש"מ מסתמא כוונתו בירושה והא דקאמר יטול היינו שיתנו לו מן המטלטלין ואם הי' אומר ירש א"כ אפי' מקרקע נמי ועל זה אומר יטול מנה דהיינו מטלטלין. הא דקאמר אח"כ רבנן דקסרין ר' חייא בר בא בשם ר' אבא בר נתן חזר בה ר"נ מן מתניתא והגיהו חזר בה ר"א והוא דוחק]:

וע"כ הי' נראה לי דהא דקאמר בר נתן הוא ט"ס וצ"ל כר נתן (פי' דהוא משני דמתניתין דקאמר אם תלד אשתי זכר יטול מנה אתי כר' נתן דלפי מה דמשני תחילה א"כ תקשי קושית הש"ס בב"ב (שם) על הא דמשני תחילה דריב"ב הוא וסבר לה כר' יוסי ומקשה ע"ז מי יימר דסבר לי' וע"ז אומר ר' חייא בר בא בשם ר' אבא כר' נתן ועיין בירושלמי (פ"ג דמוע"ק חד בר נש כו' ושלחי' לגבי' כו' ע"ש ע"כ נ"ל דהא שאומר ר' חייא בר בא בשם ר' אבא בר נתן חזר בו ר' נתן הוא ט"ס וצ"ל ר' חייא בר בא בשם ר אבא בר נתן כר' נתן. חזר בה מן מתני' כו' והוא כמו דאמרי' בב"ב (דף קל"א) בעי רבא בבריא האיך כי קאמר ריב"ב בש"מ דבר אורותי הוא אבל בבריא לא או דילמא אפי' בבריא נמי אמר ליה רב משרשי' לרבא ת"ש דאמר ליה ר' נתן לרבי שניתם משנתכם כריב"ב דתנן לא כתב לה בנין דיכרין די יהוין לי' מנאי אינון ירתין כסף כתובתיך יותר על חולקיהון דעם אחוהון חייב שתנאי ב"ד הוא כו' מאן שמעת ליה דאית ליה האי סברא ר"י ב"ב וש"מ אפי' בבריא אמר ליה ר"פ לאביי בין למ"ד יתבון תנן ובין למ"ד ירתון הא אין אדם מקנה דשלב"ל כו' ה"מ לדבר שישנו בעולם אבל לדבר שאינו בעולם לא אלא תנאי ב"ד שאני הכא נמי תנאי ב"ד שאני וכתבו התוס' בד"ה וש"מ כו' דאם מהני ירתין בש"מ ולהכי הכא אפי' בבריא קני משום תנאי ב"ד אבל אם לא היה מהני ירתין בש"מ לא היה מועיל בבריא אפי' בתנאי ב"ד:

וביר֯ושלמי (פ"ח דב"ב ה"ה) ריב"ב אומר אם אמר על מי שראוי ליורשי דבריו קיימים כו' אמר ר' יוחנן הלכה כריב"ב ר' שאל לר' נתן בר בא אמר הכן שאילה מ"ט דריב"ב ר' זעירא אמר הכן שאילו מה ראו לומר הלכה כריב"ב א"ל ואת לא שניתה לנו כן אינון ירתין כיני מתניתא אינון יטלין א"ל ואפי' כמאן דאמר ירתין כח ב"ד מיופה כמה דתימר תמן אין אדם מזכה בלשון ירושה הכא מזכה (ופי' הפ"מ כמה דתימר תמן אין אדם מזכה בלשון מתנה והאומר תן מנה לפלוני לאו כזכי דמי ואם רצה לחזור יחזור והכא מזכה ואפי' הכי במתניתין דהתם גבי שכ"מ מזכה הוא וה"נ משום דתנאי ב"ד הוא) ושגה בזה והפי' הוא שאומר דאפי' כרבנן דריב"ב נמי אתי הך תקנה דכתובת בנין דכרין משום

דתנאי ב"ד שאני וע"ז מביא ראי' דכמו דתימר תמן אין אדם מזכה בלשון מתנה פי' לדבר שלא בא לעולם ואעפ"כ הכא מהני אע"ג שלא באו לעולם משום דכח ב"ד מיופה ודכוותה אין אדם מזכה בלשון ירושה והכא מהני:

וע"ז אומר דר' חייא בר בא בשם ר' אבא בר נתן כר' נתן פי' דר' נתן סובר דירתון תנן והוא כריב"ב ולא מטעם דכח ב"ד מיופה וכ"ת א"כ תקשה דאיך מהני לדבר שלא בא לעולם אלא ודאי שסובר כר' יוסי דירושה הבאה מאילי' שאני ע"כ זוכה העובר וע"כ מהני אפי' לדבר שלא בא לעולם].

ולפי מה שביארתי דמתרץ כר' נתן א"כ ניחא דהא דקאמר אם תלד אשתי זכר יטול מנה אפי' בבריא דהא ר' נתן אפי' בבריא נמי קאמר וכן רצה לפשוט בב"ב (דף קל"א) ת"ש דאמר ר' נתן שניתם משנתכם כריב"ב כו' מאן שמעת לי' דאית לי' האי סברא ריב"ב וש"מ אפי' בבריא נמי וכן מוכח דר' נתן סובר כריב"ב וגם דר' יוסי דאלו"ה איך מהני אפיל לדבר שלא בא לעולם:

ולפי מה שביארתי בזה יתבאר הא דאמר חזר בה מן מתניתא אם זכר מנה אם נקיבה מאתים ונקיבה גבה לאו בענין כאחר הוא (פי' דאין לתרץ כריב"ב דהא ריב"ב לא אמר אלא בבן בין הבנים הא אחר לא וכן כתבו התוספות בב"ב (דף ק"ל) נראה דדווקא בן בין או הבנים ובת בין הבנות וע"ז אומר שחזר בו ר"א מן הדא (ואפשר לומר דהאי ר' נתן הוא טעות הדפוס וצ"ל וחזר ר"א מן הדא כמ"ש הק"ע והפ"מ:

והנה הק"ע הקשה דמאי פשוט מהאומר אם זכר יטול מנה אם נקיבה מאתים דילמא מתניתין מיירי בשאין שם אלא בת וכתב דמסיפא דמתניתין דייק דתנן אם זכר אם נקיבה הזכר נוטל מנה והנקיבה נוטלת מאתים וע"ז פריך ונקיבה גבי' לא בענין כאחר הוא ובהא סובר ריב"ב ג"כ דאם אמר על מי שראוי ליורשו דבריו קיימין:

[**והנה** מזה מוכח שאינו מפרש כמו שפירשב"ם דאם זכר מנה אם נקיבה מאתים דהיינו אם ילדה או זכר או נקיבה דא"כ לא הוי פריך הירושלמי מזה. אך דלכאורה קשה מה שהקשה הרשב"ם דאם זכר אם נקבה קאמר הא זכר ונקבה לא אמר ולי נראה דהא דפריך הש"ס בב"ב (ד' קמ"א) והא זכר ונקיבה לא אמר זהו דווקא במבשרני איפשר לומר דעל זכר ונקבה לא קאמר משום דלא ניחא לי' בתאומים וכמו דאמרינן בירושלמי (פ"ש דב"ב ה"ב) תני האומר המבשרני אם ילדה אשתי זכר יטול מאתים ילדהזכר נוטל מאתים אם נקיבה מנה ילדה נקיבה נוטל מנה זכר ונקיבה אין לו אלא מנה א"ר מנא ביטלה צרת נקיבה שמחת זכר ופירשו דבתאומים לא הוי ניחא לי' היינו משום דהתם קאמר המבשרני יטול כו' וא"כ הוא נוטל רק בעד השמחה ע"כ פריך הש"ס והא זכר

ונקיבה לא אמר אבל מתניתין דאמר אם תלד אשתי זכר יטול מנה והוא מתכוין ליתן לבניו וע"כ אם ילדה זכר ונקיבה הזכר נוטל מנה והנקיבה מאתים ודו"ק:

והנה בש"ס דילן בב"ב (ד' קמ"ב) פריך על רב ששת דאמר א' זה וא' זה קנה והוא דהמזכה לעובר קנה מהא דתנן תינוק בן יום א' נוחל ומנחיל בן יום א' אין אבל עובר לא כו' והירושלמי לא מקשה מזה והוא משום דאמר ר' יוסי אע"ג דשמואל אמר זכין לעוברין מודי והוא שיצא ראשו ורובו מחיים. א"כ ניחא דהא דאמר בן יום א' נוחל ומנחיל דבעובר כיון שמת ולא יצא ראשו ורובו מחיים שמואל נמי מודה דלא זכי כמו דאמר ר' יוסי ודו"ק]:

הלכה ב

קטע ז

(**שם**) תני הראשון ראוי להיות כ"ג והשני ממזר בספק ר' אליעזר בן יעקב אומר אין ממזר בספק כו' עיין בפ"ק דכתובות ובפ"ו דקידושין (ה"ג):

הלכה ג

קטע ב

שם (ה"ג) שומרת יבם שנפלו לה נכסים מודים ב"ש וב"ה שמוכרת ונותנת וקיים מתה מה יעשה בכתובתה ובנכסים הנכנסין עמה בש"א יחלוקו יורשי הבעל עם יורשי האב. ובה"א הנכסין בחזקתן כתובה בחזקת יורשי הבעל ונכסים הנכנסין והיוצאין עמה בחזקת יורשי האב ובגמ' הכא את אמר מוכרת ונותנת לקיים מתה מה יעשה בכתובתה והכא את אמר יחלוקו יורשי הבעל עם יורשי האב אמר ריב"ח הן דאת אמר מוכרת ונותנת וקיים כשנפלו לה עד שלא הי' שומרת יבם (והק"ע והפ"מ גריס משנפלו לה משנעשית שומרת יבם) והא דאת אמר יחלוקו יורשי הבעל עם יורשי האב כשנפלו לה משנעשית שומרת יבם (צ"ל משנפלו לה עד שלא נעשית שומרת יבם) אמר ר' זעירא ההן יבם דהכא צריכא דב"ש כבעל הוא או אינו כבעל אין כבעל הוא יורש את הכל אם אינו כבעל לא יורש כלום מספק יחלוקו יורשי הבעל עם יורשי האב ב"ה פשיטא לי' כבעל ויורש את הכל שכן אפי' אחיו אין לו אלא אכילת פירות בלבד:

[**ונראה** לי דר' זעירא מתרץ הקושי' שהקשו תחילה הכא את אמר מוכרת ונותנת וקיים והכא את אמר יחלוקו יורשי הבעל עם יורשי האב דזהו דווקא אם הפירוש הוא דהא דפליגי ב"ש וב"ה היינו בנכסים הנכנסים והיוצאים עמה וכמו דאמרינן ביבמות (ד' ל"ח) ולותבה כתובה דמתניתין לא פליגי ולא והא קתני מתה מה יעשה בכתובתה ובנכסים הנכנסים והיוצאים עמה בש"א יחלוקו יורשי הבעל עם יורשי האב ובה"א נכסים

בחזקתן הכי קאמר מתה מה יעש' בכתובתה ושבקה (פי' דזהו ודאי שייך ליורשי הבעל אפי' לב"ש דסברי שטר העומד לגבות כגבוי משום דלא ניתנה כתובה לגבות מחיים) נכסים הנכנסים והיוצאים עמה בש"א יחלוקו יורשי הבעל עם יורשי האב ובה"א נכסים בחזקתן כו':

אבל לשיטת הירושלמי דפליגי בכתובה אבל נכסים הנכנסים והיוצאין עמה הוא בחזקת יורשי האב וכמו דמפרש בירושלמי שכן אפי' אחיו אין לו אלא אכילת פירות בלבד וא"כ לא קשה רישא לסיפא דבנכסים הנכנסים והיוצאין עמה לא פליגי ב"ש וב"ה רק בכתובה ואע"ג דב"ש סברי שטר העומד לגבות כגבוי דמי גבי מתו בעליהן עד שלא שתו התם מתו בעליהם וא"כ ניתנה כתובה לגבות ע"כ סברי ב"ש הנוטלות כתובה ולא שותות משא"כ הכא דמתה וא"כ לא נתנה כתובה לגבות מחיים ע"כ לא הוי כגבוי. אך דלב"ש מספקא לי' אם היבם הוא כבעל ויורש את כתובתה ואם אינו כבעל ע"כ סובר דיחלוקו]:

הלכה ח

קטע ב

שם (ה"ח) החולץ ליבמתו הוא אסור בקרובותיה כו' מפני שחלץ לה הא אם לא חלץ לה ומתה מותר באמה אמר ר' אבינא הדא היא דמר ר' יעקב בר אחא בשם ר' אלעזר שומרת יבם שמתה מותר באמה זיקה הי' לו בה כיון שמתה בטלה זיקתה והכא כיון שמת בטלה זיקתו זהו מריש פירקין דקא משני דכיון שמתה בטלה זיקתה וכמו שביארתי דשיטת הירושלמי דזיקה אינה אלא אם לבסוף לידי חליצה ויבום לא הוי זיקה. וע"כ אמר ר' אבין שמע לה מן דבתרא ובאחותה מותרת והאחין מותרין ואחותה אצל האחין לאו כמתה היא כו' כיני מתניתין מותר הוא אדם בקרובת צרת חלוצתו ואסור בצרת קרובת חלוצתו כו' לפי שיטת הירושלמי לא צריך להטעם דאמרינן ביבמות (ד' מ') מ"ש האי ומ"ש האי הך דאזלא בהדה לבי דינא גזרו בה רבנן הך דלא אזלא בהדה לבי דינא לא גזרו בה רבנן אלא הטעם משום דצרה אבראי קיימא וכמו דאמר תחילה אי אמרת בשלמא צרה אבראי משום הכי מותר באחותה לימא תיהוי תיובתא דר' יוחנן דאמר בין הוא בין האחין אין חייבין על הצרה כרת כו' אבל לשיטת הירושלמי סובר דר' יוחנן הוא דאמר דהאחין חייבין על הצרה כרת דכיון דלא חלצו איגלאי מילתא למפרע דלא הי' זקוקה להם ע"כ חייבין כרת וכן לגבי צרה נמי כיון דלא באתה לידי חליצה ע"כ מותר באחותה אבל אסור בצרת קרובת חלוצתו ודו"ק]:

הלכה יא

קטע 1

שם (הי"א) היבמה לא תחלוץ ולא תתייבם עד שיהא לה ג' חדשים כו' ר' מאיר חשש לגיטין ר' יהודה חשש לולד ר' יוסי חשש לגיטין ולולד אין תימר דלית לי' ר' יוסי חושש לגיטין (כצ"ל) דתנן ארוסות ינשאו מיד (והנה בזה נדחק הק"ע והפ"מ נדחק בזה מאד ע"כ נ"ל לבאר אין תימר דלית ר' יוסי חשש לגיטין פי' דהוא חושש רק לולד ולא כר' מאיר דחשש לגיטין דאפי' קטנה היוצאה בגט צריכה להמתין ג' חדשים אע"ג דליכא חששא דולד כיון שהיא קטנה כן הא דקאמר אחיות ארוסות ואחיות נשואות אע"ג דבארוסות ליכא חששא דולד אעפ"כ צריכה להמתין משום לא פלוג ור' יהודה אומר הנשואות יתארסו והארוסות ינשאו א"כ אינו חושש רק לולד וע"כ לא גזור בארוסה ור' יוסי חשש לגיטין ולולד ותרווייהו לקולא שאפי' במקום דאיכא חששא דולד אעפ"כ זהו דווקא אם יוצאה בגט אבל במקום שאין גט לא החמירו בהבחנה ובהא פליג על ר' יהודה וע"ז אומר אין תימר דלית ר' יוסי חשש לגיטין (פי' רק לולד וכר' יהודה והא דאמר ר' יוסי אומר כל הנשים יתארסו חוץ מאלמנה מפני האיבול לא פליג על ר' יהודה רק בהא דאסורה ליארס אם היא אלמנה מפני האיבול. וע"ז אומר אין תימר דלית ר' יוסי חשש לגיטין דתנן ארוסות ינשאו מיד. ונראה לי להגיה דהא דתני אנוסה ומפותה צריכה להמתין ג' חדשים דברי ר' יהודה ר' יוסי מתיר ליארס ולינשא מיד והירו' לא סבר דהטעם משום דאשה מזנה ומתהפכת מזנה אלא דאינו חושש כך לגיטין ולולד כמו שביארתי:

עוד שם תני כו' והשבוי' והשפחה שנפדו כו' צריכות להמתין ג' חדשים דברי ר' יודא ר' יוסי אומר אינה צריכה להמתין (והוא דר' יוסי לטעמי' דאינו חושש רק לגיטין ולולד כפי שיטת הירושלמי) ובדמים ר' יהודה אומר מטמא מעל"ע ר' יוסי אומר דיה שעתה וכתב הק"ע ברייתא זו שנוי' בתוספתא פ"ק דנדה אלא דשנוי' בהיפוך דר' יהודה לר' יוסי וקשה למה תהא מטמא מעל"ע דאימור כו' העמידוהו הא מיהת אין העובדת כוכבים מטמא כנדה כו'.

ותמיהני עליו על מה שכתב שהיא תוספתא הא בש"ס דילן בכתובות (ד' ל"ו) איתא להך ברייתי' הגיורת שנתגיירה בימי' הקדמוני' וראתה דם ר' יהודה אומר די' שעתה ר' יוסי אומר הרי היא ככל הנשים ומטמאה מעל"ע ומפקידה לפקידה כו' והוא בהיפוך מהירושלמי ומה שהקשה דאיך מטמא מעל"ע הא עובדת כוכבים אינה מטמאה כו' כבר כתבו התוס' שם בד"ה ר' יהודה אומר די' שעתה פי' הקונטרס כיון דליכא מעל"ע לאו דווקא מעל"ע אלא כלומר בתורת מעל"ע מטמאה כו':

הלכה יב

קטע ד

שם (הי"ב) אמר ר' אבא בר זבדא כתיב ונקרא שמו בישראל ביה חלוץ הנעל בית שהוא ניתר בחליצה אחת אף בביאה כן חליצה פוטר וביאה פוטר כמה דאת אמר בחליצה כן את אמר בביאה ומהו להערים וכי ר' טרפון אביהם של ישראל לא הערים קידש שלש מאות נשים בימי רעבון ע"מ להאכילן בתרומה תמן אין כל אחת ראוי' לאכול בתרומה ברם הכא כל א' וא' ראוי' לייבם והנה הפ"מ פי' ומהו להערים לעשות הערמה לקדש כולן ולישא א' מהם אם הוא צריך לכך ומביא ראיה מר"ט שהערים כו' ודחי לה דתמן אין כל א' וא' כו' יהי' מוכרח לעשות כן אבל הכא כל אחת כו' ראוי' הי' ליבם ולישא כולן אי איפשר א"נ י"ל דעל יבמות מהרבה בתים קאמר גם הק"ע פי' מהו להערים יבם שבא לחלוץ לכשירה מהו שיערימו הב"ד להטעותו לומר לו שאסור לחלצה כו' וכתב בשירי קרבן כתב ב"י כו' כופין אותו לחלוץ ונפסלה כו' וקשה להערים קא מיבעי' ליה להירושלמי כו' ופירושו דחוק מאוד:

וע"כ נראה לי דהא דקאמר ומהו להערים היינו שיאמר על כל א' מהם שרוצה ליבמה ותהי' מותרת לאכול בתרומה לפי משנה ראשונה לפי מה שכתבו התוס' בכתובות (ד' נ"ח) דהאי דאמר קנין כספו אמר רחמנא והאי קנין דאחין הוא רק אסמכתא בעלמא והביא ראיה מהא דתני בפירקין בירושלמי הגיעו זמן ולא נשאו או שמתו בעליהן אוכלות משלו ואוכלות בתרומה משמע כשמתו בעליהן כשהיבם מאכילן בלא ביאה כו' עיי"ש וע"ז קא מיבעי' אם היו יבמות הרבה מבית א אם יכול להערים שיאמר שרצה לישא כולן ויהיו כולן אוכלות בתרומה לפי משנה ראשונה וע"ז מביא ראי' וכי ר' טרפון אביהם של כל ישראל לא הערים קידש שלש מאות נשים בימי רעבון ע"מ להאכילן בתרומה וזה הוא ג"כ לפי משנה ראשונה וכמו דתנן בכתובות (ד' נ"ז) הגיעו זמן ולא נישאו אוכלות משלו ואוכלת בתרומה ר' טרפון אומר נותנים לה הכל תרומה. וע"ז אומר תמן אין כל אחת ואחת ראוי' לאכול בתרומה דהא איפשר לישא כולם הכא אין כל א' וא' ראוי' ליבם דהא בית א' הוא בונה ואינו בונה שתי בתים או שהפי' הוא תמן אין כל אחת ואחת ראוי' לאכול בתרומה (פי' בתמיה) דהא ראוי הוא לישא כולם ברם הכא ראוי' כל א' וא' לאכול (פי' בתמיה) דהא איפשר לישא כולם ע"כ אין להתיר ע"י הערמה אפי' למשנה ראשונה ודו"ק:

הלכה יג

קטע ב

שם (הי"ג) ר"ח בשם ר' יוחנן המחזיר את גרושתו משנשאת פסלה מן הכהונה בלא כך אינה פסול' מן הכהונה אלא פסול' מלאכול בתרומה ואע"ג דנא זר אצלה מעיקרא והירו' נמי סובר דבעינן זר אצלה מעיקרא כמו דאמרינן לקמן (פ"ו ה"ז) אעפ"י שאמרו אין חליצה אחר חליצה אבל ביאה שאחר חליצה פסלתה מן הכהונה בלא כך אינה פסולה מן הכהונה אנא פסולה מלאכול בתרומה הבא על החליצה חלוצתו פסול בתרומה (פי' בתמיה) דהא לא הוי זר אצלה מעיקרא אלא כשבא אחיו עלי' וא"כ הוי כחייבי כריתות ובחייבי כריתות לא בעינן שיהא זר אצלה מעיקרא אבל בחייבי לאוין שיהא זר אצלהמעיקרא וא"כ צריך לומר משום דכתיב בה תועבה ועיין בירושלמי (פ"ו דיבמות ה"א) ר"י בר אבא בשם ר' יוחנן כל הצרות מותרות חוץ מצרת סוטה ושמואל אמר גרושה עצמה מותרת לביתה ומה פליגין בגין דהוי עסקין בצרות כו' משמע דאפי' לר' יוחנן נמי גרושה עצמה מותרת להתייבם וא"כ צריך לומר כמו דאמרינן ביבמות (ד' י"א) דכיון דאיתעקר איעקר א"כ צריך להיות דמותרת בתרומה ג"כ ובמ"א יתבאר]:

פרק ה

הלכה ב

קטע ב

מתני' כיצד עשה מאמר ביבמתו ונתן לה גט צריכה הימנו חליצה כו' ובגמ' הדא אמרה שהגט פוטר יותר ממה שקנה מאמר אין תימר אין הגט פוטר יותר ממה שקנה מאמר יבם אמר לא יפטור גיטי אלא מה שקנה מאמרי ואפי' מה שקנה מאמרי לא פטר גיטי כריתות אין זו כריתות (פי' שמתרץ על מה דתנן עשה מאמר ביבמתו ונתן לה גט שצריכה הימנו חליצה ואמאי לא אמרי' דכיון דנתן לה גט הותרה) ע"ז אומר הדא אמרה שהגט פוטר יותר ממה שקנה מאמר שאם יאמר שלא נתן גט רק קודם למאמרו א"כ אף למאמרו אינו פוטר והוא כמו דאמרי' ביבמות (ד' ל"ב) אמר רבא נתן גט למאמרו הותרה צרתה אבל היא אסורה דמיחלפא בבעלת הגט א"ד אמר רבא נתן גט למאמרו הותר' אפי' היא מ"ט מאי דעבד בה שקלי וכתבו התוס' ביבמות (ד' נ') דהא דתנן עשה מאמר ביבמתו ונתן לה גט צריכה חליצה היינו בנתן גט סתם אף לזיקתו אבל אם נתן גט למאמרו שרי' אף לייבם דאמר ביבמות (ד' ל"ג) דהותרה אפי' היא דמאי דעביד שקלי' ולקמן יתבאר עוד בזה:

קטע ג

שם חליצה פסולה פוטרת וליידא מילה שאם יבוא אחר וקידש את הצרה תפסו בה קדושין וכתב הפ"מ וכר"ע אתי דאין קדושין תופסין בחייבי לאוין והילכך בעינן חליצה שמותפס בצרה קידושין אבל למיפטר לגמרי להצרה חליצה מעלי' בעינן כדאמרינן בבבלי (ד' פ"ז) איבעית אימא כי קאמר כו' והנה מה שכתב דהירושלמי קאמר אליבא דר"ע דאין קידושין תופסין בחייבי לאוין לקמן יתבאר דהירושלמי לא מוקי מתניתין כר"ע אך דהירושלמי לשיטתו דסובר דאין קדושין תופסין ביבמה כמו דאיתא בירושלמי (פ"ק דיבמות ה"א) וע"ז אומר חליצה פסולה פוטרת וליידא מילה (פי' לאיזה דבר) דאם בא אחר וקידש את הצרה תפסו בה קידושין (פי' הא דאמרינן דחליצה פסולה פוטרת הא תנן עשה מאמר וחלץ צריכה הימנו גט) וע"ז אומר בא אחר וקידשה מכיון שנעקר הימנו זיקת המת תפסו בה קידושין או מאחר שהיא צריכה גט למאמרו לא תפסי בה קידושין והא דאמרינן דחליצה פסולה פוטרת היינו רק לענין הצרה שיהא תפסי בה קידושין והירושלמי סובר דמאמר קונה ומשייר מדאורייתא דאלו"ה ודאי תפסי בה קידושין וכמו דאיתא בירושלמי (רפ"ב ה"א) יבמה יבוא עלי' זה הביאה ולקחה לו לאשה זה המאמר יכול כשם שהביאה גומרת בה כך המאמר גומר בה ת"ל יבמה יבוא עלי' עירה את כל הפרשה כולה ליבום הביאה גומרת בה ואין המאמר גומר בה א"כ מה הועיל בה מאמר לאוסרה לאחין עכ"ל. וע"כ מיבעי לי' אם תפסו קידושין בה:

הלכה ד

קטע ג

עוד (שם) אילו המקדש חלוצתו שמא תפסי בה קידושין (ט"ס וצ"ל) שמא לא תפסו בה קידושין (פי' דהא קידושין תופסין בחייבי לאוין) תיפתר אי כרבי שלא לדעת או דברי הכל במתכוין לקנותה לשום מאמר יבמות ואינה יבמתו והנה הק"ע והפ"מ הגיהו בהירושלמי ונדחקו בפירושיהם ואין מן הצורך להגיה) והפי' הוא משום דפריך דאיך תנן חלץ ועשה בה מאמר כו' אין אחר חליצה כלום וע"ז פריך אילו המקדש חלוצתו שמא לא תפסי בה קידושין דהא אנן קיי"ל דקידושין תופסין בחייבי לאוין וע"ז משני תיפתר אי כרבי שלא לדעת (פי' דאתי כרבי דמאמר קונה בין לדעת בין שלא לדעת ומיירי שעשה בה מאמר שלא לדעת דהיינו בע"כ. וא"כ אם מצד קידושין לא קני דהא קידושין בעינן דווקא מדעתה ומצד מאמר לא קני דהא פקע לה הזיקה וע"כ אם חלץ ועשה בה מאמר אין אחר חליצה כלום) או דברי הכל במתכוין לקנותה לשם מאמר יבמין ואינה יבמתו (פי' אי דאתי אפי' כרבנן דאמרי דמאמר אינו קונה אלא לדעת וא"כ

קונה דכיון דמאמר הוא מדעתו א"כ קשה דאפי' אם אינו קונה מחמת מאמר הא מ"מ קידושין תפסי בה א"כ צריכה להיות מקודשת דהא קידושין תופסין בחייבי לאוין) וע"ז אומר במתכוין לקנותה לשם מאמר יבמתו ואינה יבמתו (פי' אפי' לרבנן ניחא דמיירי במתכוין לקנותה לשם מאמר יבמתו וע"כ לא תפסי קדושין כיון שאינו מתכוין לשם קדושין ולשם מאמר יבמתו לא תפיס כיון שאינה יבמתו פקע הזיקה ובש"ס דילן אמרינן אמר רב יהודה אמר רב זו דברי ר"ע דאמר א קדושין תופסין בחייבי לאוין אבל חכ"א יש אחר חליצה כלום והוא כמו דמסיק דרבנן סברי דבין שקידשה לשם אישות בין שקידשה לשם יבמות צריכה הימנו גט ודו"ק:

הלכה ח

קטע ב

שם (ה"ח) חלץ ועשה מאמר כו' ר' נחמיה אומר א' בעולה וא' חלוצה בין בתחילה בין באמצע בין בסוף אין אחריהן כלום:

תמן אמרין דברי ר' נחמיה ביאה פסולה פוטרת על דעתין דרבנן דתמן ביא' בין שהיא לאחר המאמ' בין שהיא לאח' הגט פוטר כו' מ"ד דרבנן דהכא כו' שהי' לאחר הגט אינה פוטר' עיין בפ"מ שפי' דסברי דהא דא' ר' נחמי' ביאה באמצע דפוטרת דווקא שהיא לאחר המאמר כו' אלא דביאה שאחר המאמר לא גזור משום ביאה אחר ביאה דחמירא להו כיון דאיכא איסור כרת דפגע באיסור באשת אחד אבל לאחר חליצה איסור לאו הוא דאיכא עכ"ל:

וצריך לבאר מהו הטעם דרבנן דתמן דאמרו ביאה בין שהיא לאחר המאמר בין שהיא לאחר הגט פוטרת ורבנן דא"י מחולקין ואפשר לומר כמו דאמרינן ביבמות (ד' כ"ז) איבעיא להו בעלת הגט ובעלת מאמר איזה מהם קודמת בעלת הגט עדיפא משום דאתחיל בה בחליצה או דילמא בעלת מאמר עדיפא משום דקרובה לביאה אמר רב אשי ת"ש ומודה ר"ג שיש גט אחר מאמר ומאמר אחר גט אי גט עדיף לא ליהני מאמר אבתרה ואי מאמר עדיף לא ליהני גט אבתרה אלא לאו ש"מ כי הדדי נינהו וא"כ ב' הכחות שקולים שניהם וע"כ לא מחלקינן בין ביאה שאחר המאמר לביאה שאחר הגט אבל רבנן דהכא דהיינו רבנן דא"י סוברי' כיון דאין הענינים שוין ע"כ תופסת גט אחר מאמר ומאמר אחר הגט אבל באמת אין הכחות שוות. ע"כ מחלקין בין ביאה שאחר המאמר לביאה שאחר הגט:

וע"כ אמרינן בירושלמי ופרק ר"ג) על דעתיה דר"ג מהו שיהא גט לאחר גיטו של מאמר כו' וגט לאחר גיטו של מאמר האיך עבידא היו שתי יבמות עשה מאמר לזו ונתן גט ונתן

גט לשניה אם תאמר הגט פוטר כל מה שקנה מאמר כמו שיש כאן גט ואין גט לאחר גיטו של מאמר ואם תאמר אין הגט פוטר כל מה שקנה מאמר כמו שאין כאן גט ויש גט לאחר גיטו של מאמר מאמר אחר גיטו של מאמר האיך עבידא היו שתי יבמות עשה מאמר לזו ונתן לה גט ועשה מאמר לשניה אם תאמר הגט פוטר יותר ממה שקנה מאמר כמו שאין כאן מאמר ויש מאמר אחר גיטו של מאמר וא"ת אין הגט פוטר יותר ממי שקנה מאמר כמו שיש כאן מאמר ואין מאמר לאחר גיטו של מאמר זהו ג"כ לטעם הירושלמי דס"ל שאין ב' הכחות שוים אבל לפי הש"ס דילן אמרינן ביבמות (ד' ל"ג) אמר רבא נתן גט למאמרו הותרה צרתה אבל היא אסורה דמיחלפא בבעלת הגט:

ולפי"ז אין ראי' מכאן למה שהביא הפ"מ ראי' למה שכתב הרמב"ם (פ"ה מה' יבום ה"ד) נתן מאמר ליבמתו וחזר ונתן גט למאמרו מה שעשה הרי בטלו והותרה ויראה לו שלא הותרה אלא לאחיו אבל זה שנתן הגט אסורה לו והשיב ע"ז הראב"ד דהותרה לו אפי' היא דהותרה ליבם גופי' והוכיח הפ"מ לדעת הרמב"ם מהא דאמרינן בירושלמי שם מהו שיודו חכמים לר"ג (צ"ל שאין מאמר אחר מאמר ביבמה אחת האיך עבידא עשה מאמר ביבמתו ונתן לה גט ועשה מאמר אם תאמר יש מאמר אחר מאמר לא נפטרה באותו גט אין תימר אין מאמר אחר מאמר נפטרה באותו גט) עיי"ש: אך דהירושלמי סובר דהגט פוטר יותר ממה שקנה מאמר ומגרע כ"כ כח הזיקה עד שאין ח במאמר לחול אח"ז ולא דמי למאמר אחר גט שחל לכ"ע דהתם אין לגט שום שייכות להזיקה דהא חליצה פוטרת זיקה ואין גטפוטר אבל הכא דיש כח לגט לתפוס מחמת המאמר ע"כ פוטר יותר ממה שקנה מאמר ומגרע כח הזיקה ג"כ ולפי מה שאבאר לקמן דהירושלמי סובר דמאמר עילוי' זיקה קא רמי ע"כ ניחא טפי דע"כ פוטר יותר מהמאמר ומגרע כח הזיקה ג"כ כיון דמאמר עילוי' זיקה קא רמית וא"כ נוטל הזיקה ג"כ וכמו שאבאר לקמן ודו"ק אך באמת זהו החילוק שבין רבנן דתמן דהיינו דבבל לרבנן דהכא דהיינו דא"י דלרבנן דתמן שוים הכחות של המאמר והגט כמו דאמרינן ביבמות (ד' כ"ז) תיבעי' להו בעלת הגט ובעלת המאמר איזה מהם קודמת ועיין מה שהקשו התוס' שם:

[**ועוד** איפשר לומר דזה תלוי אם מאמר עלויה זיקא קא רמי כמו דאמרי' ביבמות (ד' נ"ב) אלא אמר אביי הכא במאי עסקינן כגון דאמר לה התקדשי לי במאמר יבמין ר' סבר עילויה זיקה קא רמי ואתי חליצה ואפקועי לזיקה. ורבנן סברי האי לחודיה קאי והאי לחודיה קאי. ורבא אמר אי דאמר לה במאמר יבמין כ"ע לא פליגי דמהני (פי' אפי' לאחר חליצה) והכא במאי עסקינן כגון דאמר לה בזיקת יבמין וא"כ מסקנת רבא דהאי לחודי' קאי והאי לחודיה קאי וע"כ מהני גט לטעמיה דרבא וכמו דאמרינן ביבמות (ד' ל"ג)

אמר רבא נתן גט למאמרו הותרה אפי' היא מ"ט מאי דעביד בה שקליה. אבל אי אמרינן דמאמר עילויה זיקה קא רמית. א"כ איך נאמר מאי דעבד בה שקלה. כיון דמאמר עילויה זיקה קא רמית. והוא מעורב עם הזיקה. וא"כ איך שקלי ע"י הגט שאינו מועיל לזיקה:

וא"כ איפשר לומר דהירושלמי לטעמיה אזיל דאמרי' בירושלמי (פ"ה דיבמות ה"ד) נתן גט וחלק אין אחר חליצה כלום ולא כבר תנן אין לאחר חליצה כלום כו' אילו המקדש חלוצתו שמא תפסו קידושין (צ"ל שמא לא תפסו קדושין כו' דלא גריעא מהמקדש חייבי לאוין ומשני תיפתר אי כרבי שלא לדעת או ד"ה במתכוין לקנותה לשם מאמר יבמתו ואינה יבמתו וכבר ביארתי הירושלמי הזה בספרי נ"י דלא כהפ"מ והפי' הוא שמתרץ תיפתר אי כרבי שלא לדעת כו' דרבי ס"ל דמאמר קונה שלא לדעת ג"כ. וא"כ מכח קדושין אינו תופס דלא הוי לדעת. ומכח מאמר תופס ע"פ בע"כ כרבי דס"ל מאמר קונה בע"כ אבל לאחר חליצה כבר פקעה הזיקה וא"כ אינו תופס מכח מאמר וקדושין לא הוי דהא הוא בע"כ לא מהני או כד"ה במתכוין לקנותה לשם מאמר ביבמתו ואינה יבמתו או שמתכוין שיהא בתורת מאמר ולא בתורת קדושין ומאמר לא תפיס אח"כ (והפ"מ שגה בזה):

וא"כ לדעת הירושלמי לא תפיס מאמר אח"כ. וא"כ מוכרח הוא לומר דבמאמר עילוי' זיקה קא רמי. וע"כ אינו תופס אח"כ. אבל רבא לטעמיה דאמרי' ביבמות (דף נ"ב) רבא אמר אי דאמר לה במאמר יבמין כ"ע לא פליגי דמהני והכא במאי עסקינן כגון דאמר לה התקדשי בזיקת יבמין כו' וא"כ סובר דהאי לחודי' קאי וע"כ סובר רבא דמאי דעביד בה שקלי. משא"כ להירו' שסובר דמאמר עילוי' זיקא קא רמי' וע"כ סובר דלא יכול הגט לשקול המאמר לחודי' וא"כ מוכח דהירו' אינו סובר כשיטת הש"ס דילן

והוא מוכח בהדיא בירו' (פ"ה ה"ב) כיצד עשה מאמר ביבמתו ונתן לה גט צריכה הימנו חליצה כו' הדא אמר' שהגט פוטר יותר ממה שקנה מאמר א"ת אין הגט פוטר יותר ממה שקנה מאמר יבם אמר לא יפטור גיטו אלא מה שקנה מאמר ואפי' מה שקנה מאמר לא פטר גיטו כריתות אין זו כריתות ופי' הק"ע וא"ת אין הגט פוטר ממה שקנה מאמר קשיא אמאי אסור לכנסה יבם אמר כלומר וא"ת אף שהגט פוטר יותר ממאמר מ"מ איכא למימר שצריכה חליצה או ייבום ואיירי כשאמר היבם בפירוש שנותן הגט למאמרו ולא לזיקתו אינו כלום. דאם אמר כן אף למאמרו אין הגט פוטר דכתיב כריתות ואין זה כריתות אלא ה"ל כמקדש חצי אשה והוא דחוק ואין בדברים אלו ממש: וכן מה שפי' הפ"מ הוא דחוק:

ולי נראה שהפי' של הירו' שאומר שמוכח מן המשנה דקתני כיצד עשה מאמר ביבמתו ונתן לה גט צריכה הימנו חליצה. וע"כ מדייק הירו' שהגט פוטר יותר ממה שקנה מאמר. ע"כ לא מהני מה שנתן לה גט שתהא יכולה להתייבם מחמת שהוא נוטל יותר ממה שקנה מאמר ע"כ לא מהני מה שנתן לה גט שתהא יכולה להתייבם מחמת שהוא נוטל יותר ממה שקנה מאמר: או איפשר שכח הגט הוא אינו מרובה מן המאמר. ואעפ"כ לא מהני מחמת דמאמר עילוי זיקה קא רמיא וא"כ ה"ל כמגרש חצי אשה והמגרש חצי אשה לא עשה ולא כלום כמו דאמרי' ביבמות (דף נ"ד). ויתיישב בזה קושי' הק"ע דא"כ נפשטה הבעי' דלעיל (ה"א) מהו שיהא הגט לאחר גיטו של מאמר ומאמר אחר גיטו של מאמר שהרי מוכח דגט קנה יותר ממאמר. א"כ ה"ל כמו שיש כאן גט ואין גט לאחר גט ויש מאמר אחר מאמר של גט ובבבלי (דף נ"ח) מיבעי' ליה לרב חנינא כתב גט למאמרו ולא לזיקתו ולזיקתו ולא למאמרו: לפי מה שביארתי היינו דמספקא ליה דאם הטעם דאינו יכול ליתן גט לשקול המאמר הוא משום דכוחו של גט עדיף טפי ואם כן ישאר מכוחו של גט. וע"כ לא יכול ליתן גט להמאמר. או שהטעם שאפי' אם נאמר שהגט הוא אינו מרובה מהמאמר אך שאינו מועיל משים דמאמר עילוי' זיקה קא רמי' וע"כ אינו מועיל גט:

והנה התוס' ביבמות (ד' נ') עשה מאמר ביבמתו ונתן לה גט צריכה הימנו חליצה היינו בנתן גט סתם אף לזיקתו אבל אם נתן גס למאמר שרי אף ליבום דאמר פ' ד' אחין (ד' ל"ב) דהותרה אפי' היא דמאי דעביד שקלי עכ"פ מוכח דהירושלמי אינו סובר כשיטת הש"ס דילן דכח הגט וכח המאמר שוים וגם סובר דאיפשר לומר דמאמר עילוי' זיקה קא רמי' כמו שהוכחתי מהירושלמי שסובר דאפ"י דקדושין תופסין בחלוצה אעפ"כ מאמר לא מהני אחר חליצה ולא כמסקנת רבא ביבמות (ד' נ"ב) דאמר אי דאמר במאמר יבמין כ"א לא פליגי דמהני ורבא לטעמי' דס"ל ביבמות (ד' ל"ב) דמאמר לאו עילוי' זיקה קא רמי':

ובזה יתבאר הירושלמי חליצה פסולה פוטרת וליידא מלה שאם יבוא ויקדש את הצרה תפסו בה קדושין והירושלמי לטעמי' אזיל דס"ל ברישׁ מכילתין דנמנו בחבורה דאין קדושין תופסין ביבמה וע"כ אמר דלענין זה חליצה פסולה פוטרת דקדושין תופסין אבל הש"ס דילן סובר ביבמות (ד' צ"ג) דקדושין תופסין כמו דאמר שמואל בעניותי' צריכה גט וא"כ ליכא למימר לענין קדושין כמו דאיתא בירושלמי אלא לענין זה חליצה פסולה פוטרת דאינו מועיל אח"כ לא גט ולא מאמר.

ועל זה אומר בירושלמי בא אחר וקידשה (פי' שאותו שנחלצה חליצה פסולה מכיון שנעקרה הימנה זיקת המת תפסו בה קדושין מאחר שהיא צריכה גט למאמר לא תפסו קדושין. וכתב הפ"מ אי מאחר כו' ואכתי כו' היא אגודה ואע"ג דמאמר יבמין מדרבנן בעלמא הוא איכא למימר הואיל והחליצה אחר מאמר לאו חליצה היא לאפקועי לגמרי א"נ דאתי כההיא דדריש לעיל רפ"ג דהמאמר יש לו מדרש מה"ת ובאמת הכי מוכח בירושלמי דהמאמר מדאו' ובפרט לפי מה שביארתי דהמאמר עילוי' זיקה קא רמיא. ע"כ ע"י החליצה לבדה לא הופקע הזיקה לגמרי והירו' לטעמיה דס"ל דאין קדושין תופסין ביבמה וכמו שביארתי]:

שם תמן אמרין דברי ר' נחמי' ביאה פסולה פוטרת על דעתין דרבנן דתמן ביאה בין שהיא לאחר המאמר ובין שהיא לאחר הגט פוטרת. על דעתין דרבנן דהכא ביאה שהיא לאחר המאמר פוטרת שהיא לאחר הגט אינה פוטרת ולא שמע דאמר ר' הילא בשם ר' יוחנן ר' נחמי' ור' שמעון ור' ישמעאל אמרו דבר אחד דתני' שלש יבמות ליבם אחד עשה מאמר באח' ובעל לאח' ניתן גט לשלישית ר' נחמי' אמר הראשונה צריכה גט וחליצה ואין לאחר בעילה כלום כו':

[**והנה** כבר ביארתי החילוק שבין רבנן דתמן לרבנן דהכא בענין אם שוין כח המאמר והגט או לא אך שצריך לבאר מהו הראי' מהא שמביא שאומר ולא שמע דאמר ר' הילא בשם ר' יוחנן כו' והפ"מ פי' מהא דקאמר דתני' שלש יבמות ליבם א' עשה מאמר בזו ובעל לזו נתן גט לשלישית ר' נחמי' אמר הראשונה צריכה גט כו' וא"כ דווקא בעשה בה מאמר:

ולי נראה לבאר עפ"י מאי דאמרינן בירושלמי (פ"ה דיבמות ה"א) כמה דר"ש אומר המאמר קונה או לא קונה כן הוא אומר הגט פוטר או לא פוטר נשמעינה מן הדא ר' שמעון אומר הבעילה בזמן שהיא בתחילה אין אחרי' כלום הא בסוף יש אחרי' כלום בבעילה שהיא לאחר הגט אבל בבעילה שהיא לאחר המאמר מה נפשך קנה מאמר אין אחרי' כלום לא קנה מחמר תקנה בביאה ולא יהא אחרי' כלום אלא כן אנן קיימין בבעילה שהיא לאחר הגט הדא אמרה שהגט פוטר ומשייר פי' הפ"מ דאל"כ אף אחר הגט לא מתוקמא וא"כ מוכרח לדברי ר"ש דס"ל דביאה פסולה פוטרת היינו דווקא בביאה שלאחר המאמר אבל לא בביאה שאחר הגט וכמו שביארתי משום דבמאמר הוי ספק לר"ש אי קנה לגמרי או לא קנה כלל אבל בביאה שאחר הגט ס"ל שהגט פוטר ומשייר א"כ הא דביאה פסולה פוטרת היינו דווקא בביאה שאחר המאמר אבל לא בביאה שלאחר הגט וע"כ אומר הירו' על הא שאומר על דעתין דרבנן דתמן דבין ביאה

שהיא לאחר המאמר בין ביאה שלאחר הגט ע"ז אומר ולא שמע דאמר ר' הילא בשם ר' יוחנן ר' נחמי' ור' שמעון ור' ישמעאל אמרו דבר א' דתני' שלש יבמות ליבם א' עשה מאמר בזו ובעל לזו ונתן גט לשלישית ר' נחמי' אומר הראשונה צריכה גט וחליצה ואין אחר בעילה כלום והירושלמי סובר דדוקא דבר א' וע"כ אמרו דבר א' ולא כמו דאיתא בש"ס דילן (ד' נ"א) אמר ר"י ר"ש ור"ג וב"ש ובן עזאי ור' נחמי' כולהו ס"ל מאמר קונה קנין גמור וכתבו התוס' אין התנאים כולם שוים אבל הירושלמי אומר שאמרו דבר א' וע"כ הוי דבר א' ממש וע"כ אין לגרוס ר"נ כמו שכתבו המפרשים הק"ע והפ"מ משום דר"ג לא הי' דומה לדר"ש דר"ג ס"ל דהמאמר קונה ומשייר וכמו דאמרינן בירושלמי (פ"ח דיבמות ה"א) מודה ר"ג לחכמים שיש גט אחר מאמר ומאמר אחר הגט גט אחר ביאת המאמר ומאמר אחר ביאת הגט גט אחר ביאת מאמר האיך עבידא היו שלש יבמות עשה מאמר בזו ובעל לזו ונתן גט לשלישית הדא אמרה שהמאמר קונה ומשייר אין תימר המאמר קונה או לא קונה מ"נ קנה מאמר חין אחר זו כלום לא קנה מאמר תקנה הביאה ולא יהא אחרי' כלום הדא אמרה שהמאמר קונה ומשייר (ועיין בס' נ"י ס' י"ח) שזהו כמו דאמרינן אמר רבא מ"ט דר"ג דמספקא לי' גט אי דחי או לא דחי מאמר אי קני אי לא קני כו' ואיתבי' אביי מודה ר"ג שיש גט אחר מאמר ומאמר אחר גט וגט אחר ביאה ומאמר כו' ואי מספקא לי לר"ג תיהוי כביאה דלכתחילה ותקני דהא תנן הבעילה בזמן שהיא בתחילה אין אחרי' כלום אלא אמר לעולם פשיטא לי' בגט דדחי ומאמר דקני מיהו אמרו רבנן בחד צד מהני בה גט ובחד צד מהני מאמר כו' והוא כמו דמסיק בירושלמי דר"ל סובר דגט דוחה ומשייר וא"כ לא, נוכל לגרוס ר"נ רק ר' ישמעאל והק"ע והפ"מ שגו בזה וע"כ מוכיח כרבנן דהכא דדווקא בביאה שאחר המאמר ולא בביאה שאחר הגט:

וזהו דלא כמו שכתב הפ"מ בירושלמי (פ"י דיבמות) הדא אמרה ע"ד דר' שמעון ביאה פסולה פוטרת ופי' הפ"מ זאת אומרת דביאה פסולה פוטרת דהרי ביאת אחיו הראשון ביאה פסולה דסוטה היא וסוטה אסורה להתיבם ור"ש לטעמי' דסבר לעיל (פ"ה) דביאה פסולה פוטרת עכ"ל וכבר ביארתי דר"ש סובר דביאה פסולה שלאחר הגט אינה פוטרת אך הפי' הוא שהביאה פסולה ושהיא מדרבנן פוטרת להצרה וכמו שכתבו התוס' ביבמות (ד' י"א) וכמו שביארתי בספרי נ"י ולא שייך להא דביאה פסולה דפ"ה דהתם רק בביאה שלאחר המאמר אבל ביאה שלאחר הגט אינה פוטרת ודו"ק:

עוד נראה לי לבאר על הא דאמר תמן אמרין דברי ר' נחמי' ביאה פסולה פוטרת על דעתין דרבנן ביאה בין שהיא לאחר מאמר בין שהיא לאחר הגט פוטרת על דעתין דרבנן דהכא

ביאה שהיא לאחר המאמר פוטרת שהיא לאחר הגט אינה פוטרת ויתבאר במאי דאמרינן לקמן (פי"ג דיבמות ה"ח וגם שם בה"א) דאמרינן התם תני ר' חייא קטנה וחרשת מת בעל הקטנה בעל החרשת מוציאה בגט (פי' וקטנה וחרשת שהן אחיות מת בעלה של קטנה בעל החרשת מוציאה בגט דאסור מחמת שהיא אחות זקוקתו) והקטנה תמתין עד שתגדיל ותחליץ כו' מת בעל החרשת בעל הקטנה מוציאה בגט והחרשת אסורה איסור עולם (פי' משום דלכונסה אינו יכול מפני שהיא אחות גרושתו ולחלוץ לה אי איפשר משום שהיא חרשת עבר ובא על החרשת יוציא בגט והותרה כההיא דאמר ר' הילא מפני תקנתה והנה הפ"מ נדחק בזה מאד גם הק"ע לא ביאר:

ע"כ נראה דהא דקאמר מפני תקנתה הוא משום דאלו"ה איך יוצאה בגט אם בא על החרשת הא ה"ל ביאה פסולה וביאה פסולה אינה פוטרת ע"ז אמר כדאמר ר' הילא מפני תקנתה ה"נ מפני תקנתה (פי' משום שאין לה תקנה אחרת) והא דאמר ר' הילא הוא לקמן (ה"ח) כיצד הוא עושה רב חייא בר אסי בשם רב כונס את החרשת ומוציאה בגט והקטנה תמתין עד שתגדיל ותחליץ כו' ואם בא על הקטנה מוציאה בגט משום זיקת החרשת דקיימא וא"כ אינה בונה שתי בתים והחרשת אסורה איסור עולם דכיון דנתן גט לקטנה קאי עלה בלא יבנה עבר ובא על החרשת מוציאה בגט והותרה ר' הילא מפני תקנתה גם כאן נדחק בה הפ"מ שפי' תקנתה של חרשת אמרינן דכונסה ומוציאה בגט ולפי מה דאמרינן ביבמות (ד' קי"א) וכ"ת קטנה אמאי תמתין עד שתגדיל ותחליץ תיתיב גבי' אי קנוי' היא הא קנוי' היא אם לאו קנוי' נוכריתא בעלמא היא א"כ חרשת במה תיפוק א"כ הפי' הוא מפני תקנתה של חרשת אבל אעפ"כ נראה לי לפרש כמו שפירשתי תחילה דהא דקאמר מפני תקנתה הוא משום דקשה דהא הוי ביאה פסולה וא"כ איך נפטרה בגט וכמו דפריך ביבמות (ד קי"א) אלא אי אמרת חרשת קנוי' ואינה קנוי' קטנה קנוי' ומשויירת כי בא על החרשת אמאי נותן לה גט והותרה ה"ל ביאה פסולה וביאה פסולה לא פטורה הא מני ר' נחמי' היא דאמר ביאה פסולה פטרה:

וע"ז קאמר בירושלמי ר' הילא מפני תקנתה (פי' מחמת שאין לה תקנה אחרת (וכן כתבו התוס' ביבמות (ד' קי"א) בד"ה תיתיב גבי' כו' ושמא כיון שלא הי' תקנה לחרשת לא רצו לאוסרה איסור עולם וע"ז משני בירושלמי נמי מפני תקנתה דהירושלמי סובר דקטנה קנוי' ומשיירת ויתבאר לקמן (פי"ג ה"ו) מה נפשך צד שקנה בו כנגדו התיר בצרה כו' משמע שסובר דקטנה קנוי' ומשיירת וכן בירושלמי שם (ה"ח) ויחליץ צד הקנוי' שבקטנה ויכניס את החרשת ויתבאר לקמן וע"ז משני דע"כ אם בא על החרשת נותן לה גט והותרה מפני תקנתה ולשיטת הש"ס דילן אמרינן שם אלא אי אמרת חרשת

קנוי' ואינה קנוי' קטנה קנוי' ומשיירת אמאי כי בא על החרשת נותן לה גט והותרה ה"ל ביאה פסולה וביאה פסולה לא פטרה ומשני הא מני ר' נחמי' היא דאמר ביאה פסולה פטרה וא"כ לפי שיטת הש"ס דילן מוכח דר' נחמי' סובר דביאה פסולה פוטרת אפי' בביאה שלאחר הגט ולשיטת הירושלמי לא מוכח דהא משני ר' הילא מפני תקנתה:

וע"ז אומר תמן אמרין דברי ר' נחמי' ביאה פסולה פוטרת וע"ז אומר על דעתין דרבנן דתמן ביאה בין שהיא לאחר המאמר בין שהיא לאחר הגט פוטרת על דעתין דרבנן דהכא ביאה שהיא לאחר המאמר פוטרת שהיא לאחר הגט אינה פוטרת משום דלרבנן דהכא דמשני התם מפני תקנתה א"כ איפשר לומר דביאה פסולה פוטרת רק לאחר המאמר ולא אחר הגט וע"ז אומר ולא שמיע דאמר ר' הילא בשם ר' יוחנן ר' נחמי' ור' ישמעאל אמרו דבר א' דתני שלש יבמות ליבם א' עשה מאמר בזו ובעל לזו ונתן גט לשלישית ר' נחמי' אומר הראשונה צריכה גט וחליצה ואין אחר בעילה כלום כו' א"כ מוכח מזה דכרבנן דהכא דדווקא ביאה שהיא לאחר המאמר ולא ביאה שאחר הגט]:

פרק ו

הלכה א

קטע 1

מה קנה שמואל אמר לא קנה אלא לדברים האמורים בפרשה לירש נכסי המת ולאוסרה לאחיו ולהתיר צרתה לשוק ר' יוחנן אמר קנה כל הדברים אמר ר' יצחק בן אלעזר מה פליגין כשהערה בה אבל אם גמר את הביאה כל עמא מודוי שקנה בכל הדברים אמר ר' מתניא מה פליגין בבא עלי' עודה בבית אבי' אבל אם בא עלי' עודה בבית בעלה כל עמא מודים שקנה בכל הדברים אמר ר' יוסי מתניתא אמרה כנסה הרי היא כאשתו לכל דבר והנה בש"ס דילן ביבמות (דף נ"ו) אמרינן א' המערה וא' הגומר קנה מאי קנה רב אמר קנה לכל ושמואל אמר לא קנה אלא לדברים האמורים בפרשה וכתב הרא"ש ובביאת שוגג דווקא פליגי אבל בהעראה לא פליגי דביאה היא לכל דבריו וקנין נמי בעלמא אבל שוגג דרבי רחמנא דווקא הכא פליגי ואע"ג דקבע המחלוקת על א' המערה וא' הגומר לאו משום דקאי עלה אלא משום דמסיים בה קני וקאי נמי אשוגג ומזיד ובירושלמי משמע דפליגי בהעראה עכ"ל וע"כ צריך לבאר דאיך קאמר בירושלמי דפליגי בהעראה ועוד דזהו הטעם דאם בא עליה עודה בבית בעלה שקנה לכל הדברים ע"כ נראה לי לבאר שהירושל' אזיל לטעמי' דאמרינן בירושלמי (פ"ג דכתובות) בעולת בעל להביא את המקבלת בעלה בבית אבי' והיא ארוסה והבא אחריו בחנק ולא סוף דבר

מכדרכה אלא אפי' שלא כדרכה ר' אבהו בשם ר' יוחנן לכן צריכא שלא כדרכה אפי' תימא מכדרכה למה לי בעלה אפי' כו' דתנינן תמן באו עלי' שנים הראשון בסקילה והשני בחנק נערה המאורסה באו עליה עשרה שלא כדרכה וא' כדרכה כולן בסקילה כולהון כדרכה הראשון בסקיל' והשאר בחנק הערו בה עשרה בני אדם כולן בסקילה כו' וא"כ הירושלמי מדמה העראה שלא כדרכה והעראה לא הוי ביאה אלא מבעל אבל לא מאחר:

וע"כ פליגי בירושלמי בהעראה דשמואל אמר לא קנה אלא לדברים האמורים בפרשה ור' יוחנן אמר קנה לכל הדברים והוא משום דהעראה לא הוי ביאה אלא מבעל ולא מאחר רק דיבמה ריבתה התורה דיכול לקנותה בהעראה וכמו דאמרינן בירושלמי (ה"א) ויבמה אפי' בהערי' ע"כ פליגי בזה אם קנה לכל או לדברים האמורים בפרשה כמו דפליגי בש"ס דילן בביאת שוגג משא"כ להש"ס דילן לא פליגי בקידושין (דף ט') בשלא כדרכה אם אחר עשאה בעולה אכל לא בהערי' וע"כ פליגי בש"ס דילן (ד' נ"ו) בביאת שוגג וע"ז אמר ר' מתניי' מה פליגי שבא עלי' עודה בבית אבי' אבל אם בא עליה עודה בבית בעלה ע"כ כיון שזקוקה לו הוי כבעל וע"כ קונה בהעראה כמו הבעל וע"כ ודאי שקונה לכל הדברים כיון דבעל הוי בעילה אפי' בהערי' ג"כ ולא פליגי אלא כשבא עליה עודה בבית אבי' וע"כ לא קנה לכל הדברים ולקמן ה"ה ובפ"ק דכתובות (ה"ג) יתבאר יותר בזה:

הלכה ד

קטע ט

שם כה"ג שמת אחיו חולץ ולא מייבם הדא מסייע למ"ד חליצה פטור ברם כמ"ד חליצה קנין אומרים לו עבור על דברי תורה (עיין בספרי ע"י סי' כ"ג):

הלכה ה

קטע ד

שם (ה"ד) תני ר"מ אומר אף הפנויה הבא על הפנויה שלא לשם אישות ה"ז בעילת זנות אמר ר' אבא בר ממל הדא אמרה כה"ג שקידש אשה בבעילה אינו כבעילה. והנה הק"ע והפ"מ נדחקו בזה מאוד והנה בפשיטות נראה לבאר דכיון דאמר ר"א פנוי הבא על הפנוי' שלא לשם אישות עשאה זונה א"כ הא דתנן האשה נקנית בשלש דרכים כו' בביאה א"כ מדאורייתא מותר לקדש אשה בביאה ועיין ביבמות (דף נ"ב) אלא למקדש בביאה בלא שידוכי כו' וא"כ איך מותר לקדש אשה בביאה אי אמרת דאינו קונה אלא בסוף ביאה א"ה ההראה היא בזנות ואף דישראל לא נצטוה על הזונה אעפ"כ הא

אמרינן ביבמות (דף ק"ז) אין אדם עושה בעילתו בעילת זנות ובגיטין (דף פ"א) אמרינן על מה נחלקו שראוה שנבעלה שב"ש אומרים אפי' עושה בעילת זנות ובה"א אין אדם עושה בעילתו בעילת זנות א"כ אף מותר לקדש בביאה אלא ודאי דתחילת ביאה קונה וא"כ לא הוי בעילת זנות. וע"ז אמר ר' אבא בר ממל הדא אמרה כה"ג שקידש את האשה בבעילה אינו כבא על הבעולה משום דתחילת ביאה קונה:

[**ובזה** יתיישב מה שכתב המ"ל ברמב"ם וז"ל וא"ת לסברת הרי"ף הלא תקשי מההיא דפ"ק דקידושין (ד' ט') דאמרינן דאי מבעלה הוי"א עד דמקדש והדר בעיל והקשו א"כ נערה המאורסה דאמר רחמנא בסקילה היכי משכחת לה ואמאי לא מקשה דא"כ קרא דאמר והוא אשה בבתוליה יקח כו' דאי לעולם בעינן ביאה וביאה אינו קונה אלא בגמר ביאה הרי היא בעולה אלא ודאי דכסף קונה ולפי מה שביארתי שיטת הירושלמי דאמר ר' אבא בר ממל הדא אמרה כה"ג שקידש אשה בבעילה אינו כבא על הבעולה והטעם משום דתחילת ביאה קונה ובקדושין (ד' ט') אמרינן מתקיף לה ר' ארא בר ממל א"כ נערה המאורסה דאמר רחמנא בסקילה כו' א"כ לא יכול להקשות מהא דכתיב והוא אשה בבתוליה יקח דהא ר' אבא בר ממל סובר דתחילת ביאה קונה:

ועוד איפשר לומר דלשיטת הירושלמי שביארתי תחילה דהעראה ע"י אחר לא הוי בעילה אלא ע"י בעל וא"כ איפשר לומר דהטעם דאפי' אסוף ביאה קונה א"כ בתחילה לא. נתקדשה עדיין והעראה שלא ע"י בעל לא הוי בעילה ועיין בכתובות (פ"א ה"ג) בתולה הנבעלת מן הקטן ממי שאינו איש כשירה לכהונה תני ר' חלפתא בן שאול כשירה אפי' לכה"ג ר' ור' אמי מקשו מה בינה לבין הנבעלת באצבע שמא אינה פסולה מן הכהונה כו' תיפתר שבא עלי' שלא כדרכה כו' מה עביד לה ר' חגי פתר לה בהערי' ולמה לית ר' יוסי (כצ"ל) פתר לה בהערי' אמר ר' מנא דהוא צריכא לי' (פי' משום דהיא גופה מיבעי' לי' אם נבעלה בהרעיי' אם דינה כבעולה ואם לא הוי כבעולה וא"כ מאי נקט דווקא מקטן וממי שאינו איש אפי' ע"י גדול נמי לא הוי בעולה בין בהערי'. ועיין במ"ל ברמב"ם (פי"ז מה' איסורי ביאה הי"ג) שכתב עוד אני מסתפק אם בהעראה לבד נעשית בעולה כו' ואע"ג דבפ' הבא על יבמתו (ד' נ"ח) אמרינן דחייבי עשה נמי בהעראה כו' מ"מ שהוא לאחר שנאסרו אבל הא קא מיבעי' לי' אי חשיבה בעולה בהעראה ומה שכתב וכן יש להוכיח מההיא דאמרינן בכתובות (ד' ל') איכא בינייהו בעולה לכה"ג שכתב בשם הרא"ש דמיירי שהערה בה אחר כו' וקנס נמי משלם דאמרינן בירושלמי הערו בה עשרה בני אדם ועדיין היא בתולה כולם משלמין קנס כו' לכאורה איפשר לומר כיון דכולהון משלמין קנס א"כ מוכח דבהעראה לא הוי בעולה דאלו"ה לא הי' משלם

קנס דלא הוי בתולה) וע"ז אומר בירושלמי שם כד שמע ר' ירמיה הדא דר' חגי (פי' דהוי מתרץ לה בהעראה) אמר לא על הדא הוה ר' אמי מקשי ואיפשר לומר דבתמיה קאמר דלא על הדא הוי ר' אמי מקשה דממ"נ אם מיירי ע"י השחת בתולים אילו הנבעלת באצבע שמא אינה פסולה לכהונה ואם בלא השחת בתולים א"כ הנבעלת אפי' לגדול בהעראה נמי כשירה לכהונה]:

פרק ז

הלכה א

קטע ב

אלמנה לכה"ג כו' מניין לכהן שנשא לו אשה וקנה לו עבדים שיאכלו בתרומה ת"ל וכהן כי יקנה נפש קנין כספו והכא לאו קנינו קנין הוא ר' הילא בשם ר' אלעזר הם יאכלו והם יאכילו הראוי ליכול מאכיל וזה הואיל ואינו ראוי לאכול אינו מאכיל ר' יוחנן אמר משום קנס מה נפיק מביניהן עבד ערל שקנה לו עבדים אין תימר קנס אין כאן קנס ואין תימר הראוי לאכול מאכיל וזה הואיל ואין ראוי לאכול אין מאכיל (וכמו שפי' הפ"מ דקנין האוכל קאמר וכמו שאמר רבינא ביבמות (דף ס"ו) אמר רבינא קנין אוכל קאמר קנין אוכל מאכיל שאינו אוכל אינו מאכיל) ר' יעקב בר אחא אמר בעבדי צאן ברזל פליגין. ר' יוחנן אמר מכרן אינן מכורין אמר לי' ר' אלעזר אוכלים תרומה מכחו ואת אמרת אכין א"ל הרי עבדי מלוג הרי הם אוכלים תרומה מכחו ואת אמרת מכרן אינן מכורין משלך נתן לך ובדין הוא שלא יאכלו בתרומה והם אמרו שיאכל והם אמרו מכרן אינן מכורין וע' בפ"מ שפי' דר' יעקב בר אחא אמר בעבדי צאן ברזל פליגין הוא מילתא באנפי' נפשיה ולא שייך להא דלעיל והלשון דחוק ועוד דמה מותיב מנכסי מלוג דהא נכסי מלוג אוכלים מכחה משום קנין שקנה קנין גם סוף הירושלמי נדחקו בפירושיהם הק"ע והפ"מ כמו שיראה המעיין ע"כ נראה לי דזה שייך להא דלעיל דלר' אלעזר קנין אוכל מאכיל וקנין שאינו אוכל אינו מאכיל ולר"י הוא מטעם קנס מחמת שהיא אלמנה לכה"ג. והנה במתני' תנן עבדי צאן ברזל יאכלו וא"כ הא דאוכלים היינו מכח הבעל דמכח האשה לר"א דקנין האוכל מאכיל שאינו אוכל אינו מאכיל א"כ צ"ל דאין אוכלים מכחה רק מכחו וע"כ פריך ר"א לר"מ דאם מכרן אינן מכורים א"כ איך אוכלין מכחו וכמו דפריך הש"ס דילן ביבמות (ד' ס"ו) וכל היכא דחיי' באחריותן אכלי בתרומה והתנן ישראל ששכר פרה מכהן כו' כהן ששכר פרה מישראל אע"פ שמזונותי' עליו לא יאכילנה כרשיני תרומה ואע"ג דהש"ס מסיק לא דמי אלא לסיפא דכהן ששם

פרה מישראל יאכילנה כרשיני תרומה אפשר דהירו' סובר דזהו דוקא בבהמה אוכלת מחמת שהאחריות על הכהן אבל גבי עבד דאיכא איסורא אינו אוכל אלא ודאי דמכרן מכורים א"כ הוי שלו בעצם דהא אם מכרן מכורין וע"כ אוכלים מכחו וע"ז השיב לו ר' יוחנן דבאמת אינן מכורים אם מכרן ואעפ"כ אוכלת מכחה. וע"כ הוכיח לו דאל"כ עבדי מלוג איך אוכלים הא אין לה כח בעצם למכור דהא נכסי מלוג כלוקח שוינהו רבנן לבעל וכמו דאמרי' בכתובות (ד' ע"ח) דהבעל מוציא מן הלוקח אלא ודאי דאע"ג דרבנן גרעו כחה דאמנה יכולה למכור מחמת הבעל אעפ"כ אפי' מצד כח הבעל יכולים נמי לאכול אף עפ"י שאינם שלו בעצם אעפ"כ אין כחו מגרע דהא הבעל הוא כהן א"כ אינו נגרע מכח הבעל שלא לאכול בתרומה וא"כ איפשר לומר דמדאורייתא נכסי צאן ברזל אפי' אם לא יוכל למכור מחמת כחה אעפ"כ לא מגרע דהא מכחה נמי בר אכילת תרומה היא אלא שהטעם משום קנס בנכסי מלוג ואע"ג דרבנן קנסוה במה שהוא מכחה אעפ"כ הם אמרו והם אמרו ומשלך נתנו לך דכאן שכל הגרעון מכחה אינו אלא מדרבנן משום קנס ע"כ אמרו דנכסי צאן ברזל אוכלים אעפ"י שמגרע כחו קצת במה שאינו יכול למכור וע"ז אומר משלך נתנו (כצ"ל) בדין הוא שיאכלו בתרומה (פי' כל העבדים אפי' עבדי מלוג) והם אמרו שלא יאכל (פי' העבדים של נכסי מלוג מכח קנס) והם אמרו מכרן אינן מכורין (פי' אעפ"י שאינם מכורים וא"כ יש לה כח אך כל הגירעון הוא נמי מדרבנן משום קנס אבל מדאורייתא יוכל לאכול משום ב' הכחות של בעל ושל אשה):

וכל זה לדברי ר' יוחנן דלא הוי רק דרבנן מה שאין אוכלים מכחה משום קנס. אבל לר"א דאמר קנין אוכל מאכיל ושאינו אוכל מאכיל א"כ הוא מדאורייתא וא"כ כיון שאינו יכול למכור וא"כ שייך ג"כ אלי' והיא לא תוכל להאכיל מדאורייתא וע"כ סובר ר"א דנכסי צאן ברזל מכרן מכורים וכמו דאמר אח"כ ר' אחא בשם ר' יאשי' מתניתא מסייע להון כו' (פי' מתניתא מסייע לר"א עבדי מלוג יוצאין בשן ועין לאשה אבל לא לאיש) ועבדי צאן ברזל יוצאין בשן ועין לאיש אבל לא לאשה (פי' דמוכח מזה דמכרן מכורין) וע"כ אמר תחילה ר' יעקב בר אחא אמר בעבדי צ"ב פליגין כו' וזה שייך להפלוגתא שמתחילה דפליגי ר"י ור"א אם מה שאינם אוכלים עבדי נכסי מלוג מכחה אם הוי מדאורייתא או לא ודו"ק (ועיין בירושלמי (פ"ח דב"ב ה"ה) דמר ר"י מכרה ונתנה בדין הי' להיות קיים ולמה אמרו בטל שלא תהא מברחת נכסי' מבעלה ואומרת שלי הוא):

הלכה ד

קטע ג

(ה"ד) **חרש** פוסל לא כן תני ר' חייא אשתו של חרש ושל שוטה טובלת מחיק בעלה ואוכלת ר' אבא בר מרי כו' בחרש פוסל (פי' בחרש פסול אם הוא פסול כגון נתין או ממזר כו') וחד אמר בחרש יבם ועיין בספרי נחלת יהושע מה שכתבתי על הא דאמרינן לקמן (ה"ד) האונס והמפתה והשוטה לא פוסלין ולא מאכילין הדא אמרה דאין אונסין פסולין בכהונה בפנוי' והדא מסייע להא דתני ר' חייא אשתו של חרש ושל שוטה טובלת מחיק בעלה ואוכלת וכתב הק"ע שנראה לו דה"ג הדא מסייע להא דתני ר' שוטה וקטן שנשאו נשים נשותיהן פטורות מן החליצה ומן היבום וכן הוא בש"ס דילן ביבמות (ד' ס"ט) והוא תמוה דהא הכא אמרינן בירושלמי לענין חרש דאינו פוסל ואיפשר דהטעם דחרש כיון שאין לו קנין א"כ אי אפשר שיהא פוסל מחמת קנין כספו והא דתקוני לי' קדושין מדרבנן היינו רק בתורת קידושין אבל לא בתורת קנין כסף והא דמאכיל בביאה כתב בספר אבני מילואים היינו משום דילפינן הוויות מהדדי אבל קטנה אוכלת בתרומה מפני שהוא קנין כספו של גדול ועיין ר"פ החרש מה שיתבאר שם:

הלכה ו

קטע ב

שם (ה"ו) העבד פוסל משום ביאה ואינו פוסל משום זרע כו' העבד מניין שביאתו פוסלת ר"י אמר בשם ר' ישמעאל ובת כהן כי תהיה אלמנה וגרושה וזרע אין לה את שיש לה אלמנות וגירושין חוזרת את שאין לה עליו אלמנות וגירושין אינה חוזרת (פי' כיון דעבד ועובד כוכבים ומזלות לא תפסו בהם קידושין א"כ פוסלים בביאתם ואינה חוזרת) התיב ר' ירמיה הרי אלמנה שזינתה הרי אין לה אלמנות וגירושין וחוזרת והנה הק"ע והפ"מ פירשו דלאו דווקא אלמנה אלא בת כהן שזינתה דהרי אין לו אלמנות וגירושין בה והא דנקט אלמנה משום דאקרא קאי דכתיב אלמנה כו':

ולי נראה שהוא ט"ס (וצ"ל) הרי יבמה שזינתה הרי אין לה אלמנות וגירושין בה שביבמה לא תפסי קידושין לשום אדם. וכמו שכתבו התוס' ביבמות (ד' מ"ט) בד"ה הכל מודים כו' וי"ל דאליבא דרב דאמר אין קדושין תופסין ביבמה איצטריך לאשמעינן שפיר דלא הוי ממזר וטעמא אור"ת דהוי כעובד כוכבים ומזלות ועבד דלא תפסי קידושין לשום אדם וליבם נמי לאו בת קידושיהיא אלא ביאה הוא דאית בה ואעפ"כ אוכלת בתרומה וכמו דאמרינן בירושלמי (פ"ב דסוטה ה"ו) א"ר ינאי שומרת יבם שזינתה מותרת לביתה ותני כן ונעלם מעיני אשה ולא מעיני יבמה ר' יעקב בר זבדא בשם ר' אבהו מעשה היה

וכהנת היה והתירוה לביתה. אלמא אעפ"י שאין לה אלמנות וגירושין אעפ"כ אינה פסול' לכהונה [וכן הוא בקידושין (פ"ג הל' י"ב) והרי יבמה שזינת' הרי אין לה עליו ולא על אחרים קידושין כו']:

הלכה ז

קטע ב

שם (ה"ז) ממזר פוסל ומאכיל כו' לית הדא פליגא על רב דרב אמר עובד כוכבים ומזלות ועבד הבא על בת ישראל הולד כשר פתר לה בעובד כוכבים ומזלות פסול ובעבד פסול ופירש הפ"מ דס"ל כמ"ד יש ממזר מחייבי לאוין ועיין מה שביארתי לעיל ריש יבמות דאם יש ממזר מחייבי לאוין ע"כ אף על גב דלא תפסו קידושין כלל אף עפ"כ הולד ממזר עיין שם ודו"ק:

פרק ח

הלכה א

קטע ב

מתניתין הערל וכל הטמאי' לא יאכלו בתרומה כו' ובגמ' איש איש לרבות את הערל כו' עד כדון כר' עקיבא (פי' דמרבה מלשונות כפולין כר' ישמעאל שסובר דדברה תורה לשון בני אדם ולא כפי' הפ"מ) תני ר' ישמעאל נאמר תושב ושכיר בפסח ונאמר תושב ושכיר בתרומה מה תושב ושכיר האמור בפסח פסל בו את הערל אף תושב ושכיר האמור בתרומה פסל בו את הערל כו' קדשים מהו שיהא אסורים בערל ללמד מן הפסח אין את יכול שאין בו שבירת העצם ולא מן התרומה שהוא למד מן הלמד כו' [הנה בספרי עמק יהושע (סי' ט"ו) השגתי על הפ"מ שפירש דבקדשים אין למידין למד מן הלמד ותרומה קודש איקרי והשגתי שם וכתבתי דהטעם משום דבתר מלמד הראשון אזלינן והמלמד הראשון הוא פסח והוי קדשים ואין למידין למד מן הלמד בקדשים אך באמת שיטת הירושלמי דר' ישמעאל סובר דאין למד מן הלמד אפי' בחולין וכמו דאמרינן בירושלמי (פ"ק דקידושין ה"ב) עבריה למידה מבת חורין ועברי למד מעבריה נמצאת למד מן הלמד עד כדון כר' עקיבא דאית לי' למד מן הלמד כר' ישמעאל דלית ליה למד מן הלמד וא"כ אפי' בחולין נמי ס"ל לר' ישמעאל לפי שיטת הירושלמי דאין למידין למד מן הלמד. וע"כ לר' ישמעאל קפריך דלר"ע ערל בתרומה ילפינן מדכתיב איש איש דהוי לשונות כפולין וא"כ יכול ללמוד מן התרומה דלא הוי למד מן הלמד ועוד דר"ע סובר דלמידין למד מן הלמד:

ובזה יתבאר הירושלמי (פ"ב דערלה) הערלה וכלאי הכרם עולין בא' ומאתים מניין שהם עולין כתיב מליאה מליאה מה מליאה שנאמר להלן עולה אף כאן עולה אי מה להלן מאה אף כאן מאה לפי שכפל הכתוב איסורו איסורו שוינהו חכמים חיובו עד כדון כלאי הכרם ערלה מניין מה זו איסורי הנאה אף זו איסורי הנאה מה זו עולה אף כאן עולה עד כדון כר"ע דר' ישמעאל מנלן ופי' המפרש מהרא"פ דהא ג"ש דמליאה איתא בספרי וסתם ספרי ר"ש ואליבא דר"ע והוא דוחק ולפי מה שביארתי ניחא שפיר דקאמר עד כדון כר"ע (פי' שסובר דילפינן למד מן הלמד אבל לר' ישמעאל שסובר דאין למידין למד מן הלמד א"כ איך ילפינן ערלה מכלאי הכרם שכלאי הכרם גופא למד מן התרומה):

וכן בירושלמי בסנהדרין (פ"ז ה"ה) נאמר כאן דודתו ונאמר להלן או דודו או בן דודו מה דודו שנאמר להלן באחי אביו מאביו הכתוב מדבר אף דודתו שנאמר כאן באשת אחי אביה הכתוב מדבר אף אשת אחיה למדה מדודתו מה דודתו שנאמר להלן באשת אחיה הכתוב מדבר אף אשת אחיה שנאמר כאן באשת אחיה מאביה הכתוב מדבר עד כדון כר' עקיבא כר' ישמעאל תני ר' ישמעאל ופי' הפ"מ זו דברי ר"ע דלמידין דודתו מג"ש ואשת אחיה מדודתו כר' ישמעאל אבל לר' ישמעאל מצינו דדריש מקרא אחרינא וכן פירש בכל מקום דקאמר בירושלמי עד כדון והוא דוחק ועיין מה שביארתי בריש יבמות. אבל לפי מה שביארתי ניחא שפיר דעד כדון כר' עקיבא דלמד למד מן הלמד. אבל לר' ישמעאל דלא למד למד מן הלמד א"כ איך יליף דודתו מג"ש ואשת אחיה מדודתו ודו"ק):

קטע ה

עוד שם ומופנה הוא (פי' הג"ש דתושב ושכיר אינו מופנה) והלא דרושה הוא כהדא דתני תושב זה קנוי קנין עולם שכיר זה קנוי קנין שנים כו' ונראה לי דזה הקושי' הוא קאי ג"כ אליבא דר' ישמעאל דר' ישמעאל סובר דג"ש בעינן שלא תהא מופנה וכמו דאמרינן בירושלמי בסנהדרין (פ"ז ה"ו) לית דא פשיטא על ר"ע דר' עקיבא אמר ג"ש אעפ"י שאינה מופנה וע"כ פריך על הג"ש דתושב ושכיר הא אינו מופנה ובזה יתבאר הירושלמי ברכות (רפ"ז) כתיב בתורה ברכה לפני' ואין כתיב בתורה ברכה לאחרי' ואין כתיב בה ברכה לפני' כו' ר' שמואל בר נחמי' בשם ר' יונתן אתי שם שם לגז"ש מה שם שנאמר בתורה ברכה לפני' אף שם שנאמר במזון ברכה לפני' ומה שם שנאמר במזון ברכה לאחרי' אף שם שנאמר בתורה ברכה לאחרי' עד כדון כר"ע כר' ישמעאל ולא פי' המפרש מהו שאומר עד כדון כר"ע כר' ישמעאל אבל לפי מה שביארתי ניחא דר"ע דריש ג"ש אעפ"י שאינה מופנה כל עיקר אבל לר' ישמעאל בעינן שיהא מופנה כמו שביארתי ודו"ק:

קטע יט

שם (ה"א) אם לא ידעה משנעשה פצוע דכא וכרות שפכה הרי אלו יאכלו אמר ר"א דר"א ור"ש הוא אמר ר' יוחנן ד"ה היא שני' הכא שלא הוסיף בה קנין אחר לפסול (והוא כמו דאמרינן ביבמות (ד' ע"ה) מאן תנא משתמרת לביאה פסולה דאורייתא אכלה אמר ר' אלעזר במחלוקת שנוי' ור"א ור"ש היא ר' יוחנן אמר אפי' תימא ר' מאיר שאני הכא שכבר אכלה כו') וכן בירושלמי אלא שהש"ס דילן מתרץ לר' יוחנן שכבר אכלה ולשיטת הירושלמי מחמת שלא הוסיף ע"ז קנין אחר לפסול:

עוד שם אתי אילין פלוגתא דאתפלגון שומרת יבם כהנת שנפלה לשם יבמין כהנים עשה בה א' מאמר לא הספיק לכונסה עד שנעשה פצוע דכא כו' אמר רשב"ל מכיון שהיא זקוקה לביאה פסולה פוסלת ר' יוחנן אמר לכשיבעיל:

והנה הפ"מ פי' שומרת יבם כהנת היינו אשת כהן ושגה בזה דכהנת פי' שהיא בת כהן דאם היא בת ישראל הרי היבם פוסל ואינו מאכיל (והא שפי' רש"י ביבמות (ד' נ"ו) לשון אחר והוא עיקר אלמנה לכה"ג גרושה וחלוצה לכהן הדיוט מן האירוסין לא יאכלו בתרומה בין בבת כהן בין בבת ישראל מיירי היינו בבת ישראל אליבא דמשנה ראשונה דאמר בכתובות (ד' ז') הגיע זמן ולא נשאו אוכלת משלו ואוכלה בתרומה כו' ע"ש ודו"ק). וע"כ מיירי דווקא בשומרת יבם כהנת שנפלו לפני שני כהנים יבמין א"כ הי' אוכלת (ומה שכתב הק"ע דאפי' בכה"ג אינה אוכלת לפני יבם שגה בזה שהיבם פוסל היינו דוקא בבת כהן לישראל וכמו דאמרינן ביבמות (ד' ס"ז) אי בת כהן לישראל פסול לה ושבה אל בית אביה פרט לשומרת יבם) וע"כ פליגי אם עשה בה מאמר ואח"כ נעשה פ"ד דאמר רשב"ל מכיון שהיא זקוקה לביאה פסולה פוסלת ור' יוחנן אמר לכשיבעיל דהא לא הוסיף בה קנין אחר לפסול וזהו דווקא לת"ק דר"א ור"ש דאל לר' אלעזר ור' שמעון משתמרת לביאה פסולה דאורייתא אכלה ואע"ג דאיכא למימר דרק באלמנה לכ"ג משום דיש לו להאכיל במ"א וכמו דאמרינן ביבמות (ד' נ"ז) אמר ר' אלעזר אמר ר' הושעי' פצוע דכא כהן שקידש בת ישראל באנו למחלוקת ר"מ ור"א ור"ש כו' ממאי דילמא עד כאן לא קאמר ר"א ור"ש אלא דיש לו להאכיל במקום אחר אבל הכא דאין לו להאכיל במקום אחר לא איתמר אביי אמר הואיל ומאכילה בלא ידעה רבא אמר הואיל ומאכילה בעבדיו ושפחותיו הכנענים. אך לשיטת הירושלמי אמרינן (פ"ו ה"ג) מה עבד לה ר"א ור"ש משום שהוא ראוי לאכול או משום שהוא ראוי להאכיל נשמעינה מן הדא אם לא ידעה משנעשה פ"ד כו' הרי אלו יאכלו אמר ר"א דר"א ור"ש היא אית לך מימר הדא משום דראוי להאכיל והכא משום שראוי לאכול ולא סבר לה דזה הוא

ראוי להאכיל בלא ידעה דלר"א דלא סבירא לי' הטעם משום שלא הוסיף בה קנין אחר רק דמוקי כר"א ור"ש צריך טעמא דמפני מה מאכילה בלא ידעה. והא שמאכיל בעבדיו ובשפחותיו הכנענים זה נמי ליתא לדר"א וכמו דאמרינן (בפ"ח דיבמות ה"א) ר' הילא בשם ר' אלעזר הם יאכלו והם יאכילו הראוי לאכול מאכיל ושאינו ראוי לאכול אינו מאכיל ר' יוחנן אמר משום קנס מה נפק מביניהן עבד ערל שקנה עבדים אין תימר קנס אין כאן קנס ואין תימר הראוי לאכול מאכיל זה הואיל ואינו ראוי לאכול אינו מאכיל וא"כ לר"א כל עיקר הטעם דמאכיל הוא משום שראוי לאכול א"כ עיקר הטעם דראוי לאכול ודו"ק:

שם (ה"י) א' כשר וא' פסול אף ר' יוחנן מודה ופי' הפ"מ דעשה בה הפסול מאמר וזה אינו דאם הפסול הוא חלל וא"כ הוי זר וא"כ הוי כמו יבם שפוסל ואינו מאכיל ואע"ג דלא עשה מאמר ואע"ג דיש א' כשר אעפ"כ הרי זקוקה לאחיו השני וא"כ פוסל' דהא אינו ראוי לאכול ג"כ וא"כ הוי כמו זר:

[**ומה** שהקשה הק"ע דאמאי קאמר ר"ל דהוא משתמרת לביאה פסולה הא פצוע דכא אסור בה דאתי איסור פצוע ודוחה איסור יבום וכנמשמע בבבלי בפרקין (ד' ע"ט) שגה בזה דהתם הוא דווקא לר"ע שסובר דאין קדושין תופסין בחייבי לאוין אבל לא לרבנן דלרבנן חייבי לאוין חולצין ולא מייבמין מדרבנן גזירה כו' וכבר ביארתי בריש יבמות דלשיטת הירושלמי אף ר"ע מודה דחייבי לאוין חולצין דאתי עשה ודחי ל"ת עיי"ש ומה שהקשה הק"ע דמאי מהני שני יבמים הא משעה שעשה בה הא' מאמר כבר נאסרה על אחיו ומאי מהני שגם אחיו כהן דהא ודאי אין זיקה זו מהני ושגה בזה דהא מאמר דרבנן ואמרינן ביבמות (ד' נ"ח) שלח ר"ח משמי' דר' יוחנן העושה מאמר ביבמתו ויש לו אח אפי' הוא כהן והיא כהנת פסלה מן התרומה למאן אלימא לר' מאיר אימר דאמר ר' מאיר משתמרת לביאה פסולה לא אכלה מדאורייתא דרבנן מי אמר כו' אלא כי אתי רבין אמר עשה בה מאמר ביבמתו ד"ה אכלה (אלא דלפי מה שביארתי שיטת הירושלמי דמאמר דאורי' לא אתי שפיר) אבל בהא דהי' א' מהן כשר וא' מהן פסול אף בלא עשה בה מאמר פוסל. אלא דאי אמרינן דהפסול הוא פ"ד א"כ הוא ראוי לאכול וא"כ אינו פוסל רק מצד מאמר אם עשה בה קנין אחר שנעשה פ"ד]:

הלכה ב

קטע ג

שם (ה"ב) ר' חייא בר אבא בעי קומי ר' מנא עשה בה הכשר מאמר א"ל מחלוקת ר' יוחנן ורשב"ל וכתב הפ"מ דלרשב"ל פסול כיון דעדיין לא בא עלי' כזקוקה לפסול מקרי

ולר' יוחנן כשר ולא ביאר דזהו הטעם דלר"ל פסול מפני שהיא משתמרת לביאה הפסול אבל לר' יוחנן כשר דהרי לא עשה בה הפסול קנין הפוסל וכל שהוא ממילא לא פסל וכמו דאמרינן לר' יוחנן דהטעם מפני שלא הוסיף בה קנין אחר וה"נ לגבי היבם השני הרי לא עשה בה קנין הפוסל ודו"ק:

קטע ה

שם ר' סימון בשם ריב"ל לא שנו אלא פצוע דכא ישראל אבל פצוע דכא כהן לא בדא (פי' דפצוע דכא ישראל מותר בגיורת בימים קדמונים אבל פצוע דכא כהן אינו מותר בגיורת) תמן תנינן כל האסורין לבוא בקהל מותרין לבוא זה בזה ר' יהודה אוסר ר' ירמי' אמר כללא פצוע דכא ישראל מותר לו לישא ממזרת אמר ר' יוסי בלבד פסול משפחה הא פסול הגוף לא בדא חיילי' דר' יוסי מן הדא דאמר ר' חלקי' ר' סימון בשם ריב"ל לא שנו אלא פצוע דכא ישראל אבל פצוע דכא כהן לא כמה דאת אמר תמן אם כהן ברור הוא פסול לו לישא גיורת אף הכא ישראל ברור אסור לו לישא ממזרת:

ונראה לי דהא דקאמר ר' ירמי' אמר כללא פצוע דכא ישראל מותר לו לישא ממזרת הוא לפרש המשנה דכל האסורין לבוא בקהל מותרין לבוא זה בזה (פי' אפי' פצוע דכא שאינו פסול משפחה נמי מותרין לבוא זה בזה) וע"ז אמר ר' ירמי' אמר כללא פצוע דכא ישראל מותר לו לישא ממזרת (פי' דהאי כל מרבה אפי' שאינו פסול משפחה דהיינו פצוע דכא ור' יוסי אומר דווקא פסול המשפחה אבל לא פסול הגוף) וע"ז אמר ר' יוסי בלבד פסול משפחה הא פסול הגוף לא בדא חיילי' דר' יוסי מן הדא דאמר ר' חלקי' לא שנו אלא פצוע דכא ישראל מותרת בגיורת אבל פצוע דכא כהן לא (פי' דאסור לישא גיורת מחמת שהוא כהן אעפ"י שהוא פצוע דכא וא"כ פ"ד לא מגרע קדושתי' וה"נ פ"ד ישראל לא מיגרע קדושתי' ואסור לישא ממזרת):

וע"ז פריך על דעתי דר' יהודה ממזר לא ישא ממזרת פי' דלר' יוסי דאמר דהא דאמר ת"ק כל האסורים לבוא בקהל מותרי' לבוא זב"ז היינו דוקא בפסול משפחה אבל לא בפסול הגוף וע"ז חולק ר' יהודה וע"ז פריך על דעתי' דר' יודא ממזר לא ישא ממזרת נשמעינה מן הדא כו' דברי ר' יהודה ממזר לא ישא ממזרת כדי שיתכלו ממזרים מן העולם וע"ז אומר ודכותה עמוני לא ישא עמונית (פי' אי אמרינן דממזר לא ישא ממזרת א"כ עמוני לא ישא עמונית אע"ג דהנקיבות מותרות אעפ"כ לא ישא משום הזכרים שיהיו עמונים) וע"ז אמר ר"י בר בון על דרבנן נצרכה (פי' דזה הקושי' אינה דווקא אליבא דר' יוסי אלא אליבא דר' ירמי' נמי) דאין יסבור ר' יהודה גרין פסולין קהל ה' אינון לישא עמונית אינו יכול שהוא קהל ה' אצלה (והוא ט"ס וצ"ל) שהיא קהל ד' אצלו דהא היא גיורת

וגיורת לר' יהודה קהל ה' איקרו לישא מצרית אינו יכול שהוא קהל ה' אצלה דהא הוא גר (בימים קדמונים) ע"ז אמר ר' מתני' משחררין לו שפחה (פי' דאיפשר שישא שפחה והוא דקאמר משחררין לו שפחה ולא שמשיאין לו שפחה היינו דקאי אהא שמקשה בתחילה עמוני לא ישא עמונית) וע"ז א"ר יוסי בר בון על דרבנן נצרכה פי' דזו הקו' הוא לכ"ע או שצ"ל על דר' ירמי' נצרכה (פי' אפי' לר' ירמי' שסובר דפליגי בפצוע דכא שאינה פסול משפחה אבל בשאר פסולין סובר ר' יהודה דמותרין כל הפסולין לבוא זה בזה מ"מ תקשה דאין יסבור ר' יהודה גרין פסולים קהל ה' אינון לישא עמונית כו' וכן לר' יוסי תקשה דעמוני לא ישא עמונית לר"י מה"ת אבל הא דממזר לא ישא ממזרת הוא רק מדרבנן:

וע"כ מתרץ תירוץ דקאי על ר' יוסי ג"כ שאומר דר' יהודה סובר דממזר לא ישא ממזרת א"כ איך ישיאו לו שפחה דא"כ מרבה פסולין ע"ז אומר דמשחררין לו שפחה (פי' דמשיאין לו שפחה ומשחררין את הולד א"כ אינו מרבה פסולין [והוא דלא כמו שמפרש הש"ס דילן בקידושין ד' ע"ז]:

וע"ז אומר ודכוותי' לא ישא מצרית (פי' אי אמרינן דר' יודא סובר דממזר לא ישא ממזרת) ע"ז אומר נשמעינה מן הדא דתני ר' אבהו קומי ר' יוחנן אמר ר' יודא בנימין גר מצרי נשוי לגיורת מצרי' כו' א"כ מוכח מזה דר' יודה סובר דמצרי יכול לישא מצרית א"כ אמאי תנינן ר' יהודה אוסר דממזר לא ישא ממזרת ולא תירץ ע"ז כלום והוא משום דאיפשר לתרץ דזהו דווקא בפסולין לעולם וע"כ ממזר לא ישא ממזרת משא"כ מצרי שהוא עד שלשה דורות מותר לישא מצרית דהא הפסול הוא רק עד ג' דורות [והא דקאמר תחילה ממזר לא ישא ממזרת הוא מדרבנן אבל לא מדאורייתא וכן הא דפריך ממצרי שלא ישא מצרית ודו"ק]:

קטע י

שם דילמא ר' הושעי' רובא ור' יודן כו' הוו יתבין רהט ר' יוחנן ולחש לי' באודנא דר' הושעי' רובא פצוע דכא כהן מהו שישא בת גרים אמר לי' מה אמר לך א"ל מילא דנגר בר נגרין לא מפריק לי' לא אמר לי גיורת שהיא כזונה אצלו (פי' וע"כ אעפ"י שהכהן הוא פצוע דכא אסור לו לבוא על הזונה ולא בת ישראל שהיא כחללה. והמפרשים הק"ע והפ"מ נדחקו בזה ולי נראה שהוא (ט"ס וצ"ל) ולא בת ישראל שהוא קהל ה' וכה"ג אמר שם לישא עמונית אינו יכול שהוא קהל ה' אצלו והכא ישראלית הוא קהל ד' אצלו לא אמר לי אלא בה גרים ובת גרים לא כישראל היא פתר לה כר' יודה דר' יודה אומר בת גר זכר כבה חלל זכר:

[**ואיפשר** לומר דהא דאמר תחילה לא אמר אלא בת גרים ובת גרים לאו כישראלית וא"כ פצוע דכא אסור בה ואיפשר דאפי' לראב"י דאמר אשה בת גרים לא תנשא לכתחילה עד שתהא אמה מישראל אסורה בפצוע דכא וכמו דאמרינן ביבמות (ד' נ"ז) אלא אליבא דהאי תנא דתנן ראב"י אומר אשה בת גרים לא תנשא לכהונה עד שתהא אמה מישראל והכי קא מיבעי' לי' כשרות מיתוספא בה ואכלה או דילמא קדושה מיתוספא בה ולא אכלה והירושלמי פשיטא לי' דקדושה אתוספא בה וע"ז אמר ובת גרים לא כישראל הוי וא"כ אסורה בפצוע דכא וע"ז אומר פתר לה כר' יודה דר' יודה אומר בת גר זכר כבת חלל זכר וע"כ מיבעי' לי' בבת גיורת דכיון דהוי פצוע דכא א"כ לא חמיר קדושתי' כל כך ומותר לישא בת גיורת אך א"כ קשה דהא ר' יהודה סובר דקהל גרים איקרי קהל ודוחק לומר דמיבעי' לי' לר' יהודה דבת גר זכר כבת חלל זכר וכר' יוסי שסובר דקהל גרים לא איקרי קהל והק"ע נדחק בזה]:

ולי נראה דהא דקאמר פתר לה כר' יודא דמיירי בבת גר זכר והיינו בגר עמוני דאף דר"י סובר דקהל גרים הוי קהל ה"מ גר דראוי לבוא בקהל אבל גר עמוני ומואבי דאינו ראוי לבוא לקהל ולשיטת הירושלמי אפי' עמונית אעפ"י שכשירה לבוא בקהל אעפ"כ לאו קהל ה' וכמו דאמרינן בירושלמי וביארתי תחילה דקאמר ר' יוסי בר בון על דרבנן נצרכה דאין יסבור ר' יהודה גרים פסולין קהל ה' אינון לישא עמונית אינו יכול שהיא קהל ה' אצלו לישא מצרית אינו יכול שהיא קהל ה' אצלו אבל אי אמרינן דגרים פסולים לאו קהל איקרי הוי ניחא דגר עמוני יכול לישא עמונית אע"ג דעמונית כשרה לבא בקהל וא"כ היא קהל אפ"ה כיון דבאה מעמוני והוא אין ראוי לבוא בקהל ע"כ לא הוי קהל וא"כ ניחא דמיבעי' ליה אם פצוע דכא מותר לישא בת גרים מחמת שהיא בת גרים והוא פצוע דכה וא"כ קלישׁ' קדושתי' וע"כ מיבעי' לי' אם מותר לישא בת גרים אליבא דר' יהודה שסובר דבת גר זכר פסולה וכ"ת הא מ"מ הוא אסור לבוא עלי' משום שהוא פצוע דכא ור' יהודה סובר דקהל גרים הוי קהל אעפ"כ קהל גרים מפסולי קהל לאו קהל מיקרי וכמו שהוכחתי מהירושלמי שהבאתי תחילה ועיין ביבמות (ד' ע"ז) א"ר יוחנן אי לאו דאמר ר' יהודה הכתוב תלאן בלידה (והוא דמצרית נקיבה נמי אסורה) לא מצא ידיו ורגליו כו' כיון דאמר ר' יהודה קהל גרים בימים הקדמונים אקרי קהל מצרי שני במאי יטהר ופירש"י אי איתא דנקיבות שריין לאלתר הוי להו קהל ואסורות מצרית ראשונה ושני' למצרי ראשון וא"כ לשיטת הירושלמי לפי מה שביארתי דמצרית אעפ"י שהיא מותרת אפ"ה כיון דאתי מפסולי קהל לאו קהל מיקרי אלאודאי דהש"ס דילן לא ס"ל כשיטת הירושלמי ודו"ק (ויש לדחות):

הלכה ו

קטע ב

שם (ה"י) סריס חמה כהן שנשא בת ישראל מאכילה בתרומה ר"י ור' שמעון אומרים אנדרוגינוס שנשא בת ישראל מאכילה בתרומה תני מאכילה בחזה ושוק ר' יוחנן אמר אוכלת בתרומה ואינה אוכלת בחזה ושוק רשב"ל אמר כמה קולי חומרין בדבר משמעות הירושלמי דר' יוחנן קאמר דאפי' בתרומה דאורייתא נמי מאכיל משא"כ בחזה ושוק ורשב"ל אמר כמה קולי חומרין בדבר סובר דאפי' בחזה ושוק נמי מאכילה. ואפשר לומר לפי מה שיתבאר לקמן דשיטת הירושלמי אינו כשיטת הש"ס דילן דלשיטת הש"ס דילן הוי אנדרוגינוס ספק זכר ספק נקיבה אבל לפי שיטת הירושלמי אנדרוגינוס יש בו צד זכרות וצד נקבות וע"ז לשיטת הש"ס דילן שהוא מצד ספק ע"כ פליגי בזה שאם מאכיל רק בתרומה דרבנן וספיקא לקולא משא"כ בחזה ושוק דהוי מדאו' אבל לשיטת הירושלמי אינו רק משום דיש בו צד זכרות וצד נקבות וע"כ אינה מאכילה בחזה ושוק משום דהקידושין לא הוי קידושין גמורין דאינו תופס רק בצד זכרות וא"כ לא הוי מקודשת רק לחציו וע"כ אינה אוכלת בחזה ושוק וע"ז אמר ר"ל כמה קולי חומרין בדבר דמה תרומה שאינה ראוי' לישראל בכל מקום הרי היא אוכלת חזה ושוק שהן ראוין לישראל בכל מקום אינו דין שתאכל והנה הפ"מ פי' שראוין לישראל בכל מקום דשם חזה ושוק בחולין ראוים לכל ישראל ולי נראה דחזה ושוק בבמה קטנה אוכלי' ישראל נמי וכמו דאיתא בזבחים (ד' ק"ב) חזה ושוק בבמה גדולה ואין חזה ושוק בבמה קטנה וכן איתא בירושלמי (פ"ק דמגילה) ע"ש וע"ז אומר ראוי' היו לישראל (פי' בבמה) וכשנתחייבו (פי' שנתחייבו ליתן בבמה גדולה ניטלה מהם יכול כשם שנתחייבו וניטלו מהם כך אם יזכו יחזירן להם (פי' שאם יזכו יחזירן להם אף שיבנה בהמ"ק ע"ז אומר ואתן אותם לאהרן כו' וא"כ עכשיו שוים הן תרומה וחזה ושוק וכשם שמאכילה בתרומה כך מאכילה בחזה ושוק:

קטע ד

שם מתניתין ר' יהודה אומר טומטום שנקרע ונמצא זכר לא יחלוץ כו' ואין חולקין על דברי ר' יודא. מן דאמר ר' יוסי בשם ר' הילא מייבמין את אשתו הדא אמרה אין חלוקים על דברי ר' יהודה וכתב הפ"מ לשון בעי' הוא אם החכמים אינם חלוקים על דברי ר' יהודה במתניתין דאמר טומטום שנקרע ונמצא זכר לא יחלוץ ופשיט לי' מן מה דאמר ר' יוסי דמייבמין את אשתו ש"מ דדיני' כסריס אדם הוא וכדר"ע עכ"ל [והוא תמוה דהא ליכא למ"ד דטומטום יהיה אם נקרע כמו סריס אדם דהא אמרי' בבכורות (ד' מ"ב) לימא אשתני ולא אישתני תנאי היא דתני' טומטום בקידש קידושיו קדושין נתקדש קידושיו

קידושין וחולץ וחולצין לאשתו כו' במים לאשתו ופירש"י וחולצין לאשתו חומרא היא שמא זכר הוא ומייבמים את אשתו ממ"נ אם זכר הוא שפיר מייבם אחיו ואם נקיבה אשה בעלמא היא דנסיב האי אחיו של טומטום אבל טומטום לא מייבם דאינו בן לידה ולא קרינן ביה להקים לאחיו שם כו' עיי"ש דכל הספיקות הוא רק משום סריס חמה והא דאמר ר' יוסי בשם ר' הילא מייבמין את אשתו הוא כמו הברייתא שהבאתי מהא דבכורות (ד' מ"ב) דתנא וחולץ וחולצין לאשתו ומייבמין את אשתו וע"כ מוכח על הא דמיבעי' ליה בירושלמי ואין חלוקים על דברי ר' יהודא פי' שאומר שהוא כסריס ודאי וע"כ אומר מן דאמר ר' יוסי בשם ר' הילא מייבמין את אשתו הדא אמרה חלוקים על דברי ר' יהודה והוא משום דלא הוי רק ספיקא דילמא הוא זכר או נקיבה אבל אם הוא זכר לא אמרינן דילמא כיון דאישתני אישתני להיות סריס חמה וא"כ בועל אשת אחיו שלא במקום מצוה וע"כ אומר הירושלמי מן מה דאמר ר' יוסי בשם ר' הילא מייבמין את אשתו הדא אמרה אין חלוקי' על דברי ר' יהודה [ועיין ברש"י בכורות (ד' מ"ב) בד"ה וחולצין כו' אבל טומטום לא מייבם דאין בן לידה ולא קרינן להקים לאחיו שם ולכאורה אמאי מתייבמת אשתו הא הוי דומיא דסריס חמה אך עיקר כונת רש"י דלא הוי בר ביאה משא"כ אשתו מתייבמת דהא הוי אשתו ע"י קדושין]:

[**והנה** ראיתי להק"ע שכתב ואין חולקים על דברי ר' יודא דקאי על הא דאמר אנדרוגינוס נושא אבל לא נישא והשיג על התוס' ביבמות (ד' פ"ב) שכתבו דהאי אנדרוגינוס נושא הוא סיום מילתא דר' יוסי אע"פ שר' יהודה מפסיק בנתים וגם האריך שם דאין אמרינן דמייבמין את אשתו הא אינה ראויה להוליד וה"ל כאשת סריס דלאו בת יבום היא עיי"ש שהאריך בזה אבל באמת שגה בזה דלא קאי אאנדרוגינוס רק אטומטום דהא דקאמר אנדרוגינוס נושא זה אינו מדברי ר' יהודה כמו שכתבו התוס' [ועיין בירושלמי (פ"ח דיבמות ה"א) ר' יהודה אומר אנדרוגינוס דוחין את השבת עליה כו' תמן תנינן הכל חייבים בראיה חוץ מחש"ו וטומטום ואנדרוגינוס מה אמר בה ר' יהודה נשמעינה מהדא ר"י בן דהבאי אמר משום ר' יהודה אף הסומא לית בר נש אמר אף אלא דמודו על קמייתא] וכיון דקאי אטומטום ניחא הא דמייבמין את אשתו דילמא יקרע ונמצא זכר וא"כ הוי בר הקמת שם ואם נקיבה היא אשה בעלמא הוא דנסיב וכמו שפירש"י בבכורות (דף מ"ב) עיין שם ודו"ק]:

שם קידש אין חוששין לקידושיו נתקדשה חוששין לקדושיו נבעל נפסל מן התרומה כנשים (וקשיא) רבי ניחא ברבי סבא ר' יונה בשם רב המנונא אפי' מין במינו כל שהוא וקשי' אם זכר הוא אין זכר פוסל זכר אם נקיבה היא אין נקיבה פוסלת נקיבה צד זכרותו

של זה פוסל צד נקבותו של זה (פי' דקאי על אנדרוגינוס) וכתב הק"ע שצ"ל קידש חוששין לקידושיו נתקדש' אין חוששין לקידושיו וראיתי להרשב"א בחידושיו שהעתיק דברי הירושלמי כגירסא שלפנינו ולא ידעתי לפרשה והרמב"ם פסק (בפ"ד מה' אשות) בין שקידש בין שנתקדש צריכה גט מספק:

[**ולי** נראה דא"צ להגיה ויתבאר הירושלמי עפ"י מה שכתב הא"מ (סי' מ"ד) על מה שהקשה הר"ן מ"ש חצי עבד דהוי ספק קידושין ובשפחה חצי ב"ח הוי קידושין דאי משום דלא שייר בקנינו, א"כ בחצי עבד וחצי ב"ח נמי לא שייר וכתב דאיפשר לומר דבשפחה גלי לן קרא דכתיב והיא שפחה נחרפת לאיש דמיירי בחצי שפחה וחצי ב"ח אלמא בת אתרוסי היא וכתב הא"מ שהטעם הוא דעיקר הקידושין מצד הבעל דכתיב כי יקח איש אשה ומשום הכי בעינן נתן הוא ואמר הוא ולא כל הימנה שתכניס עצמה לרשות הבעל אלא מכיון שמסכמת לקידושי האיש ההוא מבטלת דעתה ורצונה ומשוי נפשה כדבר של הפקר והבעל מכניסה לרשותו הילכך אין דנים בקידושי אשה אלא מצד הבעל וכתב הא"מ דע"כ חצי עבד' וחצי ב"ח אינו יכול לקדש כמו שחצי עבד וחצי ב"ח אינו מוציא עצמו בתקיעת שופר כמו דאמרינן בר"ה (ד' כ"ט) דלא אתי צד עבדות ומפיק צד חירות כו' ה"נ לא אתי צד עבדות ומקדש לצד חירות כו' אבל לגבי האשה לא בעינן פעולתה אלא שמבטלת דעתה ורצונה וע"כ כיון שיש בה צד שהקידושין תופסין, ע"כ תופסין ממילא. עיין שם בארוכה וה"נ אנדרוגינוס שקידש יש בו צד זכרות שתופס הקידושין וצד נקבות שאינו תופס הקידושין וע"כ בקידש אין חוששין לקידושיו והטעם הוא כמו שכתב הא"מ בחצי עבד וחצי ב"ח שקידש דמעכב צד העבדות להביא הקידושין אפי' לצד חירות וע"כ אנדרוגינוס שקידש אין חוששין לקידושיו אבל אם נתקדש חוששין לקדושיו והוא כמו חצי שפחה וחצי ב"ח דאמרינן דתופסין הקידושין אפי' לצד חירות. וע"כ אנדרוגינוס שקידש אין חוששין לקדושיו אבל אם נתקדש חוששין לקידושיו והוי כמו חצי שפחה וחצי ב"ח דאמרינן דתופסין הקידושין כיון דהיא אינה עושה פעולת המעשה אלא דמשוי עצמה כדבר של הפקר וע"כ תופסין הקידושין ממילא וא"ש מה שתמה הק"ע על הרמב"ם שהרמב"ם פסק דבין שקידש ובין שנתקדש צריכה גט מספק דהטעם משום דחצי עבד וחצי בן חורין לא איפשטא הבעי' ובחצי עבד וחצי ב"ח נמי פסק הרמב"ם דס' מקודשת וע"כ פסק נמי באנדרוגינוס שקידש דאי אמרינן דחצי עבד וחצי ב"ח יכול לקדש ואין צד עבדות מעכב להביא קידושין לצד חירות ה"נ באנדרוגינוס אבל הירושלמי אזיל לטעמיה דאמרינן בירושלמי (פ"ד דגיטין ה"ו) לא כן אמר ר' חייא בשם ר' יוחנן מי שחצי עבד וחצי ב"ח שקידש אין חוששין לקידושיו

ודכותיה גירש דאין חוששין לגירושיו וע"כ איתא בירושלמי גבי אנדרוגינוס שקידש דאין חוששין לקידושין אבל בנתקדש כיון דזה אינו ע"י פעולת המעשה אלא דמשוית עצמה כדבר של הפקר ע"כ חוששין לקידושיו]:

עוד נ"ל לבאר על הא דאמר קידש אין חוששין לקידושיו נתקדש חוששין לקידושיו נבעל תפסל מן התרומ' כנשים וקשי' וכתבו הק"ע והפ"מ דלא גרסינן לי' לתיבת וקשי' ושגו בזה והאי וקשי' צריך להיות והפי' הוא שמקשה זו הקושי' דאמאי קידש אין חוששין לקידושיו ובנתקדש חוששין לקידושיו וע"ז אומר וקשי' וע"ז אמר ר' ניחא בר סבא ר' יונה בשם רב המנונא אפי' מין במינו בכל שהוא והפי' הוא דמיירי במין במינו דהיינו שקידש לאנדרוגינוס או שנתקדש לאנדרוגינוס והשתא ניחא דאמר קידש אין חוששין לקידושיו (פי' אם הוא כהן וקידש אנדרוגינוס ישראל אין חוששין לקידושיו לפוסלו מחמת שקידש אנדרוגינוס וא"כ צד זכרות של השני פוסל לצד נקבות של זה דהא השני הוא ישראל אך כיון שקידש את השני ולא שנתקדש ע"כ אין חוששין לקדושיו) ואם הוא כהן אוכל בתרומה וקאי אמתניתין ר' יוסי ור' שמעון אומר אנדרוגינוס כהן שנשא בת ישראל מאכילה בתרומה וע"ז אומר קידש אין חוששין לקידושיו דהא אירוסין פוסלין מן התרומה אעפ"כ כיון שהוא כהן וקידש לאנדרוגינוס השני אין חוששין לקידושיו וזה הכהן מותר לאכול בתרומה נתקדש חוששין לקידושיו (פי' אם הוא להיפוך שנתקדש האנדרוגינוס הכהן מישראל ע"כ חוששין לקידושיו שהאנדרוגינוס ישראל פוסל לצד נקבות שבו כמו הארוסות שפוסל ואינו מאכיל) וע"ז אומר אפי' מין במינו בכל שהוא (פי' דמיירי במין במינו וע"כ נתקדש חוששין לקידושיו מחמת צד הנקבות שנתקדש לישראל ואעפ"י שצד הזכרות הוא כהן אעפ"ככיון שמצד השני היינו צד נקבות נתקדש לישראל ע"כ פוסל) וע"ז אמר אפי' מין במינו בכל שהוא ועיין ברמב"ם פ"ז מה' תרומות שהפי' הוא מין במינו בכל שהוא פירוש דקאי אסיפא דאם נבעל נפסל מן התרומה כנשים ע"ז אומר אפי' מין במינו בכל שהוא (פי' בין מצד זכרות בין מצד נקבות) ולפי מה שביארתי דקאי לתרץ על הא דאמר נתקדש חוששין לקדושיו ע"ז אמר אפי' מין במינו בכל שהוא (פי' שהפסול אינו בכולו דזהו רק מצד זכרות שבאנדרוגינוס הישראל ופוסל צד נקבות שבו אעפ"כ פוסל מלאכול בתרומה) ויותר נראה לגרוס מין במינו אפי' בכל שהוא (פי' דמיירי במין במינו ששניהם אנדרוגינוס) ובכל שהוא (פי' אע"פ שאין זה זכר לגמרי והשני אינה נקבה לגמרי אעפ"כ פוסל ע"י קידושין):

וע"ז אומר וקשיא דמ"מ תקשה הסיפא דבשלמא ברישא איפשר לומר דנפסל צד נקיבה שבו מחמת שנתקדש ואנדרוגינוס השני לצד הזכרות ומין במינו פוסל ואפי' בכל שהוא

אבל בסיפא דנבעל לאנדרוגינוס א"כ צד נקבות שבו אין בזה עבירה מה שנבעל וצד זכרות שבו שיש בו עבירה א"כ אמאי נפסל ע"ז אומר צד זכרות שבו פוסל צד נקבות שבו (פי' שצד נקבות נפסל מחמת צד זכרות):

וע"ז אומר מאכיל את נשיו ואינו מאכיל את עבדיו מאכיל את נשיו מכח זכרותו ופי' מכח זכרותו שזה אינו נפסל ע"כ יכול להאכיל את נשיו) והא שהקשו הק"ע והפ"מ דהא אמר תחילה קידש אין חוששין לקידושיו לא קשה מידי שכבר ביארתי שזהו אם אנדרוגינוס ישראל לא נפסל הכהן האנדרוגינוס מתרומה שהוא לא יאכל לפסול מחמת צד הזכרות השני שהוא ישראל לצד נקבות שלו כיון שהוא קידש את האחר ולא נתקדש וא"כ איך יוכל לפסול. אבל ודאי לענין קידושין הוי קדושין כמו דאמר ר' יוסי ור"ש אנדרוגינוס שנשא בת ישראל מאכילה בתרומה:

וע"ז אומר ואינו מאכיל את עבדיו דכיון דהעבד נקנה מצד הנקבות שבו ג"כ וצד הנקבות שבו נתחלל ויש לו חלק בעבדים ע"כ פוסל את העבדים מלאכול בתרומה:

ולפי"ז מה שהביא ראיה הראב"ד ברמב"ם (פ"ז מה' תרומות) דאתי צד זכרות של זה ומשתמש בצד נקבות של זה אין מזה ראי' שזהו דווקא לשיטת הירושלמי דאנדרוגינוס יש בו צד זכרות וצד נקבות אבל לפי שיטת הש"ס דילן שאנדרוגינוס הוי ספק אם הוא זכר או נקיבה א"כ אין אנדרוגינוס פוסל אנדרוגינוס דאם הוא זכר אין זכר פוסל זכר ואם נקיבה הוא אין נקיבה פוסלת נקיבה וא"כ אין מהירושלמי הזה ראיה וע"כ פסק הרמב"ם בפ"ג מה' תרומות (ה' ט"ז) דאנדרוגינוס שנבעל לפסול מן התרומה בין דרך זכרותו ובין דרך נקבותו נפסל הוא משום דילמא הוא ספק נקיבה. וע"כ נפסל. רק מה שכתב וכן אם נבעל לאנדרוגינוס אחר משמע שחושש ג"כ לשיטת הירושלמי דיש בו צד זכרות וצד נקבות ובזה פסק כהירושלמי ופסק כשניהם לחומרא וע"כ פסק דאם נבעל לפסול מן התרומה פוסל אפי' דרך זכרות דילמא היא כולה נקיבה ונפסלת אפי בביאה שנא כדרכה אבל אם נבעל לאנדרוגינוס א"כ מצד הספק דילמא היא כולו נקיבה א"כ לא נפסל מן האנדרוגינוס כמותו דאין נקבה פוסלת וא"כ כל הפסול הוא מחמת שיטת הירושלמי דילמא יש בו ב' צדדים, וע"כ אינו פוסל רק ממקום נקבות שבו כמו דאמר בירושלמי ר' יעקב בר זבדא בשם ר' אבהו ר' יעקב בר זבדא בשם ר' יוחנן ובלבד, במקום נקבות ואף דאמר ר' סימון בשם ריב"ל אפי' ממקום זכרות ע"ז אמרינן דחזר בו ריב"ל וע"כ כיון שיש משכבות חלוקות ע"כ בעי דוקא שיהא מן הפוסלים בכהונה דאלו"ה לא נפסל משום שנבעל לזכר כיון דממקום נקבות שבו לא הוי כזכר ע"כ בעינן דוקא שיהא נבעל לפסול מן התרומה ודו"ק):

והנה זה שביארתי דשיטת הש"ס דילן הוא שהספק אם הוא כולו זכר או כולו נקיבה אבל לא שיש בו צד זכרות וצד נקבות והוא כמו דאמרינן ביבמות (ד' פ"ג) אמר רב ליתא למתני' מקמי ברייתא דתני' ר' יוסי אומר אנדרוגינוס ברי' בפני עצמה היא ולא הכריעו בו חכמים אם זכר אם נקיבה ועוד דהא אמרינן בר"ה (ד' כ"ט) ת"ר הכל חייבים בתקיעת שופר כו' וטומטום ואנדרוגינוס מי שחציו עבד וחציו ב"ח טומטום אינו מוציא לא את מינו ולא שאינו מינו אנדרוגינוס מוציא את מינו אבל לא שאינו מינו כו' אמר רב הונא ולעצמו מוציא אמר ליה רב נחמן לרב הונא מ"ש לאחרים דלא אתי צד עבדות ומפיק צד חירות לעצמו נמי לא אתי צד עבדות ומפיק צד חירות דידי' אלא אמר ר"נ אף לעצמו אינו מוציא תני' נמי הכי מי שחציו עבד וחציו ב"ח אף לעצמו אינו מוציא וא"כ אי אמרינן דאנדרוגינוס יש בו צד זכרות וצד נקבות א"כ איך מוציא אחרים הא אף לעצמו אינו מוציא אלא ודאי דהוא ספק דאם הוא כולו זכר או כולו נקיבה ועיין ברמב"ם (פ"ב מה' שופר הלכה ג') אנדרוגינוס מוציא את מינו ואינו מוציא את שאינו מינו וכתב על זה הראב"ד זהו כו' מי שאומר אנדרוגינוס ברי' בפני עצמו אבל מי שאומר חציו זכר הוא אינו מוציא לא את מינו ולא את שאינו מינו כענין מי שחצי עבד וחצי ב"ח ע"כ וכתב ע"ז הכ"מ והמחלוקת של אנדרוגינוס הוא מחלוקת התנאים ביבמות (ד' פ"ג) ורבינו פסק כדברי האומר ברי' בפני עצמו הוא כו' ואפשר שאפי' לדברי האומר חצי זכר חצי נקבה מוציא את מינו ואינו דומה למי שחצי עבד לפי שיש חילוק בין מה שהוא בידי אדם למה שהוא בידי שמים:

והנה מה שכתב הכ"מ שהרמב"ם פסק כדברי האומר ברי' בפני עצמה הוא כבר ביארתי מה שכתב הרמב"ם (פ"ז מהל' תרומות) שהרמב"ם חושש ג"כ לשיטת הירושלמי דלמא הוא חצי זכר וחצי נקיבה ומה שתירץ הכ"מ שאפי' לדברי האומר חצי זכר מוציא את מינו ואינו דומה לחצי עבד לפי שיש חילוק בין מה שהוא בידי"א למה שהוא בידי"ש. זה יתבאר לקמן דלא מחלקינן בזה.

[**והנה** אמרינן בירושלמי (פ"ק דביצה ה"ג) תני ר' יוסי אומר כוי אין מכסין את דמו מפני שהוא ספק מה אם חולה שודאה דוחה שבת אין ספיקו דוחה את יו"ט כסוי הדם שאין ודאו דוחה את השבת דין הוא שלא ידחה ספיקו את יו"ט כו' אמרו לו והרי שופר שבגבולים יוכיח שאין ודאה דוחה שבת והרי ספיקו דוחה יו"ט מה ספק יש שם אם חול הוא יתקע יו"ט הוא יתקע ר' חנינא בשם ר' אחא באנדרוגינוס שתקע ותני כן אנדרוגינוס מוציא את מינו ולא את שאינו מינו ר' יוסי בעי אם באנדרוגינוס בתקע בדא דתני אין לו תשובה והנה המפרשים הק"ע והפ"מ נדחקו בזה מאוד:

עוד שם בירושלמי וקמת כמה דצריכת לרבנן קדמאי וקשת בידיהון כן צריכת לרבנן אחראי וקשת בידיהון זהו הירושלמי הוא תמוה מאוד ונדחקו הק"ע והפ"מ לפרשו בדחוקים גדולים:

עוד שם בירושלמי על דעתי' דר' אבא אנדרוגינוס מוציא את מינו בתחלה על דעתי' דר' יוסי לשעבר גם זה הירושלמי הוא תמוה מאוד ונדחקו בו המפרשים:

ע"כ נ"ל לבאר דהא דאר"ח בשם ר' אחא באנדרוגינוס שתקע בדא דתני אין לו תשובה (פי' בהדא יאמר שאין לו תשוב' משום דיש לדחות הקו' שהקשו מתקיעת שופר דספיקו דוחה יו"ט למאי שתירץ ר' אחא דמיירי באנדרוגינוס) והוא משום דאין זה תשובה ולפי שיטת הירושלמי הוא כמו דאמרינן בש"ס דילן בחולין (ד' פ"ה) ור' יוסי לטעמי' דאמר אשה ודאית נמי תקע (פי' וע"כ תני' דאנדרוגינוס מוציא את מינו) או כמו דאמרינן שם אמר רבינא ולמאי דקאמרי רבנן נמי אית לי' פירכא מה לתקיעת שופר שכן דוחה שבת במקדש כו' וע"ז איפשר לומר שאין לו תשובה לר' יוסי:

אבל לשיטת הירושלמי דאנדרוגינוס הוא חצי זכר וחצי נקיבה וא"כ איך הקשו דהא הוא מחויב בשופר מחמת צד זכרות שבו וגם הא דתני דמוציא את מינו ג"כ קשה דאיך מוציא את מינו הא אפי' לעצמו אינו מוצא דלא אתי צד נקבות ומפיק צד זכרות וא"כ צריך לומר דמיירי בדיעבד כמו שיתבאר לקמן על הא דאמר שם על דעתי' דר' אחא אנדרוגינוס מוציא את מינו בתחילה על דעתי' דר' יוסי לשעבר דהא לכתחילה אינו מוציא אחרים ואף לעצמו אינו מוציא דלא אתי צד נקבות ומוציא צד זכרות וע"ז אומר ר' יוסי בעי אם באנדרוגינוס בהדא דתני אין לו תשובה הא קשי' איך הקשו מזה לר' יוסי ובפרט אי אמרינן דהאי אמרו לו היינו ר' יהודא ור' יהודא סובר דא דאנדרוגינוס יש בו צד זכרות בודאי וכמו דאמרינן בירושלמי (פ"ח דיבמות ה"א) תמן תנינן הכל חייבין בראי' חוץ מחש"ו וטומטום ואנדרוגינוס מה אמר בה ר' יודא ר' יוחנן בן דהבאי אומר משום ר' יהודא אף הסומא לית בר נש אמר אף אלא דקא מודו בקדמייתא מחלפא שיטתי' דר' יהודא תמן אמר פרט והכא אמר לרבות כו' ומה ת"ל ערל אפי' מקצת ערל ברם הכא כל זכורך פרט לאנדרוגינוס וא"כ סובר דיש בו צד זכרות וע"כ דחי שבת וא"כ איך מקשה מזה לר' יוסי: **ש ועי"ז** אומר וקמת כמה דצריכת לרבנן קדמאי וקשת בידיהון כן צריכא לרבנן אחראי וקשת בידיהון והנה בהירושלמי הזה יש בו (ט"ס וכצ"ל) כמה דצריכת לרבנן קדמאי וקמת בידיהון (והאי וקמת שבתחילה צ"ל כאן כן צריכא לרבנן אחראי וקשת בידיהון (פי שאומר דלדברי האי רבנן בתראי דהאי דאמרו לו דהרי שופר שבגבולין תוכיח דאין ודאו דוחה שבת וספיקו דוחה יו"ט הוא באנדרוגינוס וא"כ

צ"ל שסוברים דאנדרוגינוס הוא ס' זכר או ספק נקבה) ע"ז אומר כמה דצריכת לרבנן קדמאי וקשת וקמא בידיהון והוא הברייתא דאיתא בירושלמי הכא ביבמות קידש אין חוששין לקידושיו נתקדש חוששין לקידושיו וע"ז אומר וקשי' פי' דמהו החילוק בין קידש לנתקדש וע"ז אומר ר' ניחא בר סבא כו' אפי' מין במינו בכל שהוא (פי' כמו דמסיק שצד זכרותו של זה פוסל צד נקבותו של זה וא"כ ניחא הברייתאוכמו שביארתי וזהו דווקא אי אמרינן דאנדרוגינוס הוא חצי זכר וחצי נקבה אבל לפי מאי דמקשו לר' יוסי מאנדרוגינוס א"כ צריך לומר דסברי דהוי ספק זכר ספק נקיבה וע"כ הקשו לו דתקיעת שופר שבגבולין תוכיח דספיקו דוחה יו"ט וא"כ לא יתיישב הברייתא דיבמות (ספ"ח) וע"ז אומר כמה דצריכת לרבנן קדמאי וקשת (וקמת כצ"ל) בידיהון (והוא כמו שתירצו הבריי' ביבמות) כן צריכת לרבנן אחראי וקשת בידיהון (פי' דלרבנן אחראי דהיינו ר' אחא שאמר דספיקו דוחה יו"ט היינו אנדרוגינוס וא"כ צריך לומר דסברי דאנדרוגינוס הוי ספק זכר ספק נקבה) (ולר' יוסי צ"ל דהא דאמרי' ביבמות ד' פ"א) אנדרוגינוס כהן שנשא בת ישראל מאכילה בתרומה הוא בתרומה דרבנן או דזהו כמו ר' יוסי דברייתא וכמו דאמר רב ביבמות (ד' פ"ו) ליתא למתניתין מקמי ברייתא דתני ר' יוסי אומר אנדרוגינוס ברי' בפני עצמה הוא) וא"כ אי אמרינן דהוי ספק זכר ספק נקיבה א"כ לא יתיישב הברייתא דיבמות הא דקאמר קידש אין חוששין לקידושיו נתקדש חוששין לקידושיו דלפי זה אין צריך לחוש בשניהם לקידושין אם קידש ג"כ דהיינו אולי הוא זכר וא"כ אינו פוסל מן התרומה) וע"ז אומר דכן צריכת לרבנן אחראי וקשת בידיהון שתקשה הברייתא דקידש אין חוששין לקידושיו נתקדש חוששין לקידושיו דזהו לא יתיישב רק אי אמרינן דאנדרוגינוס הוי חצי זכר וחצי נקיבה ומין במינו פוסל בכל שהוא וכמו שביארתי תחילה ודו"ק:

וע"ז אומר על דעתי' דר' אחא אנדרוגינוס מוציא את מינו בתחילה שהוא אומר דאנדרוגינוס הוי ספק זכר ספק נקבה ע"כ אומר דאנדרוגינוס מוציא בתחילה והוא משום דהוי ספק זכר ס' נקבה וע"כ קאמר דמוציא את מינו והיינו לכתחילה ומשום דספיקו דוחה יו"ט על דעתי' דר' יוסי (פי' שהקשה לו אם באנדרוגינוס שתקע בדא אין לו תשובה וכמו שביארתי דקשה לו מה הקשו מתקיעת שופר שספיקו דוחה והוא באנדרוגינוס דתני' דאנדרוגינוס מוציא את מינו כיון שהוא סובר דאנדרוגינוס הוי חצי זכר וחצי נקבה א"כ איך אתי צד נקבות שבו ומפיק צד זכרות וא"כ צ"ל הא דמוציא היינו בדיעבד ובדיעבד לא חששו במה דאתי צד פטור ומפיק צד חובה וא"כ איך הקשו מאנדרוגינוס שמוציא את מינו הא צריך לומר דמיירי בדיעבד וכ"ת אמאי לא

מפרשי שהקשו מהא דטומטום אינו מוציא לא את מינו ולא את שאינו מינו אבל לעצמו יכול להוציא דממ"נ יצא אך כיון דאנדרוגינו' מוציא מיירי בדיעבד א"כ איפשר לומר דטומטום נמי מיירי בדיעבד א"כ איך הקשו מאנדרוגינוס וטומטום ודו"ק:

פרק ט

הלכה א

קטע ב

) **מתני'** יש מותרות לבעליהם כו' ר' ניחא בר סבא בעא קומי ר' יונה למה לינשא ואפי' קידש למה לי אלמנה ואפי' בתולה (ונראה לי שהפי' הוא שמקשה דלמה לי לינשא אפי' קידש נמי (פי' דהוי נמי אלמנה לכה"ג) וע"ז משיב לו למה לי אלמנה אפי' בתולה (פי' דזהו קושיא יותר וכמו שכתבו התוס' ביבמות (ד' פ"ד) בד"ה מאי איריא דתני נשא וכתבו התוס' בכמה מקומות אין דרך הש"ס לדקדק בזה דבפ' ד' אחין (דף ל') בכמה מקומות נשואין שני אחיות והכא דייק משום דבמציעתא קידש קתני). וע"ז משני למה לי אלמנה ואפי' בתולה שזהו קושיא יותר אלא ודאי משום דקא בעי למיתני סיפא כ"ג שנשא אלמנה יש לו אח כה"ג או כהן הדיוט דוקא אלמנה אבל בתולה לא משום הכי קתני אלמנה וכן קתני נשא נמי איידי וכדמתרץ בש"ס דילן. וכה"ג איתא בירו' (פי"ב דשבת ה"ב) הלוקט עצים אם לתקן בו משהו אם להיסק כדי לבשל ביצה קלה המלקט עשבים אם לתקן כל שהוא אם לבהמה כמלוא פי הגדי וקאמר שם בירו' למה לי לתקן כל שהוא למה לי כמלוא פי הגדי וביארתי בספרי נוע"י דפריך למה לי לתקן כל שהוא הא תנן המלקט עצים אם לתקן כל שהוא וע"ז משני למה לי כמלוא פי הגדי הא כבר תנן ס"פ כלל גדול דאם לבהמה השיעור הוא כמלא פי הגדי אלא ודאי דתני חדא משום אידך ע"ש. וה"נ מתרץ ליה דהא דתני קידש היינו משום סיפא ודו"ק]

שם ואילין אינון זו וצרה אית לי' חורנין צרת סוטה מותרת לבעל ואסורה ליבם [והנה הפ"מ פי' זו וצרה דהוא תירוץ לתרץ על מה דמקשה דאמאי תנא בתולה. וע"ז אומר זו וצרה דהיינו סיפא וכמה דברים דחוקים. והק"ע מחקו וגריס ואילין אינון הא אית ליה חורנין צרת סוטה מותרת לבעל ואסורה ליבם ולי נראה דה"ג ואילין אינון אית לי' חורנין צרת סוטה מותרת לבעל ואסורה ליבם זו צרה (פי' דמקשה הא אית לי' חורנין דהיינו צרת סוטה דמותרת לבעל ואסורה ליבם) וע"ז אומר זו צרה (פי' דבסוטה גופא נמי קשיא דאית לי' חורנין וכמו דמקשה אח"כ (ה"ג) ואילין אינון הא אית לי' חורנין סוטה אסורה

לזה ולזה וא"כ ליתני בהא דאסורות לזה ולזה). וע"ז אומר הדא מסייע לר' יונה דאמר לית כללי דרבי כלליו]:

הלכה ד

קטע ה

שם (ה"ד) אמר ר' יוסי כל שעה הוי ר' אילא אמר לי תני מתניתך יורשה ומטמא לה ותני כן מטמא הוא אדם לאשתו הכשירה ואינו מטמא באשתו פסולה והנה הפ"מ נדחק בזה במה דאמר תני מתניתך יורשה ומטמא לה ותני כן מטמא הוא לאשתו הכשירה ואינו מטמא לאשתו הפסולה משמע דאינו מטמא לה וגם הק"ע נדחק בזה ע"ש:

[**ע"כ** יראה לי שהביא ראיה דצריך למיתני יורשה אע"ג דבשניות קנסוה וא"כ אפשר דקנסוה רבנן ג"כ שאינו יורשה. ע"ז אומר דא"כ איך תני ומטמא לה הא מטמא לאשתו הכשירה ואינו מטמא לאשתו הפסולה אלא ודאי דתני יורשה ומטמא לה והוא כמו דאמרי' ביבמות (ד' פ"ט) והא הכא דמדאוריי' אבי' מטמא לה ומדרבנן מטמא לה בעל משום דהוי ליה מת מצוה כו' הכא נמי כיון דלא ירתי לה קרי' לה ולא עני לה. וכתבו התוס' משמע דכל היכא דירית לה מטמא לה דה"ל מטמא למת מצוה. ולפי"ז אלמנה לכה"ג גרושה וחלוצה לכהן הדיוט לא ירית לה מדאמר ואין מטמא לאשתו פסולה דאי הוי ירית לה הוי מטמא לה וע"ז אומר תני מתניתך יורשה ומטמא לה דבירושה לא קנסו לדידי' וע"כ מטמא לה וע"ז אומר ותני כן מטמא לאשתו הכשירה ואינו מטמא לאשתו הפסולה וא"כ אם לא הוי ירית לה לא הוי מטמא לה]:

קטע ו

שם ר' אבין בעי קומי ר' מנא עבדי שניות מהו שיאכלו בתרומה א"ל שתוק ויפה לך היא אוכלת ועבדיה אינם אוכלין (פי' דבעי מיני' דלפי מאי דאמרינן (רפ"ז דיבמות ה"א) דאלמנה לכה"ג עבדיו לא יאכלו בתרומה ואמרינן התם והכא לאו קנין קנינו הוא ופי' דהוא קנין של הבעל ועבדים לאו קנין קנינו הוא וא"כ אמאי אינם אוכלים וע"ז אומר ר' יוחנן אמר משום קנס כו' וא"כ לפי מאי דאמרינן הכא דבשניות כיון שהוא מדברי סופרים קנסו יותר וע"כ בעי מיני' ר' אבין מר' מנא עבדי שניות מהו שיאכלו בתרומה וע"ז אמר לו שתוק ויפה לך היא אוכלת ועבדי' אינם אוכלין (פי' דקנס לא שייך אלא באלמנה לכה"ג וע"כ קנסו בעבדים נמי משא"כ הכא בשניות שהיא אוכלת ע"כ לא שייך קנס בעבדים):

הלכה ה

קטע ד

שם (ה"ה) ניחא בתרומ' לא תאכל במעשר מה נפשך כהנת היא תאכל לוי' היא תאכל ר' הילא בשם ר' יוחנן כמ"ד אין נותנין מעשר לכהונה הוי דו אמר נותנים מעשר לכהונה והנה בספרי נועם ירושלמי על זרעים ביארתי דר' יוחנן מוקי מתניתין כמ"ד נותנין מעשר לכהונה מדאורייתא וא"כ לבתר קנסא הוא רק לכהן עיין שם שהארכתי בזה וכעת נראה לי דזהו דוחק לפרש המשנה דלבתר קנסא הוא רק לכהן דהא אמרי' בת ישראל המאורסת ללוי כו' משמע אם נשואה ללוי תאכל במעשר ושם תירצתי דמיירי בבת לוי האוכלת משלו וכמו דאמרינן בחולין (ד' ק"ל) אימה דקנסינהו עזרא דלא יהבינן להו למישקל מינייהו מי אמר:

[**ע"כ** נ"ל דהירו' אינו סובר כשיטת הש"ס דילן דקנסינהו ללוים דאמרינן בירו' (פ"ט דסוטה הי"א) ר' ירמיה ר' חייא בשם ר"ש בן לקיש מתניתא משנחשדו להיות נותנים מעשר לכהונה הדא מסייע לר' יוחנן בחדא ופליגא עלי' בחדא דתנינן תמן ובת כהן ללוי לא תאכל בתרומה ולא במעשר ניחא בתרומה לא תאכל במעשר ממ"נ תאכל כהנת היא תאכל לוי' היא תאכל ר' אילא בשם ר' יוחנן כמ"ד אין נותנים מעשר לכהונה הוי דו אמר נותנים מעשר לכהונה מסייע לי' דו אמר כולן לשבח דאמר ר' יוחנן יוחנן כה"ג שלח בכל ערי ישראל ומצאן שלא היו מפרישין אלא תרומה גדולה בלבד אבל מעשר ראשון ומעשר שני מהן היו מפורשין ומהן לא היו מפורשין אמר הואיל ומעשר בעון מיתה ומעשר שני בעון טבל יהא אדם קורא שם לתרומה ותרומת מעשר כו'.

ע"כ נראה לי דמתניתין מוקי לה כמ"ד אין נותנים מעשר לכהונה כלל אבל ר' יוחנן אמר נותנים מעשר לכהונה ומה שהעביר הודיית מעשר הוא מפני שכולם היו נותנים לכהונה וכ"ת אמאי לא קאמר ר' יוחנן כסתמא דמתניתין דאין נותנים מעשר לכהונה כלל דא"כ כיון דאין נותנים מעשר לכהונה א"כ היו נכשלים בעון טבל וא"כ מה תיקן ריב"ז דאם היו נותנים לכהונה ומדאורייתא אין נותנים לכהונה א"כ מה מועיל הכרזה בדבר שאינו שלהם ובב"מ (ד' פ"ט) אמרינן ישראל שאמר לבן לוי כור מעשר יש לך בידי רשאי לעשותן תרומות כו' ובירושלמי (פ"ק דתרומות) ישראל שאמר לבן לוי כור מעשר יש לך בידי רשאי בן לוי לעשות תרומה ומעשר על מקום אחר וקאמר שם בירושלמי פתר לה כר' יוסי דר' יוסי אמר בעה"ב שתרם את המעשרות מה שעשה עשוי וכמו דאמרינן בגיטין (ד' ל') וכי יש רשות לבעה"ב לתרום תרומת מעשר כו' אבל בלאו"ה אינו יכול הבן לוי לתרום כיון דעדיין אינן שלא וא"כ אם היו נותנים כל המעשר לכהונה והכהן

הי' מפריש תרומת מעשר וא"כ איך יכול להפריש תרומות מעשר כיון שאינו שלו וכ"ת שהי' בעה"ב נותן רשות דזהו דווקא לר' יוסי אבל לרבנן לא ועוד דבודאי לא עשו כן וכמו דאמר שנחשדו להיות נותנים מעשר לכהונה ח"כ עדיין לא תיקן שלא יכשלו בעון טבל שהוא במיתה וע"כ סובר ר' יוחנן דאדם נותן מעשר לכהונה אבל שלא עשו כהוגן מחמת שכולם נתנו לכהונה וע"כ לא יכשלו בעון טבל דהא מדאורייתא יכולים ליתן לכהן ג"כ אבל מתניתין דסוברת דאין נותנים מעשר לכהונה א"כ אמאי לא מיחה בזה מאי תיקן וע"ז אומר שמסייע לי' בחדא (פי' שהחטא הי' מה שנותנים לכהני') פליגא עלי' בחדא שהוא בעצמו סובר דנותנים מעשר לכהונה וע"ז מביא הא דאמר ר' יוחנן שלח ובדק כו' והוא רוצה לתקן שלא יכשלו בעון טבל א"כ אם אין נותנים מעשר לכהונה יכשלו בעין טבל וא"כ לא היו כולן לשבח אלא ודאי דנותנים מעשר לכהונה ודו"ק):

הלכה ח

קטע ב

שם (ה"ח) ר' ליונטי בעא קומי ר' יונה ניחא בת כהן שנישאה לישראל חוזרת ואוכלת בת ישראל שניסת לכהן הואיל והיאראוי' ליכול למה אינה אוכלת כו' הנה המפרשים הק"ע והפ"מ נדחקו בפי' הירושלמי הזה וע"כ נראה לי לבאר והוא שמקשה דמפני מה תנן בבת ישראל שניסת לכהן דאם מת ולה ממנו בן לא תאכל בתרומ' נישאת ללוי תאכל במעשר מת ולה ממנו בן תאכל במעשר וא"כ אם הי' לה בן מכהן וישראל אינה אוכלת ובסיפא בבת כהן שנשאת לישראל תנן דמת ולה ממנו בן לא תאכל בתרומה אבל אם נישאת לכהן ולה ממנו בן תאכל בתרומה וע"כ אמר ר' ליונטי בעא קומי ר' יונה ניחא בה כהן שנישאת לישראל חוזרת ואוכלת בת ישראל שנישאת לכהן הואיל והיא ראוי' (פי' בשביל בנה) למה אינה אוכלת:

וע"ז אמר לי' כן אמר ר' זעירא רב ענן בשם רב מהו בת כהן מתלמדתה של כהן כמה דתימר בת בבל כו' אלא שעשתה כמעשה בבל. ועל כן תלוי בזה דבת ישראל שניסת לכהן ואח"כ ניסת לישראל אף על גב דיש לה בן מכהן אף על פי כן כיון שכבר לא אכלה מחמת ישראל ע"כ אין הבן יוכל להאכילה אבל בסיפא בבת ישראל שניסת לכהן כיון שכבר אכלה תחת הכהן ולא פסק הרגילות ע"כ יוכל הבן להאכילה בתרומה אעפ"י שיש לה בן מישראל ר' יוסי בר' בון בשם רב שתי בנות אמורות בפרשה אחת חוזרת ואוכלת וא' אינה אוכלת וחוזרת בת כהן שנישאת לישראל חוזרת ואוכלת (פי' זהו סיפא דמתניתין) בת ישראל שניסת לכהן חוזרת ואינה אוכלת אמור מעתה ניסת לכשר חוזרת ואוכלת לפסול חוזרת ואינה אוכלת והנה המפרשים הק"ע והפ"מ נדחקו בזה מאד)

ולפי מה שביארתי הפי' הוא שאומר מעתה דאין החילוק בין בת כהן לבת ישראל אלא החילוק איך שהי' באחרונה דבבת כהן אם נישאת באחרונה ע"כ אוכלת בשביל בנה אף שיש לה בן מישראל אבל אם ניסת לכהן תחילה והי' לה זרע ואח"כ ניסת לישראל דהיינו לפסול שפוסלה מן התרומה ע"כ אם מת והניח בן אינה יכולה מחמת בן הראשון שאינה מתלמדותיה של כהן רק אם מת בנה מישראל וכן כתב הרמב"ם (פ"י הי"ז) בת ישראל שניסת לכהן ומת ולה ממנו בן וחזרה ונישאת לישראל לא תאכל בתרומה כו' מת בנה מישראל אוכלת בשביל בנה הראשון ואח"כ כתב בת כהן שנישאת לישראל ויש לה ממנו בן וחזרה ונישאת לכהן תאכל בתרומה ואח"כ כתב (הי"ט) בת ישראל שניסת לישראל תחילה ויש לה ממנו בן וחזרה ונישאת לכהן אוכלת בתרומה מת ולה ממנו בן אוכלת מפני בנה האחרון שהרי הוא מאכילה כמו שהאכילה אבי' והוא מהירושלמי דהכא והכ"מ לא הביא הירושלמי דהכא ודו"ק]:

פרק י

הלכה א

קטע ג

עד כדון ביודעה שהיא אשת איש לא היתה יודעת שהיא א"א נשמעינה מן הדא קטנה שהשיאה אביה נתגרשה והלכה והשיאה את עצמה (כצ"ל) ואמר ר' אילא תני תמן כל העריו' אינן צריכות הימנו גט חוץ מאשת איש בלבד ר"ע אמר אף אחות אשתו ואשת אחיו שני' היא תמן בין שיודעת בין שאינה יודעת והכא לא שני' בין שהיא יודעת בן שאינה יודעת ופי' הפ"מ כלומר וכי יש חילוק התם בין יודעת כו' דודאי אין חילוק דסתמא קאמר דא"א שנשאת בטעות דצריכה הימנו גט והכא נמי במתני' אינו חולק דשמא יאמרו כו' דצריכה גט משניהם והק"ע כתב שני' היא תמן כלומר וכי יש באחות אשתו ואשת אחיו בין שיודעת בין שאינה יודעת הא מסתמא יודעת בנישואי אחותה וגם הבעל יודע מזה והוא הדין לת"ק באשת איש לעולם צריכה גט אפי' באינה יודעת והקשה שם בשירי קרבן וקשה הא אין הנידון דומה לראי' די"ל דר"ע מיירי בנתקדשה לחוד וכדמסיק בבבלי (ד' צ"ד) דר"ע בשקידשה איירי ולא בנשואין ולא דמי רישא לסיפא דאשת איש אף בנשואין איירי וכל דבריהם דחוקים:

ע"כ נראה לי שהירושלמי לא נקט רק תחילת המאמר ולא סיים כל המאמר (וכמו דאיתא בירושלמי בהרבה מקומות) והסיום הוא כמו דאמרינן אח"כ דאמר ר' הילא תני תמן כל העריות אינן צריכות הימנו גט חוץ מאשת איש בלבד ר' עקיבא אומר אף אחות אשתו

ואשת אחיו ברם כרבנן דהכא ר' אחיי' בשם ר' יוחנן הכל מודים באשת אחיו שהיא צריכה הימנו גט משום הלכה אשת איש (פי' אע"ג דבאשת אחיו לא שייך למיחש שמא גירשה אחיו דהא אם גירשה אסורה לו אעפ"כ אסורה לכ"ע משום הלכות אשת איש) וא"כ ה"נ בקטנה או שאינה יודעת שהיא אשת איש אעפ"כ לרבנן דהכא דלא פליגי באשה אחיו רק באחות אשתו דבזה פליגי ת"ק ור"ע דלת"ק אחות אשתו מותרת דבאחות אשתו לא גזרו וכמו דאמרינן לקמן (ה"ו) כתיב ושכב איש אותה שכיבתה אוסרתה ואין שכיבת אחותה אוסרתה וקאמר שם א"ר מתני' גזרו על דבר המצוי ולא על דבר שאינו מצוי כו' אין דרכה של אשה לצאת למדינת הים. ור"ע סובר דכיון דאחותה צריכה גט משום אשת איש ע"כ אסורה אחותה משום שהיא אחות מגורשת אבל באשת אחיו אע"ג דלא שייך לשמא יאמרו גירש כו' אעפ"כ רבנן נמי מודו וה"נ בשאינה יודעת שהיא א"א נמי אסור משום דלא פלוג לרבנן דתמן ודו"ק:

קטע 1

שם והולד ממזר מזה ומזה ניחא דולד ממזר מן השני הולד ממזר מן הראשון ר' בא בשם ר' זעירא אמר דר"ע היא דר' עקיבא אמר הבא על סוטתו הולד ממזר המחזיר גרושתו משנישאת הולד ממזר (ופי' הפ"מ וה"נ המחזיר גרושתו משנשאת היא). ר' יוסי בשם ר' הילא דברי הכל היא הולד כשר כגיטה כן ממזרה (ופי' הפ"מ כלומר מדאורייתא הוי הולד כשר אלא דמדבריהם הוי הולד ממזר) מה נפיק מביניהן נתן לה השני גט ואח"כ בא עלי' הראשון על דעתי' דר' בא בשם ר' זעירא הולד ממזר כר"ע. על דעתי' דר"י בשם ר' הילא דברי הכל הולד כשר והקשה הפ"מ דקשה דטובא איכא בינייהו דלמאן דמוקי כד"ה מדבריהם הוא ואסור בממזרת לכך נראה דלא גרסינן הכא הולד כשר כו':

והנה מה שהקשה דלר"ע הוי הולד ממזר מה"ת ליתא דאפי' לר"ע לפי פירושו דר"ע סובר הולד ממזר במחזיר גרושתו הא הכא לא הוי אשתו של שני שיהא הולד ממזר מחמת מחזיר גרושתו אלא דעשו רבנן הולד ממזר כמו במחזיר גרושתו שלא יאמרו גירש זה ונשא זה:.

אך מה שכתב על הא דאמר ר' עקיבא היא דר"ע אמר הבא על סוטתו הולד ממזר המחזיר גרושתו משנישאת הולד ממזר נראה לי דהטעם דדמי להבא על סוטתו הולד ממזר ואע"ג דנישאת עפ"י מה שהורו לה אעפ"כ מפני קנסא עשאוהו כסוטה.

ומה דאמר ר' יוסי בשם ר' הילא ד"ה הולד כשר לא כמו שפירשו הק"ע והפ"מ דקאמר דברי הכל הולד כשר היינו מדאורייתא דאפי' לר' יוסי בשם ר' הילא נמי הולד כשר מה"ה דבאמת לא הוי סוטה כיון שעשתה עפ"י הוראת ב"ד רק דאי לאו משום ר"ע דבא

על סוטתו הולד ממזר לא הי' להם לקנוס שיהא הולד ממזר כיון דאפי' בסוטה גמורה נמי לא הוי הולד ממזר ע"כ כיון דר"ע אמר בסוטה גמורה דהוי הולד ממזר ה"נ עשאוה כסוטה והא דאמר ר' יוסי בשם ר' הילא ד"ה הולד כשר קאי אסוטה דלא הוי ממזר וכמו דאמרינן ביבמות (ד' מ"ט) אמר אביי הכל מודים בבא על הנדה ועל הסוטה שאין הולד ממזר כו' סוטה נמי דהא תפסי קידושין וכמו שפירש"י דאף לאחר שזינתה נמי לא פקעה מינה קידושי הראשונים וע"ז אמר ר' יוסי בשם ר' הילא ד"ה הולד כשר (פי' אפי' בסוטה גמורה) כגיטה כן ממזירה (פי' שהוא רק מטעם קנס שלא יחזירוה). וע"ז אומר מה נפיק מביניהן נתן לה השני גט ואח"כ בא עלי' הראשון על דעתי' דר' בא בשם ר' זעירא הולד ממזר כר' עקיבא דכיון שעשאוהו כסוטה מדרבנן ע"כ הוי הולד ממזר אח"כ נמי על דעתי' דר' יוסי בשם ר' הילא דברי הכל הולד כשר כיון שאפי' סוטה ממש לא הוי הולד ממזר אפי' לר"ע דאמר אין קדושין תופסין בחייבי לאוין ורק דהוי ממזר משום דכגיטה כן קנסה וע"כ כיון שנתן לה השני גט והוא כדי לברר איסורו של ראשון וא"כ ממילא יוציאה שלא יהי' כמחזיר גרושתו. וא"כ אין צריך לקנוס יותר שיהא הולד ממזר אפי' לאחר הגט:

קטע ט

שם אמר ר' ירמי' לוי' שזינתה אוכלת במעשר ותני כן לוי' שנישבית או שבא עליה א' מן הפסולין לה לא כל הימנה ומלוי מאי איריא לוי' אפי' ישראלית נמי כו' אמר ר"פ דאיעבר מעובד כוכבים ולא תימא אליבא דמ"ד אין מזהמין את הולד אלא אפי' למ"ד מזהמין את הולד לוי פסול מקרי). וע"ז אומר לוים המזוהמין מאימן לא חשו להם משום ריח פסול (פי' ופטור מחמש סלעים) והתנינן בת לוי מן המעשר א"ר יוסי תיפתר שבא עליה ישראל וילדה ממנו בן והקשה הק"ע דא"כ פשיטא הוא כיון שיש לה בן מישראל אינה אוכלת במעשר ולי נראה דהנהבש"ס דילן ביבמות (ד' צ"א אמרינן בת ישראל נפסלת מן הכהונה פשיט' בת לוי מן המעשר נפסלה בזנות והתני לויה שנישבית או שנבעלה בעילת זנות נותנין לה מעשר ואוכלת אמר רב ששת קנסא וא"כ אמאי לא משני הירושלמי נמי דהוי קנסא אך שהירושלמי סובר דכיון דאפי' זינתה במזיד נמי אינה נפסלת ע"כ אין שייך לקונסה כיון דלויה אינה נפסלה בבעילת זנות וע"כ משני כגון דילדה בן מהישראל ואע"ג דזה ודאי דנפסלת מן המעשר אך דהכא מיירי שהיה בעלה ג"כ לוי ואח"כ בא עליה וילדה הימנו בן וכבר ביארתי (ספ"ט דיבמות) דאם בעלה אחרון כהן וילדה ממנו בן אוכלת בתרומה וכן אם בעלה האחרון הוא לוי וילדה הימנו בן אוכלת במעשר אעפ"י שיש לה בן מהישראל. וא"כ הו"א דכיון דילדה הימנו בן

(אע"ג דהוי ממזר מדרבנן) אעפ"כ הממזר פוסל ומאכיל וע"כ תני במתניתין דנפסלת מן המעשר דבזה קנסוה דלא תאכל משום הבן שילדה אח"כ מהלוי דכיון דצריך להוציאה ע"כ נפסלת מן המעשר ודו"ק]

קטע י

שם ר' ביסנא בשם ריב"ל כהנת שזינתה אוכלת במעשר (פי' אע"ג דהוי חללה אינה חללה רק לענין כהונה אבל לא גרע מלוי' ואוכלת במעשר אי אמרינן דנותנים במעשר לכהונה כמו דאמרינן ביבמות (דף פ"ו) ואידך כדריב"ל דאמר בעשרים וארבע מקומות נקראו הכהנים לוים כו' וביארתי (ספ"ט דיבמות בירושלמי) וע"ז פריך ולאו מתניתא היא בת כהן מן התרומה הא במעשר אוכלת כמאן דאמר אין נותנים מעשר לכהונה (פי' וא"כ לא שייך למידק הא במעשר אוכלת כיון דכהנים לא איקרי לוים) וע"כ קמל"ן דאינה נפסלת מן המעשר וא"כ אוכלת במעשר [ובזה יתיישב הא דמקשה הש"ס ביבמות (ד צ"א) פשיטא דקמ"ל דאוכלת במעשר) א"ר נסא מיליהון דרבנן פליגין דאמר ר' הונא כו' כהן שבא על גרושה והוליד בן ועת האב בתוך שלושים חייב הבן לפדות את עצמו לאחר שלושים חזקה שפדאו אביו כו' וא"כ אי אמרינן דכהנת שזינת לא נחללה רק מכהונה אבל לא מלויה. א"כ הוי הבן לוי וא"כ פטור מפדיון הבן אפי' בתוך שלושים אלא ודאי דחלל לא הוי רק זר וע"כ חייב בתוך שלשים יום ועיין בספרי נחלת יהושע (ס"ז) דהירושלמי אינו סובר כשיטת הש"ס דילן בבכורות (ד' מ"ז) דיכול לומר אתינא מכח גברא דלא מצית לאשתעי דינא בהדיה הוא משום דזהו דווקא בטבלים שמסויים המעשר והתרומה שיש בתוכו וע"כ יכול לומר אתינא מכח גברא דלא מצית לאשתעי דינא בהדי' אבל בפדיון הבן כיון שעדיין לא הופרש לא שייך לומר אתינא מכח גברא דלא מצית לאשתעי דינא בהדיה ועיי"ש במה שביארתי על הירושלמי (פ"ו דתרומות) תמן מעשרות מסויימין תרומה אינה מסויימת מה דמי לה פטרי חמורות ועיין בפ"ק דבכורות (ד' י"א) אי אשמועינן הכא דאפשר לעשריה מיניה וביה דהא מנח אבל הכא דשה מעלמא בעי אתויה ומפריש אימא לא כו' וע"כ סובר הירושלמי דדוקא לאחר שלושים יום משום שחזקה שפדאו אביו וע"כ יורש אותם המעות אבל בתוך שלושים דליכא חזקה דפדאו אביו ע"כ חייב ליתן ולפי"ז אין הטעם משום דבתוך שלושים יום דלא מטי עדיין זמן חיובא אינו יכול לומר אתינא מכח גברא דלא מצית לאשתעי דינא בהדיה אלא אפי' בתוך שלושים יום נמי איפשר דיורש אותו הזכות אלא משום דבהא לא שייך אתינא מכח גברא וזה יתבאר בארוכה בירושלמי (רפ"ז דקידושין לא דמי עולה לאשה עיי"ש ועיין בספרי נחלת יהושע (סי' י"ז) ודו"ק):

קטע יב

שם סוטה כשם שהיא אסורה לבעל כך אסורה לבועל כשם שהיא אסורה לאחיו של בעל כו' יכול כשם שצרת סוט' אסורה לאחיו של בעל כך תהא אסורה לאחיו של בועל נשמעינה מן הדא האשה שהלך בעלה למדינת הים באו ואמרו לה מת בעליך והי' לה יבם כאן ויבמה ומת ואח"כ בא בעלה אסור בה ומותר בצרתה אסור בה ומותר באשת אחיו ואשת אחיו לא כצרת סוטה היא הדא אמרה שצרת סוטה מותרת לאחיו של בועל אמר ר' יודא אתי כרבנן דתמן דבאמת צרת סוטה אסורה לאחיו של בועל אך דאתי כרבנן דתמן דאמר ר' הילא ותני תמן כל העריות אינה צריכה הימנו גט חוץ מאשת איש בלבד ר' עקיבא אומר אף אחות אשתו ואשת אחיו (פי' אבל לת"ק אשת אחיו מותרת מחמת שאי אפשר לומר גירש זה ונשא זה דהא ה"ל גרושת אחיו ואסורה עליו וע"כ לא בעי גט) וא"כ אין ראי' מזה ברם כרבנן דהכא ר' אחיי' אמר בשם ר' יוחנן הכל מודים באשת אחיו שהיא צריכה הימנו גט משום הלכה אשת איש ע"כ איפשר דהיא אסורה משום דצרת סוטה אסורה לאחיו של בועל:

[**והנה** כבר ביארתי הפלוגתא דבין רבנן דהכא ובין רבנן דתמן דלרבנן דתמן אינה אסורה אלא דווקא במקום דאיכא למימר גירש זה ונשא זה. אבל לרבנן דהכא לא פלוג ואפי' במקום דליכא למימר גירש זה ונשא זה והוא כמו דאמרינן ביבמות (ד' צ"ה) איתמר יבמה רב אמר הרי היא כאשת איש ושמואל אמר אינה כאשת איש ושריא ליה והיינו משום דרב סובר דכיון דקידש ע"כ אפי' ביבמה דליכא למימר גירש זה ונשא זה אפ"ה אסורה משום דאיפשר לומר תנאה הוי ליה בקידושין ושמואל סובר דמותרת משום דלא אמרינן דתנאה הוי ליה בקידושין וזהו לשיטת הש"ס דילן אבל לשיטת הירושלמי אמר ר' אחיא בשם ר' יוחנן הכל מודים באשת אחיו שהיא צריכה הימנו גט דהחמירו באשת איש אע"ג דליכא למיחש שמא גירש זה ונשא זה רק לשיטת הש"ס דילן מחלקינן בין ארוסה לנשואה. וכמו דאמרינן (שם ביבמות ד' צ"ד) תא דאזלי אשתו וגיסו הא דאזלה ארוסתו וגיסתו. ובירושלמי לא מחלק בזה וסובר דר"ע לא פליג אלא באחות אשתו אבל באשת אחיו צריכה הימנו גט משום הלכות אשת איש:

וע"ז אמר ר' חנניה אפי' כרבנן דהכא אתיא בה קנסו ולא קנסו ביורשיה (פי' דאפי' לרבנן דהכא אין ראיה שצרת סוטה מותרת לאחיו של בועל דהא הכא לא הוי צרת סוטה גמורה דהא נישאת עפ"י ב"ד אלא דקנסוה וע"כ לא קנסו בצרה) אמר ר' חנניה בריה דר הילל אם כרבנן דתמן יהא מותר בה (פי' יהא מותר אפי' בה דלרבנן דתמן כיון דליכא למגזר משום שמא יאמרו גירש זה ונשא זה ע"כ מותר אפי' בה). והיינו כשמואל ביבמות (ד'

צ"ה) (ושם) דיבמה אינה כאשת איש ושריא ליה וכמו שכתבו התוס' שם בד"ה וקאמר כו' וסבר לה כר' יוסי בחדא דהיכא דלא בעי גט לא דמי למחזיר גרושתו ולא מיתסרא משום קנס ודו"ק].

הלכה ב

קטע ב

שם (ה"ב) ר' בא רב המנונא ור' זעירא כו' זהו ראשו של פרק (פי' שהוא כמו דאמרינן ביבמות (ד' צ"ה) א"ר אמי אריש ניסת עפ"י ב"ד תצא ופטורה מן הקרבן עפ"י עדים תצא וחייבת בקרבן וע"ז קאמר ר' יוסי כל שפוסל ע"י אחרים דהיינו עפ"י ב"ד וא"כ צריכה הימנו גט וא"כ ה"ל אחות גרושתו ע"כ פוסל ע"י עצמו וכל שאינו פוסל ע"י אחרים אינו פוסל ע"י עצמו דהיינו שניסת עפ"י עדים) (וכן פי' הק"ע ולא כמו שפי' הפ"מ) וע"ז אומר הדא אמרה לא חלוק ר' יוסי בשאר כל הדברים כו' וא"כ מוכח דר' יוסי אינו חולק בכל הדברים דעפ"י ב"ד קניס רק בכתובה משום דנפלה לה בדרך היתר ודו"ק:

קטע ה

שם מתניתין ניסת כו' ופטורה מן הקרבן ושלא כו' תצא וחייבת בקרבן יפה כח ב"ד שפטורה מן הקרבן כו' ואמר ר' יוחנן לית כאן פטורה אלא חייבת התיב ר' חגי קומי ר' יוסי ויהא כן בהורי' בשהורו ב"ד מותר לבוא על אשת איש: ולא עקירת הגוף הוא בשהורו עד חמש שנים אסור' מכאן ואילך מותרת ויהא כן בקילקול הקילקול דומה לאכילת חלב ודם בשהורו מותר לאכול חלב ודם:

[**והנה** הפ"מ פירש דר' יוחנן פליג דאין הלכה כר"ש ולית כאן פטורה אלא חייבת והנה כל דבריו דחוקים וכבר הבאתי בספרי נועם ירושלמי על זרעים (פ"ח דתרומות) הירושלמי (פ"ק ה"א) חברי' בשם שמואל יחיד משלם לרוב ציבור הוא מתניתא אבל כל יחיד ויחיד שעשה בפני עצמו מביא כשבה או שעירה ועיי"ש שהגהתי אמר ר' יוחנן אפי' כל יחיד ויחיד שעשה בפני עצמו פטור עיי"ש אלמא דר' יוחנן סובר דיחיד שעשה בהוראת ב"ד פטור עיי"ש]:

ע"כ נראה לי שהוא כמו דאמרינן ביבמות ו(ד' צ"ג) אמר זעירא ליתא למתניתין מדתני בי מדרשא דתני בי מדרשא הורו ב"ד ששקעה חמה ולבסוף זרחה אין זו הוראה אלא טעות וע"ז אמר ר' יוחנן לית כאן פטורה אלא חייבת (פי' משום דאין זה הוראה אלא טעות):

וע"ז אומר ויהא כן בהוריי' בשהורו מותר לבוא על אשת איש ולא עקירת הגוף היא בשהורו עד חמש שנים אסורה מכאן ואילך חייבת. והנה הק"ע והפ"מ נדחקו בזה ולי נראה דפריך ויהא כן בהוריי' (כצ"ל) (פי' אמאי קאמר ר' יוחנן דליה כאן פטורה אלא

חייבת ואמאי לא תהא כהוריי' ובהוראת ב"ד סובר ר' יוחנן דפטור (בהוריות שם) וע"ז משני בשהורו מותר לבוא על אשת איש (פי' איך איפשר שזהו הוראה דהא ב"ד לא הורו לבוא על אשת איש אלא רק מטעם דהאמינו לדברי העד אבל אם היו יודעים שהעד הוא משקר היו מורים לו לבוא על אשת איש א"כ אין זו הוראה אלא טעות) וכמו דאמרינן ביבמות (ד' צ"ב) אמר רבא תדע דטעות הוא דאלו הורו ב"ד בחלב ודם להתירא והדר חזו טעמא לאיסורא כו' לא משגיחין להו ואלו הכא דאתי עד א' שרינא אתי' תרי כו' וא"כ ה"נ אם היו באים ב"ד ומכחישים את העד לא היו מורין כן וא"כ הוא טעות וע"ז פריך ולא עקירת הגוף (פי' דלמה לתרץ דברי ר' יוחנן דע"כ אמר לית כאן פטורה אלא חייבת תיפוק לי' דהוי עקירת הגוף אם הורו מותר לבוא על אשת איש ובעקירת הגוף לא הוי הוראה ולא הוי תולה בהוראת ב"ד) וע"ז משני בשהורו עד חמש שנים אסורה מכאן ואילך חייבת (פי' דהא לא הורו אלא כל זמן שלא הוכחש העד אבל אם יוכחש העד או שיבוא הבעל בזה לא הורו א"כ הוי כמו שעד חמש שניממותרת מכאן ואילך אסורה וע"כ לא הוי עקירת הגוף וע"כ צריך לומר דהטעם הוא משום שאין זה הוראה אלא טעות (ועיין בספרי נחלת יהושע (ס' כ"ד) מה שהשגתי שם על הק"ע שכתב מי איכא למ"ד יחיד שעשה בהוראת ב"ד חייב שהוא טעות דהא איתא ביבמות (ד' צ"ב) ודילמא קא סבר יחיד שעשה בהוראת ב"ד חייב וכן אמרינן בהוריות (ד' ג') אמר ר"י זו דברי ר"י אבל חכמים אומרים יחיד שעשה בהוראת ב"ד חייב עליו ע"ש שהארכתי בזה):

וע"ז אומר ויהא כן בקלקול הקלקול דומה לאכילת דם וחלב והנה בזה נדחקו המפרשים הק"ע והפ"מ. ע"כ נראה לי לבאר עפ"י מה שביארתי בספרי נחלת יהושע (ס' כ"ד) דהא דפטור יחיד שעשה בהוראת בית דין אין הטעם משום דהוי אנוס אלא משום דהתורה פטרה יחיד שעשה בהוראת ב"ד עיי"ש שהארכתי בזה:

[**וע"**]ז אומר ויהא כן בקלקול (פי' דאם היינו אומרים דהא דפטורה הוא מטעם דאנוסה היא ע"כ הוי ניחא שפיר הא דתנן הורו ב"ד להנשא הלכה וקלקלה חייבת בקרבן והוא כמו דאיתא בשבועות (ד' י"ז) אלימא בת"ח בשלמא אכניסה ליחייב קסבר יכולני לבעול (פי' דהוי שוגג ולא אנוס דכיון דסמוך לוסתה אסור לבעול אע"ג דהוי מדרבנן אעפ"כ לא הוי אנוס אלא שוגג שהיה לו לפרוש) אמר רבא לעולם בסמוך לווסתה בת"ח לזו כו' אלמא אע"ג דהוי מדרבנן אעפ"כ לא הוי אנוס. וע"כ חייב קרבן וה"נ כיון שקלקלה ע"כ אינה פטורה מטעם אנוס וחייבת בקרבן כמו שמחוייבת קרבן על השוגג כיון דעשתה בעבירה ע"כ אינה פטורה מטעם אנוסה אבל כיון שאמר ר' יוחנן לית כאן פטורה אלא חייבת והטעם דלא הוי הוראת ב"ד אלא טעות וא"כ אם היה הפטור מטעם אנוס ע"כ

אפי' לא הוי הוראה אלא טעות אעפ"כ כיון שהורו ב"ד א"כ הוי אנוסה וע"כ צריך להיות פטורה מקרבן אלא ודאי דאין הפטור מטעם שהיא אנוסה אלא דבעינן דווקא הוראת ב"ד ויחיד שעשה בהוראת ב"ד פטור דילפינן מקרא וכמו דאמרינן בשבת (ד' צ"ג) וחד למעוטי יחיד שעשה בהוראת ב"ד וע"כ אינו פטור אלא דוקא בהוראה אבל כיון שאין זה הוראה אלא טעות ע"כ אמר ר' יוחנן לית כאן פטורה אלא חייבת וע"ז פריך ויהא כן בקלקול דא"כ אפי' קלקלה היינו אלמנה לכה"ג נמי תהא פטורה כיון דעל אלמנה לכה"ג ליכא חטאת רק על מה שהיא אשת איש א"כ לתנא דמתניתין שסובר דהוי הוראה א"כ יהא כן בקלקול נמי ואמאי חייבת וע"ז משני הקלקול דומה לאכילת חלב ודם כשהורו מותר לאכול חלב ואכל דם (כצ"ל) (פי' כיון שלא עשתה כמו שהורו לה ב"ד. ע"כ הוי כמו שלא עשתה בהוראת ב"ד וכמו שהורו לה ב"ד לאכול חלב ואכלה דם) ע"כ אף עפ"י דהטעם הוא לתנא דמתניתין משום הוראת ב"ד הוה גזה"כ ולא מטעם אונס אפ"ה אם קלקלה חייבת ודו"ק):

הלכה ג

קטע ב

(**ה"ג**) **מתניתין** האשה שהלך בעלה ובנה למדינת הים ובאו ואמרו לה מה בעליך ואח"כ מת בנך ונישאת ואח"כ אמרו לה חילוף היו הדברים תצא והולד הראשון והאחרון ממזר ובגמ' מה את עבד לה עידי מיתה או כעידי גירושין אין תעבדינה כעידי מיתה פליגא על רבנן דתמן והוא ט"ס וכן הגיה הפ"מ (וצ"ל) אין עבדינה כעדי מיתה פליגא בין על רבנן דהכא בין על רבנן דתמן ואין תעבדינה כעדי גירושין פליגא על רבנן דתמן (פי' דרבנן דהכא סברי דבעדי מיתה אם נישאת אעפ"י שאמרו עדים אחרים שלא מת אעפ"כ לא תצא ורבנן דהתם סברי דאפי' בעידי גירושין נמי לא תצא). ע"ז אומר דאם דמי הא דמתניתין דאמרו לה מת בעליך ואח"כ מת בנך ונישאת לעידי מיתה ואעפ"כ תנן תצא והולד הראשון והאחרון ממזר א"כ פליגא בין על רבנן דהכא בין על רבנן דתמן ואם דמי לעידי גירושין פליגא על רבנן דהמן:

עוד שם א"ר יוחנן ותני כן שנים אומרים מת ושנים אומרים לא מת לא תנשא ואם נישאת לא תצא שנים אומרים נתגרשה ושנים אומרים לא נתגרשה לא תנשא ואם נישאת תצא (פי' וא"כ מוכח כרבנן דהכא שיש חילוק בין עידי מיתה לעידי גירושין) תמן אמרין לא שני' היא מיתה היא גירושין לא תנשא ואם נישאת לא תצא על דעתין דרבנן דהמן ניחא היא מיתה היא גירושין על דעתין דרבנן דהכא מה בין מיתה מה בין גירושין ר' זעירא אמר לה סתם ר' חייא בשם ר' יוחנן אמר הדעת מכרעת מאחר שאילו יבוא הוא מכחיש:

ונראה לי דרבנן דמחלקין בין עידי מיתה לעידי גירושין הוא כמו שאמר הטעם משום דמיתה אינה יכולה מכחישתו וגירושין יכולה מכחישתו וכן אמרינן בכתובות (ד' כ"ב) אמר ר' יוחנן שנים אומרים מת ושנים אומרים לא מת ה"ז לא תנשא ואם נישאת לא תצא שנים אומרים נתגרשה ושנים אומרים לא נתגרשה ה"ז לא תנשא ואם נישאת תצא כו' רבא אמר לעולם תרי ותרי נינהו וראה ר' יוחנן דבריו של ר' מנחם בר' יוסי בגירושין ולא ראה במיתה מ"ט מיתה אינה יכולה מכחישתו (ופירש"י אם יבוא בעלה אינה יכולה לומר מת אתה הילכך אי לאו דברי לה שמת מירתתה ולא מינסבה) גירושין יכולה מכחישתו ופירש"י אם יבוא ויאמר לא גרשתיך היא תאמר גירשתני הילכך אי שרית לה סמכא אהכחשה ומינסבה לפי עדים הללו מספק ולא מירתתה למידק שפיר):

[**והנה** נראה לי לבאר דרבנן דהכא ורבנן דהתם אזלי לטעמייהו דע"ד דרבנן דתמן לא מחלקי בין מיתה ובין גירושין כמו רבנן דהכא וכמו דאמר ר' יוחנן הדעת מכרעת בעידי מיתה מאחר שאילו יבוא הוא מכחיש הוא כמו דאמרינן לקמן (ה"ה) מה את מקיים לה בעד א' או בשני יבמים אין תקיימנה בעד א' נמצאת אומר עד א' מתירה ליבם (פי' אם תיקום מתניתין דמיירי בעד א' א"כ מוכח ממתניתין דעד א' מתירה ליבם דהא תנן אמרו לו מת בעליך ואח"כ מת בנך ונתייבמה א"כ מוכח דעד א' מתירה ליבם אין תקיימוה בשני עדים פליגא על הא דאמר רב נחמן בשם ר' יעקב בשם רב נישאת עפ"י שנים אפי' דהוא אתי אמר לית תני (פי' ואין תקיימנה עפ"י שנים עדים א"כ מוכח ממתניתין דאם אמרו אח"כ שני עדים תצא. וא"כ פליגא על הא דאמר ר"נ בשם רב דאם שנים אומרים מת אפי' באו עדים אח"כ והוא בעצמו ג"כ בא אעפ"כ אין יכולים להכחיש השנים הראשונים וכן אמרינן בירושלמי (פט"ו ה"ד) רב נחמן בר יעקב בשם רב נישאת עפ"י עדים שנים אפי' אתון אמרין לה לית אתנו (פי' שאין מכירין אותו שאינם יכולים להכחיש עדים הראשונים) ר' שמואל בר רב יצחק בעי הגע עצמך שהוא אדם מסויים כגון אימי (פי' אפי' אדם מסויים כגון רב אימי) אמר ר' יוסי בר' בון ולית כמן בר נש דמי לר' אמי אתא עובדא קומי דרבנן דתמן אמרין ליה לית אתנו כו' וא"כ כיון דרבנן דתמן סברי דאם באו שנים ואמרו מת ע"כ אפי' באו שנים עדים אחרים וגם בא הבעל אעפ"כ אינם יכולים להכחיש העדים הראשונים וע"כ אמרינן בירושלמי תמן אמרין לא שני' היא מיחה היא גירושין שבגירושין נמי אם נשאת לא תצא כמו במיתה דאינהו לא מחלקי בין מיתה בין גירושין כמו דאמר ר' יוחנן הדעת מכרעת בעידי מיתה מאחר שאילו יבוא הוא מכחיש וע"כ מירתתה וע"כ מהימנא וע"כ אם נישאת לא תצא דהא לרבנן דתמן בעידי מיתה אפי' אם בא הבעל נמי אינו יכול להכחישה לפי שיטת רבנן דתמן וע"כ לא מחלקי בין

עידי גירושין ובין עדי מיתה אבל לרבנן דהכא שאומרים דבעדי מיתה אם בא הבעל תצא וכמו דאמרינן ביבמות (ד' פ"ח) אמר רב לא שנו אלא שניסת בעד א' אבל ניסת עפ"י שני עדים לא תצא מחכו עלה במערבא אתא גברא וקאי ואת אמרת לא תצא. ע"כ מחלקי בין עדי מיתה ובין עידי גירושין וכמו שאמר דבעידי מיתה מאחר שאלו יבוא הוא מכחיש ע"כ הימנוה ולא תצא]:

עוד שם אמר ר' חזקי' רבנן דתמן כדעתין כמו דרבנן דתמן אומרים בשעה שיצתה בעדות ברורה יצאת כן רבנן דהכא אומרין בשעה שניסת בעדות ברורה ניסת אמר ר' יוסי מסתברא דלא מיחלפא שיטתין דרבנן דהמן לא מודו רבנן דתמן שאילו משעה ראשונה ב' אומרים מת אבי' מתוכה ושנים אומרים לא מת אביה מתוכה שהשדה בחזקת של ראובן אילו אמרו שנים נתגרשה ונישאת ושנים אומרים לא נתגרשה לא תצא יאות (פי' אבל עכשיו דתני שנים אומרים מת ושנים אומרים לא מת לא תנשא ואם נישאת לא תצא משמע דנישאת מקודם ובהא לא אמרו רבנן דלא תצא דכל הטעם הוא משום שניסת בעדות ברורה ניסת וה"מ שלא באו עדים אחרים מתחילה אבל בתחילה באו עדים והכחישום בזה לא אמרי שלא תצא):

והנה לא תירץ ע"ז כלום על הא דאמר מה את עביד עידי מיתה כו' אין תעבדינה כעידי מיתה פליגא בין על רבנן דהכא בין על רבנן דתמן אין תעבדינה כעידי גירושין פליגא על רבנן דתמן אך זה יתורץ במה דאמר לקמן (ה"ה) ואיפשר שצריך לגרוס הכא ההיא דלקמן דקאמר שם מה את מקיים לה בעד א' או בשני עדים אין תקיימנה בעד א' נמצאת אומר עד א' מתירה ליבם אין תקיימנה בשני עדים הוה פליגא על רב דאמר ר"נ בשם רב נישאת עפ"י שנים עדים אפי' דהוא אתי אמר לית תני (פי' שאינה מכירו). א"כ לרבנן דתמן דסברי דאם באו שני עדים והעידו שמת בעלה אפי' בא בעלה נמי לא הוי מוכחשים לגמרי וא"כ אמאי אמרינן תצא והולד ראשון ואחרון ממזר וכן פריך ביבמות (ד' צ"ד) אמר להו רב ששת תניתוה אמרו לה מת בעליך ואח"כ נישאת ואח"כ אמרו לה חילוף הי' הדברים תצא והולד ראשון ואחרון ממזר ה"ד אלימא תרי ותרי מאי חזית דסמכא אהני סמוך אהני ועוד ממזר ספק ממזר הוא כו' אלא לאו חד וטעמא דאתי' בי תרי אכחשוה הא לאו הכי מהימן:

וע"כ אומר בירושלמי מה את מקיים לה בעד א' או בשני עדים אין תקיימנה בעד א' כו' מתירה ליבם אין תקיימנה בשני עדים הוה פליגא על רב דאמר בשם ר"י בשם רב נישאת עפ"י שנים עדים אפי' דהוא אתי אפ"ה אינם יכולים להכחיש:. וא"כ ע"כ מיירי בעד א' (ולא ניחא להירושלמי לתרץ דמיירי בעדי הזמה) וא"כ ניחא מתניתין דע"כ הולד

ממזר משום דהשנים האחרונים מכחישין את הראשון דלרבנן דהמן צריך לאוקמי בעד א' (דאלו"ה אינם יכולים להכחיש משום דניסת בעדות ברורה ואפי' בא הבעל) משא"כ לשיטת הש"ס דילן אמרינן ביבמות (דף פ"ח) מחכו עלה במערבא אתי גברא וקאי ואת אמרת לא תצא. וכן אמרינן בב"ק (דף ע"ד) עדים שהוכחשו בנפש לוקין עליו כו' תרי ותרי נינהו מאי חזית דסמכת אהני סמוך אהני אמר אביי בבא הרוג ברגליו אלמא דאם בא ברגליו לוקין העדים הראשונים ואינם יכולים לומר לא זה הוא:

קטע ג

שם (ה"ג) מתניתא פליגא על ר' יוחנן שנים אומרים נתקדשה ושנים אומרים לא נתקדשה לא תנשא ואם נישאת לא תצא. פתר לה ר' יוחנן שנים אומרים נתקדש שה ונתגרשה ושנים אומרים לא נתגרשה לא תנשא ואם נישאת לא תצא מה בינה לקדמייתא המן הוחזקה אשת איש בפני הכל ברם הכא לא הוחזקה א"א אלא בפני שנים לכשיבואו שנים ויאמרו זהו שקידש כו שנים אומרים נתקדשה ושנים אומרים לא נתקדשה ר' יונה מדמה לה לחלבין אלו שנים אומרים פלוני אכל חלב ושנים אומרים לא אכל שמא אינו מביא אשם תלוי מספק והכא יתן גט מספק והקשה הק"ע דהא לא דמי לחלבי' דהעמד אשה על חזקתה שהיא בחזקת פנויה וחזקה דאורייתא בין להקל בין להחמיר וחק לומר דאיירי בשנים אומרים נתקדשה קודם שנוצרה כגון שאמר לכשתתעבר אשתך נקבה תהא מקודשת לי ור"מ היא דאמר אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם עכ"ל ותמיהני עליו על שנדחק בזה כל כך דהא איפשר דבזה פליגי ר' יונה ור' יוסי דר' יונה סובר דמדמי לחלבין דמביא אשם תלוי מספק. וה"נ אסורה מספק מטעם דסובר כמו דאמרינן ביבמות (דף ל"א) דתרי ותרי הוי ספיקא דאורייתא ולא מוקמינן אחזקה וע"כ אמר דדומה לחלבין דאלו שנים אומרים אכל ושנים אומרים לא אכל דאמאי לא מוקמינן אחזקה דא"צ אשם תלוי אלא ודאי דבתרי ותרי לא מוקמינן אחזקה והיא באשם תלוי קיימא:

ודע דהא דאמרינן בירושלמי שם (פ"י ה"ב) מתניתא פליגא על ר' יוחנן כו' שני' אומרי' נתקדשה ונתגרש' ושנים אומרי' לא נתגרשה לא תנשא ואם נשאת לא תצא מה בינה לקדמייתא המן הוחזקה א"א בפני הכל. ברם הכא לא הוחזקה א"א אלא בפני שנים לכשיבואו שנים ויאמרו זהו שקידש (פי' שלא הוחזקה א"א רק עפ"י שנים האומרים נתקדשה ונתגרשה אם תאמר שהם שקרנים א"כ לא תאמין להם שנתקדשה ג"כ דהכת השני' שאומרים לא נתגרשה אינם מעידין שנתקדשה אלא שהם מכחישים את הכת שאומרים נתגרשה במקום פלוני וע"ז הם מכחישים שלא נתגרשה אשה במקום פלוני אבל אינם אומרים שנתקדשה וע"כ אם נישאת לא תצא משא"כ בקדמייתא שאלו

אומרים נתגרשה ואלו אומרים לא נתגרשה ושניהם מודים שהי' אשת איש ע"כ אם נישאת תצא והא דאמר ברם הכא לא הוחזקה א"א אלא בפני שני' לכשיבואו שנים ויאמרו זהו שקידש [ואשגרת דלישנ' הוא מפ"ב דיבמות (ה"א) תמן הוחזקה א"א בפני הכל ברם הכא לא הוחזקה אשת איש אלא בפני שנים לכשיבואו שנים ויאמרו זהו שקידש]:

והנה לכאורה נראה דהירושלמי לטעמי' שסובר הכי דשנים אומרים נתקדשה ונתגרשה ושנים אומרים לא נתגרשה במקום פלוני לא הוי כתרי ותרי משום דממ"נ אלו השנים האומרים נתקדשה הרי הם אומרי' נתגרש וא"כ אין עלי' חזק' א"א דאם תאמין להם במה שאומרים נתקדשה הרי הם אומרים נתגרשה ואם אין אתה מאמין להם שנתגרש' מפני כת המכחישות אותם א"כ לא תאמין להם שנתקדשה: ולכאורה אפשר לומר לפן מה דאמרינן בב"ב (ד' ל"א) זה אומר של אבותי וזה אומר של אבותי האי אייתי סהדי דאבהתא דאכלה שני חזקה והאי אייתי סהדי דאכלה שני חזקה: אר"נ אוקי אכילה בהדי אכילה ואוקי ארעא בחזקת אבהתא א"ל רבא הא עדות מוכחשת היא א"ל נהי דאתכחש באכילתה באבהתא מי אתכחש א"כ ה"נ אעפ"י דמכחשי אהדדי בגירושין אעפ"כ במה שהם אומרים נתקדשה לא אתכחש א"כ הוי בחזקת א"א:

וע"כ נראה לי דאפשר לומר כמו שביארתי בספרי א"ה דרוש כ"ו) דלהירושלמי אפי' נתבטל העדות מחמת דבר אחר לח מחמת קרוב או פסול הוה נמי עדות שבטלה מקצתה בטלה כולה כמו שהבאתי מהירושלמי בכתובו' (פי"א ה"ה) הי' כתובתה ד' מאות זוז ומכרה לזה במנה וזה במנה ולהאחרון יפה מנה ודינר במנה של אחרון מכרה בטל ושל כולן מכרן קים וקאמר שם עד כדון כשמכרה להם בארבע שטרות מכרה להם בשטר אחד. תפלוגתא דר"י ור"ל דאתפלגון כתב לשני ב"א כאחת והי' העדות כשירים לזה כו' עיי"ש וא"כ מוכח מהירושלמי דאפי' נתבטל מכח גוף הענין ולא מכח פסול העדים כגון יפה מנה ודינר במנה דמי לעדות שבטלה מחמת קרוב או פסול דכיון שנתבטל במקצת נתבטל כולה. וע"כ בב' כתי עדים דכיון שהוכחשו א"כ נתבטל העדות של הקידושין ג"כ דאפי' אם נאמר דהם כשירים כמו דס"ל לרב הונא בשבועות (דף מ"ח) דאלו באים בפני עצמה ומעידים ואלו באים בפני עצמם ומעידים וא"כ הוו כשירים אלא כיון דנתבטל אותה העדות מחמת הכחש' אע"פ שלא הוכחשו אלא בגירושין (וכמו דאמרינן בב"ב (דף ל"א) נהי דאתכחש באכילתה באבהתא מי אתכחש) וע"כ לא קיימא בחזקת א"א ואם נישאת לא תצא

קטע ד

שם מתניתא פליגא על ר' ר' יוחנן שנים אומרים נשבית והיא טהורה ושנים אומרים נשבית והיא טמאה לא תנשא ואם נישאת לא תצא אמר ר' יוסי מאחר שאלו אומרים טהורה ואלו אומרים טמאה כמו שאלו אומרים נשבית ואלו אומרים לא נשבית ואנו כחיין מפיה. עיין בספרי נחלת יהושע (ס' כ"ד) שביארתי דהטעם משום דבשבויה הקילו ועיי"ש מה שהבאתי המהרי"ט בקידושין (דף י"ב) ודו"ק:

קטע ה

שם שנים אומרים נתקדשה ושנים אומרים לא נתקדשה ר' יונה מדמי לחלבין אילו שנים אומרים פלוני אכל חלב ושנים אומרים לא אכל חלב שמא אינו מביא אשם תלוי מספק והכא יתן גט מספק. א"ל ר' יוסי לא תדמינה לחלבים שכן אפי' אמר לבי נוקדיני מביא אשם תלוי:

הנה בספרי נחלת יהושע (ס' כ"ד) הארכתי שם במה שכתב הק"ע דהרשב"א כתב בתה"א דספיקא דאורייתא לחומרא הוא דאלו"ה אשם תלוי למ"ד דלא בעינן חתיכה אחת מב' חתיכות היכי כו' וקשה הא לר' יוסי ליכא לדמויי שאר ספיקא דאורייתא לאשם תלוי וא"כ מאי מייתי הרשב"א ראי' מאשם תלוי דאשם תלוי אינו רק מחמת שאמ' לבי נוקדיני ועיי"ש במה שהארכתי בזה דהא דאמר בירושלמי דאשם תלוי מתוך שלבו נוקפו הוא רק בספק דלשעבר דהיינו אם אכל או לא אכל דא"כ לבו נוקפו דלמא האמת עם העדים שאמרו שאכל ואעפ"כ דיש להעמידו על החזקה שלא נתחייב באשם תלוי אעפ"כ צריך להביא אשם תלוי משום דלבו נוקפו משא"כ בחתיכה א' אי אמרינן דספיקא דאורייתא לקולא מן התורה א"כ איך מתחייב אשם תלוי כיון דמדאורייתא מותר לכתחילה לאכול א"כ אין בו עון אשר חטא וא"כ איך יתחייב אשם תלוי עיי"ש שהארכתי בזה ודו"ק:

ובזה יתבאר דא"כ איך אמרינן בירושלמי (רפ"ד דיבמות ה"ב) רב אמר כל שאיפשר לעמוד על ודאו חייבין על ספיקו אשם תלוי היך עבידא לא כן אמר רב והוא שיוכיח לפניו חלב ברור אע"ג דרב אמר והוא שיוכיח לפניו חלב ברור מודה הוא הכא שיכול לעמוד על ודאו ומתניתא פליגא על רב כו' ר' אלעזר אומר חייבין על חלבו אשם תלוי מה עבד רב פתר לה חלוקין על דברי ר' אלעזר. וא"כ איך אמר הכא דלא תדמינה לחלבין שכן אפי' אמר לבי נוקדיני מביא א שם תלו וא"כ אמאי אמר רב דבעינן שיוכל לעמוד על ודאו ושיוכיח לפניו חלב ברור:

ע"כ נראה לי דהא דבעי רב שיוכל לעמוד על ודאו ושיוכיח לפניו חלב ברור היינו רק אם הספק הוא בחתיכות אם הוא חלב או שומן או באשה אם הולד הוא מן הראשון או מן השני בזה בעינן שיהא חייב מן הדין להביא אשם תלוי (ורק ר"א דמחייב על הכוי אשם

תלוי) אבל אם הספק הוא בגברא אם אכל חלב או לא אכל ואין הספק בהחתיכה ע"כ כיון שלבו נוקפו אולי אכל או לא אכל ע"כ מתחייב אשם תלוי משום דלבו נוקפוואף דבשנים אומרים אכל ושנים אומרים לא אכל, א"כ צריך למיקם גברא אחזקתי' (ואיפשר שסובר דשנים כנגד שנים הוי ספיקא דרבנן ואוקמי אחזקתי') וכמו דאמרינן ביבמות א ל"א) ותו בשתי כיתי עדים נמי ספיקא דרבנן הוא דאמרינן אוקי תרי לבהדי תרי ואשה אוקמי אחזקה אעפ"כ בשנים אומרים אכל חלב ושנים אומרים לא אכל צריך להביא אשם תלוי משום דהספק הוא בהמעשה ולא בחתיכות אבל באמת תרי ותרי ספיקא דרבנן הוא וע"ז אמר ר' יוסי לא תדמינה לחלבים שכן אפי' אמר לבי נוקפני מביא אשם תלוי (ואיפשר דמחמת זה אפי' בס"ס כגון ספק אכל חלב וספק לא אכל ס' יש בו כשיעור וכמו שכתבו התוס' בכריתות (ד' י"ז) דמביא אשם תלוי היינו נמי מחמת דאם אמר לבי נוקפי כו' והוא דהוי ספק בהמעשה שלו אם עבר עבירה וע"כ לא מוקמינן אחזקתי' כמו בתרי ותרי) וע"ז אומר לא תדמינה לחלבין שכן אפי' אמר לבי נוקפני מביא אשם תלוי אבל בשנים אומרים נתקדשה ושנים אומרים לא נתקדשה אוקמינן אחזקת פנוי' וכדמסיק דאם ניסת לא תצא]:

הלכה ד

קטע ב

שם (ה"ד) אמרו לה מת בנך ואח"כ מת בעלך ונתייבמה ואח"כ אמרו לה חילוף היו הדברים תצא והולד הראשון והאחרון ממזר ובגמ' לא הי' צריכה להנשא אלא להתייבם וזו היא יבמה שנישאת בלא. חליצה ר' ירמי' אמר זה חולץ וזה מקיים ר' יהודה בן פזי בשם ר' יוחנן תצא ר' יוסי בשם ר' הילא תצא ר' יוסי שאיל לר' פינחס האיך סבר רבי אמר לי' כר' ירמי' אמר לי' חזור בך דלא כן אני כותב עליך כו':

והנה צריך לבאר דמ"ט קאמר ר' ירמי' זה חולץ וזה מקיים ואמאי לא אמר דנותן לה השני גט והותרה לו וכמו דאמרי' ביבמות (דף צ"ב) אמר רב אשי השתא דאמר אמימר הילכת' כותי' דשמואל אם הי' יבמה כהן חולץ לה ושרי' לי' איתגורי איתגר א"כ מצינו חוטא נשכר אלא אם הי' יבמה ישראל נותן לה השני גט והותרה לו וא"כ אמאי קאמר ר' ירמי' שזה חולץ וזה מקיים ואיפשר לומר דהא דקאמר זה חולץ וזה מקיים היינו לרבותא דזה נמי שרי וסובר ר' ירמי' בירושלמי דאע"ג דקשה הא איתגורי איתגר היינו דאין לכופו ע"ז שיחלוץ לה אבל אם רצה יבמה לחלוץ זה חולץ וזה מקיים ואיפשר לומר דדווקא קאמר דחולץ לה ושרי לשני. אבל אם השני נותן לה גט אם כן גזרינן שלא יאמרו שחלץ לה ונישאת לזה דאלו"ה לא הי' מצריכין לה גט וא"כ יאמרו שנושא חלוצתו והא דבש"ס

דילן אמרינן מיירי בנתקדשה ובנתקדשה כיון דלא עבדה איסורא לא גזרינן אפילו באשה שהלך בעלה למדינת הים אבל הירושלמי דמיירי בנשאת ע"כ יחלוץ לה ותהיה מותרת לשני. אבל אם יתן לה השני גט א"כ יסברו שחלץ לה וא"כ יאמרו שנושא חלוצתו דהא השני נותן לה גט:

ועוד איפשר לומר לפי מה שביארתי בספרי נחלת יהושע (ס' כ"ד) דקידושין מפקע הזיקה ועיי"ש שהארכתי בזה והבאתי מה שכתב הא"מ (ס' מ') שנסתפק בא' שקידש אשה לאחר שלשים יום ובא השני וקדשה בתוך שלושים יום ומת השני בתוך שלושים יום וכתב הרמ"א דחזרו קידושי ראשון והוא מהירושלמי דאיתא בירושלמי שאם מת השני והניח אח לאחר שנזקקה ליבם לא חלו עלי' קידושי ראשון וכתב הרמב"ן דהירושלמי לטעמי' דס"ל דאין קדושין תופסין ביבמה אבל לדידן דקיי"ל דיבמה שנתקדשה צריכה גט כמו דאמרינן ביבמות (ד' צ"ב) אף כאן אין הזיקה מועלת לחול קידושי ראשון והובא בר"ן פ' האומר וכתב הא"מ שנסתפק אם היא זקוקה ליבום וחליצה כיון דקידושי הראשון תופסין בה והרי היא איסור ערוה ליבם באיסור אשת איש ונפקה בלא חליצה. מיהו הא דיבמה שנתקדשה צריכה גט אינו אלא מחמת ספק אם קידושין תופסין ביבמה או לא וא"כ ודאי לא נפקא בלא חליצה דספק אין קדושין תופסין ביבמה או לא וא"כ עדיין זקוקה ליבם כו' אמנם נראה דלמ"ד אין קדושין תופסין ביבמה בודאי דאינה זקוקה ליבום וחליצה מהא דאמרינן ביבמות (ד' ק"ט) בהא דאמר ר"נ כו' או דילמא משום דקא סבר המקדש אחותו במה נפטרה יבמה והלכה לה וכתבו התוס' ואפי' אי המקדש אחות יבמה נא נפטרה יבמה מ"מ היכא שהקידושין היו באין ממילא נפטרה יבמה מעצמה וה"נ היכא שהקידושין היו באין ממילא נפטרה יבמה מעצמה וה"נ כיון דלאחר הקידושין באים ממילא ונעשית א"א א"כ נפטרה מחליצה ויבום כיון דנעשית אחות אשה ממילא אך קשה דלפי"ז הא דתנן ט"ו נשים פוטרות והא הוי ט"ז היינו אשת איש שנעשית אחר מכאן עכ"ל ועיין שם שתמהתי אמאי לא הביא התוס' בגיטין (ד' פ"ב) שהביאו הירושלמי דאמאי לא תני ט"ז נשים לר"א ומשני מה"ת אסרתה עלי' ברם הכא הוא אסרה עלי' עיי"ש שהארכתי בזה גם הבאתי שם מה שכתבו התוס' ביבמות (ד' ט"ו] בד"ה צרות כו' שכתבו התוס' דיבמה שנתקדשה לשוק איפשר לתקן ע"י גירושין שתתייבם הילכך לא פקע זיקה ועוד אמר ר"י דלא תהי' אשת המת לאיש זר משמע דאפי' הוי' דהיינו קידושין לא תהי' לאיש זר דלהכי אפקי בלשון לא תהי' ועיי"ש שהארכתי בזה:

וא"כ אם נאמר דהקדושין מפקע הזיקה כמו שכתב הא"מ ואף שהא"מ לא כתב באם קידש אח"כ רק שהקידושין באים ממילא אבל לא בנתקדשה אח"כ אעפ"כ לשיטת הירושלמי אי אמרינן דקידושין תופסין ביבמה א"כ אפי' קידש לאח"כ נמי וכמו דאיתא בירושלמי (פי"ג דיבמות ה"ז) אמר ר' יוחנן זו דברי ר"ג המקדש אחות יבמה והלכה לה (והוא משום שסובר כמו דאמרינן ביבמות (ד' נ"ט) דהטעם משום דהמקדש אחות יבמה נפטרה יבמתו והלכה לה) הוי כההיא דתנינן שומרת יבם שקידש אחותה דלא כר"ב ואמרינן התם ר' הילא ר' יוסי בשם ר' יוחנן הלכה כר"ג מודה ר' יהושע לר"ג אם מיאנה מיאנה וא"כ לשיטת הירושלמי שפוסק דהלכה כר"ג א"כ אפי' אם קידש אח"כ נמי מפקע הזיקה וא"כ אי אמרינן דהוי ספק אם קידושין תופסין ביבמה וכמו דאמרינן בירושלמי (פ"ג דקידושין ה"ה) א"ר ינאי נמנו כו' שאין קידושין תופסין ביבמה כו' שמואל אמר בעניותי' צריכה גט וא"כ אם קידושין תופסין ביבמה וא"כ מפקע הזיקה וא"כ לפי"ז אם יתן גט איפשר שלא תחזיר להתירה הראשון וכמו דאמרינן ביבמות (ד' כ"ז) ועוד דכיון דקידושין תופסין ביבמה א"כ נאסרה מחמת אשת איש והוי יבמה שהותרה ונאסרה וחזרה והותרה ע"כ אינה יכולה להתייב' (וע"כ חולץ לה מספק דילמא לא תפסי קידושין ביבמה דהא שמואל אמר בעניותי' צריכה הימנו גט) וא"כ איך יגרש השני ותהא מותרת לראשון לייבמה והא דבש"ס דילן (ד' צ"ב) אמרינן דאם הי' יבמה ישראל נותן לה השני גט והותרה לו היינו משום דבש"ס דילן (ד' מ"א) אמרינן אמר שמואל הלכה כריב"ב וא"כ אם קידש אח"כ לא מפקע הזיקה ומחמת איסורא דאשת איש אמרינן ביבמות (ד' כ"ז) דמתה שני' מותר בראשונה משום דהוי יבמה שהותרה ונאסרה וחזרה והותרה תחזור להתירה הראשון משא"כ לשיטת הירושלמי וע"כ אמר ר' ירמי' זה חולץ וזה מקיים וכמו שביארתי ודו"ק]:

הלכה ו

קטע ד

שם (ה"ו) תני' אמר ר' יהודה מודין ב"ש וב"ה בבא על חמותו שפסל את אשתו ועל מה נחלקו בבא על אחות אשתו שב"ש אומרים פסל וב"ה אומרים לא פסל חברי' בשם ר' יוחנן טעמא דר' יודה באש ישרפו אותו ואתהן מה אנן קיימין אם לענין שריפה אינה נשרפת אלא אחת אלא אם אינו ענין לשריפה תנהו ענין לאיסו' עד כדון כר' עקיבא כר' ישמעאל תני ר' ישמעאל באש ישרפו אותו ואתהן אותו ואת שני' ופי' הפ"מ עד כדון כר' עקיבא זהו אליבא דר"ע כו' כר' ישמעאל אבל לר' ישמעאל מפיק ליה כו' אותו ואת שני' השנית כלומר אפי' אין כאן אלא השנית דאשתו מתה חייב בשריפה על חמותו וכן

דריש בבבלי ואת אחת מהן אפי' אחת מהן קיימה וחמותו לאחר מיתה איכא בינייהו והוא כמו דאמרינן בסנהדרין (דף ע"ו) רבא אמר חמותו לאחר מיתה איכא בינייהו ר' ישמעאל סבר חמותו לאחר מיתה בשריפה ור"ע סבר איסורא בעלמא]:

[**ולי** נראה דאפשר לומר דקאמר הכא עד כדון כר' עקיבא דריש מאתהן והא אינה נשרפת אלא אחד מהן ואם כן אמאי קאמר אתהן אלא אם אינו ענין לשריפה תנהו לענין איסורא אבל ר' ישמעאל דמיבעי' לי' לג"ש דאתהן לשון הנה (ולר' ישמעאל בעינן שיהא מופנה וכמו שביארתי רפ"ח דיבמות) ע"ז אומר תני ר' ישמעאל באש ישרפו אותו ואתהן דהיינו אותו ואת השני' דהיינו חמותו והא דכתיב אתהן לג"ש דהנה הנה וכמו דאיתא בירושלמי (ריש פרק י"א דיבמות ע"ש והוא דלא כשיטת הש"ס דילן ביבמות (ד' צ"ד) ובסנהדרין (ד' ע"ו) ודו"ק]:

שם והיו ב"ש דנין מה במקום שבא איסור הקל על איסור הקל אסר את אוסריו כיון שבא איסור החמור על איסור החמור' אינו דין שנאסר את אוסריו והיידין איסור קל כו' ר' הושעי' רבה אמר במחזיר גרושתו משנישאת היא מתניתא למה לי משנשאת אפי' משנתארסה בגין דר' יוסי בן כיפר דר"י בן כיפר אמר מן הארוסין מותרת עיין בפ"מ ובק"ע שפירשו דבשביל דר' יוסי בן כיפר פליג ומתיר להחזיר גרושתו משנתארסה לכך מוקי לה משניסת ואליבא דכ"ע עכ"ל ולי נראה שרוצה להוכיח ממה שנאסר ע"י ביאה וא"כ לרבנן כיון שקידש זה ממילא אסורה על השני שאסרה עליו וע"כ מקשה למה לי משנישאת אפילו משנתארס' דאין האיסור מחמת ביאה דהא מחזיר גרושתו אסור אפי' משנתארסה ע"כ קאמר בגין דר' יוסי בן כיפר דקאמר מן הארוסין מותרת וע"כ דוקא אם נשאה דהיינו שבא עלי' וכמו שפירש"י ביבמות (ד' י"א) המחזיר גרושתו מן הנשואין אסורה מן הארוסין מותרת משום שנאמר אחרי אשר הוטמאה ופירש"י הוטמאה נבעלה וע"כ היו ב"ש דנים קו"ח שאם בא על אחות אשתו אסורה וכן יתבאר לקמן כמו שביארתי בספרי נחלת יהושע על הא דקאמר ר' אלעזר שם בירושלמי ר' אלעזר אומר ביבמה שנפלה לשני יבמין היא מתניתא עשה בה א' מאמר ואח"כ בא עליה השני למה לי עשה בה מאמר למה לי בא אפי' לא בא עלי' בגין ב"ש בגין ר"ש עכ"ל והנה הק"ע והפ"מ שגו שניהם בכוונתהירושלמי והפ"מ הקשה למה לי לומר בגין ב"ש ובגין ר"ש הו"ל לומר דסבר כר"ג דאמר אין גט כו':

[**ולי** נראה שכך פי' הירושלמי ר' אלעזר אומר ביבמה שנפלה לשני יבמין היא מתניתא עשה בה א' מאמר ואח"כ בא עלי' השני ופריך למה לי עשה בה מאמר אפי' לא עשה בה מאמר ל"ל בא עלי' אפי' לא בא עלי' (פי' דהא עיקר הק"ו הוא מענין ביאת איסור

שאוסרה על הראשון והכא לא מטעם ביאת איסור הוא אלא מטעם דיש מאמר אחר מאמר וכמו דמקשה בש"ס דילן (ד' צ"ה) מאי אירי' שבא עלי' השני אפי' עבד בה מאמר נמי ופי' התוס' דלא דמי לאחות אשה דאתינא לאוסרה ע"י ביאת איסור אבל כאן הדבר תלוי בזיקה. וע"ז משני בגין ב"ש בגין ר"ש (פי' דמשני דב"ש לטעמייהו כמו דמשני ביבמות (פ"ג ה"ד) דע"כ סברי ב"ש דאשתו עמו והלזו תצא משום אחות אשה דסברי דמאמר קונה ומשייר וזיקה קונה ומשייר ומאחר ששניהם שוים א"כ מדחה מאמר שעשה ביבמתו דהוי קנין שע"י שיור דסובר ג"כ כר"ש כמו דאיתא בירושלמי (פ"ג דיבמות) דאין זיקה נופלת למקום זיקה דהירושלמי מפרש הא דאמרינן ביבמות (ד' כ"ח) ג' אחין שנים מהם נשואים שתי אחיות כו' הרי אלו חולצות ולא מתייבמות ור"ש פוטר ומפרש הירושלמי שם עולא בר שמואל כך פירשה ר' אושעי' אבי המשנה ר"ש פוטר את השני' מן החליצה ויבום והוא כמו דאמרינן ביבמות (ד' י"ט) ואי ס"ד קסבר ר"ש זיקה ככנוסה דמי לייבם לקמייתא ותפטור אידך אמר רב עמרם מאי פוטר נמי בשני' (והירושלמי ל"ל הא דר"ש פוטר בשניהם מגזירת הכתוב דואשה אל אחותה לא תקח לצרור בשעה שנעשו צרות זו לזו לא יהי' לקוחין אפי' באחת מהם כמו שמפרש הש"ס דילן ביבמות (ד' כ"ח):

וא"כ קסבר ר"ש דאין זיקה נופלת למקום זיקה וע"כ כיון דנפלה הראשונה לפני יבום שוב אין השני אוסרתה ומשום דאין הזיקה נופלת למקום זיקה אע"ג דאליבא דרבנן דתמן קא סבר ר"ש דזיקה קונה ומשיירת וכמו דאמרי' בירושלמי (פ"ב דיבמות ה"ב) ר' זעירא בשם רב ששת תני תמן דברי ר"ש שתיהן אסורות (פי' בשני אחים) ומת אחד מהם ועשה בה השני מאמר ואח"כ נולד להם אח ומת. והוא מתני' דיבמות (ד' י"ח) ע"ש וקשיא קנה מאמר שתיהן מותרות (פי' דר"ש ס"ל ביבמות דף ל"א) דג' אחין נשואין ג' נכריות ומת אחד ועשה בה השני מאמר ומת דהרי אלו חולצות ולא מתייבמות שנאמר ומת אחד מהן יבמה יבוא עליה שעליה זיקת יבם א' ולא זיקת שני יבמין ר' שמעון חומר מייבם לאיזו שירצה וחולץ לשני'. וכמו דאמרי' ביבמות (דף י"ט) אם מאמרו של שני מאמר אשת שני הוא בועל ואם מאמרו של שני אינו מחמר אשת ראשון הוא בועל אבל חכמים סברי דמאמר קונה ומשייר וע"כ הוי עלי' זיקת שני יבמין. וע"כ פריך אהא דתני דדברי ר"ש שתיהן אסורות בשני אחין ומת א' מהם ועשה בה השני מאמר כו' דשתי הנשים אסורות וקשי' ממ"נ דאם קנה מאמר ע"כ הם צרות א"כ שתיהן מותרות כיון דבא ומצאה בהיתר כמו דאיתא לי' לר"ש ביבמות (ד' י"ח) ר"ש אומר מייבם לאיזה שירצה) לא קנה מאמר אלא זיקה (פי' שלא הי' ע"ז מאמר אלא זיקה) וקשי' קנה זיקה שתיהן

מותרות (פי' משום שנפלו לו בהיתר) לא קנה זיקה הראשונה אסורה והשני' מותרת (פי' דראשונה אסורה משום אשת אחיו שלא הי' בעולמו אבל השני אינה צרתה כלל כיון דלא קנה זיקה) ומשני שמא זיקת ר"ש כמאמר דרבנן כמו דרבנן אמרי המאמר קינה ומשייר (פי' ביבמות ד' ל"א כן אמר ר"ש זיקה קונה ומשיירת (פי' וע"כ הראשונה אסורה משום אשת אחיו שלא הי' בעולמו דלא מצא בהיתר דזיקה אינו קונה לגמרי ומ"מ צרתה אסורה משום דזיקה קונה קצת וא"כ היא צרת אשת אחיו שלא היה בעולמו) אלמא דר"ש אליבא דרבנן דתמן ס"ל זיקה קונה ומשייר כמו אליבא דרבנן דס"ל דהמאמר קונה ומשייר ואפ"ה תנן במתניתין דיבמות (ד' כ"ח) דג' אחין שנים מהם נשואים בתי אחיות כו' דר"ש פוטר ומפרש בירושלמי דר"ש פוטר בשני' דהטעם שנפלה הראשונה תחילה לזיקה שוב אין זיקה נופלת למקום זיקה אע"ג דר"ש אליבא דרבנן דתמן ס"ל דזיקה קונה ומשיירת אפ"ה אין זיקה נופלת למקום זיקה משום דנפילת הראשונה שהיא זקוקה שהיא קונה ומשיירת מדחה לזיקת השני' שאח"כ שקונה ומשיירת וה"נ סברי ב"ש דמאמר שהיא קונה ומשיירת אליבא דר"ש דרבנן דתמן וע"ז אומר בירושלמי בגין ב"ש בגין ר"ש דשניהם בחדא שיטתא קיימא דבמקום ששניהם הם בתורת שיור אפ"ה יכול לדחות הקנין הראשון שהוא בתורת שיור וע"ז אומר דב"ש אזלי לטעמייהו

וע"כ אם בא עלי' דהוי ביאה פסולה והוי כמאמר לא הי' אוסרה על הראשון אלא הטעם משום ביאת איסור דכיון שסובר דמאמר קונה במקצת הוי במקצת כא"ח וע"כ אסרה על הראשון מצד איסור אשת איש וע"ז אומר ומה במקום שבא על איסור הקל כו אסרה דהא. לא הוי רק איסור קל והאיסור הוא משום אשת איש ולא משום מאמר דאי משים מאמר לא הי' חל אח"כ כיון ששניהם שוין אליבא דב"ש אלא משום אשת איש ואפ"ה אסורה מכש"כ באחות אשה שהוא איסור חמור שאם בא על אחותה אסרה:

וע"כ קאמר בגין ר"ש הוא משום דאיפשר לומר כר' אלעזר בן ערך וכמו דאמרינן שם בירושלמי (פ"ג דיבמות ה"ד) ב"ש אומרים כר"א בן ערך דר' אלעזר בן ערך אמר המאמר קונה קנין גמור אין כר"ח ב"ע גירש נבעלת מאמר לא תהא צריכה חליצה ואמר ר' הילא בשם ר' אלעזר מודים ב"ש שאם גירש לבעלת מאמר שהיא צריכה חליצה אנא כר"ש דר"ש אומר כו' וא"כ אי הוי אמרינן דב"ש סוברים דמאמר קונה קנין גמור א"כ לא הוי איסור קל ע"כ אומר בנין ב"ש בנין ר"ש (פי' כמו דמוקמינן ב"ש אליבא דר"ש פי' כמו דר"ש סובר בזיקה דזיקה קונה ומשיירת) כן ב"ש סוברים דהמאמר קונה ומשייר וע"כ הוי איסור קל:

ובזה יתיישב קושית התו' ביבמות (דף כ"ט) בד"ה לא תימ' כו'. תימא מאי קאמר ר"ש לעיל בפ"ב (ד' י"ט) אם מאמרו של שני מאמר אשת שני הוא בועל כי הוי נמי מאמר אשת שניהם הוא בועל אפי' לב"ש דמאמר קונה או אינו קונה לגמרי אלא קונה ומשייר וכ"ת דלר"ש אי קני קני לגמרי טפי מלב"ש. וא"כ מנא לי' לר' אלעזר דלא קני לגמרי לב"ש כמו לר"ש עכ"ל אך לפי הירושלמי ניחא דלר"א לטעמי' דמפרש הכא הא דאמרי ב"ש דביבמה שנפלה לשני יבמין היא מתניתא וקרי לי' איסור קל מפני שמאמר אינו קונה קנין גמור וא"כ לר"ש מספקא ליה אי מאמר קונה קנין גמור עושה וא"כ אי אפשר ללמוד מזה הק"ו דאם מאמר קונה קנין גמור א"כ הוי א"א ולא הוי איסור קל ואם מאמר אינו קונ' א"כ לא קני כלל וא"כ צ"ל לב"ש דס"ל במאמר דקונ' ומשייר כמו בזיקה דר"ש וכמו שביארתי בספרי נ"י באריכות [והא דלא מתרצו התוס' הוא משום דבש"ס דילן ביבמות (ד' צ"ה) משני ר"ל הכי ולא ר' אלעזר אבל לשיטת הירושלמי ניחא דר"א אזיל לטעמיה:

ובזה יתיישב מה דאמר דתני ר"ש. וכתב הפ"מ שהוא ענין בפני עצמו אף דקאמר דתני והק"ע גריס תני ר"ש ולפי מה שביארתי היה איפשר ליישב שמביא ראיה דר"ש הוא אומר דלא נחלקו ב"ש וב"ה בבא על אחות אשתו שלא פסל את אשתו ועל מה נחלקו בבא על חמותו והוא משום דזו הברייתא סוברת דלר"ש ס"ל דמאמר או דקונה לגמרי או דלא קני כלל אבל אינו קונה ומשייר ואיפשר דס"ל דב"ש סברי דמאמר קונה קנין גמור כמו דמספקא לר"ש וא"כ ליכא לב"ש קו"ח דוהלא דין הוא ומה שבמקום שבא על איסור הקל נאסר האיסור דלא הוי איסור קל ע"כ אומר דבבא על אחותו לא נחלקו ב"ש וב"ה שלא אסר את אשתו וב"ה דנים ק"ו מה הוא שאיסורו איסור מרובה כו' וכמו דאיתא בש"ס דילן ביבמות (ד' צ"ה) אליבא דר' יוסי לפי שבתחילה הוא מותר בכל הנשים כו' מרובה איסור שאסרה מאיסור שאסרה כו' על מה נחלקו בבא על חמותו וטעמא דב"ש הוא מדכתיב באש ישרפו אותו ואתהן וכמו דאמר התם בירושלמי מה אינון קיימין אם לשריפה אין נשרפת אלא אחת אלא אם אינו ענין לשריפה תנהו ענין לאיסור וע"כ אומר דתני ר"ש דלדברי ר"א יתיישב מה שר"ש חולק ואומר דב"ש אינם דנים הק"ו ומה במקום שבא על איסור קל נאסר האוסר כו' משום דלא הוי איסור קל דהא מאמר קונה קנין גמור אלא דב"ה דנים ק"ו וכמו שאומר והיו ב"ה דנים ובזה מתורץ הא דקאמר והיו ב"ה דנים. דהא באמת באחותו סברי ב"ש נמי הכי דהא קאמר לא נחלקו ב"ש וב"ה בבא על אחות אשתו שלא פסל את אשתו. וכבר הרגיש בזה הפ"מ וכתב ואע"ג דב"ש מודים בהא נקט ב"ה לפי שמקובל היה בידם דהק"ו היו ב"ה דנים ובבבלי קאמר ר' יוסי הק"ו בפשיטות לכ"ע אך לפי מה שביארתי ניחא דקאמר והיו ב"ה דנים היינו משום דחולק

על הא דאמר מתחילה שהיו ב"ש דנים ק"ו ואף על גב דק"ו הוא ב"ה דנים אבל ב"ש לא דנים ק"ו:

והטעם הוא כמו שביארתי דס"ל דאם מאמר קונה קנין גמור א"כ לא הוי איסור קל ולא כמו דאמר מתחילה בגין ב"ש בנין ר"ש וכמו שביארתי לעיל (פ"ג דיבמות ה"ד) על הא דקאמר שמא מאמר דב"ש כזיקת רש על דעתין דרבנן דתמן כו' והוא משום דרבנן דתמן סוברים אליבא דר"ש דזיקה קונה ומשייר (והיינו רבנן דבבבלי) אבל רבנן דהכא דהיינו רבנן דא"י סברי אליבא דר"ש דהספק הוא אי מאמר קונה קנין גמור או לא אבל לא דהזיקה קונה ומשייר וכמו שביארתי לעיל ודו"ק:

אך כבר ביארתי (פ"ג דיבמות ה"ד) דצריך לגרוס בגין ב"ש בגין ר"ש דתמן והא דאיתא ותני הוא ט"ס וצ"ל) דתמן או דצריך לגרוס דתני תמן (פי' רבנן דתמן דאמרינן בירושלמי (פ"ב ה"ב) ר' זעירא בשם רב ששת תני תמן דברי ר"ש שתיהן אסורות ומסקינן שם שמא זיקת ר"ש כמאמר דרבנן כמה דרבנן אמרי המאמר קינה ומשייר כן ר"ש אומר הזיקה קונה ומשיירת. וע"ז אומר בגין ב"ש בגין ר"ש דתמן (פי' דמאמר דב"ש כזיקה דר"ש אליבא דרבנן דתמן) וע"כ מצד מאמר לא פסול רק מצד ביאה כמו שביארתי ודו"ק):

קטע ז

שם ר' בא ור' זעירא תרויהון אמרין זהו ראשו של פרק (כבר ביארתי שזהו ראשו של פרק פי' והא דאמר ר' יוסי כל הפוסל ע"י אחרים פוסל ע"י עצמו קאי אירישא של פרק (פי' אם נשאת בעד ע"י ב"ד וכמו דאמרינן ביבמות (ד' צ"ה) א"ר אמי אירישא קאי עפ"י ב"ד תצא ופטורה מן הקרבן עפ"י עדים כו' וקאמר ת"ק לא שנא עפ"י עדים דאשת גיסו אסורא וקאמר לי' ר' יוסי עפ"י ב"ד דפוסל ע"י אחרים פוסל ע"י עצמו ועפ"י עדים דאינו פוסל ע"י אחרים אינו פוסל ע"י עצמו ודלא כפי' הפ"מ) ר' הילא בשם ריב"ל אחות אשתו נשואה הואיל והוא פוסל ע"י אחרים פוסל ע"י עצמו ואחות אשתו פנוי' הואיל ואינו פוסל ע"י אחרים אינו פוסל ע"י עצמו דמר ר' הילא בשם רשב"ל צריכה הימנו גט (פי' דהירושלמי לטעמי' וכמו שביארתי לעיל (ר"פ ה"א) ברם כרבנן דהכא ר' אחי' אמר בשם ר' יוחנן הכל מודים באשת אחיו שצריכה הימנו גט (פי' אע"ג דליכא למימר גירש זה ונשא זה אפ"ה אסורה משום ריח ערוה דלא פלוג באשה שהלך בעלה למדינת הים ולא מחלק בין דאזלי ארוסתו וגיסו דאיכא למימר תנאה הוי לי' בקידושין ובין דאזלי אשתו וגיסו אלא דאפי' אזלי אשתו וגיסו אפ"ה בעי גט דלא פלוג באשה שהלך בעלה למדינת הים וע"כ כיון דבעי גט ממילא אסור באשתו משום דהו"ל אחות גרושתו וע"ז אומר ר' יוסי כל שפוסל ע"י אחרים פוסל ע"י עצמו והא דאחות אשה שרי' באחותו

פנוי' הואיל ואינו פוסל ע"י אחרים אינו פוסל ע"י עצמו (ועיין בתוס' יבמות (ד' צ"ה) בד"ה כל דאינו פוסל מאי עבידתיה ולא מסתבר למימר כל שאינו פוסל ע"י אחרי' כמו באחות אשתו דלישנא דכל שאינו פוסל ע"י אחרים משמע דאיכא אחרים שאינו פוסל על ידו) והירושלמי אינו מדקדק בזה וע"ז אומר דמר ר' הילא בשם רשב"ל צריכה הימנו גט (פי' אפי' באשתו וגיסו אפ"ה צריכה הימנו גט אע"ג דליכא למימר גירש זה ונשא זה דהא הו"ל גרושת אחיו אפ"ה צריכה ממנו גט וכמו שביארתי שיטת הירושלמי לרבנן דהכ' ודו"ק):

הלכה ז

קטע ה

(ה"ז) ר' יוחנן אמר מייעדה בין לבנו גדול בין לבנו הקטן בין לדעת בין שלא לדעת רשב"ל אמר אינו מייעדה אלא לבנו הגדול בלבד לדעת בן תשע שנים ויום א' עושה אלמנה לכה"ג גרוש' וחלוצה לכהן הדיוט על דעתי' דר"י דהוא פתר לה ביעודין ניחא יעודין שיש לו בה קנין עושה אלמנה לכה"ג גרושה וחלוצה לכהן הדיוט על דעתי' דרשב"ל דהוא פתר לה בנישואין תהא פטורה מן החליצה ומן היבום והתנינן נשא אשה ומתה ה"ז פטורה אמר ר' אבין אתי' דרשב"ל כריב"י ותני כן בן תשע שנים ויום א' שהביא שתי שערות ה"ז שומא ריב"י אומר הרי אילו סימנים ר' יעקב בר בון בשם ריב"ח והן שעמדו בו בשעת סימני' (וכן אמרינן בש"ס דילן בנדה (ד' מ"ו) אמר ר' כרוספדאי ברי' דר' שבתאי והוא שעודן בו תני' נמי הכי בן ט' שנים ויום א' שהביא שתי שערות שומא מבן ט' ועד י"ב שנה ועודן בו שומא ריב"י אומר סימן) ר' יוסי בעי עמדו בו בשעת סימנים למפרע הוא נעשה איש או מכאן ולהבא ר' אבין פשיטא לי' למפרע הוא נעשה איש כש"כ להבא די פתר הדא דרשב"ל כריב"י (פי' וא"כ מוכח מדמפרש הך ברייתא בן ט' שנים ויום א' דעושה אלמנה לכה"ג וכו' כריב"י א"כ מוכח דלמפרע נעשה איש דאי מכאן ולהבא מאי קאמר דבן ט' שנים ויום א' עושה אלמנה לכה"ג ופריך ולמה ליה ר' יוסי פתר הדא דרשב"ל כריב"י א"ר מנא דהיא צריכה לי' ר' יוסי בעי עמדו בו בשעת סימנים למפרע נעשה איש או מכאן ולהבא (ופירשו המפרשים משום דקא מיבעי' לי' אם למפרע נעשה איש או מכאן ולהבא וא"כ לא יכול לאוקמי האי ברייתא כריב"י. אך דא"כ אכתי קשה דלפשוט מזה דלריב"י למפרע נעשה איש. ואתי שפיר אליבא דרשב"ל. וליכא למימר דמוקי האי ברייתא כמו דאמרינן בקידושין (ד' י"ט) בעי ר"ל מהו שמייעד לבנו קטן בנו אמר רחמנא בנו כל דהו או דילמא בנו דומי' דידי' מה הוא גדול אף בנו גדול אמר ר' זירא ת"ש איש פרט לקטן אשר כו' פרט לאשת קטן ואי אמרת מייעד מצינו אישות לקטן כו'

אמר רב אשי הכא ביבם בן תשע שנים ויום אחד הבא על יבמתו עסקינן דמדאורייי' חזי ליה דזה אינו דא"כ דמיירי ביבמה הא בלאו"ה הוי אלמנה לכה"ג (ובספרי נ"י ביארתי על מה שהקשה הק"ע דמאי דוחקי' דהש"ס לאוקמי ביעוד או בנשואין כריב"י הא איכא לאוקמי ביבמה וא"ת מדתני עושה אלמנה לכה"ג ש"מ דאיירי שהיא עדיין בתולה דא"כ בלא"ה אסור לכה"ג וש"מ דאיירי שלא בא עלי' ובקידושין לחוד קנאה וי"ל דקמ"ל דחייב עליו מלקות משום אלמנה ואיסור בעולה אינו אלא בעשה ונראה כמו שכתבו התוס' בקידושין שם דאין ביאת בן תשע ביבמה מדאורייתא כלום אלא מדרבנן הוא כמאמר ובריייתא מיירי באיסורא דאורייתא והנה שגה בזה מאוד דהא יבמה בלאו"ה אסורה משום אלמנה לכה"ג ועוד שגה בזה עיי"ש:

[**וע"כ** נראה לי דהא דקאמר דהיא צריכה ליה היינו דמספקא ליה לתנא דברייתא דר' יוסי בעי עמדו בו בשעת סימנים למפרע הוא נעשה איש והוא דבלאו"ה קשיא דכיון דלר' יוסי אם עמדו בשעת סימנים למפרע הוא נעשה איש ע"כ הוי אשת איש למפרע ומתחייב הבא עליה מיתת ב"ד וא"כ איך חני' דעושה אלמנה לכה"ג תיפוק ליה שהיא אשת איש ואפי' למפרע ואפי' לר"ש שסובר דהתראת ס' לא שמה התראה כמו דאמרינן לקמן בירושלמי (פי"א ה"ז) דאתפלגין בשני יו"ט של גליות ר"י אומר מקבלין התרי' על הספק רשב"ל אומר אין מקבלין התרי' על הספק אך לפי מה שכתבו התוספו' ביבמות (ד' פ') בד"ה נעשה סריס למפרע ולקי על חלב שאכל דלא חשיב התראת ספק אע"ג דבשעת התראה היה ספק שמא יביא שערות קודם י"ח דהשתא מיהת איגלאי מילתא למפרע שהיה גדול בשעת התראה ואם כן לפי זה הוי אשת איש והבא עליה חייב וליכא למימר כמו דאמרינן בקידושין (ד' י"ט) א"ר זירא ת"ש איש פרט לקטן אשר ינאף את אשת איש פרט לאשת קטן היינו אי בקדושי יעוד לקטן או ביבם פחות מבן ט' דהני אכתי קטנים נינהו אבל לר"ל דמוקי לה כריב"י דאם עודן בו נעשה גדול למפרע א"כ הוי אשת איש וחייבין עלי' מיתה וא"כ אמאי קאמר בברייתא דעושה אלמנה לכה"ג וע"כ בעי ר' יוסי דאיפשר דלתנא דברייתא מספקא ליה אם למפרע נעשה איש או מכאן ולהבא ע"כ תני בברייתא דעושה אלמנה לכה"ג דילמא למפרע הוא נעשה איש אע"ג דלקחה בביאה קודם אעפ"כ דלמא למפרע נעשה איש וכן גרושה שנשאה וגירשה הוי גרושה דילמא למפרע הוא נעשה איש וכן אם חלצה ומה שכתב הפ"מ דאין חוששין שמא יביא ב' שערות כו' שגה בזה ודו"ק וע"כ אמר דהיינו צריכא ליה]:

אך אעפ"כ איפשר לפרש כפשוטו דהיא צריכה לי' וע"כ לא מוקי כריב"י והא דמשמע אי אמרינן דלמפרע נעשה איש ניחא וא"כ הקשה דמ"ט לא קתני דהוי אשת איש למפרע

לפי מה שכתבו התוספות דלא הוי התראת ספק דאיגלאי מילתא למפרע ואע"ג דהתוס' כתבו בנדה (ד' מ"ו) במופלא הסמוך לאיש דלכך לוקין דסמכינן שיביא שתי שערות בזמן דאזלינן בתר רובא ואמאי לא אמרינן דאיגלאי מילתא למפרע כבר חילקתי בזה בספרי עמק יהושע (ס' כ"ב) דזהו דוקא בהתחדשות המעשה דהיינו שיביא שתי שערות ע"כ לא אמרינן איגלאי מילתא למפרע אבל גבי סריס שלא הביא שתי שערות בזה אמרינן דאיגלאי מילתא למפרע דזהו בלא התחדשות דהבאת ב' שערות א"כ צריך לומר איגלאי מילתא למפרע אך איפשר לומר דלפי מה שביארתי דהטעם אם הביא שתי שערות דאיגלאי מילתא למפרע הוא כמו דאמרינן בב"ב (ד' קנ"ה) וכי לא נולדו בו סימני סריס כו' כי אתא לקמיה דר' חייא איכחיש אמר להו ליקרי ואי אברי לכחוש דהיינו סימנים זימנין דאתי מחמת כחישותא וזמנין דאתי מחמת בריאותא וא"כ לפי הגירסא דאיתא ביבמות (דצ"ג) דהני סימנים זימנין דנתרי מחמת כחישותא וזימנין מחמת בריאות' ועיין תוס' יבמות (דקנ"ה) ד"ה הכי כו' וא"כ לפי"ז היה איפשר מתחילה שלא יעמדו בו השערות בשעת הבאת סימנים ואח"כ גרם לו מחמת כחישותא או מחמת בריותא שעמדו בו הסימנים א"כ איפשר דלא אמרינן איגלאי מילתא למפרע והתראת ס' לא שמיה התראה לר"ל:

[**ועוד** איפשר לומר, לפי מה שהבאתי בספרי עמק יהושע (ס' י"ט) מה שתירצו האחרונים שהקשו על התוס' דיבמות (ד' פ') שכתבו דאם אכל חלב מבן י"ג שנה ויום א' עד בן י"ח ונולדו בו סימני סריס ולאחר מכאן הביא ב' שערות דנעשה סריס למפרע דכתבו התוספות דלא הוי התראת ספק שמא יביא ב' שערות קודם י"ח דהשתא מיהת איגלאי מילתא למפרע שהיה גדול בשעת התראה והקשו מתוס' דנדה (ד' מ"ו) שכתבו דמופלא הסמוך לאיש לכך ליקנוס דסמכינן ארובא שיביא ב' שערות ולא מטעם דאיגלאי מילתא למפרע ותירצו דהתם ביבמות (ד' פ') הספק הוא בהחוטא אם הוא בר עונשין ע"כ אמרינן איגלאי מילתא למפרע אבל במופלא הסמוך לאיש הספק בחטא דאם לא הביא ב' שערות בזמנו לא הוי הקדישו הקדש וכל שהספק בחטא לא אמרינן דאיגלאי מילתא למפרע ע"ש שהארכתי בזה וא"כ ה"נ הוי הספק בחטא דאם הוא קטן א"כ לא הוי אשת איש וכל שהספק הוא בחטא לא אמרי' איגלאי מילתא למפרע ועוד דלקמן יתבאר דהירו' סובר דלא אמרי' איגלאי מילתא למפרע כלל וא"כ לא קשה דיהא חייב עליו משום אשת איש כיון דהתראת ספק לא שמי' התראה ע"כ תני' העושה אלמנה לכה"ג גרושה וחלוצה לכהן הדיוט דהיינו אלמנה אם מת קודם גדלות אעפ"כ הוי אלמנה דילמא הוי ב' שערות סימן ואם מת לא היו נושרים בגדלות (ודלא כמו שכתב הפ"מ דמיירי כשהגדיל והיה חי

ועודן בו הב' שערות א"כ הוי אשת איש ממש ואם היה חי היו מתקיימין בו הב' שערות א"כ הוי אשת איש ממש וחייבין עליו משום א"א

ע"כ נראה ני דאפי' מת אך דאיפשר דלא הוי שומא רק סימנים ממש ואם הי' חי היו מתקיימין בו הב' שערות ועיין בב"ב (ד' קנ"ד) אמר להם אי אתם רשאי שנוולו ועוד סימנים עשויות להשתנות לאחר מיתה כו' ופי' ר"ת שבחיי' היו השערות לבינות ועכשיו הושחרו לאחר מיתה כו' דשמא בחייו לא הי' בו גומות ומחמת מיחה יש שם גומות ועוד דאיפשר דמיירי דמת ולא בדקו אם היו הב' שערות ולאחר מיתה א"א לבודקו וגרושה נמי איפשר שגירש מקודם ולאח"כ נעשה גדול ועמדו בו בשעתסימנים ועיין בפ"מ במראה הפנים ושגה בזה וגם בחליצה איפשר שחלץ מקודם ואח"כ עמדו בו בשעת הסימנים וע"כ לא פריך אח"כ רק לר' יוחנן דקאמר ניחא אלמנה וגרושה תיפתר שבא עליה ומשהגדיל נותן לה גיטה וחלוצה תיפתר שבא עלי' ומת וחלצו לה אחין ועל ידו היא נעשית חלוצה ומשמע דלא קשי' רק לר' יוחנן אבל לא לר"ל:

אך שצריך לבאר דא"כ איך יתיישב חלוצה לר"ל לפי מה שביארתי שחלץ לה ואח"כ איגלאי מילתא למפרע שהיו סימנים שעמדו בו בשעת סימנים והא ר"ל סובר דחליצה מעוברת לא שמי' חליצה ביבמות (ד' ל"ה) ולפי מה שכתבו התוספות דספק זה אין ראוי להתברר עכשיו כו' וא"כ ה"נ איך הוי חליצה הא בעינן שיעמדו בו בשעת סימנים אך אפשר דלפי מה שביארתי שיטת הירושלמי דהטעם הוא כמו דאמרינן (רפ"ז ה"א) דבעינן שתדע במה היא ניתרת אם בעובר אם בביאה אף הכא צרתה לא תנשא עד שתדע במה היא ניתרת אם בביאה אם בחליצה אבל הכא אין הספק אלא אם הוא חליצה מעולה אבל חליצה ודאי בעי ע"כ אמרינן איגלאי מילתא למפרע לפי שיטת הירושלמי **ועוד** איפשר לומר דהא דלא אמרינן בחליצה אגלאי מילתא למפרע לא אמרי' היינו שתהא נפטרת בהחליצה אבל לפוסלה מן הכהונה אמרינן וכמו דאמרינן ביבמות (ד' ל"ו) איתבי' ר"ל לר' יוחנן אין הולד של קיימא הוא אסור בקרובותי' ופסלה מן הכהונה בשלמא לדידי דאמינא חליצת מעוברת לא שמי' חליצה היינו דקתני פסולה מן הכהונה לחומרא ולא קתני אינה צריכה חליצה מן האחין אלמא דלחומרא אמרינן איגלאי מילתא למפרע וה"נ לחומרא אמרינן איגלאי מילתא למפרע והוי חלוצה:

ובזה יתיישב נמי מה שהבאתי בס' עמק יהושע (ס' י"ד) מה שנסתפק המ"ל ברמב"ם (פ"ו מה' גירושין) אם קידש על תנאי אם יכול לגרש קודם חלות התנאי ועיי"ש (ס' י"ד) ועיין בספרי נחלת יהושע (ס' ט"ז) וא"כ לפי מה שביארתי דלר"ש דמוקי להברייתא כריב"י והא דעושה גרושה היינו אם גירש קודם שנתגדל ולאחר שנתגדל עמדו בו הסימנים

וע"כ הוי קידושין למפרע קידושין וכן הגט ואע"ג דלשיטת הרבה פוסקים אינו יכול לגרש קודם חלות התנאי אך לחומרא אמרינן איגלאי מילתא למפרע ועיין בספרי נ"י (ס' כ"ב) מה שהבאתי הירושלמי (פ"ג דקידושין ה"ג) קידש בתוך סימפון הרי אלו קדושין גמורין (פי' אם קידש על תנאי ואח"כ קידש קדושין גמורים חלים הקידושין השניים דכיון שנתבטל הקידושין הראשונים מחמת התנאי ע"כ חלו הקידושין השנים כו' גירש תלמידי דר' יונה אמרי נגעו בה גירושין ר' יונה אמר לא נגעו בה גירושין כד דמיך ר' יונה עבדין תלמידי' כותי' ואמרין לאחר שלשים יוצאה בלא גט ואת אמרת נגעו בה גירושין ומפרשי הירושלמי פירשו לענין ריח הגט ואפי' אם לא בא עלי' וביטל הקידושין ע"י התנאי אעפ"כ הוי ריח הגט שפוסל בכהונה וכתבתי שם דודאי אם לא בא עלי' לא הוי גט אפי' לכהונה ומ"ש מהמגרש על תנאי דאמרינן בגיטין (ד' פ"א) דהמקדש על תנאי ולא נעשה התנאי דלא פסלה מן הכהונה וא"כ ה"נ כיון דלבסוף איגלאי מילתא למפרע דלא הוי קידושין א"כ לא הוי ריח גט וכתבתי שם דפליגי אם נתקיים התנאי אם הוי גט עיי"ש אך משמעות הירושלמי שאמר נגעו בה גירושין משמע לשון ריח הגט וע"כ נראה לי דלענין ריח הגט לפסול לכהונה אמרינן איגלאי מילתא למפרע לחומרא וכמו דבחליצה אמרינן לחומרא דחליצת מעוברת שמה חליצה לפוסלה לכהונה ה"נ לענין גט ובזה פליגי בירושלמי אם נתקיים התנאי וה"נ קאמר דבן ט' עושה גרושה וחלוצה אם יעמדו בו הסימנים בשער סימנים ע"כ עושה גרושה וחלוצה למפרע לפוסלה מן הכהונה ולא קאמר דגיטו הוי גט משום דלא אמרינן איגלאי מילתא למפרע גבי גט כמו בחליצה וכמו שנסתפק המ"ל ברמב"ם ודו"ק:

וע"ז אומר ניחא אלמנה (פי' לר' יוחנן שמפרש ביעוד ניחא אלמנה דכיון דיכול ליעדה לבנו קטן ע"כ הוי אלמנה) וגרושה (פי' דאיך הוי גרושה הא הוא קטן) וע"ז אומר תיפתר שבא עלי' משהגדיל נתן לה גיטו (ומה שפי' הפ"מ שבא עלי' משהגדיל ונתן לה וכתב ולקמן התיב עלה אי הכי אפי' פחות מבן ט' נמי שגה בזה דהא א"צ לתרץ דבא עלי' משהגדיל דהא ביעוד אפי' בן ט' נמי אלא דבגירושין בעינן שנתן נה גיטה משהגדיל ע"כ הפי' הוא תיפתר שבא עלי' ומשהגדיל נתן לה גיטה ע"כ הוי גט לאוסרה לכהן וחלוצה (פי' דפריך איך היא חלוצה) ומשני תיפתר שבא עליו ומת וחלצו לה אחין ועל ידיו היא נעשית חלוצה (וכל זה הוא לר' יוחנן שמפרש דמיירי ע"י יעוד אבל לר"ל דמוקי כריב"י כבר ביארתי דגרושה וחלוצה היינו מה שהוא גירש ומה שהוא חלץ ולמפרע הוי גיטו גט וחליצתו חליצה לחומרא כמו שביארתי) רק לר' יוחנן צריך לומר דמשהגדיל נתן לה גיטה וחליצה היינו שמת וחלצו לה אחין ועל ידו נעשית חליצה (וכבר ביארתי דלר'

יוחנן דמיירי ע"י קידושי יעוד אמאי לא קאמר דחייבין עליו מיתה משום אשת איש אך כבר ביארתי והבאתי הא דאמרינן בקידושין (ד' י"ט) ת"ש איש פרט לקטן אשר ינאף את אשת איש פרט לאשת קטן וא"כ אינם חייבין עליו מיתה משום אשת איש וע"כ אומר דעושה אלמנה וגרושה וחלוצה וע"ז פריך מעתה אפי' פחות מבן תשע נמי (פי' אם מייעד ע"י הכסף ולא ע"י ביאה אפי' פחות מבן ט' נמי עושה אלמנה וגרושה וחלוצה) אלא בגין דתני כולהון תשע תנא אף הוא עמהון דבכל הפסולים פוסלין ע"י ביאה ואינהו לא פסלי בפחות מבן ט' אבל הכי נמי אם מייעדה ע"י הכסף שנתן לה הוי ייעוד אפי' פחות מבן תשע נמי ודו"ק):

הלכה ח

קטע ד

(ה"ח) **פשיטא** הדא מילתא פחות מבן עשרים שהביא שתי שערות למפרע הוא נעשה איש ויותר מבן ך' שהביא שתי שערות מכאן ואילך הוא איש מה פליגי בבן עשרים שמואל אמר למפרע הוא נעשה איש רב אמר מכאן ואילך הוא איש מתני' פליגא בין על דין בין על דין הסריס אינו נעשה בן סורר ומורה שאין בו הקפת זקן ויתרו בו שמא יביא שערות בתוך שלשה חדשים מתנית' פליגא על שמואל אחד בן תשע שנים ויום א' ואחד בן עשרים שנה שלא הביא שתי שערות כמה דתימר בן ט' שנים ויום א' ועד בן שתים עשרה שנה ויום א' שהביא שתי שערות למפרע הוא נעש' איש ודכוותה בן עשרים שנה שלא הביא ב' שערות מכאן ואילך הוא נעשה איש ומה עבד לה שמואל פתר לה סמוך לכ' שנה:

והנה בספרי נועם ירושלמי (פ"ב דשבת) הבאתי הירושלמי הזה כמו שפירשו המפרשים הק"ע והפ"מ שהירושלמי מחולק עם הש"ס דילן דלהש"ס דילן אינו נעש' גדול רק מהבא' שתי שערו' ואילך ולהירושלמי נעשה גדול למפרע והק"ע כ' ולא ראיתי להפוסקים שביארו דין זה ובאמת מוכח מכמה מקומות בש"ס דאינו נעשה גדול אלא מכאן ולהבא ובנדה (ד' מ") לא חיישי' אלא שמא נשרו וע"כ הוי גדולה אבל לא חיישינן דילמא תביא אח"כ ב' שערות ותהי' גדולה למפרע והירושל' הזה מתפרש בדוחק גם אינו נ"ל שיהא הש"ס הזה מחולק עם הש"ס שלנו בענין דאם הביא ב' שערות אח"כ שיהי' גדול למפרע ע"כ נראה לי שיש ט"ס בירושלמי (וכצ"ל) פשיטא הד מילתא פחות מבן עשרים שנה שהביא שתי שערות למפר' הוא נעשה איש (והוא ט"ס וצ"ל) מכאן ואילך הוא איש ויותר מבן עשרי' שהביא שתי שערות מכאן ואילך הוא איש והוא ט"ס וצ"ל למפרע הוא נעש' איש) פי' שנעשה גדול למפרע והוא סריס וע"כ הוי גדול למפרע והוא כמו

דאמרינן ביבמות (ד' פ') איתמר אכל חלב מבן שתים עשרה שנה ויום א' עד בן שמונה עשרה ונולדו בו סימנים סריס ולאחר מכאן הביא ב' שערות רב אמר נעשה סריס למפרע ושמואל אמר קטן הי' באותה שעה ועל זה אמר ויותר מבן עשרים שהביא שתי שערות למפרע הוא נעשה איש דבזה אפילו שמואל נמי מודה לשיטת הירושלמי דנעשה גדול למפרע. מה פליגין בבן עשרים שמואל אמר למפרע הוא נעשה איש רב אמר מכאן ולהבא הוא נעשה איש (פי' דפליגי בבן עשרים דשמואל אמר למפרע הוא נעשה איש שהוא ודאי סריס וע"כ הוי גדול למפרע ורב סוב' דמכאן ואילך הוא נעשה איש והוא משום שסובר דאינו נעשה סריס אלא לאחר עשרים אבל לא בעשרים גופא):

ונ"ל שטעם מחלוקתם בשנת העשרים אם הוא נעשה סריס או שנעשה סריס לאחר עשרים הוא כמו דאמרינן ביבמות (ד' צ"ז) אחד בן ט' שנים כו' ורמינהו בן עשרים שנה שלא הביא ב' שערות יביאו ראי' שהוא בן עשרים והוא הסריס לא חולץ ולא מייבם כו' הא איתמר עשה אמר ר' שמואל בר יצחק אמר רב והוא שנולדו בו סימני סריס אמר רבא דיקא נמי דקתני והוא הסריס ש"מ וכי לא נולדו בו סימני סריס עד כמה תני ר' חייא עד רוב שנותיו כו' ולשיטת הירושלמי הוא מאי דאמרינן א' בן ט' שנים ויום אחד וא' בן עשרים שנה שלא הביא ב' שערות הוא לדברי רב דאמר מכאן ואילך הוא איש וא"כ הא דאמר בן עשרים שנה היינו כל שנת העשרים הוא עדיין קטן כמו בן ט' ואם הביא ב' שערות נעשה גדול על להבא כמו בבן ט' שאם בא לכלל גדלות אינו נעשה גדול אלא מכאן ולהבא וא"כ ניחא דהא דתנן בן עשרים שנה שלא הביא שתי שערות יביאו ראי' שהוא בן עשרים שנה והוא הסריס מיירי בשנת העשרים גופא דנעשה סריס למפרע והא דתנן א' בן י"ט שנים ויום אחד וא' בן יום עשרים שלא הביא ב' שערות היינו בהשנה הסמוכה לעשרים דאז הוי קטן עדיין אבל לא בשנת עשרים גופא:

ובזה יתבא' במה דאיתא בנדה (ד' מ"ז) אמר רב הלכתא בכולה פרקין מעל"ע ועולא אמר דתנן תנן ודלא תנן לא תנן בשלמא לעולא היינו דקתני יום א' והכא לא קתני אלא לרב ליתני ועוד תני ר' יוסי בן כיפר אומר משום ר' אליעזר שנת עשרים שיצאו מהן שלשים יום הרי הוא כשנת עשרים לכל דבר וע"כ סובר רב דהא דתנן בן עשרים שנה שלא הביא ב' שערות יביאו ראי' שהוא בן עשרים שנה דבעינן מעל"ע וכמו דאמר רב בנדה (ד' מ"ו) הלכתא בכולי פירקין מעל"ע והא דתנן ביבמות (ד' צ"ו) א' שהוא בן ט' שנים ויום אחד וא' שהוא בן עשרים שלא הביא ב' שערות היינו בבן עשרים גופא וע"כ אינו גדול אלא מכאן ולהבא ולא הוי סריס ושמואל סובר דהא דתנן בנדה (ד' מ"ז) בן עשרים שנה שלא הביאב' שערות מביא ראי' שהוא בן עשרים שנה והוא הסריס לא חולץ ולא מייבם היינו

בבן עשרים גופא דכיון שלא הביא ב' שערות הוא הסריס ונעשה גדול למפרע והראי' מדכולהו פירקין תני מעל"ע והכא לא תני אלמא דבן עשרים גופא הוי סריס ונעשה גדול למפרע והוא כמו עולא דאמר דתנן תנן ודלא תנן לא תנן):

וע"ז אמר מתניתא פליגא בין על דין בין על דין (פי' בין לרב ש בין לשמואל) הסריס אינו נעשה בן סורר ומורה שאין בו הקפת זקן ויתרו בו שמא יביא ב' שערות בתוך שלשה חדשים ונראה לי שהוא (ט"ס וצ"ל) ויתרו בו בתוך ג' חדשים שמא לא יביא ב' שערות והוא דמקשה על רב ושמואל דסברי דאם נעשה סריס לרב למעלה מעשרים דהיינו שהוא בן עשרים שנה ויום א' ולשמואל בבן עשרים אם לא הביא ב' שערות נעשה גדול למפרע א"כ אמאי לא יתרו בו שמא לא יביא ב' שערות וא"כ הוי גדול למפרע וא"כ בתוך ג' חדשים הוי בן סורר ומורה דבשלמא אי אמרינן דאפי' יותר מבן עשרים דהוי סריס אעפ"כ לא נעשה גדול למפרע ניחא דאין הזמן אלא שלשה חדשים אחר הגדלות די"ב שנה ויום א' וכיון שהוא קטן עד בן עשרים א"כ לא הוי הזמן של בן סורר ומורה וכמו דאמרינן ביבמות (דף פ') שם מתקיף לה רב יוסף לרב איילונית לר"מ יהא לה קנס א"ל אביי מקטנותה יצתה לבגר כו' דתני' אין הסריס נידון כבן סורר ומורה לפי שאין בן סורר ומורה נידון אלא בחתימת כו' ואין איילונית נידונית כנערה המאורסה לפי שמקטנותה יצא לבגר וכתבו התוס' איילונית לר"מ יהא לה קנס לשמואל ניחא כיון שימי קטנות נמשכים עד י"ח א"כ אין כאן נערות דימי נערות הם בששה חדשים הסמוכים לשתים עשרה כשפוסקין אז ימי קטנות אבל לרב יהא לה קנס שפוסקין בזאת ימי קטנות כמו בשאר נשים. וה"נ בבן סורר ומורה דאי אמרינן דלא נעשה גדול למפרע א"כ ניחא דע"כ אין נידון כבן סורר ומורה דזמן בן סורר ומורה בתוך ג' חדשים היינו סמוך לשלש עשרה שנה ויום א' אבל לבתר הכי לא הוי זמן של בן סורר ומורה אבל כיון שרב ושמואל סוברים דנעשה גדול למפרע א"כ יתרו בו שמא לא יביא ב' שערות וא"כ יהי' גדול למפרע וא"כ יוכל להתרות בו תוך שלשה חדשים מיד שנפסקים ימי קטנות שאז הוי ג' חדשים הסמוכים לקטנות (ואיפשר דלשיטת הש"ס דילן ביבמות (ד' ה') דמשני באיילונית דמקטנותה יצתה לבגר איפשר דבבן סורר ומורה נמי הכי הוי דאין לו הזמן ג' חדשים וע"כ תניא אין הסריס נידון כבן סורר ומורה כו' ואין איילונית נדונית כנערה המאורסה שמקטנותה יצתה לבגר. אבל הירושלמי לא סבר הכי וע"כ מקשה מבן סורר ומורה]:

וע"ז משני כמן דמר אין מקבלין התרי' על הספק אבל אם היו מקבלין התרי' על הספק יכול להתרות בו אלא דאתי כמ"ד אין מקבלין התרי' על הספק אך אעפ"כ יש להקשות

דאפי' למ"ד דמקבלין התריי' על הספק אעפ"כ הא ספק זה לא יתברר אלא שאם לא יביא ב' שערות עד עשרים או לאחר עשרים שאז נעשה גדול למפרע וא"כ פטור וכמו דתנן בסנהדרין (דף ע"א) ברח עד שלא נגמר דינו ואח"כ הקיף זקן התחתון פטור ופירש"י דתו לא דיינינן לי' כיון דאילו עבד השתא לאו בר קטלא הוא. וע"כ צריך לומר דהקושי' הוא ויתרו בו תוך שלשה חדשים שמא לא יביא ב' שערות היינו שיגמרו את דינו באם שלא יביא ב' שערות עד עשרים יהי' חייב (אך זהו קצת דוחק לגמור דינו באם שלא יביא ב' שערות) ועיין בירושלמי (פ"ז דסנהדרין ה"ח) ר' ירמי' בשם רב שמואל בר רב יצחק זאת אומרת שדנין מספק ופי' הפ"מ ממתניתין דקתני בכל יום היו דנין כו' ואעפ"י שלא שמעו מהעדים שהעידו כו' היו דנים אם כך הוא ואם יאמרו העדים אח"כ כזה חייב הוא כו' עיין שם ודו"ק]. וע"ז משני כמ"ד אין מקבלין התרי' על הספק ואתי שפיר דהא לכאורה בבן סורר ומורה מתרין בו על הספק דהא אם רצה אביו ואמו למחול מוחלין לו וא"כ בלאו"ה הוי התראת ספק אלא דהכא צריך להיות הגמר דין נמי על הספק ובסתם בן סורר ומורה לא הוי הגמ"ד על הספק דהא אם נגמר דינו אינו יכול אביו ואמו למחול לו כמו דאיתא בירושלמי (ועיין בס' עמק יהושע ח"ב מה שביארתי שם דבבן סורר ומורה לא הוי התראת ספק) [ועיין בק"ע שהקשה דאיך יתרו אותו על גניבה שני' הא בעינן שילקה תחילה קודם עדות השני' ותירץ דקאי על התראה הראשונה אך לפי"ז משמע דלא מפרש כפירוש רש"י בסנהדרין (שם) דלא הוי התראה ממש דא"כ הוי התראת ספק עיי"ש אלא דהוי התראה ממש וא"כ לפי מה שביארתי יהא מוכח שהירושלמי סובר דלא אמרינן איגלאי מילתא למפרע אפי' הוא מחמת שלא הביא ב' שערות

[**ומה** שהוכיח הק"ע ג"כ דאינו סובר כמו שכתבו התוס' זה אינו לפי גירסתו דמקשה שמא יביא שתי שערות וא"כ אפשר לומר דזהו מחמת התחדשות שיביא אח"כ שתי שערות בזה לא אמרינן איגלאי מילתא למפרע לכ"ע כמו שביארתי בספרי עמק יהושע (ס' כ"ב) אך לפי מה שהגהתי שמא לא יביא ב' שערות בזה יהי' מוכח דהירושלמי אינו סובר כפי' התוס'. והא דקאמר דפליגי אם למפרע נעשה איש אפשר דפליגי אליבא דמ"ד התראת ס' שמה התראה ועוד לענין אם יביא חטאת על חלב שאכל ועוד כיון שבירושלמי אמר סתם למפרע נעשה איש א"כ יש נ"מ לענין אם קידש שחלין הקידושין ועיין במה שביארתי (בה' ז') ודו"ק]:

עוד (שם) מתניתא פליגא על שמואל א' בן תשע שנים ויום א' וא' בן עשרים שנה שלא הביא ב' שערות כמה דתימר השע שנים ויום אח' עד י"ב שנים למפרע הוא נעשה איש (הוא ט"ס וצ"ל) מכאן ואילך נעשה איש ודכוותה בן עשרים שנה מכאן ולהבא

נעשה איש (פי' וא"כ קשה לשמואל שסובר דבן עשרים שלא הביא ב' שערות נעשה גדול למפרע) וע"ז אומר מה עבד לה שמואל פתר לה סמוך לעשרים שנה (פי' השנה הסמוכה לעשרים מלפני' אז הוא עדיין קטן אם לא הביא ב' שערות ואם הביא ב' שערות נעשה גדול מכאן ולהבא אבל בשנת עשרים גופא נעשה גדול למפרע) ודלא כמו שפירשו הק"ע והפ"מ דהיינו בשנה שאח"כ והק"ע פי' בשלשים שבסוף עשרים וזהו לפי גירסתם בירושלמי אבל לפי מה שהגהתי אפשר לומר דשנה הסמוכה לעשרים היינו שעדיין לא נכנס שלשי' יום בתוך עשרים והוא כמו דאיתא בנדה (ד' מ"ז) ועוד תני ר' יוסי בן כיפר משום ר"א שנת עשרים שיצאו ממנה שלשים יום הרי היא כשנת עשרים לכל דבריו (פי' שנעשה גדול למפרע והוי סריס אבל פחות משלשים יום אינו נעשה גדול אלא מכאן ולהבא) והשת' ניחא לשמואל דאמר בן עשרים שנה שלא הביא ב' שערות יביאו ראי' שהוא בן עשרים והוא הסריס ובכולהו פירקין תני ויום א' והכא לא אלא ודאי דבבן עשרים נעשה ג"כ גדול למפרע וכן הכא ביבמות נמי תנן אחד בן תשע שנים ויום א' וא' בן עשרים שנה שלא הביא ב' שערות היינו אם לא נכנס עדיין שלשים יום בתוך עשרים וע"ז אומר פתר לה סמוך לעשרים שנה או אפשר דדווקא השנה הסמוכה לעשרים וכל החילוקים שבין הבבלי והירושלמי הוא מחמת הקושי' דמתניתין אהדדי דלשיטת הש"ס דילן היינו דווקא אם הביא סימני סריס אז הזמן הוא עשרים כמו דתנן בנדה (ד' מ"ו) דבן עשרים שנה שלא הביא ב' שערות יביאו ראי' שהוא בן עשרים והוא הסריס אבל אם לא הביא סימני סריס ע"ז תנן ביבמות דא' בן תשע שנים ויום א' וא' בן עשרים שנה שלא הביא ב' שערות והירושלמי אינו מחלק בהכי אלא דלרב מיירי ההיא דנדה למעלה מעשרים וההיא דיבמות בעשרים גופא ולשמואל מיירי ההיא דנדה בעשרים גופא וההיא דיבמות בשנה הסמוכה לעשרי' ותרוייהו סברי דנעשה גדול למפרע ולשיטת הש"ס דילן מחולקים בזה רב ושמואל דלרב נעשה סריס למפרע ושמואל סובר דקטן הי' באותה שעה ודו"ק

[**ובזה** יתבאר הירו' סנהדרין (פ"ט ה"ו ההורג את הנפשות שלא בעדי' כונסין אותו לכיפה כו' ריב"ח אמר בשאינו יכול לקבל התרי' ופי' הפ"מ בשאינו יכול לקבל התרי' מהן כגון שלא הי' להם פנאי להתרות בו ולא הי' יכול לקבל התרי' מהן או שהמעשה נעשה מרחוק הרבה וכיוצא בו ואין דנין בלא התרי' והנה בש"ס דילן בסנהדרין (ד' פ"א) ושמואל אמר שלא בהתרי' ולא אמר כמו דאיתא בירושלמי בשאינו יכול לקבל התרי'. ע"כ נ"ל לפרש דלא כהפ"מ דהא דאמר בשאינו יכול לקבל התרי' הוא דהיינו אם הי' פחות מבן עשרים ולא הביא ב' שערות כמו דאמרינן הכא וא"כ אינם יכולים להתרות

בו דלמא לא יביא ב' שערות עד בן עשרים וא"כ הוא קטן ואינו בר עונשין והירושלמי אינו סובר כמו שכתבו התוס' ביבמות (ד' פ') דלקי על חלב שאכל דלא חשיב התראת ספק אע"ג דבשעת התראה הי' ספק אך דאמרינן אגלאי מילתא למפרע והירושלמי סובר דהוי תחילה התראת ספק וא"כ אינו יכול לקבל התרי' וכמו שאמר בירושלמי כמ"ד אין מקבלין התרי' על הספק וע"כ אף שאח"כ לא הביא ב' שערות רק עד אחר עשרים וא"כ נעשה סריס למפרע אך אעפ"כ לא הי' יכול תחילה לקבל התראה וע"כ אומר שאינו יכול לקבל התראה ובש"ס דילן אומר אמר שמואל שלא בהתראה ולא אמר בשאינו יכול לקבל התראה וכמו שביארתי דלשמואל ליכא למימר הכי אפי' אי לא אמרינן דכה"ג איגלאי מילתא למפרע והא דקאמר אכל חלב כו' היינו לענין לחייבו בקרבן) אעפ"כ הא שמואל אמר ביבמות (ד' פ') דקטן הי' באותה שעה וא"כ כיון שהי' קטן א"כ אינו חייב להכניסו בכיפה כיון שהי' קטן באותה שעה ע"כ אומר סתם בלא התראה ולא שאינו יכול לקבל התראה כמו שביארתי ודו"ק]:

פרק יא

הלכה ב

קטע ב

מה פליגין כו' שהי' הורתה שלא בקדושה ולידתו בקדושה אבל כו' הי' הורתו ולידתו בקדושה אף ר"י הגלילימודה והוא (ט"ס וצ"ל) אבל הי' הורתו ולידתו שלא בקדושה אף ר"י הגלילי מודה דאינו חייב על שניה' וכן הגיה הק"ע ודלא כהפ"מ:

קטע ג

שם ר' יסא אזל כו' אתון ושאלון לו אילין דבר עשתין כו' מהו שייבמו א"ל כן אמר ר' יוחנן אסור הוין בעי מימר באשה שיש לה בנים אבל באשה שאין לה בנים מה נפשך אם אשת אחיו ייבם ואם אינה אשת אחיו יהא כנושא אשה מן השוק (פי' שאין כאן דאתי לאחלופי דהא אפי' בישראל מותר ומצדם מותר בודאי דהא כקטן שנולד דמי) וע"ז אומר אתא ר' יעקב בר אחא כו' אפי' כן אסור שלא יהיו אומרים מצות יבום ראינו כו' והנה הק"ע והפ"מ פירשו דהא שלא יאמרו מצות יבום נוהג כו' וא"כ אם יקדש א' מהן יאמרו שאין קדושין תופסין ולי נראה שהטעם הוא שאם הי' הורתו שלא בקדושה ולידתו בקדושה חיישינן שמא ייבם אחיו שיהא הורתו ולידתו בקדושה וזה בודאי אסור משום דהוי אשת אחיו מאמו שאסור מדאורייתא וכמו שכתב רש"י ביבמות (ד' כ"ז) שכ' דלדידהו מודה ר"א דאפי' כרת דאשת אח איכא כיון דלדידן בקדושה איכא אחוה

מן האם וכן פי' רש"י ביבמות (ד' צ"ח) נשא אחותו מן האם יוציא ופירש"י גזירה דילמ' אתי למינסב אחותו שנולד' אחרי' דבההיא איכא כרת דשניהם נולדו בקדושה ועיי"ש בתוספות ודו"ק):

קטע ה

שם כו' אחותו בין מאב בין מאם יוציא דברי ר' מחיר ר' יהודה אומר אחותו מאם יוציא מאב יקיים אחות אמו יוציא כו' ושאר כל העריות כנס אין מוציאין מידו לא אמר אלא כנס הא בתחילה אסור כו' אמר ר' חנן פשט הוא לן על דברי ר' מאיר ע"כ יעזוב איש את אביו ואמו בסמוך לו מאביו בסמוך לו מאמו ר' ביבי מעתה אחות אביו אסור' שהיא סמוכה לאביו ואחות אמו תהא אסורה מפני שהיא סמוכה לאמו כו' מאי כדון אמר ר' יוסי כל ערוה שב"ד של ישראל ממיתין עלי' ב"נ מוזהרין עלי' וכל ערוה שאין ב"ד של ישראל ממיתין עלי' ב"נ מוזהרין עלי' התיבון הרי אחותו הרי ב"ד של ישראל ממיתין עלי' ואין ב"נ מוזהרין עלי' והגיה הק"ע והפ"מ הרי אחותו הרי ב"ד של ישראל אין ממיתין עלי' וב"נ מוזהר עלי' והקשה ע"ז הק"ע דמאי פריך מאחותו דילמא מדרבנן אסורה:

ולי נראה לבאר והוא דתחילה אומר אמר ר' חנין פשט הוא לן על דברי ר' מאיר ע"כ יעזוב איש את אביו ואת אמו בסמוך לו מאביו בסמוך לו מאמו (פי' וא"כ אחותו אסורה מדאורייתא לב"נ וע"כ אם נתגייר בימים הקדמוני' אחותו בין מאב בין מאם יוציא אע"ג דכקטן שנולד דמי כו' אעפ"כ אסור אפי' מאם שלא יאמר באנו מקדושה חמורה לקדושה קלה וע"כ הקשו ע"ז כמו דאמרינן בירושלמי התיב ר' שמעון בריה דר' אייבו והכתיב ויקח עמרם את יוכבד דודתו לו לאשה מעתה אפי' כבני נח לא היו ישראל נוהגין וכן מתיבין לר' מאיר והכתיב וגם אמנה אחותי בת אבי היא אך לא בת אמי וע"ז אמר מאי כדון וע"ז אמר ר' יוסי כל ערוה שב"ד של ישראל ממיתין עלי' אין ב"נ מוזהר עני' והא דפליג ר' מאיר עם ר' יהודה היינו בטעמא דמשום אחלופי אי גזרינן בין מן האב בין מן האם או לא אבל ב"נ מוזהר על אחותו.

[**וע**"ז אומר התיבון הרי אחותו (והוא ט"ס וצ"ל) חמותו הרי ב"ד של ישראל ממיתין עלי' ואין ב"נ מוזהרין עלי' (ולא כמו שהגיהו הק"ע והפ"מ שאין ב"ד של ישראל ממיתין וב"נ מוזהר עלי' אלא שהוא כמו דאיתא בירושלמי אלא שצריך להגיה במקום אחותו חמותו) והוא כמו דאמרינן בסנהדרין (ד' נ"ח) וסבר ר"מ כל ערוה שב"ד של ישראל ממיתין עלי' ב"נ מוזהר עלי' והא תני כו' שהי' הורתו שלא בקדושה כו' שהי' ר"מ אומר כל ערוה שהיא משום שאר האם יוציא משום שאר האב יקיים כו' אביו ושאר כל העריות מותרות לו לאתויי אשת אביו נשא אשה ובתה כונס אחת ומוציא אחת ולכתחילה לא

יכנוס מתה אשתו מותר בחמותו וכתבו התוס' בסנהדרין (ד' נ"ח) בד"ה נשא כו' לא כמו שפי' הקונטרס דפריך נמי מדקתני אסור באחותו ואחות אביו ואחות אמו אע"ג דאין ב"ד של ישראל ממיתין עלי' דהוה מצי למימר בכולהו דלא אסור אלא משום איחלופי כדאמר באחותו ולא פריך מדר"מ אדר"מ אלא מדקתני מותר באשת אביו ובחמותו אע"ג דבית דין של ישראל ממיתין עליהם וכן כתב בכל הספרים וסבר ר"מ כל ערוה שב"ד של ישראל ממיתין עליהם ב"נ מוזהרים עליהם משמע דלא קשי' אלא מהא:

וע"ז אומר בירושלמי א"ר יוסי כל ערוה שב"ד של ישראל ממיתין עלי' ב"נ מוזהר עלי' (פי' והא דקאמר ר"מ הוא רק מדרבנן דלא ליתי לאחלופי) וע"ז אומר התיבון הרי אחותו (וצ"ל) הרי חמותו ב"ד של ישראל ממיתין עלי' וב"נ מוזהר עלי' (והוא כמו שכתבו התוס' דעיקר הקושי' הוא מאשת אביו ומחמותו והירו' לא פריך אלא מחמותו משום דאשת אביו לא תני' בהדי' אלא מדקתני ושאר כל העריות מותרות לו וע"ז אומר לאתויי אשת אביו וע"כ פריך מחמותו שהוא סוף הברייתא שהביא הירושלמי תחילה כמו דאיתא בש"ס דילן בסנהדרין (ד' נ"ח) וביבמות (ד' צ"ח) והירושלמי קיצר ולא הביא סיום הברייתא או שצריך להגיה תחילה מתה אשתו מותר בחמותה. וע"כ פריך הכא מחמותו שהיא ערוה שב"ד כו' ואין בן נח מוזהר עלי' וכמו שפירשו התו' בסנהדרין (ד' נ"ח) ודו"ק]:

קטע ח

שם ר' אידי אמר קומי ר' יוסי בשם רב חסדא עבד מותר באחותו א"ל שמעת אפילו מאם א"ל אין א"ל והא תנינן וכן שפחה שנשתחררו בניה עמה לחליצה ויבום ר' פינחס אמר קומי ר' יוסי עבד שבא על אמו חייב חטאת ואמרת אליהם לרבות עבדים או נאמר לחלבין אתאמרת מה מצינו בזיקת אם שעשה בה צד שנתגיירה כצד שלא נתגיירה אף שפחה נעשה בה צד שנשתחררה כצד שלא נשתחררה

הנה בהירושלמי הזה נדחקו בו המפרשים הק"ע והפ"מ ופירשו בדחוקים גדולים וע"כ צריך לבאר הירושלמי והוא דאמר ר' אידי קומי ר' יוסי בשם רב חסדא עבד מותר באחותו והוא דבעבד נמי אמרינן דכקטן כו' וע"כ מותר באחותו א"ל שמעת אפילו מאם א"ל אין והוא משום דעבד הוי כקטן שנולד דמי ומשום איחלופי נמי ליכא בעבד והוא כמו דאמרינן בסנהדרין (ד' נ"ח) אמר רב חסדא עבד מותר באמו ומותר בבתו יצא מכלל ב"נ ולכלל ישראל לא בא ופירש"י ולכלל כו' לא בא דליגזור עליה משום שמא יאמרו באנו מקדושה חמורה לקדושה קלה וא"כ ה"נ דלא חיישינן בעבד לאחלופי דהא התוס' כתבו ביבמות (ד' כ"ב) דבקורבה שמצד האם חיישינן לאחלופי אלא ודאי דבעבד לא חיישינן

לאחלופי כיון דלא הוי רק עבד וע"כ קאמר בירושלמי נמי ר' אידי אמר קומי ר' יוסי בשם רב חסדא עבד מותר באחותו (פי' דיצא מכלל ב"נ) א"ל שמעת אפי' מאם (פי' אף דבאם צריך לחוש לאיחלופי) א"ל אין והא תנינן וכן שפח' שנשתחררו בני' עמה ומשני לחליצה וליבום (פי' שא"צ לחלוץ ולייבם אבל שרי למינסב נשי בהדדי):

וע"ז אמר ר' פינחס אמר קומי ר' יוסי בשם ר' יוסי עבד שבא על אמו חייב חטאת והוא דבעבד לא אמרינן שיצא מכלל ב"נ שנאמר ואמרת עליהם לרבות עבדי' שהעבד נמי מוזהר על העריות של קורבה משום דלא אמרינן דכקטן כו' או נימא לחלבים איתאמרת (פי' דחייב חטאת על החלבי' אבל לא שחייב חטאת על עריות דכיון דנעשה עבד הוי כקטן כו') וע"ז אומר מה מצינו בזיקת אם שעשה בה צד שלא נתגיירה כצד שנתגיירה אף שפחה נעשה בה צד שלא נשתחררה כצד שנשתחררה (והוא ט"ס וכצ"ל) מה מצינו בזיקת אם שעשה בה צד שנשתחררה כצד שלא נשתחררה אף שפחה נעשה בה צד שנתגיירה כצד שלא נתגיירה והוא כמו דתנן וכן שפחה שנשתחררו בני' עמה וסובר דקאי אסיפא דמתניתין ולא ארישא לענין חליצה ויבום אלא אסיפא דתנן אפילו הורתו של ראשון שלא בקדושה ולידתו בקדושה והשני הורתו ולידתו בקדושה וע"ז תנן וכן שפחה שנשתחררו בני' עמה וכמו בגיורת בימים קדמונים שנתגיירו בניה עמה והיתה הורתו של ראשון שלא בקדושה ולידתו בקדושה א"כ הוי שניהם אחין מן האם וחייבין כרת וכמו שפירש"י ביבמות (ד' צ"ד) דלדידהו מודה רב אחא דאפי' כרת דאשת אח איכא כיון דלידתו בקדושה הרי כאן אחוה מן האם וא"כ הכי נמי בשפחה שנשתחררו בניה עמה דהיינו בשפחה שנשתחררה עם בניה ומשמע דקאי אסיפא דאפילו הורתו כו' והם חייבים כרת וא"כ הכי נמי בשפחה בימים קדמונים שנשתחררו בניה עמה דהוי אחים מן האם דהא נולדו שניהם מהשפח' וא"כ הוי אחין מן האם ואע"פ שאח"כ נשתחררו וא"כ הוי כמו שנתגיירו בימים הקדמונים אעפ"כ כיון דעבדים חייבים נמי במצוה שהאשה חייבת בהם וע"כ לא אמרינן דהוי כקטן כו' מחמת שמחוייבים במצות קצה אעפ"י שמצד שאינם חייבים במצות ככל ישראל ולצד זה צריך לומר דכיון דנשתחררו כקטן כו' אך אעפ"כ כיון דחייבים היו תחילה בקצת המצות אמרינן דעשו בה צד שנשתחררה כצד שלא נשתחררה וע"כ אסור להם לנסוב משום אשת אח וה"נ עשו צד שנתגיירה כצד שלא נתגיירה דעבד בימים קדמונים שבא על אמו חייב חטאת דאעפ"י דנעשה עבד ואם כן נתחייב במצות שהאשה חייבת בהם וא"כ צריך לומר דהוי כקטן כו' אעפ"כ כיון דלא נתחייבו בכל המצוה לא אמרינן דכקטן כו' וע"כ עבד בימים קדמונים הבא על אמוחייב חטאת וע"ז אומר מה מצינו בזיקת אם שעשה בה צד שנשתחררה כצד שלא נשתחררה

(כצ"ל) (פי' דלא הוי כקטן כו' לאחר השיחרור מחמת שהי' חייב תחילה בשאר מצות וע"כ עשו בה צד שנתגייר כצד שלא נתגייר ולא הוי כקטן שנולד וע"כ חייבים משום אשת אח. וה"נ לענין העבדות גופה בימים הקדמונים עשו בה צד שנתגיירה בימים קדמונים כצד שלא נתגייר' וע"כ עבד שבא על אמו חייב חטאת ודו"ק:

הלכה ה

קטע ב

שם (ה"ה) כהנת שנתערב ולדה כו' מהו שיעידו עדות אחת ותעלה להם עדות א' או ייבא כההוא דמר ר' זעירא רב יצחק בשם רב אסי וכצ"ל) מאחר שאילו ימצאו העדים זוממין אין נהרגין ואין ההורג נהרג אוף הכא כן עיין בספרי א"ה (כ"ד) מה שכתבתי שם על קושי' הק"ע ושם הארכתי בזה:

הלכה ו

קטע ג

שם מניין לכהן שהוא מקריב קרבנותיו בכל משמר שירצה ת"ל ובא בכל אות נפשו ושרת הי' זקן או חולה נותנין לכל מי שירצה ועורן ובשרן שלו כו' ובש"ס דילן בב"ק (ד' ק"י) אמרינן ואם הי' זקן או חולה נותנין לכל כהן שירצה ועבודתה ועורה לאנשי משמר וקאמר האי זקן או חולה ה"ד אי דמצי עביד עבודה עבודתה ועורה נמי תיהוי דידי' ואי דלא מצי עביד עבודה שליח היכי מצי משוי' אמר ר"פ שיכול לעשותה ע"י הדחק כו' אכילה דכי אכיל ע"י הדחק אכילה גסה היא ואכילה גסה לאו כלום היא משום הכי עבודתה ועורה לאנשי משמר והירושלמי סובר דאפי' לענין אכילה עבודתה ועורה שלו דכיון דמצי משוי שליח לעבודה ממילא הוי עבודתה ועורה שלו וכן איתא בירושלמי (פ"ט דנזיר ה"ב) ק"ו מה אם הבעלים שהורעתה כחן בזקן וחולה (פי' בפסח דהוי שלא לאוכליו) יפיתה כוחן בקבר התהום עובד שיפיתה כחו בזקן וחולה אינו דין שתייפה כחו בקבר התהום ומשמע דלענין אכילה נמי קאמר דומיא דבעלים דאמר שהורעתה כחו בזקן וחולה דהיינו לענין אכילה:

פרק יב

הלכה ג

קטע ב

קידש בגופו של סיפין אמר לי' בתניין שבו קידש ופי' הפ"מ אם קידש מי חטאת בגופו של סיפין אם המים מקודשים א"ל בתניין שבו קידש כלומר במים השניים שבשוקת

יקדש ולא בגופו של ספוג כדאמרינן שם כיצד יעשה יזלף עד שמגיע לספוג והק"ע פי' קידש בגופו של סיפין המקדש אשה בענף מאילן תאנה ובענף מחוברים סופי תאנים והם תאנים רעות שאינן נגמרות באילן עד סוף הקיץ מיבעי' לי' מי אמרינן כיון דתאנים רעות הן בעינן שיהא בענף שוה פרוטה דמסתמא דעתה אענף ולא אתאנים או דילמא דעתה אף על התאנים:

[**ולי** נראה שצ"ל בגופו של סמפון שהיו כותבין סמפון בשעת הקידושין וכמו דאמרינן בירושלמי (פ"ו דגיטין ה"ו] ופ"ג דקידושין (ה"ב) ר' אבהו בשם ר' יוחנן סדר סמפון כך הוא אנא פלן בר פלן מקדיש לך אנת פלונית כו' על מנת ליתן לך מיקמת פלן ומכנסיניך ליום פלן ואין אתא יום פלן ולא כניסתך לא יהוי לי כלום כו' היה מדעתו סמפון ומדעתה קידושין קידש בתוך סימפון הרי אלו קדושין גמורין דכיון דקידש אח"כ קידושין גמורין א"כ הוי קידושין גמורים בלא תנאי וע"כ מיבעי' ליה אם קידש בגופו של סימפון דהיינו שהוא שוה פרוטה א"כ לא קידש מתנאים שבסימפון אלא קידשה כמו בכסף וכמו דאמרינן בקידושין (ד' מ"ח) נימא כתנאי התקדשי לי בשטר כו' וחכ"א שמין את הנייר אם יש בו שוה פרוטה מקודשת כו' וע"כ מיבעי' ליה אם קידש בגופו של סימפון אם חזר בו מתנאי והא שנתן לה גופו של סימפון היינו שתהא מקודשת מחמת שהוא שוה פרוטה או אעפ"כ בתניין שבו קידש ולא ביטל התנאים וע"כ אם לא נתקיים התנאי אינה מקודשת או דילמא כיון שקידשה בגופו של סימפון קידשה קדושין גמורין (וכה"ג אמרינן בירושלמי (פ"ו דב"ב ה"א) ר' יוסי קצורא חתניה דר' יוסי סימפון כתיב מלעיל וסימפון מחוק מלרע אני אומר גמרו לעשות קידושין גמורין דכיון דנמחק התנאי לאח"כ ע"כ חזר בהם מהתנאי הראשון ומיבעי' ליה ה"נ וע"ז אומר א"ל בתניין שבו קידש (פי' אף שקידש בגופו של סימפון אעפ"כ כיון דלא מחק התנאים ע"כ ודאי בתניים שבו קידש וא"כ אם לא נתקיים התנאי לא הוי קידושין) ודו"ק]:

קטע 1

שם (ה"ב) מחלפא שיטתיה דר' אליעזר תמן הוא אמר הימנית מעכבת והכא אמר אין הימנית מעכבת (פי' הפ"מ מחלפא בשיטתי' דר"א דתמן במצורע אומר הימנית מעכבת כדתנן (פי"ד דנגעים) אין לו בהן יד בהן רגל אוזן הימנית אין לו טהרה עולמית ר"א אומר נותן על מקומן ר"ש אומר אם נתן על של שמאל יצא דע"כ לא מכשר ר"א אלא על מקומן דס"ל לא בעינן קרא כדכתי' ופליג על דר"ש דלא יצא אם נתן על של שמאל והכא הוא מכשיר בחליצה בשמאל והק"ע כתב תמן גבי מצורע כתיב על בהן רגלו הימנית ולדברי

הכל ימין מעכב ובחליצה מכשר ר"א בשמאל ומה שכתב ולדברי הכל ימין מעכבת הוא תמוה דהא פליגי בזה ועוד נדחק שם בשירי קרבן:

ולי נראה דהירושלמי מקשה מהא דאיתא בנזיר (ד' מ"ו) דתני' אין לו בהן יד ורגל אין לו טהרה עולמית דברי ר' אליעזר ר' שמעון אומר יניחנו במקומו ויצא וחכ"א יניח על של שמאל ויצא ובתוספות בסנהדרין (ד' מ"ה) בד"ה ר"א אומר נותן על מקומו הך מתניתין מתנייא איפכא בפ' ג' מינים (ד' מ"ז) כו' וכן כתבו התוס' במנחות (ד' נ"ח) בד"ה ואיכא כו' ויש כיוצא בזה הרבה בש"ס סוגיות הפוכות בההוא פירקא גופי' בסופו בההיא דנזיר ממורט וההיא דבהן רגל וע"ז הקשה בירושלמי תמן הוא אמר הימנית מעכבת (פי' כמו דאיתא בנזיר (ד' מ"ו) דתני' אין לו בהן יד ורגל אין לו טהרה עולמית דברי ר' אליעזר והכא הוא אמר אין הימנית מעכבת אמר ר"י תמן דכתיב ימנית הימנית מעכבת ברם הכא דלית כתיב ימנית אין הימנית מעכבת (פי' תמן כיון דכתיב בהדיא ימנית הימנית מעכבת (ואע"ג דבזה מעכב ובזה אין מעכב אפ"ה לא ילפינן בג"ש והוא כמו דאמרינן בירושלמי (בריש יומא) לא מצינו דבר מעכב למד מדבר שאינו מעכבו ודבר שאינו מעכב למד מדבר שהוא מעכבו ומסיק אח"כ מאן דאית ליה אזנו אזנו אית ליה רגלו רגלו ומאן דלית ליה אזנו אזנו לית ליה רגלו רגלו ותרין מתניין אליבא דר' אליעזר ועיין ביבמות (ד' ק"ד):

ובזה יתבאר הא דאמרינן בירושלמי (פ"ט דסוטה ה"ב) תני ר' יוסי ב"ר בון בשם ר' יוחנן נמצא עומד על מטתו והסכין תקועה בלבו אין עורפין תני ר' שמעון ב"ר יוחאי היו עורפין דהדא דרבי שמעון בן יוחאי מן אילין דהכין הכין דאמר ר' יוחנן כל אילין דר' שמעון בן יוחאי מן אילין דהכין הכין יחידין אינון ולא סמכינן עליהון והנה הק"ע פי' הא דתני' משמי' דרשב"י דעומד על מטתו והסכין תקועה בלבו היו עורפין הוא מהנך שנאמרו הכי והכי ולאו דסמכא נינהו כו' דאמר ר"י כל אלו הדברים שנאמרו בשם רשב"י כו' דברי יחידים הן ותלאן באילן גדול ולא סמכינן עליהון וכן אמרינן בירושלמי לקמן (פ"ט דסוטה ה"ה) איתן מושבך ושים בסלע קנך אעפ"י שאינו איתן כשר ודכוותה אעפ"י שאין הנחל כשר תני רשב"י הורידו והורידו אעפ"י שאין נחל הדא דרשב"י מן אילין דהכן הכן יחידין אינון ולא סמכינן עליהון והפ"מ פי' ג"כ בדוחק וכל דבריהם דחוקים:

ע"כ נ"ל לבאר שר' יוחנן אמר גבי הא דנמצא עומד על מטתו והסכין תקוע בלבו אין עורפין תני ר' שמעון בן יוחאי היו עורפין וע"ז אמר ר' יוחנן דאילין דר' שמעון בן יוחאי (פי' מה דאמר הכי דאם נמצא עומד על מטתו והסכין תקוע בלבו היו עורפין) וכן הא דאמרי' לקמן דאע"פ שאינו נחל כשר יחידאי אינון ולא סמכינן עלי יהו (פי' דר"ש בן

יוחאי אזיל לטעמי' וחכמים חלוקים עליו) והוא כמו דאמרי' בסנהדרין (דף מ"ה) אמר שמואל נקטע יד העדים פטור כו' ומי בעינן קרא כדכתיב והתניא מות יומת המכה רוצח הוא אין לי אלא במיתה הכתובה בו כו' א"ל ומי לא בעינן קרא כדכתיב והתנן היה אחד מהם חיגר כו' ת"ש אין לה רחוב אין נעשית עיר הנדחת דברי ר' ישמעאל ר' עקיבא אומר אין לה רחוב עושין לה רחוב. ע"כ לא פליגי אלא דמר סבר רחובה דמעיקרא בעינן ומ"ס רחובה דהשתא נמי כדמעיקרא דמי אבל דכ"ע בעינן קרא כדכתיב תנאי היא דתניא אין לו בהן יד או בהן רגל אוזן ימנית אין לו טהרה עולמית ר"א אומר נותן על מקומו ויוצא ר"ש אומר נותן על שמאלו ויוצא וא"כ פליגי בזה דר"ש סובר דלא בעינן קרא כדכתיב וע"כ סובר דנותן על שמאלו ויוצא וע"ז אומר דכל מילין דר"ש בן יוחאי (פי' במה שאומר ר"ש בן יוחאי דאם נמצא עומד על מטתו והסכין היה תקוע בלבו היו עורפין היא משום דאזיל לטעמיה דאע"ג דכתיב נופל בשדה אעפ"כ סובר רשב"י דאפי' נמצא עומד על מטתו והסכין תקוע בלבו נמי היו עורפין) והוא משום דרשב"י אזיל לטעמי' דלא בעינן קרא כדכתי' תמן הא דאמר רשב"י לקמן (ה"ה) דוהורידו אע"פ שאין נחל הוא ג"כ לטעמיה דלא בעינן קרא כדכתיב וע"ז אימר דכל אילין דרשב"י מן אילין דהכין הכין (פי' שהוא מסוגיות הפוכות אי בעינן קרא כדכתיב) והוא כמו דאית' בנזיר (דף מ"ו) והתניא נזיר ממורט ב"ש אומרים אינו צריך להעביר תער על ראשו וב"ה אומרים צריך להעביר תער על ראשו ואמר רבינא מאי אינו צריך לב"ש א"צ ואין לו תקנה הא לב"ה יש לו תקנה והיינו דר' פדת דאמר ר' פדת ב"ש ור"א אמרו דבר אחד מאי ר"א דתניא אין לו בהן יד או בהן רגל אין לו טהרה עולמית דברי ר"א ר"ש אומר יניחו על מקומו ויוצא וחכ"איניח על של שמאל ויוצא וביומא (דף ס"א) אמרי' אין והתניא נזיר ממורט בש"א צריך העברת תער ובה"א א"צ העברת תער וא"ר אבינא כשאומרים ב"ש צריך ואין לו תקנה ופליג' דר' פדת דאמר ר' פדת ב"ש ור"א אמרו דבר אח' ב"ש הא דאמרן ר"א דתניא אין לו בהן יד ובהן רגל אין לו טהרה עולמית רא"א נותן על מקומו ויוצא ר' שמעון אומר אם נתן על של שמאל יצא

וע"ז אומר דכל אילין מילין דהבין הכין (פי' משום שיש סוגיות הפוכות אם ב"ש אומרים צריך להעביר תער על ראשו וב"ה אומרים אינו צריך ואם הפי' הוא דב"ש אומרים צריך ואין לו תקנה ובברייתא דאין לו בהן יד או בהן רגל אין לו טהרה עולמית יהי' הגירסא דברי ר' אלעזר א"כ יהי' ר"א כמו ב"ש וא"כ לדידן דקיי"ל כב"ה וא"כ ב"ה סברי דא"צ העברת תער א"כ לא בעינן קרא כדכתיב והכי איתא בירושלמי בנזיר (פ"ו הי"א) אמר ר' חיננא ולא ר"א היא ור"א שמותי היא דתני נזיר ממורט ב"ש אומרים צריך להעביר

תער על ראשו וב"ה אומרים א"צ להעביר תער על ראשו (פי' וע"כ אמר ר"א מי שנזרק עלי' א' מן הדמים ונטמא ר"א אומר סותר את הכל (פי' שסובר דתגלחת מעכבת וע"כ סותר הכל והוא בשיטת ב"ש שסוברים דתגלחת מעכבת וע"כ אמר הכא ביבמות (פי"ב ה"ב) מיחלפא שיטתי' דר"א תמן הוא אמר הימנית מעכבת והכא אומר אין הימנית מעכבת וכמו שביארתי דהירו' סובר דר"א סובר דאין לו בהן יד או בהן רגל אין לו טהרה עולמית וכן ב"ש סוברים דצריך ואין לו תקנה וא"כ הוי הלכה כב"ה ונזיר ממורט אין צריך להעביר תער על ראשו וכן בבהן יד ובבהן רגל דיניחנו על מקומו ויוצא: אבל אם הגירסא מוחלפת וכגירסא דיומא (ד' ס"א) דתנן אין לו בהן יד ובהן רגל עושין לו טהרה עולמית ר"א אומר נותן על מקומו ויוצא ור"ש אומר אם נתן על שמאל יצא א"כ הלכתא כת"ק דאין לו בהן יד ובהן רגל אין לו טהרה עולמית ובעינן קרא כדכתיב שאומר אם נתן על של שמאל יצא לית הילכתא כותי' וע"ז אומר דכל מילין אילין דרשב"י יחידאי אינון משו' שסובר דלא בעינן קרא כדכתיב וע"כ סובר דאין לו בהן יד ובהן רגל נותן על של שמאל וע"כ סובר נמי דאפי' אם הי' על מיטתו והסכין תקוע בלבו נמי היו עורפין וכן אפילו אין נחל כשר אבל אנן קיי"ל דבעינן קרא כדכתיב וע"ז אומר דכל אילין מיליין מן אינין דהכין הכין פי' שהגירסות מוחלפות זו בזו ועכ"ז סובר ר' יוחנן דהגירסא הוא דת"ק סובר דאין לו בהן יד ובהן רגל אין להם טהרה עולמית וא"כ בעינן קרא כדכתיב וע"כ אמר כל אילין דר' שמעון בן יוחאי מן אילין דהכין הכין יחידין אינון ולא סמכינן עליהון וכמו שביארתי ודו"ק:

פרק יג

הלכה ב

קטע ג

איזו היא קטנה שהיא צריכה למאן כל שהשיאתה אמה או אחי' לדעתה כו' ר' חנני' בן אנטיגנוס אומר כל תינוקת שאינה יכולה לשמור קידושי' אינה צריכה למאן ובגמ' מה חלוקין על ר' חנני' בן אנטיגנוס מן מה דמר ר' יוחנן איזו היא קטנה שהיא צריכה להתגרש כל שנותנים לה גיטה ודבר אחר עמו והיא מוציאה אותו לאחר זמן הדא אמרה חלוקין על רחב"א ופי' הפ"מ איזו היא קטנה שהיא צריכה להתגרש ואינה יוצאה במיאון כל שנותנים לה גיטה ודבר אחר (פי' שמבחנת בין גיטה לדבר אחר כו' וקודם לזמן הזה אינה צריכה להתגרש אבל מיאון צריכה ואעפ"י שאינה יודעה לשמור) והנה הפ"מ שגה בזה במה שכתב איזו היא קטנה שהיא צריכה להתגרש ואינה יוצאה במיאון. דהא

במיאון יוצאה עד שתביא שתי שערות ולר' יהודה עד שירבה שחור על הלבן ובירושלמי (פ"ק דיבמות ה"ב) אמרי' תני עד אימתי הבת ממאנת עד שתביא שתי שערות ד"ר מאיר ר' יהודה אומר עד שירבה השחור כו' עד שתתפשט הכף כו' אתא עובדא קומי ר' יוסי אמר עד שיבדקו דדיה. וכן נדחק בזה הק"ע דמה ראיה היא זו מדאמר ר' יוחנן איזו היא קטנה שהיא צריכה להתגרש כל שנותנים לה גיטה ודבר אחר עמו והיא מוציאה אותו לאחר זמן לענין מיאון דבעינן שיכולה לשמור קידושיה:

וע"כ נראה לי שהוא (ט"ס) בירושלמי ולא קאי על הא דאמר ר' יוחנן איזה היא קטנה שהיא צריכה להתגרש רק (כצ"ל) מה חלוקים על רחב"א מן דמר ר' יוחנן מה טעם אמרו קטנה בת ישראל אוכלת בתרומה מפני חינה הדא אמרה חלוקין על רחב"א והוא כמו דאמרינן בירושלמי דגיטין (פ"ה ה"ו) א"ר יוחנן מה טעם אמרו קטנה בת ישראל אוכלת בתרומה מפני שיהיו הכל קופצין עלי' לישא אותה משום חינה אמר ר' שמי והוא שתהא יודעת לשמור קידושי' כו' אמר ר' חנני' מן מה דאמר ר' יוחנן מפני חינא הדא אמרה אפי' לא יודעת לשמור קידושי' איפשר לומר שמתרץ על הא דתנן העיד ר' יוחנן בן גודגדא על החרשת שהשיאה אביה שהיא יוצאה בגט ועל קטנה בת ישראל שנשאת לכהן שהיא אוכלת בתרומה וא"כ משמע דחרשת לא אכלה ואמאי לא אכלה וכן אמרינן בגיטין (דף נ"ה) ועל קטנה בת ישראל ואילו חרשת לא אכלה מ"ט גזירה שמא יאכיל חרש בחרשת כו' וע"כ אמר ר' שמי דהא דקטנה אוכלת היינו דוקא אם יודעת לשמור קידושי' אבל בלאו"ה אינה אוכלת בתרומה וע"כ ניחא דחרשת אעפ"י דתקינו לה קידושין אעפ"כ אינה יודעת לשמור קידושי' וע"כ לא אכלה וע"ז אמר ר' חנני' מן מה דאמר ר' יוחנן מפני חינה הדא אמרה אפי' אינה יודעת לשמור קידושי' (פי' דמן מה דאמר ר' יוחנן מפני חינה והוא שבא ג"כ לתרץ דמ"ט לא אכלה חרשת בתרומה) וע"ז אמר דהטעם דקטנה אוכלת בתרומה הוא משום חינה וא"כ ניחא דחרשת לא אכלה וכמו שכתבו התוס' ביבמות (ד' קי"ג) דבחרשת לא שייך טעמא דמשום חינה משום דחרשותה גרמה לה וא"כ למה צריך ר' יוחנן לתרץ דהטעם הוא משום חינה ולא כמו דאמר ר' שמי דהטעם הוא משום דבעינן שיודעת לשמור קידושי' ע"כ בחרשת כיון דאינה יכולה לשמור קידושי' ע"כ אינה אוכלת בתרומה וא"כ מוכח דאמר ר' יוחנן דקטנה אוכלת בתרומה אעפ"י שאינה יודעת לשמור קידושי' וא"כ מוכח מזה דחלוקין על רחב"א דכיון דר' יוחנן חמר דאוכלת בתרומה אעפ"י שאינה יכולה לשמור קידושי' וא"כ מוכח מזה שקידושי' קידושין מדרבנן וצריכה מיאון דהא אוכלת בתרומה נמי ובזה יתבאר הירושלמי ועיין

בק"ע מה שנדחק בהירושלמי הזה וכן פי' הרשב"א נמי דחוק ולפי מה שביארתי ניחא שפיר ודו"ק):

ובזה יתבאר הא דאמרינן שם בירושלמי אמר ר' אימי מתניתא אמרה כן נישאת לכהן תאכל בתרומה ופי' הפ"מ בדוחק דקאי אמתניתין דפ' יוצא דופן בת ג' שנים ויום א' מתקדשת בביאה כו' ע"ש עוד כתב דלא גרסינן לזה כלל ע"ש ולי נראה דקאי אמתני' דגיטין דתנן על קטנה בת ישראל שנישאת לכהן שהיא אוכלת בתרומה (וכן פי' הק"ע אלא שפי' דמתניתין אמרה כן דאם נישאת לכהן תאכל בתרומה וא"כ אמאי חרשת לא אכלה אלא ודאי דמיירי שיודעת לשמור את קידושי' אבל חרשת אינה יודעת לשמור את קידושי' אבל לפי מה שביארתי אפשר לומר דמתמה אהא דקאמר ר' שמי והוא שתהא יודעת לשמור קידושי' וע"ז אמר ר' אימי מתניתין אמרה כן דהא תנן שנשאת לכהן כו' וא"כ כיון שנשאת עפ"י עצמה א"כ אם אינה יודעת לשמור קידושי' אינה מקודשת וכמו דתנן הכא רחב"א אומר כל תינוקת שאינה יכולה לשמור קידושי' אינה צריכה למאן וא"כ אם אינה יודעת לשמור קידושי' כיון שאינה צריכה למיאון א"כ לא מהני לה נשואין וא"כ בודאי דאינה אוכלה בתרומה אלא ודאי דמיירי דווקא חם יודעת לשמור קידושי'. וע"ז אומר אמר ר' חנני' מן מה דאמר ר' יוחנן מפני חינה הדא אמרה אפי' אינה יודעת לשמור קידושי' דאלו"ה לא הי' צריך לומר הטעם דמפני חינה דאפי' אינה יודעת לשמור קדושי' נמי מקודשת וע"כ ניחא הא דקאמר הכא מן מה דאמר ר' יוחנן משום חינה (ולפי הגהתי א"כ מוכח דר' יוחנן סובר דחלוקין עליו חביריו על רחב"א):

אך א"כ תקשה דכיון שביארתי דחרשת אינה יכולה לשמור קידושי' א"כ איך מתגרשת הא תנן בגיטין (דף ס"ד) דכל שאינה יכולה לשמור גיטה אינה יכולה להתגרש וא"כ איך תנן בגיטין (דף נ"ה) העיד ר' יוחנן בין גודגדא על החרשת שהשיאה אביה שהיא יוצאה בגט איך מתגרשת הא אינה יכולה לשמור גיטה על כן נראה לי דהא דקאמר ר' יוחנן איזהו קטנה שהיא צריכה להתגרש (פי' שהיא יכולה להתגרש א שנותנים לה גיטה ודבר אחר עמה היינו שהוא מפרש מתניתין דתנן כל שאינה יכולה לשמור את גיטה אינה יכולה להתגרש היינו כמו דאמרינן בגיטין (ד' ס"ד) ת"ר קטנה היודעת לשמור את גיטה מתגרשת ושאינה יודעת לשמור את גיטה אינה מתגרשת ומפרש ר' יוחנן כל שמבחנת בין גיטה לדבר אחר והיינו כמו דאמר בירושלמי דאמר ר' יוחנן איזו היא קטנה שהיא צריכה להתגרש כל שנותנים לה גיטה ודבר אחר עמה היינו שמבחנת בין גיטה לדבר אחר והוא דאין לומר דדוקא שיכולה לשמור גיטה א"כ איך חרשת מתגרשת הא אינה יכולה לשמור קידושי' דהא ר' יוחנן מחלק בין קטנה ובין חרשת דקטנה אוכלת בתרומה

משום חינא וחרשת לא אכלה והיינו משום דר' יוחנן סובר דאפי' אינה יכולה לשמור קידושיה נמי מקודשת ובחרשת שאינה יכולה לשמור קידושיה והוא משום דהתם ליתא לטעמא דמשום חינא וע"כ מפרש להא דתנן דכל שאינה יכולה לשמור את גיטה אינה יכולה להתגרש דהיינו שמבחנת בין גיטה לדבר אחר ובזה איפשר שיהיה הגירסא כמו דאיתא בירושלמי מן מה דמר ר"י איזו היא קטנה שהיא צריכה להתגרש כל שנותנים לה גיטה ודבר אחר עמה א"כ מוכח שסובר דחרשת אינה יכולה לשמור קידושיה וע"כ הוי קשה ליה דהא תנן דכל שאינה יכולה לשמור את גיטה אינה יכולה להתגרש ע"כ מפרש למתניתין דכל שאינה יכולה להתגרש היינו שאינה מבחנת בין גיטה לדבר אחר וזהו פחות מהא שיכולה לשמור וע"כ מפרש להחילוק שבין קטנה לחרשת משום חינה דבחרשת אעפ"י שאינה יכולה לשמור קידושיהמקודשת וכן בקטנה וא"כ החילוק הוא משום חינא א"כ מוכח מזה דחלוקים על ר' חנניה בן אנטיגנוס ועיין לקמן ר"פ חרש ושם יתבאר ודו"ק ועיין בגיטין (ד' ס"ה) בתוס' ובראי"ש שם ודו"ק:

קטע ו

שם בירושלמי מהו שתמאן ותעקור גיטה חללה וממזרת. [והקשה הק"ע הא תנן לקמן בפרקין נתן לה גט והחזירה ומיאנה בו נישאת לאחר ונתארמלה או נתגרשה מותרת לחזור שמע מינה אתי מיאון ומבטל גיטה ותירץ דהיינו לענין פסול כהונה כו' עיי"ש אך לקמן אמרי' בירושלמי ושלמי דאין ב"ד מזהמין אותה אך הפי' דהירושלמי מיבעי' ליה דהא דאמרינן דאתי מיאון ומבטל גיטה היינו בשלא נעשה העבירה בנתים אבל בשנעשית העבירה כגון שנבעלה לכהן אחר גירושין ונעשית חללה או שנבעלת קודם גירושין ואח"כ גירשה ואח"כ מיאנה אם בכה"ג כיון שנעשית מעשה העבירה חללה וממזרת בכה"ג לא אמרינן דאתי מיאון ומבטל גיטה]:

הלכה ה

קטע ב

שם (ה"ד) הממאנת באיש הוא מותר בקרובותיה כו' אמר ר' יוסי בר' בון והוא שיהא הגט בסוף [והנה המפרשים הק"ע והפ"מ נדחקו בזה ולי נראה דלא מקשה הירושלמי כמו דמקשה בש"ס דילן ביבמות (דף ק"ח) אלמא אתי מיאון ומבטל גט ורמינהו הממאנת באיש ונישאת לאחר וגירשה לאחר ומיאנה בו לאחר וגירשה זה הכלל כל שיוצאה ממנו בגט אסורה לחזור לו אלמא לא אתי מיאון דחברי' ומבטל גיטא דידיה והירושלמי מפרש זה הכלל כל שיוצאה ממנו בגט (פי' למי שנישאת באחרונה אם יוצאה בגט אסור' לחזור לו אבל יוצאה במיאון מותרת לחזור לו וא"כ לא קשיא רישא לסיפא). וע"ז אמר ר' יוסי

בר' בון והוא שיהא הגט לבסוף אבל בש"ס דילן מפרש דקאי אראשון ע"כ פריך דא"כ מוכח דלא אתי מיאון דחבריה ומבטל גיטא דידיה

הלכה ו

קטע ב

שם (ה"ו) המגרש את אשתו והחזירה מותרת ליבם ור"א אוסר וכן המגרש את היתומה והחזירה מותרת ליבם ור"א אוסר קטנה שהשיאה אביה ונתגרשה כיתומה בחיי האב החזירה אסורה ליבם ומודים חכמים לר"א בזמן שגירשה והחזירה כשהיא קטנה מפני שגירושיה גירושין גמורים ולא היתי' חזרה חזרה גמורה אבל אם גירשה כשהיא קטנה והחזירה גדולה או שגידלה תחתי' מותרת ליבם ובגמ' מ"ט דר"א מפני שעמדה עליה באיסור שעה אחת מודים חכמים לר"א הקטנה שהשיאה אביה ונתגרשה שהיא כיתומה בחיי אביה קידושי' וגירושיה תורה וחזרתה אינה תורה צרתה מהו רב אמר צרתה אסורה ר' יוחנן אמר צרתה אסורה רשב"ל אמר צרתה מותרת אמר ר' אלעזר חזרתי בין על רבנן דהכא בין על רבנן דהמן לא אשכחית בר נש דכוותי אלא רשב"ל דו אמר צרתה מותר רב המנונא הוי יתיב קומי רב אבא בר אחווה אמר צרתה מהו אמר גירושין אמר אסורה אמר חזריה כו':

והנה הירושלמי הזה הוא תמוה מה דאמר רב המנונא הוה יתיב כו' אמר צרתה מהו אמר גירושין אמר אסורה אמר חזריה והפ"מ פירש אמר גירושין כלומר היא עצמה שנתגרשה ואמר אסורה אמר כלומר שחזר ושאלה מה טעמא אם היא אסורה הוי צרתה צרת ערוה ובחידושי הרשב"א לא גריס להך דאמר גירושין כו' וכן ליתא להא בהרא"ש שהביאו שם ע"כ והק"ע גריס הכי א"ל רב ור"י אמרו צרת גרושה אסורה אמר חזרו והכי פי' והא רב ור"י אמרו צרתה אסורה אמר ראב"א חזרו בהם רב ור"י ואמרו שמותרת אי נמי ר"א אמר הדרי בי ואסורה והרמב"ן והרשב"א אמרו גירושין אמרו אסורה אמר חזרי' לא גרסינן ליה:

ולי נראה לבאר במה דאמרי' ביבמות (ד' י"ג) וכולן אם מתו או מיאנו או נתגרשו או שנמצאו איילונית צרותיהן מותרות ואמרינן שם ואפילו כנס ולבסוף גירש ורמינהו ג' אחים שנים מהם נשואות ב' אחיות וא' נשוי נכרית גירש א' מבעלי אחיות את אשתו ומת הנשוי נכרית וכנסה המגרש ומת זו היא שאמרו שאם מתו או נתגרשו צרותיהן מותרות טעמא דגירש ואח"כ כנס אבל כנס ואח"כ גירש לא אמר ר' ירמי' תברא מי ששנה זו לא שנה זו האי תנא סבר מיתה מפלת והאי תנא סבר נשואין הראשונים מפילין רבא אמר חד תנא הוא וזו ואצ"ל זו קתני ובירושלמי (פ"ג דיבמות ה"ח) אמרי' גירש ר' חגי בשם

ר' זעירא לא סוף דבר בשגירש ואח"כ כנס אלא אפי' כנס ואח"כ גירש הדא הוא דתנינן שאם מתו או נתגרשו צרותיהן מותרות ואמר ר' יודן אף ר"א מודה בה א"ר יוסי ויאות אילו מי שהי' לו בנים ומתו ואח"כ מת הוא שמא אין אשתו זקוקה ליבום תמן שהי' לו בנים בשעת מיתה והכא והוא שתהא צרה לאחר מיתה:

ובזה יתבאר הא דאמר גירושין אמר (צ"ל אמרה) אסורה (פי' ההיא משנה דגירושין דהיינו ממה דתנן גירש א' מבעלי אחיות את אשתו ומת נשוי נכרית וכנסה המגרש כו' זו היא וכולן שנתגרשו או שנמצאו איילונית צרותיהן מותרות א"כ דווקא גירש ואח"כ כנס אבל כנס ואח"כ גירש לא והוא משום דנשואין הראשונים מפילין וא"כ אמרה אסורה דנשואין הראשונים מפילין ואסורה אפי' צרתה נמי. וע"ז אומר חזרו (כצ"ל) (פי' דהא מתניתין חזרה מזה) וכמו דאמרינן ביבמות (ד' י"ג) אמר ר' ירמי' תברא מי ששנה זו לא שנה זו והאי תנא סבר מיתה מפלת והאי תנא סבר נשואין הראשונים מפילין ובירושלמי ר' חגי בשם ר' זעירא לא סוף דבר בשגירש ואח"כ כנס אלא אפי' כנס ואחר כך גירש הדא הוא דתנינן שאם מתו או נתגרשו או שנמצאו איילונית צרותיהן מותרות וביבמות (ד' ל') אלא זו היא למעוטי מאי למעוטי כנס ואח"כ גירש הניחא אי סבר לה כר' ירמי' דאמר תברא מי ששנה זו לא שנה זו והאי תנא סבר מיתה מפלת והאי תנא סבר נישואין הראשונים מפילין אלא אי סבר כרבא דאמר זו כו' זו היא למעוטי מאי כו': והירושלמי דע"ז אומר זו היא (פי' להורות דלא סוף דבר בשגירש ואח"כ כנס אלא אפי' כנס ואח"כ גירש נמי (דהירושלמי לא יוכל לתרץ כמו דאמרינן ביבמות ד' ל') הניחא אי סבר לה כרב אשי זו היא למעוטי מת בלא גירש דאפי' לא כנס הנשוי נכרית את אשתו נמי אסורה דהו"ל צרת אחות אשה בזיקה כמו שפירשו שם דהא כבר ביארתי דלשיטת הירושלמי לא שייך בזה זיקה דכיון דמת היבם ולא בא לבסוף לידי חליצה או יבום לא הוי זיקה כלל וע"כ מפרש דהא דאמר וזו היא שאמרו וכולן שמתו או שנתגרשו צרותיהן מותרות לפרושי קא אהי דאפי' כנס ואח"כ גירש נמי מותר' להתייבם דמיתה מפלת וע"ז אומר גירושין אמר' אסורה (פי' מתניתין דגירושין אמרה אסורה והוא משום דסוברת דנשואין הראשונים מפילין) ואע"ג דהבעי' של הירושלמי משמע דמיבעי' לי' אליבא דחכמים בזמן שגירשה קטנה והחזירה קטנה מפני שגירושי' גירושין גמורין ואין חזרתה חזרה גמורה וע"ז קא מיבעי' לי' צרתה מהו אעפ"כ כיון דאי אמרינן דנשואין הראשונים מפילין א"כ אפי' נהגדלה נמי הוי ערוה א"כ וודאי דצרתה אסורה. ואע"ג דאמרינן ביבמות (ד' ק"ט) דלר"א צרתה מותרת היינו משום דהיא גופה גזירה ואנן ניקום וניגזור גזירה לגזירה אבל אי אמרינן דהוי ערוה ממש משום דנשואין הראשונים מפילין א"כ בודאי דצרתה

אסורה וכמו שכתב הרא"ש מה שכתב הראב"ד על הרי"ף שכתב דצרתה מותרת וכתב דלא מחוור משום דיתומה בחיי האב בין לר' אליעזר בין לרבנן הוי מה"ת הילכך צרתה נמי צרת ערוה הוא ושתיהן חולצות ולא מתייבמות וכתב הרא"ש דלכאורה הי' נראה כדבריו דהיינו דתנן בפ"ק כל היכולה למאן ולא מיאנה צרתה חולצת ולא מתייבמת וה"נ צרתה של ערוה קטנה היא ומיהו נוכל לקיים דברי רב אלפס דשאני ערוה זו שיש לה היתר אם גדלה וא"כ אם נאמר דנישואין הראשונים מפילין א"כ אין לה היתר א"כ אין נ"מ וצרתה אסורה כמו בצרת ערוה וע"ז אומר גירושין אמר אסורה וכמו שביארתי דממתניתין דגירושין מוכח דדווקא גירש ולבסוף כנס וא"כ נשואין הראשונים מפילין וע"ז אומר חזרו (פי' שהמשנה חזרה ואמרה זו היא שאמרו וכולן אם מתו או מיאנו או שנתגרשו צרותיהן מותרות גירש ר' חגי בשם ר' זעירא לא סוף דבר כשגירש ואח"כ כנס אלא אפי' כנס ואח"כ גירש) וא"כ כיון שהמשנה חזרה א"כ מיתה מפלת וא"כ צריך להיות צרתה מותרת:

ובזה איפשר לבאר הא שאומר אמר ר' אלעזר חזרתי בין על רבנן דהכא בין על רבנן דתמן לא אשכחת בר נש דכותי אלא רשב"ל דו אמר צרתה מותרת (פי' דרבנן דתמן ודאי סברי דצרתה אסורה דילמא הלכה דנשואין הראשונים מפילין אלא אפי' רבנן דהכא נמי סברי דצרתה אסורה אע"ג דהם סברי דמיתה מפלת וכמו דאמרינן בירושלמי (שם) לא סוף דבר כשגירש ואח"כ כנס אלא אפי' כנס ואח"כ גירש הדא היא דתנינן שאם מתו או שנתגרשו צרותיהן מותרות אמר ר' יודן אף ר"א מודהאמר ר' יוסה ויאות אילו מי שהיה להם בנים ומתו כו' והוא שתהא צרה לאחר מיתה אעפ"כ צרתה אסורה גירשה כשהיא קטנה והחזיר' כשהיא קטנה מפני שגירושי' גירושין גמורין ואין חזרתה חזרה גמורה (וכמו שכתב הראב"ד דצרתה אסורה דכל היכולה למאן ולא מיאנה צרתה חולצת ולא מתייבמת) ולקמן יתבאר עוד בזה החילוק שבין רבנן דהכא לרבנן דהמן:

קטע ג

עוד שם אמר רבא בר ממל מסתברא כמ"ד צרתה מותרת ברם כמ"ד צרתה אסורה מה נפשך צד שקנה כנגד התיר בצרתה וצד שלא קנה כנגדו התיר בצרה א"ר שמי וכי יש מה נפשך בעריות מהו כדון כל יבמה שאין כולו לחוץ צד הקנוי שבה נידון משום ערוה וערוה פוטרת צרתה (פי' דאמר רבא בר ממל מסתברא כמ"ד צרתה מותרת ברם כמ"ד צרתה אסורה מה נפשך צד שקנה כנגדו התיר בצרתה דהא לצד שקנה א"כ הוי קנין וא"כ לא הוי ערוה א"כ בודאי צרתה מותר' והא דהוי ערוה הוא משום צד שלא קנה ואפשר דהירו' סובר דקטנה קנוי' ומשויירת ולא כמו דאמרי' ביבמו' (ד' ק"י) דקטנה קנוי' ואינה

קנוי' וע' לקמן בירו' (ה"ז) עבר ובא על החרשת יוציא בגט והותר' כההיא דאמר ר' הילא מפני תקנתה) וא"כ כיון דהוי ערוה משום צד שלא קנה א"כ לגבי קטנה דהוי צד שלא קנה א"כ לא הוי צרתה צרת ערוה) וע"ז אמר ר' שמי וכי יש מ"נ בעריות מהו כדון כל יבמה שאין כולה לחוץ צד הקנוי שבה נידון משום ערוה וערוה פוטרת צרתה.

ובזה יתבאר הא דאמרינן אמר ר' אלעזר חזרתי בין על רבנן דהכ' בין על רבנן דתמן לא אשכח' בר נש דכוותי' אלא ר"ל דו אמר צרתה מותרת אע"ג דצריך להיות מותרת וכמו דאמרינן מ"נ צד שקנה כנגדו התיר בצרה. דהא לצד שקנה לא הוי הקטנה ערוה וצד שלא קנה לא הוי צרתה אך לרבנן דתמן ניח' וכמו דאמר ר' שמי וכי יש מה נפשך בעריות מהו כדון כל יבמה שאין כולה לחוץ צד הקנוי שבה נידון משום ערוה וערוה פוטרת צרתה וכמו דאמרי' ביבמות (רפ"ב ה"א) ר' זעירא בשם רב ששת תני המן דברי ר"ש שתיהן אסורות (פי' שמא זיקת ר"ש כמאמר דרבנן) כמה דרבנן אמרי המאמר קונה ומשייר כן ר"ש אומר זיקה קונה ומשיירת וקשי' צד שקנה זיקה כנגדו התיר בצרה דכיון דזיקה ככנוסה א"כ נפלה לי' מאחיו שהי' בעולמו וא"כ מותר בצרה צד שלא קנה זיקה כנגדו התיר בצרה דצד שלא קנה זיקה וא"כ נפלה לי' מאחיו שלא הי' בעולמו וא"כ לא הוי צרת' כלל וע"ז אמר ר"ש וכי יש מה נפשך בעריות מאי כדון דאמר ר"א בשם ר' בון ב"ח כל ערוה שאין כול' לפני' צד הקנוי שבה נידון משו' ערו' כו' אבל לרבנן דהכא דלא סברי להא דדחי וכי יש מ"נ בעריות וא"כ רבנן דהכא יכולים לומר שצרתה מותרת וע"ז אמר ר' אלעזר חזרתי בין על רבנן דהכא בין על רבנן דתמן כו' אלא ר"ל דאמר צרתה מותרת:

קטע ד

עוד שם ר' יודן בעי כמה דאת אמר תמן ויחלוץ צד הקנוי שבה ויפטור צרתה אף הכא ויחלוץ צד הקנוי שבקטנה ויכניס צרתה והנה הפ"מ נדחק בזה וגם הק"ע נדחק בזה מאד והפ"מ פי' דר' יודן בעי אמאי דאמר דצרתה אסורה מפני צד קנינה של קטנה הא איפשר לה בתקנה דכמה דאת אמר תמן לקמן במתני' גבי מי שהי' נשוי ב' יתומות קטנות ומת דביאתה וחליצתה של אחת מהן פוטרה צרתה כדמפרש התם דכקנינה של זו כך קנינה של זו וכשחולץ צד הקנוי שבה פוטרת צד הקנוי שבצרתה וכן אם בא על א' מהם וטעמא דנקט הכא חולץ משום דכאן אי איפשר בביאה דהרי היא ערוה לו כו' והנה פירושו דחוק מאוד:

[**ע"כ** נ"ל לפרש הירושלמי והוא דקאי אהא דתנן ביבמות (דף צ"ו) בן ט שנים ויום אחד שבא על יבמתו ומשהגדיל נשא אשה אחרת ומת אם לא ידע את הראשונה משהגדיל הראשונה חולצת ולא מתייבמת והשניה או חולצת או מתייבמת ופריך ויעשו ביאת

בן ט' כמאמר בגדול ותדחה מייבום כו' תנאי היא הך תנא דד' אחין גזר משום צרה ואשמועי' בגדול וה"ה בקטן כו' והאי תנא דהכא ס"ל עשו ולא גזר משום צרה ואשמועי' בקטן וה"ה בגדול כו' וכן אמרי' בירושלמי (ספ"ו דיבמות ה"ח) שני' למה אינה מתייבמת אמר ר"א דר' מאיר היא דאמר ר"מ כל שאינו מייבמיני אין מייבם צרתו אבל הך מתני' סברה דהראשונה חולצת ולא מתייבמת והשני' או חולצת או מתייבמת אלמא דאפשר לחלוץ להיבמה שהיא קנויה נשני מחמת המאמר ולייבם אידך ולא אמרינן שלא מצינו שתי יבמות א' חולצת ואחת מתייבמת וא"כ הטעם כיון דאינה קנוי' לגמרי ע"כ אמרי' שיחלוץ צד הקנוי שבה (דהא מאמר קונה ומשייר) ומכניס צרתה אף הכא ויחלוץ צד הקנוי שבקטנה ויכניס צרתה. והנה לקמן הקשה הך קושיא דאמרינן לקמן (ה"ח) על הא דקטנה וחרשת אין ביאת א' מהם פוטרת צרתה ר' בון בר חייא בעא קומי ר' הילא מהו מפני תקנתה כמה דתימר יחלוץ צד הקנוי שבה ויכנס צרתה אוף הכא יחלוץ צד הקנוי שבקטנה ויכניס את החרשת (וכמו שפירשתי דתמן קאי אהא דבן ט' שנים ויום אחד דתנן דהשניה חולצת ומתייבמת והראשונה חולצת ולא מתייבמת אלמא דאם אינו קנוי לגמרי אמרי' דחולץ לה ומייבם להשני' והכא נמי בקטנה דקנוי' ומשיירת (לפי שיטת הירו') א"כ ה"נ יחלוץ צד הקנוי שבקטנה ויכניס את החרשת. וע"ז אמר רשב"ל לא מצינו שתי יבמות א' חולצת ואח' מתייבמת והוא דהתם יאמרו דהא דחולץ לה הוא מפני זיקת המת והא דמייבם השני' הוא מחמת נשואי אחיו השני וע"כ הקילו בה דהראשונה חולצת והשני' מתייבמת דהא היא קנוי' ומשויירת ומצד שהיא קנויה א"כ מותרת והא דאסורה הוא מצד זיקת אחיו הראשון וע"כ אסורה דמי שעליה זיקת יבם א' ולא זיקת שני יבמין כמו שפי' רש"י שם דהא אינה קנויה לגמרי להשני ומצד שלא קנה לא הוי צרה ע"כ אמרי' דהצרה מתייבמת אבל לא חיישינן שמא יאמרו ב' יבמות הבאות מבית אחד אח' חולצת ואחת מתייבמת דהא התם נופלת מזיקת אחיו הראשון אבל הכא לא מצינו ב' יבמות הבאות מבית א אחת חולצת ואחת מתייבמת וא"כ ה"נ מתורץ דע"כ אסורה הצרה להתייבם ולא קשי' הא דפריך כמה דאת אמר תמן ויחלוץ צד הקנוי שבקטנה ויכניס צרתה אוף הכא ויחליץ צד הקנוי שבקטנה ויכניס צרתה. שהוא משום דלא מצינו ב' יבמות אח' חולצת וא' מתייבמת והתם ליכא למיחש מחמת שיאמרו דזהו מזיקת אחיו הראשון כמו שביארתי:

ובזה יתבאר הא דאמרי' אח"כ עד דאת מקשי' ליה על דר' אלעזר קשייתי' על דר' אליעזר. והנה הפ"מ והק"ע כתבו דהגירסא דאת מקשי על דרבנן קשיית' על דר' אליעזר דאמאי לר"א אסורה הצרה ואמאי לא אמרי' דתמאן הקטנה וייבם צרתה וכמו דתנן ביבמות

(דף ק"ט) ר' אליעזר אומר מלמדין את הקטנה שתמאן בו אבל לפי מה שביארתי אפשר לומר דהגירסא היא כמו דאיתא בירו' עד דאת מקשי על דר' אלעזר והוא משום דר"א תירץ על הא דתנן ביבמות (דף צ"ז) דהראשונה חולצת ולא מתייבמת והשני' או חולצת או מתייבמת וכמו דאיתא שם. אזל ר' אלעזר אמר לשמעתי' ולא אמר משמיה דר' יוחנן וכן איתא בירו' (ספ"י ה"ח) א"ר אלעזר דר' מאיר היא כו' אמר ר' יוחנן מני שמעה ר' אלעזר ואמרה. וע"ז אמר עד דאת מקשי על דר' אלעזר (והוא ר"א בן פדת). ועוד אפשר דקאי על הא דר' אלעזר דאמר חזרתי בין על רבנן דהכא בין על רבנן דתמן כו' וע"כ אמר ר' אלעזר שכולם חולקין עליה דצרתה אסורה וע"ז אומר עד דאת מקשי' על דר' אלעזר (פי' דלר"א בודאי צרתה אסורה וכמו שביארתי כבר דאפי' תגדל נמי אסורה דהא לשיטת הירו' סובר ר"א דנשואין הראשונים מפילין וכמו דאיתא בירו' מ"ט דר"א משום שעמדה עליו שעה אחת באיסור וא"כ בקטנה ודאי דצרתה אסורה דלכי תגדל נמי הוי ערוה וא"כ קשיא על דר"א דאמאי לא אמר דמלמדין את הקטנה שתמאן בו וע"ז אומר ליתני יכול למקשי על דר"א שמותי ב"ש אומרי' אין ממאנים אלא ארוסות ועוד אפשר לומר דב"ש סברי בבעל ולא ביבם ודו"ק):

הלכה ז

קטע ב

(**ה"ז**) **ולא** כן תנינן קטנה וחרשת מת בעל הקטנה בעל החרשת מוציאה בגט והקטנה המתין עד שתגדיל ותחלוץ מיד לית יכיל בגין דר"מ דר"מ אמר אין חולצין ואין מייבמין את הקטנה שמא תמצא איילונית מה בעל החרשת בעל הקטנה מוציאה בגט והחרשת אסורה איסור עולם (דלכונסה אי אפשר מחמת הקטנה דשמא קנוי' היא עבר ובא על החרשת יוציא' בגט והותרה כההיא דאמר ר' הילא מפני הקנתה ופי' הפ"מ כעין דאמר ר' הילא לקמן דאין לה תקנה אחרת באם עבר ובא על החרשת אלא שמוציאה בגט והכא לא שייך למיפרך כדלקמן דהא חיות נינהו והוא דוחק דודאי אם עבר ובא על החרשת צריך להוציאה בגט מפני התקנה וכבר ביארתי (ספ"ה דיבמות) דהא דקאמר ר' הילא מפני תקנתה הוא כמו דאמרינן ביבמות (ד' קי"א) מת בעלה של חרשת קטנה יוצאה בגט וחרשת אסורה לעולם ואם בא על החרשת נותן לה גט והותרה א"א בשלמא חרשת קנוי' ומשויירת וקטנה קנוי' ואינה קנוי' משום הכי דכי בא על החרש' נותן לה גט והותרה דאמרינן ממ"נ אי קטנה קנוי' היא נפקא משום אחות אשה אי לאו קנויה היא שפיר מייבם אלא אי אמרת חרשת קנוי' ואינה קנוי' היא קטנה קנוי' ומשיירת כי בא על החרשת אמאי נותן לה גט והותרה הו"ל ביאה פסולה וביאה פסולה לא פטרה

ומשני הא מני ר' נחמי' היא דאמר ביאה פסולה פטרה מחליצה והנה כבר ביארתי שהירושלמי סובר דקטנה קנוי' ומשויירת וכמו דאמרינן כירושלמי (ה"ו) צד שקנה זיקה כנגדו התיר בצרתה וכמו שביארתי) וא"כ אמרינן דאם בא על החרשת נותן לה גט והותרה הא הו"ל ביאה פסולה וביאה פסולה לא פטרה ולא מצי לשנויי כר' נחמי' דהא אמרינן בירו' (ספ"ה דיבמות) תמן אמרין דברי ר' נחמי' ביאה פסולה פוטרתעל דעתין דרבנן דתמן ביאה בין שהיא לאחר המאמר בין שהיא לאחר הגט פוטרת ועל דעתין דרבנן דהכא ביאה שהיא לאחר המאמר פוטרת שהיא לאחר הגט אינה פוטרת וע"ז אמר ר' הילא על הא דאמר עבר ובא על החרשת יוציא בגט והותרה כההיא דאמר ר' הילא מפני תקנתה (פי' מחמת שאין לה תקנה אחרת ע"כ אם עבר ובא עלי' אף שהיא פסולה אעפ"כ פוטרת): וכן לקמן (ה"ח) כיצד הוא עושה כו' ואם בא על הקטנה מוציאה בגט והחרשת אסורה איסור עולם (פי' דלחלוץ לה אי אפשר לכונסה אסור מאחר דנתן גט לקטנה קאי עלה בלא יבנה) עבר ובא על החרשת (פי' לאחר שהוציאה את הקטנה בגט מוציאה בגט והותרה) אמר ר' הילא מפני תקנתה (פי' דלא תקשה דהא ביאה פסולה היא ורבנן דהכא סברי דאפי' ר' נחמי' דאמר ביאה פסולה פוטרת היינו דווקא ביאה שלאחר המאמר אבל לא ביאה שאחר הגט) וע"ז אמר ר' הילא מפני תקנתה (פי' מפני שאין לה תקנה אחרת ע"כ אם עבר ובא עלי' אפי' ביאה פסולה נמי פוטר' וכה"ג כ' התו' ביבמו' (ד' קי"א) ד"ה תיתיב כו':

קטע ג

שם כיני מתניתא והקטנה תמתין עד שתגדיל ותגיע לפרק ותנשא ופי' הפ"מ כלומר דכן אנו מפרשין מתניתין הא דקתני והקטנה תמתין עד שתגדיל ותגיע לפרקה ותנשא היינו שתבעל לו דאז תצא הגדולה משום אחות אשה דקידושי קמאי לאו כלום הן ולפיכך צריכה שתבעל לאחר שגדלה וכן הק"ע נדחק בזה ושגה בזה דהפי' הוא כיני מתניתא והקטנה תמתין עד שתגדיל ותגיע לפרק הוא כמו שכתבו התוס' ביבמות (ד' י"ח) בתוס' ד"ה מיאנה ואם לאו תמתין עד שתגדיל ופי' בקונט' תמתין גדולה עד שתגדיל הקטנ' ואין הלשון משמע כן דלא הו"ל למימר הלזו אלא ותצא משום אחות אשה הואיל דתמתין אגדולה קאי אלא נראה דתמתין הקטנה מלבעול עד שתגדיל אבל בקטנות' אסור לבעול אע"ג דסובר אין זיקה דמכוער הדבר כיון דבהאי ביאה לא מיפטר הגדולה וע"ז אומר בירושל' כיני מתניתא והקטנה המתין עד שתגדיל והגיע לפרק (פי' שהמתין קאי אקטנה דאסור לבעול כמו שכתבו התוס') ותנשא אמר ר' אלעז' לית כאן תנשא אלא תתארס (פי' כיון דאמרי' כיני מתניתא והקטנה המתין שאסור לבעול א"כ איך יבעול

אח"כ) ע"ז אומר אמר ר' אלעזר לית כאן תנשא אלא תתארס והוא כמו דאמרינן ביבמות (ד' ק"ט) בעא מיני' ר"א מרב מ"ט דר"ג משום דקא סבר המקדש אחות יבמה נפטרה יבמה והלכה לה אי בעל אין אי לא בעל לא וע"ז אמר ר' אליעזר לית כאן הנשא אלא תתארס משום דקסבר קידושי קטנה גדלי בהדה אמר ר' יוחנן זו דברי ר"ג המקדש אחות יבמתו נפטרה יבמתו מן החליצה ומן היבום הוי ההיא דתנינן תמן שומרת יבם שקידש אחיו את אחותה דלא כר"ג. דהא לר' יוחנן דאמר דדוקא תנשא ואם בעל אין אי לא לא אלמא אע"ג דזהו לאחר שהוזקקה ליבום אפ"ה מהני א"כ הא דתנינן ביבמות (ד' מ"א) שומרת יבם שקידש אחיו את אחותה משום ר' יהודה בן בתירה אמרו אומרים לו המתין עד שיעשה אחיך מעשה אלמא דלא מהני מה שקידש אחותה אח"כ לדחות הזיקה הוא דלא כר"ג. וזה דלא כמו שכתבו התוס' ביבמות (ד' כ"ט) בד"ה אי כר"ג דאמר תמתין עד שהגדיל ויבעיל ותצא הלזו משום אחות אשה אע"ג דקידושי קטנה דרבנן מ"מ הקילו בה מבעלת מאמר משום דכנוסה היא אצלו קודם זמן הגדולה א"כ איפשר דאף ריב"ב מודה בזה:

קטע ד

שם ר' יוסי בשם ר' יוחנן הלכה כר"ג מודה ר' יהושע לר"ג אם מיאנה מיאנה ואם לאו המתין עד שתגדיל ואם לאו מוציא את אשתו בגט ואשת אחיו בחליצה וזהו דלא כשיטת הש"ס דילן ביבמות (ד' י"ח) דקאמר ואי אין זיקה תבטל דהא ר"ג אמר אין זיקה ומותר לבטל מצות יבמין (פי' מדקאמר דתמתין עד שתגדיל ותנשא והיינו שתבעול וא"כ אם יש זיקה היכי שרינן שיבעול) ע"ז אומר דר"ג סובר דיש זיקה כמו דאמרינן ביבמות (ד' כ"ט) שומרת יבם בין יבם א' בין שני יבמין ר"א אומר יפר ר' יהושע אומר לא' ולא לשנים כו' והוינן בה בשלמא ר"ע סבר אין זיקה אפי' לחד לר' יהושע לחד יש זיקה לתרי אין זיקה כו' וא"כ קסבר ר' יהושע דלחד יש זיקה וא"כ איך אמרינן בירושלמי דר' יהושע מודה לר"ג. אך הירושלמי לשיטתי' שביארתי בפ"ק דיבמות (רפ"ב) דהירושלמי סובר מאימתי הוי זיקה היינו דוקא אם בא לבסוף לידי חליצה ויבום אבל אם לא בא בסוף לידי חליצה ויבום לא הוי זיקה כלל וכמו דאמרינן בירושלמי (ריש פ"ב דיבמות הלכה א') ואין לו זיקה בה אמר ר' חגי קיימתי' כההיא דמר ר' יעקב בר אחא בשם רבי אלעזר שומרת יבם שמתה מותר באמה זיקה היה לו בה כיון שמת בטלה זיקתה והכא כיון שמת בטלה זיקתו וא"כ ה"נ אם בועלה אח"כ כשתגדיל א"כ יוצאה השני' משום אחות אשה א"כ לא בא לידי חליצה ויבום וא"כ לא הוי זיקה (ועיין ברפ"ג דיבמות בירושלמי במה שביארתי ודו"ק). וע"כ אומר דאף ר' יהושע ור"ג מודו בה דאם מיאנה מיאנה ואם

לאו תמתין עד שתגדיל (פי' המתין הקטנה ואסור לבעול כיון דבבעילה זו לא נדחית הגדולה ממצות יבום ע"כ אסור לבעול) וכמו דאיתא בירושלמי כיני מתנית' והקטנה תמתין וכמו שביארתי שהפי' הוא שהקטנה תמתין. רק אם אינו רוצה למאן וגם שאינו רוצה להמתין ע"ז אמר ר' יהושע אוי לי על אשתו ואוי לי על אשת אחיו מוציא את אשתו בגט ואת אשת אחיו בחליצה אבל לשיטת הש"ס דילן ביבמות (ד' י"ח) דשומרת יבם שמתה אסור באמה כו' דזיקה בכדי לא פקע ע"כ סובר הש"ס דילן. דר"ג סובר דאין זיקה וא"כ ר' יהושע לא מצי סבר כר"ג. וכמו דאמרינן ביבמות (ד' כ"ט) זו היא למעוטי מאי למעוטי הך דר' יהושע דלא עבדינן כותי' אלא אי כר"ג אי כר"א ודו"ק:

הלכה יג

קטע ב

(**הי"ג**) **גדולה** וקטנה בא יבם על הגדולה וחזר ובא על הקטנה או שבא אחיו על הקטנה כו' בא יבם על הקטנה וחזר ובא אחיו על הגדולה פסל את הקטנה ר"א אומר מלמדין את הקטנה שתמאן בו ובגמ' אפי' לא בא על גדולה פסל את הקטנה כו' ר"א אמר מלמדין את הקטנה שתמאן בו לשעבר הא בתחילה לא ר' מנא אמר לה סתם ר' יצחק דר' חייא כתוב' בשם דר' יוחנן דר' מאיר היא דר"מ אמר אין חולצין ולא מייבמין הקטנה שמא תמצא איילונית [והנה הפ"מ נדחק בזה מאוד וכתב דקאי אמתניתין דדוקא אם בא על הקטנה בדיעבד אבל לכתחילה אין לייבם את הקטנה דר"מ היא והוא דוחק ושגה בזה דהא ר"מ מיירי בקטנה שנתקדשה ע"י אביה קדושין דאורייתא והכא מיירי בקידושי קטנה דהוא דרבנן שאסור ליבמה מחמת הגדולה שאינה נפטרת בזיקתה וע"כ ודאי הוא כמו שכתב הק"ע דהא דר' מנא אמר לה סתם (פי דר"מ היא) זה קאי אמשנה שאח"כ והכא קאמר על הא דתנן ר"א אומר מלמדין את הקטנה שתמאן בו לשעבר הא בתחילה לא ופירש הק"ע דדוקא בדיעבד שבאו על שניהם כדי שלא לדחות שניהם הוא דמלמדין את הקטנה שתמאן דיש להתרחק מן המיאונים ועיין בשירי קרבן מה שכתב על שכתב הרמב"ם היה אחת חרשת וא' קטנה אין ביאת אחת מהן פוטרת צרתה וכיצד תקנתן מלמדין את הקטנה שתמאן בו וכונס את החרשת כו' והקשה הק"ע דהא אף ר"א לא קאמר שתמאן אלא בדיעבד אבל לכתחילה לא ותירץ דזהו כדיעבד שלא לעגן את החרשת לעולם והרמב"ם מפרש הא דאמרינן הכא לשעבר הא בתחילה לא היינו טעמא דר"א שמותי הוא מתלמידי ב"ש ותנן בריש פירקין בש"א אין ממאנים אלא ארוסות חבל לא נשואות וקטנה זו נשואה היא דהא בבא עליה היבם איירי הילכך דווקא בדיעבד יכולה

למאן אבל לא לכתחילה ומכאן קשה לי אמאן דאמר לעיל בריש פירקין הדא אמרה על דב"ש עברה ומיאנה מן הנשואין אין מיאוני' מיאון והכא מוכח דמיאוני' מיאונים:

והנה שגה בזה הרבה דהא שכתב דר"א שמותי הוא מתלמידי ב"ש ותנן בריש פירקין ב"ש אומרים אין ממאנים אלא ארוסות כו' והכא בבא עליה היבם איירי דוקא בדיעבד יכולה למאן אבל לא לכתחילה שגה בזה מאוד דהא הכא ר' אלעזר היא ולא ר' אליעזר וכמו שכתב רש"י ביבמות (ד' קי"א) וכן מוכח בפ"ק דנדה (ד' ח') אלא משום דקאי ר' אלעזר כותיה וכן הא דקאמר דהא בנשואה היא דהא בבא עליה היבם איירי ואמאי לא קאמר דב"ש סברי דאין ממאנים אלא בבעל ולא ביבם גם מה שכתב דב"ש אומרים דבדיעבד אין מיאוני' מיאון הא גרסינן לעיל בירושלמי הדא עברה ומיאנה מן הנשואין על דב"ש מיאוניה מיאונין והק"ע גריס אין מיאוני' מיאון ואפשר שהגירסא היא כמו שהיא מיאני' מיאון (פי' דתחילה היה סבור דעד שתגדיל ותמאן בו ותנשא וא"כ קשה דהא משתגדיל בלאו"ה אינה יכולה למאן) ע"ז אומר הדא אמרה עברה ומיאנה מן הנשואין על דב"ש מיאוני' מיאון והפי' הוא דאעפ"י שתנשא אפ"ה כיון שבדיעבד עבד מיאוני' מיאון ע"כ בעינן דוקא עד שתגדיל ור' אחא אמר קול יוצא לנשואה ואין קול יוצא לארוסה יכולה האשה להטמין עצמה ולומר לזו נתארסתי ואינה יכולה להטמין עצמה ולומר לא נשאתי וע"כ הפי' הוא של המשנה דעד שתגדיל אז יכולה ליארס דהא אינה יכולה עוד למאן משתגדיל ותנשא (פי' שאז תנשא דאז ג"כ אינה יכולה למאן ותחילה הי' סבור דחדא קתני והוא כמו דאמר שמואל ביבמות (ד' ק"ז) ורב אחא משני דתרתי קתני והוא כמו דעולא אמר תרתי קתני אך אעפ"כ הוא דוחק דמאי הוא הא דקאמר הא בתחילה לא דאם לא בא על הקטנה בודאי דהדין הוא שייבם את הגדולה והקטנה נפטרת]:

ע"כ נראה לי דצ"ל ר' אלעזר אומר מלמדין את הקטנה שתמאן בו (פי' דהירושלמי אומר דר' אלעזר אומר דמלמדין את הקטנה כו' ולא ר"א דהא ר"א שמותי היא וב"ש סוברים בבעל ולא ביבם) וע"כ אומר ר' אלעזר אומר מלמדין את הקטנה ולא ר"א דהא ר"א שמותי היא ובבעל ולא ביבם ואע"ג דר"א סובר דמלמדין את הקטנה התם בבעל איירי ואיפשר דאפי' מן הנשואין משום דעברה ומיאנה מיאוני' מיאון אבל הכא גרסינן ר' אלעזר או שהפי' הוא דאמר שהגירסא ר"א אומר מלמדין את הקטנה שתמאן היינו שהגירסא הוא ר"א אומר מלמדין ולא בכולן מלמדים ולא קאי רק על בבא האחרונה משום דסובר דאין מלמדין למאן אלא היכי שנוכל לקיים מצות יבום של תורה והיינו בגדולה וקטנה והכי מוכח בירושלמי (ה"ז) בעל החרשת מוציאה בגט והקטנה תמתין עד שתחליץ ועיי"ש:

והא דקאמר לשעבר הא בתחילה לא קאי אמתניתין דאח"כ על הא דתנן יבם קטן שבא על יבמה קטנה ונפלו זה עם זה בא על יבמה גדולה תגדלנו ואמרינן ביבמות (ד' קי"א) לימא מתניתין דלא כר"מ דתני' קטן וקטנה לא חולצין ולא מייבמין דברי ר' מאיר אפי' אימא ר' מאיר כי אמר ר' מאיר גדולה לקטן וקטנ' לגדול דחד מינייהו ביאה דאיסורא הוא אבל קטן הבא על הקטנה דתרווי' כי הדדי נינהו לא אמר והא קתני בא על יבמה גדולה תגדלנו ואמר ר' חנינא בא שאני כו' והירושלמי קאמר על הא דאמר יבם קטן שבא על יבמה גדולה שתגדלנו לשעבר הא בתחילה לא (פי' דלמה תנן יבם קטן שבא על יבמה גדולה תגדלנו דדוקא אם בא בדיעבד אבל בתחילה לא (וכן דייק בירושלמי (רפ"ח ה"א) החולץ ליבמתו בלשעבר הא בתחילה לא וכן בפי"א דיבמות ה"ו) לשעבר הא לכתחילה לא (פי' דקאי על הא דתנן הגדילו התערובות שיחררו זה את זה וע"ז מדייק דתנן שיחררו לשעבר אבל לכתחילה לא) והכא נמי מדייק על הא דתנן יבם קטן שבא על יבמה קטנה משמע דוקא בדיעבד אבל לכתחילה אסור יבם קטן לייבם את הקטנה ואמאי הא כתיב יבמה יבוא עליה כל דהו או כמו דאמר רבא ביבמות (ד' קי"א) רבא אמר בלאו"ה נמי לא מצית אמרת מי איכא מידי דהשתא אסורה ולבתר שעתא שריא והאמר רב יהודה אמר רב כל יבמה שאין אני קורא בה בשעת נפילה יבמה יבוא עליה הרי היא כאשת אח שיש לה בנים ואסורה וא"כ אמאי תנן יבם קטן שבא על יבמה קטנ' דדוק' בדיעבד וע"ז משני ר' מנא אמר לה סתם ר' יצחק ברי' דר' חייא כו' דר"מ היא דר"מ אמר אין חולצין ואין מייבמין את הקטנה שמא תמצא איילונית והא דתנן יגדלו זה עם זה איפשר לומר כיון דבא ע"כ בדיעבד לא מחמרינן וע"כ אמר יגדלו זה עם זה וכמו דאמרי' ביבמות (ד' קי"א) אמר ר' חנינא חוזאה בא שאני ובפ"ז דסוטה (ה"ד) יתבאר עוד בזה: ועוד איפשר לומר דלשיטת הירושלמי הא דקאמר יגדלו זה עם זה וכן הא דתנן בא על יבמה תגדלנו הוא לשיטת הירושלמי שיגדלו זה עם זה היינו אם יגדלו אז יהיו ניכרין אם הוא סריס או היא איילונית ועד שיגדלו אסור לבוא עלי':

הלכה יד

קטע ג

שם (הי"ד) כהדא הוא אומר בעלתי כו' עיין בספרי נחלת יהושע (ס' כ"ב) עיי"ש מה שהשגתי על הק"ע ועיין מה שביארתי (פ"ג דקידושין ה' י"א)

פרק יד

הלכה א

קטע ב

מתניתין חרש שנשא פקחת ופיקח שנשא חרשת אם רצה להוציא יוציא ואם רצה לקיים יקיים כשם שהוא כונס ברמיזה כך הוא מוציא ברמיזה ובגמ' כיצד הוא עושה רומז והוא נותן לה גיטה כשם שהוא רומז כך היא נרמז מתניתין בשקדשה בכסף אבל אם קידשה בבעילה קידושיה מעשה וגירושיה אינו מעשה:.

[**והנה** בספרי נחלת יהושע (ס' כ') ביארתי זה הירושלמי במה שכתב הא"מ (ס' מ"ג) בענין שנחלקו בזה בתשובות מהרי"ק בבן י"א שנה שקידש לו אביו אשה בטבעת ועדי' שצריכה גט שמצינו בכל מקום שזכין לאדם שלא בפניו וכבר האריך בזה בתשובות נודע ביהודה וכתב שם דלדברי מי שחושש לקידושי תורה משום דזכין לאדם שלא בפניו והיינו לקטן דא"כ קידושי קטן עצמו דהכל יודעים שאין קדושי קטן כלום ואמאי הא קטן אית לי' זכי' מדאורייתא היכי שדעת אחרת מקנה אותו כו' בשלמא בקידושי כסף ניחא דכיון שאין נתינתו בדמים נתינה כמו שכתב (הה"מ פ"ט מה' מכירה) דקטן זוכה לעצמו דבר תורה כשיש דעת אחרת מקנה אותו אבל במקח כיון שאין נתינתו בדמים נתינה אין מעשיו כלום מה"ת אבל במתנה אם זכו לו קונה ד"ת כיון שיש דעת אחרת מקנה (וכן הובא סברא זו ברא"ש פ"ב דכתובות (ד' כ') גבי ההוא בר שטי') וא"כ מה"ט נמי בקטן שקידש כיון שאין נתינתו בדמים נתינה אין מעשיו כלום אך הא תינח אם קדיש בכספא או בשטר כיון שאין נתינתו בדמים נתינה וכן אין נתינתו בשטר כלום דאע"ג דקידושי שטר לא צריך שוה פרוטה אבל נתינה בעי ונתינת קטן לא שמי' נתינה לכן אין חוששין לקדושין אבל קידש בביאה מא"ל ואח"כ כתב עפ"י מה שכתב הר"ן בנדרים (ד' כ"ט) דכיון שהתורה אמרה כי יקח איש אשה ולא כי תלקח אשה לאיש לא כל הימנה שתכניס עצמה לרשות הבעל כו' אלמא כיון שהיא מסכמת ומבטלת רצונה לקידושי האיש הרי משוה עצמה לבעל כדבר של הפקר והבעל מכניסה לרשותו הילכך אין אנו דנין בקידושין מצד האשה אלא מצד האיש כו' עיין שם. והעלה אח"כ שזה תלוי במחלוקת רש"י ותוס' דלרש"י דהפקר הוי דעת אחרת מקנה בפ"ק דב"מ (ד' י"ב) ע"כ בקטן שקידש בביאה הוי מדאורייי והביא שם בשם רש"י בכתובות (ד' ע"ג) דקטן שקידש בביאה הוי דאורייתא אבל לדעת התוס' דלא הוי דעת אחרת מקנה ע"כ לא הוי מדאורייתא וכתב שם אח"כ שוב ראיתי בחידושי הרשב"א ליבמות ר"פ חרש וז"ל רצה יוציא רצה יקיים ירושלמי מתניתין בשקדשה בכסף אבל אם קדשה בביאה קידושי

מעשה וגירושי' אינו מעשה עכ"ל וא"כ נראה דה"ה בקטן דחרש דין קטן אית לי' אלא דלפי מ"ש נראה דבחרש לא מהני זכי'. ולפי"ז איפשר לומר הא דמחלק בירושלמי בין קידושי כסף לקידושי ביאה הוא משום דאם קידש בביאה הוי מעשה משום דע"י דעת אחרת מקנה אית לי' זכי' אבל בקידושי כסף אין החרש יכול להקנות הכסף דאין נתינתו בדמים נתינה אך מהרא"ש בפ"ב דכתובות שכתב במתנה זכין לאדם שלא בפניו ואית לי' זכי' לשוטה מידי דהוי אקטן דאית לי' זכי' הואיל ואתא לכלל דעת גם זה הי' עתים חלים משמע דלחרש לית לי' זכי' ולקמן (ה' ב') יתבאר עוד בזה]:

קטע ד

שם ר' אלעזר שאל לר' יוחנן אשתו של חרש ושל שוטה א"ל אפי' אשם תלוי אין בה ר' יעקב בר אחא בשם ר' יוחנן ר' הילא בשם ר' אלעזר אפי' אשם תלוי אין בה מכיון דאת אמר אפי' אשם תלוי אין בה ובא אחר וקידשה תפסי בה קידושין גירש מותרת להנשא לראשון הנה המ"ל פי' דע"כ גירש מותרת להנשא לראשון הוא דכיון שיודעים שאין לחרש קידושין מה"ת וע"כ יתלו שמה שקידש השני אינו מחמת דגירשה הראשון אלא מחמת דקדושי השני קידושי תורה וע"כ תופסין בה קידושין וכמו שאומר מכיון דאת אמר אפי' אשם תלוי אין בה ע"כ אם קידש השני תפסו קידושין וע"כ אם גירשה מותרת להנשא לראשון אך שנדחקו בזה שאומר כהדא דתני ר' חייא אשתו של חרש שגירשה והלכה ונישאת לחרש או לפיקח קורא אני עליו לא יוכל בעלה הראשון לשוב לקחתה אשת של פקח שגירשה והלכה ונישאת לחרש איני קורא עליו לא יוכל בעלה הראשון (לפי גירסת הרמב"ם) דלא אתי נשואי חרש מדרבנן ואסרי אפיקח משום מחזיר גרושתו וא"כ לא דמי להא דאמר תחילה גבי מכיון דאת אמר אפי' אשם תלוי אין בה ובא אחר וקידשה תפסו בה קידושין גירש מותרת להנשא לראשון וכמו שביארתי שלא יתלו שהראשון גירשה אלו שנתפסו בה קידושין וא"כ איך אתמר כהדא דהא התם אם נישאת אח"כ לפיקח קורא אני עליו לא יוכל בעלה הראשון אשר שלחה לשוב לקחתה וא"כ איך אומר כהדא דתני ר' חיי' (והפ"מ נדחק בזה):

[**ולי** נראה דקאמר ר' אלעזר שאל לר' יוחנן אשתו של חרש ושל שוטה א"ל אפי' אשם תלוי אין בה ר' אחא בשם ר' יוחנן ר' הילא בשם ר' אליעזר אפי' אשם תלוי אין בה כו' ובא אחר וקידשה נתפסו בה קידושין וא"כ משמע דאם הי' חייב אשם תלוי ובא אחר וקידשה לא נתפסו בה קידושין ואמאי הא כיון דהוי ספק קידושין א"כ אם בא אחר וקידשה בודאי תפסי קידושין שני. ע"כ נראה לי כמו שכתב השעה"מ (פ"ז מה' אישות ה"ב) שיש לומר שאם יש ס"ס לחומרא בקדושין לא תפסי קידושי שני דכיון דאיכא ס"ס

להחמיר חשיבה ההוא צד דלא נתקדשה כמיעוטא דמיעוטא ולא חיישינן לקידושי שני וע"כ שאל ר' אלעזר מר' יוחנן אשתו של חרש ושל שוטה (פי' דמיבעי' לי' אם היא אשתו של חרש וא"כ יש ספק דילמא דעתא צלותא הוא) וכמו דאמרינן ביבמות (ד' קי"ג) מ"ט דר"א מפשט פשיטא לי' דחרש דעתא קלישתא הוא ומיהו מספקא לי' אי דעתא צלותא ולעולם חדא דעתא היא או דילמא פשיטא לי' דדעתא קלישתא כו' והכא היינו טעמא כיון דעתים חלים ועתים שוטה עכ"פ איך שהוא יש ספק בחרש דילמא הוי קידושין וא"כ אם נשאה אח"כ ולפי מה שאומר תחילה מתניתין בשקידשה בכסף אבל אם קידשה בבעילה קידושין מעשה וגירושין אינו מעשה א"כ איפשר לומר דהיא נתכוונה אח"כ לקידושין וא"כ הוי דעת אחרת מקנה ואפי' הקידושין שמתחילה לא הוי קידושין כלל [וכמו דאמרינן ביבמות (ד' קי"א) קטנה שלא מיאנה הגדילה עמדה ונישאת רב אמר אינה צריכה גט משני ושמואל אמר צריכה גט משנימשום דכל הבועל כו' בעל] וא"כ יש ס"ס להחמיר וא"כ לא תפסי בה קידושין וכן צריכה להתחייב חטאת דהא ס"ס הוו כמו רובא וא"כ יש רוב דהוי קידושין וא"כ אם זינתה מחוייבת חטאת וע"ז השיב לו ר' יוחנן דאפי' אשם תלוי אין בה (פי' לא מיבעי' דאינו חייב חטאת אלא דאפי' אשם תלוי אין בה דליכא כאן ספיק' דאורייתא דקיי"ל חרש שתרם אין תרומתו תרומ' כמו דאמרינן ביבמות (ד' קי"ג) ועל הספק השני דילמא היא נתכוונה אח"כ לקידושין ג"כ לית בה ספק דאורייתא וכמו שביארתי מתחילה דהא דאמר מתניתא בשקדשה בכסף אבל אם קידשה בבעילה קידושי' מעשה וגירושי' אינו מעשה אינו רק דווקא אם קידשה בבעילה אבל אם קידשה בכסף אע"פ שנשא אח"כ אעפ"כ כיון דקידשה בכסף לא הוי קידושין כלל) וע"ז אומר מכיון דאת אמר אפי' אשם תלוי אין בה ובא אחר וקידשה נתפסו בה קידושין וכמו שביארתי דלפי השאלה שיש ב' ספיקות להחמיר א"כ לא הוי נתפסו בה קידושי שני) וע"ז אומר מכיון דנתפסו בה קידושי שני ע"כ גירש מותרת להנשא לראשון והוא מחמת שלא יתלו שגירשה הראשון אלא מחמת דקידושי חרש דרבנן וע"כ תפסו קידושי שני וע"ז אומר כהדא דתני ר' חייא אשתו של חרש כו' והוא שמביא ראי' דאפי' אשתו לית בה ספק דאורייתא וכמו דאמר ר' חייא אשתו של פיקח שגירשה והלכה ונישאת לחרש אינו קורא בה לא יוכל בעלה הראשון והוא משום דנשואי חרש דרבנן לא אסרי אפיקח דהוי דאורייתא וא"כ אי אמרינן דיש בה ספק מה"ת וחייבין עלי' אשם תלוי ח"כ אמאי אין אני קורא בה לא יוכל בעלה כו' ואמאי לא אסרי נשואי חרש על הפיקח ובפרט אי אמרינן דיש בה ס"ס להחמיר אלא ודאי דאפי' אשם תלוי אין בה וע"ז אומר כהדא דתני ר' חייא וכל זה הוא לפי גירסת הרמב"ם אשתו של פיקח שגירשה

והלכה ונישאת לחרש אין אני קורא בה לא יוכל בעלה הראשון כו' אבל לפי גירסת הראב"ד ברמב"ם (פי"א מה' גירושין הט"ו) שכתב לא מצאתי כן בירושלמי אלא שאמר שאני קורא בה לא יוכל בעלה הראשון וכן נראה לפי מה שאמרו בחרש שגירש ע"כ והנה המ"ל כתב (בפ"ד מה' אישות ה"ט) על מה שהשיג שם הראב"ד (ה"ט) חרש שנשא פיקחת וגירש שהיא מותרת לבעלה הראשון וכתב הראב"ד טעה בזה שאינה מותרת לבעלה שמא יאמרו גירש זה ונשא זה ונמצא מחזיר גרושתו מן הנשואין וכתב ע"ז המ"ל שהראב"ד לא ראה הירושלמי דר"פ חרש גירש מותרת להנשא לראשון ותמה ע"ז שהרי הראב"ד בעצמו הביא הירו' (בפי"א מה' גירושין ה' ט"ו) והק"ע נדחק בזה

ולי נראה שהראב"ד פי' הירושלמי פי' אחר דהא שאומר גירש מותרת להנשא לראשון (פי' אם גירש מותרת להנשא לראשון וע"ז אומר כהדא היא דתני ר' חיי' אשת חרש שגירשה והלכה ונישאת לחרש או לפיקח קורא אני עלי' לא יוכל בעלה הראשון כו' אשתו של פיקח שגירשה והלכה ונישאת לחרש קורא אני עלי' לא יוכל כו' ולפי גירסת הראב"ד) וע"כ מביא ראי' להא דמיבעי' לי' בתחילה גירשה אם מותרת להנשא לראשון. וע"כ מביא ראי' שאסור שמא יאמרו גירש זה כו' לראשון. וע"ז אומר כהדא דתני ר' חייא וכבר ביארתי ליישב לפי גירסת הרמב"ם הא דאמר כהדא דתני ר' חייא אבל לפי גירסת הראב"ד ניחא שפיר על הא דאם גירש הפיקח אם מותרת להנשא לחרש וע"ז מביא ראי' מהא דתני ר' חייא אשתו של חרש שגירשה והלכה ונישאת לחרש או לפיקח קורא אני כו' וא"כ אם גירשה אסורה להנשא לראשון והא דלא הביא הראב"ד (פ"ד מה' אישות) הירושלמי משום דלא מוכרע בזה אם כשיטת הרמב"ם דגירשה מותרת להנשא לראשון הוא שאומר דהדין הוא שמותרת להנשא לראשון או שהוא כמו בעי' דמיבעי' לי' וע"כ הביא הירושלמי ובזה יתיישב נמי על הפ"מ שלא הביא הירושלמי אבל זה ודאי דלפי גירסת הראב"ד הפי' הוא דבעי לה גירשה אם מותרת להנשא לראשון והוא ענין בפני עצמו ולא קאי אהא דאמר בתחילה דבא אחר וקידשה דנתפסו בה קידושין]:

עוד שם אשתו של חרש שהלך לה בעלה למדינת הים ובאו ואמרו לה מת בעליך והלכה ונישאת לחרש או לפיקח ואח"כ בא בעלה תצא מזה ומזה אשתו של פיקח שהלך בעלה למדינת הים ובאו ואמרו לה מת בעליך והלכה ונישאת לחרש ואח"כ בא הפקח הוינן סברין מימר יוציא החרש ויקיים הפיקח עוד היא באילין קנסי'. והנה לשיטת הרמב"ם וגירסתו א"כ חמיר באשתו של פקח שהלך בעלה למדינת הים דתצא מזה ומזה והוא חמיר מאם גירשה הפיקח והלכה ונישאת לחרש כו' ולשיטת הראב"ד הוי כמו שגירשה

הפיקח והלכה ונישאת לחרש דבשניהם אסור והתם הוא מצד הדין ובהלך בעלה למדינת הים הוא מחמת קנס:

והנה אפשר לומר דאין מהירושלמי הזה ראי' להלכה מהא דאמר הוינן סברין מימר יוציא החרש ויקיים הפיקח וקאמר עוד הוא באילין קנסיא. דהא לכאורה קשה דכל הטעם דאמרינן תצא מזה ומזה וכל הדרכים האלו בה הוא משום שלא יאמרו שהוא מחזיר גרושתו וא"כ איך אפשר שאם גירשה הפיקח ונשאה החרש וגירשה מותרת לחזור לראשון ובאשתו של פיקח שהלך בעלה למדינת הים ונישאת לחרש יהי' הדין דתצא מזה ומזה והא דאומר בירושלמי עוד הוא באילין קנסי' הוא דהירו' אזיל לטעמי' וכמו דאמרינן בירו' עוד (רפ"י ה"א) עד כדון ביודעת שהיא א"א לא היתה יודעת שהיא אשת איש נשמעינה מן הדא קטנ' שהשיאה אביה והלכה והשיאה את עצמה (כצ"ל) ואמר ר' אילא תני תמן כל העריות אינן צריכות הימנו גט חוץ מאשת איש בלבד ר' עקיבא אומר אף אחות אשתו ואשת אחיו שני' היא תמן בין שהיא יודעת בין שאינה יודעת והכא לא שני' בין שהיא יודעת בין שאינה יודעת ונדחקו בה המפרשים וכבר ביארתי שם שצריך להגיה בירושלמי כמו דאיתא לקמן ברם כרבנן דהכא ר' אחייא אמר בשם ר' יוחנן הכל מודים באשת אחיו שהיא צריכה ממנו גט משום הלכה אשת איש והוא משום דלא פלוג אע"ג דבאשת אחיו לא שייך שמא יאמרו גירש זה ונשא זה מ"מ הלכו בה משום אשת איש ותצא מזה ומזה אבל לרבנן דתני תמן דבאשת אחיו אינה צריכה הימנו גט וכן פסק הרמב"ם (פ"י מה' גירושין ה"ח) וכן הדין באחיו שקידש א' כו' ודוקא דקידש משום דאיפשר שתנאי היה בקידושין אבל לא בנשואין כמו דאמרינן ביבמות (ד' צ"ד) וא"כ ה"נ כיון שאפי' אם גירש זה ונשא זה נמי מותר שאין נשואי חרש אוסרין על נשואי פיקח א"כ איך נחמיר באשה שהלך בעלה למדינת הים כיון דאפי' אם נתגרשה נמי מותר ובשלמא לשיטת הראב"ד ניחא דלפי גירסתו אם גירשה הפקח ונשאה החרש נמי קורא אני בה לא יוכל בעלה הראשון כו' וע"כ באשה שהלך בעלה החרש למדינת הים והלכה ונישאת לפיקח נמי הדין כן שלא יאמרו גירש זה כו' אבל לשיטת הרמב"ם אין ראיה מהירושלמי שזהו דווקא לרבנן דהכא אבל לא לרבנן דתמן והרמב"ם פסק כהירושלמי (פ"י מה' גירושין ה"ה) שכתב וכן הדין באשה שבאו עדות שמת בעלה ונישאת ואח"כ בא בעלה בין שהיה בעלה פיקח בין שהיה חרש בין שנשאת לפיקח בין שנשאת לחרש שאין קדושין גמורין תצא משניהם וצריכה גט מזה ומזה ונאסרו על שניהם וכתב הפ"מ שזהו מהירושלמי דהכא ומהירושלמי אין ראיה כמו שביארתי ודו"ק:

קטע ה

שם נשתטתה לא יוציא דבית ר' ינאי אמרי מפני גרירה ר' זעירא ור' הילא אמרין שאינה יכולה לשמור את גיטה ר' נחמיה בריה דר' עוקבן בריה דר' יוסי אמר תלתא עבר וגירש מ"ד מפני גרירה גירש מ"ד שאינה יכולה לשמור את גיטה אסור יש לה בן ואב ואח (והוא ט"ס וצ"ל יש לה אב) מ"ד מפני גרירה אסור ומ"ד שאינה יכולה לשמור את גיטה יש לה אב ויכולה היא לשמור את גיטה פעמים שוטה ופעמים חלומה מ"ד מפני גרירה אסור מ"ד שאינה יכולה לשמור גיטה יש לה עתים ויכולה היא לשמור גיטה ונראה לי דהא דקאמר יש לה אב ויכולה לשמור גיטה היינו אם האב מקבל הגט אם כן היא יכולה לשמור את הגט וכן משמע מתוספות יבמות (ד' קי"ג) ממה שהורה ר"ת בקטנה שקיבל אביה גיטה אעפ"י שאינה יודעת לשמור גיטה נמי מגורשת וא"כ היכי מיירי אם בקטנה הא כתב ר"ת דבקטנה ליכא גרירה אך איפשר דהכא כשתגדיל תהיה נגררת אבל מ"מ מיירי בקטנה ואפי' נישאת לפי מה שאבאר לקמן שיטת הירושלמי דאמרי' בירושלמי בגיטין (פ"ו ה"ב) נישאת היא ולא אביה קטנה אביה ולא היא ניסת בין היא בין אביה אם יש בה דעת היא ולא אביה והוא כשיטה הפוסקים דמפרשי' הירושלמי דניסת בין היא בין אביה היינו ששנים יכולים לקבל הגט ואביה נמי יכול לקבל הגט אפי' ניסת וכמו שכתב השעה"מ ברמב"ם (פ"ג מה' גירושין) מה שכתב הג"מ פ' התקבל בשם הר"י דניסת בין היא בין אביה יכולים לקבל הגט וא"כ איפשר דמיירי אפי' בנישאת וכיון שנשתטית א"כ אין לה דעת פ"כ בין היא בין אביה יכולין לקבל הגט ולקמן יתבאר עוד בזה:

הלכה ב

קטע ב

שם (ה"ב) אמר ריב"נ וכי מפני מה האשה שנתחרשה יוצאת והאיש המתחרש אינו מוציא אמרו לו לא דומה האיש המגרש לאשה המתגרשת שהאשה יוצאה לרצונה ושלא לרצונה והאיש אינו מוציא אלא לרצונו העיד ר' יוחנן בן גודגדא על החרשת שהשיאה אביה שהיא יוצאה בגט אמרו לו אף זו כיוצא בה ובגמ' ר' חנני' בעי קומי ר' הילא נראין הדברים בפיקחת שיש בה דעת שהיא יוצאה בין לדעת בין שלא לדעת וחרשת שאין בה דעת לא תצא אלא לדעת ולא עדות היא אף זו כיוצא בה ומוסיפין על העדות ר' חנני' סבר מימר בפיקחת שהשיאה אביה ונתחרשה. ר' יוסי סבר מימר בקטנה שהשיאה אבי' ונתגרשה:

הנה מה דאמר ולא עדות היא אף זו כיוצא בה ומוסיפין על העדות הוא תמוה והק"ע והפ"מ נדחקו בזה. [ולי נראה שנתחלפו השיטות (וכצ"ל מיד אמתניתין וכצ"ל) ולא עדות היא זו ומוסיפין על העדות אף זו כיוצא בה ואח"כ צריך לגרוס ר' חנניה בעא קומי ר' הילא כו' והפי' הוא כמו דאמרינן ביבמות (ד' קי"ג) איבעיא להו ריב"נ איש פשיטא ליה ואשה קא מיבעי ליה א"ד אשה פשיטא ליה ואיש קא מיבעי' לי' ת"ש מדקאמרי לי' דומה האיש המגרש לאשה המתגרשת שהאיש יוצא לרצונו והאשה אינו מוציא אלא לרצונו ש"מ איש קא מיבעיא ליה אדרבה מדא"ל אף זו כיוצא בה ש"מ אשה קא מיבעי' ליה אלא ריב"נ לדבריהם קאמר להו לדידי כי היכי דאיש לא מצי מגרש אשה נמי לא מגרשה אלא לדידכו מ"ש איש ומ"ש אשה אמרו לו אינו דומה האיש המגרש לאשה המתגרשת.

וע"ז קאמר בירושלמי ולא עדות היא זו ומוסיפין על העדות (פי' שמתחילה היה סובר דאיש קא מיבעי' ליה לריב"נ והראיה דהא השיבו לו אינו דומה האיש המגרש לאשה המתגרשת אלמא דאשה פשיטא ליה והוא מסתמא מעדותו של ר' יוחנן בן גודגדא והוא רצה לדמות לזה איש המגרש ג"כ) וע"ז הקשו ולא עדות היא זו ומוסיפין על העדות (פי' דאיך רצה להוסיף עוד על העדות שאפי' האיש שנתחרש יוכל לגרש) וע"ז קאמר אף זו כיוצא בה (פי' שמוכיח מזה דלא רצה להוסיף על העדות שהאיש שנתחרש נמי יכול להוציא אלא אדרבה שהשיב על העדות של ריב"נ דמפני מה האיש שנתחרש אינו מוציא וע"כ אפי' באשה שנתחרשה נמי לא יוכל להוציאה והראיה מהא דאמרו לו אף זו כיוצא בה אלמא דאשה קא מיבעי' לי') ולקמן יתבאר עוד בזה:

וע"ז אומר ר' חנניה בעי קומי ר' הילא נראין הדברים בפקחת שיש בהן דעת שהיא יוצאה בין לדעת בין שלא לדעת וחרשת שאין בה דעת לא תצא אלא לדעת ובכאן (צ"ל) ר' חנניה סבר מימר בפיקחת שהשיאה אביה ונתחרשה (פי' שהית' מתחילה פקחת ואח"כ נחחרשה ע"כ יש בה דעת לשמור את גיטה אבל אם היתה חרשת מעיקרא לא תוכל להתגרש) ר' יוסי סבר מימר בקטנה שהשיאה אביה ונתגרשה ונראה לי שצ"ל ר' יוחנן סבר מימר והוא ריב"נ שאמר וכי מפני מה האשה שנתחרשה יוצאה והאיש שנתחרש אינו מוציא ורצה לומר שהאשה שנתחרשה נמי לא תצא והא דהעיד ר"י בן גודגדא על החרשת שהשיאה אביה שהיא יוצאה בגט ע"ז אומר ר"י סבר מימר בקטנה שהשיאה אביה ונתגרשה והוא שריב"נ סובר דהמעשה היה כך דקטנה שהשיאה אביה ונתגרשה ע"י אביה והוא כמו שביארתי תחילה דקטנה אעפ"י שנישאת אעפ"כ אביה מגרשה וכמו שכתב רש"י ביבמות (ד' ק"ט) מודים חכמים לר"א בקטנה שהשיאה אביה ונתגרשה

כו' בד"א שנתגרשה כשהיא קטנ' והחזיר כשהיא קטנה ופי' רש"י בד"א דחכמים מודי' בשגירשה כשהיא קטנה וקבל אבי' גיטה כו' וכן פי' רש"י בסנהדרין (ד' ס"ט) ועיין בתוס' קידושין (ד' י') ובמ"א יתבאר וע"ז העיד על החרשת שהשיאה אביה (פי' אף שהיא אינה יכולה לשמור) שיוצאה בגט (פי' ע"י אביה שהוא יכול לשמור את הגט) ובפרט לפי מה דאיתא בירושלמי (פ"ו דגיטין ה"ב) ניסת בין היא בין אביה אם יש לה דעת היא ולא אביה, (ולא כמו שפי' הר"ן דניסת בין היא ובין אביה שוים) אלא דיכולים לקבל הגט וע"ז העיד ר"י בן גודגדא על החרשת שהשיאה אביה שיוצאה בגט וע"ז אומר ר' יוסי (צ"ל יוחנן) סבר מימר בקטנה שהשיאה אביה ונתגרשה (פי' שהיא עדיין קטנה וע"כ אף שאינה יכולה לשמור אח גיטה אעפ"כ מתגרשת ע"י אביה אבל חרשת אינה יכולה להתגרש באשה קא מיבעי' ליה דאשה שנתחרשה נמי אינה יכולה להתגרש ודו"ק):

קטע ג

שם בירושלמי א"ר יוחנן לית כן על ראשה אית כן על סופה מה אית כן על ראשה כשהי' חרש בעל חרשת פיקח בעל הפיקחת אבל אם הי' חרש בעל הפקחת פקח בעל החרשת הד הוא דתנינן דבתר דבתרה:

והנה הק"ע והפ"מ פירשו דצריך לגרוס אחר מתניתין שאח"כ ונדחקו הרבה בזה הירושלמי ע"כ נראה לי לפרש עפ"י הירושלמי (ר"פ חרש) דאמר התם מתניתא בשקידשה בכסף אבל אם קידשה בבעילה קידושיה מעשה וגירושיה אינו מעשה. והקשה ע"ז המ"ל דא"כ איך תנן במתניתין אם היו נכריות יכנסו ואם רצה להוציא יוציאו הא כיון דכנסה א"כ הוי קידושין מעשה וגירושין אינו מעשה וא"כ איך תנן אם רצה להוציא יוציא וביארתי דהא דאמרינן קדושין מעשה היינו דוקא אם היא פיקחת ע"כ הוי מעשה משום דהוי דעת אחרת מקנה אבל אם היא חרשת אע"ג שהוא פיקח אעפ"כ לא הוי מעשה וא"כ הא דתנן במתניתין ואם היו נכריות יכנסו ואם רצה להוציא יוציאו לא קאי אירישא דמתניתין שני אחים חרשים נשואים לשתי אחיות חרשות או לב' אחיות פקחות או לשתי אחיות א' חרשת א' פיקח' לית כאן הא דתנן אם היו נכריות יכנסו דכיון דהם פיקחות א"כ אם נופלת לפני יבם הוי פקחת לחרש א"כ הוי קידושי' מעשה וגירושי' אינו מעשה וא"כ איך תנן אם רצו להוציא יוציאו וע"ז אומר מה אית כאן על ראשה והוא (ט"ס וצ"ל) מה אית כן על סופה כשהי' חרש בעל החרשת ופיקח בעל החרשת וע"כ כיון ששניהם חרשת ובחרשת לא שייך קידושי' מעשה וגירושי' אינו מעשה או (שצ"ל) מה ליה כאן על ראשה (פי' דהא ברישא תנן נמי ב' אחים חרשים נשואים לב' אחיות חרשות או לב' אחיות פקחות או לב' אחיות א' חרשת וא' פיקחת) ע"ז אומר מהו לית

כן על ראשה (כצ"ל) כשהיה חרש בעל החרשת פיקח בעל הפקחת והוא (ט"ס וצ"ל) כשהיה חרש בעל החרשת פיקח בעל הפיקחת ומת הבעל הפיקחת וע"כ לית כאן על ראשה דא"כ נפלה הפיקחת להחרש וא"כ איך תנן דאם רצה להוציא יוציאו דכיון דהיא פקחת א"כ הוי קידושיה מעשה מחמת שהיא פיקחת והיא מקנה את עצמה אליו:

וע"ז אומר אבל אם היה חרש בעל הפיקחת ופיקח בעל החרשת (פי' ונפלה החרשת מאחיו הפיקח) הדא היא דתנינן דבתרה ודבתר דבתרה (פי' זה פשיטא דאינו יכול להוציא כיון דנפלה ליה מאחיו הפיקח א"כ לא יכול להוציא מחמת קידושי אחיו הפיקח דהוי דאורייתא ואח"כ יבם אותה ע"כ לא יוכל לגרש וכמו דתנן אח"כ (ה"ו) מת פיקח בעל פקחת כונס ואינו מוציא לעולם וכן מה דתנן אח"כ (ה"ז) מה יעשה חרש בעל חרשת כונס ואינו מוציא לעולם דלא אתי גט דידיה ומפקיע נשואין שהיה מכח זיקת יבומי אחי' הראשון וא"כ זה פשיטא אלא דר' יוחנן קמל"ן דליה כאן על ראשה אפי' פיקחת שנפלה ליה מאחי' חרש אפ"ה אם כנס אינו מוציא מחמת שהיא פיקחת מקנה את עצמה אליו ע"כ קידושיה מעשה וגירושי' אינו מעשה ולקמן יתבאר עוד בזה:

הלכה ג

קטע ב

שם (ה"ג) צרתה מהו נשמעינה מן הדא בתו פיקחת נשואה לאחיו חרש צרתה פטורה מן החליצה ומן היבום (פי' דבזה ודאי דצרתה פטורה מן החליצה ומן היבום דהא קנינם שוה וע"כ ודאי דפוטרת צרתה) (והפ"מ שכתב משום דהואיל והיא פיקחת מיחלפא בצרת ערוה דעלמא שגה בזה):

הלכה ד

קטע ב

שם (ה"ד) צרתה מהו נשמעינה מן הדא בתו חרשת נשואה לאחיו פיקח צרת' חולצת ולא מתייבמ' (פי' כיון דבתו היא חרשת א"כ נשואין מדרבנן ע"כ אינה יכולה ליפטר צרתה שהיא פיקחת דהוי קידושי דאורייתא וע"כ חולצת ולא מתייבמת):

הלכה ה

קטע ב

שם (ה"ה) צרתה מהו נשמעינה מהדא בתו חרשת נשואה לאחיו חרש צרתה פטורה מן החליצה ומן היבום (פי' אעפ"י שצרתה הוי פיקחת אעפ"כ נפטרה מן החליצה ומן היבום משום שהיא צרת ערוה של בתו החרשת) ואף שביארתי שאם קידשה בביאה קידושי' מעשה וגירושי' אינו מעשה וא"כ איך נפטרה צרתה הפקחת הי' נשואה לאחיו

החרש דהא בחרשת לא הי' רק קידושין דרבנן והיא שהיא פיקחת א"כ הוי קידושין מעשה. אך זהו דוקא אם קידש בביאה אבל אם קידשה בכסף אינה מקודשת מחמת שבעלה אח"כ ועוד דאע"ג דהוי קידושי מעשה אעפ"כ לא הוי רק דרבנן דרבנן תקנו נשואין לחרש וע"כ פוטרת צרתה:

הלכה ו

קטע ב

(**ה**"ו) **שני** אחין א' חרש וא' פיקח נשואין לשתי נכריות פקחות מת חרש בעל פיקחת מה יעשה פיקח בעל פקחת כו' מת פיקח בעל פיקחת מה יעשה החרש בעל פיקחת כונס ואינו מוציא לעולם מהו שתאכל בתרומה נשמעינה מן הדא בת ישראל פיקחת שנישאת לכהן חרש אינה אוכלת בתרומה מת ונפלה לפני היבם אם הי' פיקח אוכלת חרש אינה אוכלת הנה זה הברייתא הובאה (בפ"ו הל' א') מת ונפלה לפני היבם אם הי' פיקחת אוכלה רשת אינה אוכלת ונדחקו בזה הק"ע והפ"א. אבל לפי מה דאיתא הכא אם הי' פיקח אוכלת ניחא שפיר ולקמן יתבאר עוד בזה:

עוד שם (הלכה ז') מהו שתאכל בתרומה נשמעינה מהדא בת ישראל פיקחת שנתארסה לכהן פיקח לא הספיק לכונסה לחופה של נשואין עד שנתחרש הוא או עד שנתחרשה היא אינה אוכלת בתרומה מת ונפלה לפני היבם ואפי' חרש אוכלת ובזה יפה כח היבם מכח הבעל שהיבם חרש מאכיל והבעל חרש אינו מאכיל הנה הפ"מ הקשה דבפ' הבא על יבמתו מייתי לה להני תרתי ברייתא חדא לסייע לשמואל דבעינן דאכלה מעיקרא וחדא לסייע לר' יוחנן כו' והכא לא רמי להו להדדי כו' ונדחק בזה והירושלמי הזה הוא תמוה דלעיל אמר מהו שתאכל בתרומה נשמעינה מהדא בת ישראל פיקחת שנתארסה לכהן חרש אינה אוכלת בתרומה מת ונפלה לפני היבם אם הי' פיקח אוכלת חרש אינה אוכלה והכא מייתי הך ברייתא נשמעינה מן הדא בת ישראלפקחת שנתארסה לכהן פיקח כו' ואמרינן בפ"ו דיבמות (ה"א) מהו שתאכל בתרומה (פי' ע"י ביאה גרועה) אמר ר' בא בשם שמואל נראין הדברים אם הי' אוכלת בתרומה מת ונפלה לפני היבם אם הי' פיקחת אוכלת חרשת אינה אוכלת ר' יוחנן אמר אפי' לא אכלה אוכלת ר' יוסי אומר אפי' נראית לאכול מתניתא מסייע לרבנן מתני' מסייע להדין מתניתא מסייע לשמואל בת ישראל פיקחת שנישאת לכהן פיקח לא הספיק לכונסה לחופה של נישואין עד שנתחרש הוא או עד שנתחרשה היא אינה אוכלת בתרומה מת ונפלה לפני היבם אפי' חרש אוכלת בזה יפה כח היבם מכח הבעל שהיבם חרש מאכיל והבעל חרש אינו מאכיל וע"כ איך מביא הכא להלכה שני הברייתות דסתרן אהדדי:

ע"כ נראה לי שב' הברייתות אתי שפיר והוא כמו דאמר התם ר' יוסי אמר אפי' נראית לאכול ופי' הפ"מ כגון שהגיע זמן שנותנים לבתולה כדאמרי' בכתובות ומת דאוכלת עכשיו בביאה גרועה והוא דוחק ולי נראה דהא דאמר ר' יוסי אפי' נראית לאכול היינו משום דבזה יתיישבו ב' הברייתות דהא דתניא בת ישראל פיקחת שנישאת לכהן חרש אינה אוכלת בתרומה מת ונפלה לפני היבם חרש ואם הי' פיקח אוכלת חרש אינה אוכלת היינו שכנסה כשהוא חרש ע"כ אם נפלה לפני היבם חרש אינו מאכיל שהי' לא הי' ראוי לאכול לפני הבעל ע"כ אינה אוכלת אפי' לפני היבם אבל בהברייתא שמביא אח"כ (ה"ז) מהו שתאכל בתרומה נשמעינה מן הדא בת ישראל פיקחת שנתארסה לכהן פיקח לח הספיק לכונסה לחופה של נשואין עד שנתחרש הוא או עד שנתחרשה היא אינה אוכלת בתרומה מת ונפלה לפני היבם חרש אוכלת ובזה יפה כח היבם מכח הבעל כו' א"כ נתארסה לפיקח ואם לא הי' נתחרש הי' יכולה לאכול לפני הבעל ע"כ אפי' נתחרש אח"כ ונפלה לפני היבם נמי אוכלת משא"כ בברי תא הראשונה (ה"ו) דתני' התם בת ישראל פיקחת שנתארסה לכהן חרש א"כ לא הי' ראוי' לאכול ע"כ אינה אוכלת א"כ הברייתות גופא לא קשיין אהדדי אך לשמואל ור' יוחנן דלא מחלקי בהכי ע"כ אומר מתניתא מסייע לדין ומתניתא מסייע לדין:

עוד איפשר לומר כמו שביארתי דפיקחת ליבם חרש הוי מעשה מחמת שהיא מקנה את עצמה אליו א"כ איפשר לומר דהברייתות לא קשי' אהדדי דהא דתני' בת ישראל פיקחת שנתארסה לכהן פיקח ולא הספיק לכונסה לחופה של נשואין עד שנתחרש הוא או שנתחרשה היא אינה אוכלת בתרומה מת ונפלה לפני היבם חרש אוכלת ומיירי בפקחת וא"כ היא מקנה אלי' וא"כ כיון שהי' הזיקה מאחיו שהי' תחילה פיקח ואח"כ נפלה לפני החרש א"כ הוי זיקה ע"י קידושי דאורייתא וביאה גרועה לא הוי כיון דהיא פיקחת וא"כ הוי קידושי' מעשה ואע"ג שביארתי דלא הוי רק דרבנן בפיקחת לחרש התם הוא משום דהוא אינו בר קידושין מדאורייתא ע"כ לא הוי דאורייתא ע"י מה שהיא פיקחת אבל הכא שנתארסה לכהן פיקח א"כ הוי קידושי דאורייתא וא"כ היא מזוקקת דאורייתא ע"כ אפי' מת ונפלה לפני יבם חרש נמי אוכלת והא דאמרינן בירושלמי מתניתין מסייע לדין הוא דמ"מ קשי' דאמר שמואל אם הי' אוכלת בתרומה היינו דוקא אם הי' אוכלת ממש אבל אם לא הי' אוכלת אינה אוכלת משמע אפי' פיקחת מאחיו שהי' פיקח ולא הספיק לכונסה לחופה של נשואין עד שנתחרש אך לפי"ז צריך לפרש הברייתא מת ונפלה לפני היבם חרש אוכלת דלא קאי על הא דאמר תחילה עד שנתחרש הוא או שנתחרשה היא אינה אוכלת דלא קאי רק אריש דברייתא דקאמר בת ישראל שנתארסה לכהן פיקח

ולא הספיק לכונסה עד שנתחרש וע"כ אם נפלה לפני היבם אפי' הוא חרש אוכלת כיון דהזיקה הוי דאורייתא ע"כ מהני מה שהיא פיקחת דלא ליהוי ביאה גרועה. ואפשר לומר שע"כ אמרינן אמר ר' יוסי אפי' נראית לאכול אוכלת וצריך לבאר דמה בכך שהי' ראוי' לאכול אך כיון שהי' ראוי' לאכול א"כ הוי זיקה דאורייתא וע"כ מהני מה שהיא פיקחת כדי שלא תהא ביאה גרועה וע"כ אוכלת בתרומה (ואיפשר שצ"ל ר' יוסי אומר אחר הברייתא שהביא לסייע לר' יוחנן ע"כ אמר ר' יוסי אמר אפי' נראית לאכול ע"כ מהני מה שהיא פיקחת שתאכל בתרומה) וע"ז אומר יפה כח היבם מכח הבעל הבעל חרש אינו מאכיל (פי' אפי' היא פיקחת דכיון דאין לו רק קידושין דרבנן ע"כ אינה אוכלת בתרומה משא"כ אם היבם חרש והוא הי' תחילה פיקח אעפ"י שלא הספיק לכונסה לחופה של נשואין אפ"ה כיון דהיא מזוקקת אלי' דאורייתא ע"כ מהני מה שהיא פיקחת שתאכל בתרומה) והוא כמו שביארתי מתחילה דכיון דהי' ראוי' לאכול א"כ הוי זיקה דאורייתא ע"כ יכול להאכילה אפי' היא חרשת ג"כ משא"כ תחילה שאמר פיקחית שנישאת לכהן חרש א"כ לא הית' ראוי' לאכול כלל ודו"ק):

פרק טו

הלכה ד

קטע ב

שם (ה"ד) הכל נאמנים להעידה כו' עד אחד אמר מת ונישאת ובא אחד ואמר לא מת ה"ז לא תצא עד א' אומר מת ושנים אומרים לא מת כו' ובגמ' עד א' אמר מת ונישאת ובא אחר ואמר לא מת ה"ז לא תצא מפני שאמר משנישאת הא אם עד שלא נישאת ונישאת תצא זו דברי ר' מנחם בר יוסי אבל דברי חכמים בין אמר משנישאת בין שאמר עד שלא נישאת לא תנשא אם נישאת לא תצא הנה משמע מהירושלמי שסובר דלא כשיטת הש"ס דילן ביבמות (ד' קי"ד) דאמרינן שם טעמא דנישאת הא לא נישאת לא תנשא והאמר עולא כל מקום שהאמינה תורה עד א' והרי כאן שנים ואין דבריו של א' במקום שנים ומשני ה"ק עד א' אומר מת והתירוה להנשא ובא א' ואמר לא מת לא תצא מהתירה הראשון והירושלמי לא סבר להא דעולא דכל מקום שהאמינה תורה לעד א' הרי כאן שנים וכן בפ"ו דסוטה (ה"ד) נמי לא חילק הירושלמי בין באו בבת אחת לבאו בזה אחר זה כמו דשקיל וטרי בש"ס דילן בסוטה (ד' ל"א) דכאן בבת אחת כאן בזה אחר זה דזהו דווקא לעולא שאומר דכל מקום שהאמינה התורה עד א' הרי כאן שנים ואין דבריו של א' במקום שנים. ובזה אפ"ל דמה דאמרי' בירוש' לקמן (ה"ו) עד אמר מת ועד

אמר לא מת ואשה אומרת לא מת ה"ז לא תנשא גידל בר בנימין בשם רב בכל מקום שהכשירו עדות האשה באיש שהאיש מכחיש את האשה והאשה מכחשת את האיש (כצ"ל) ופריך ניתני עד אומר מת ואשה אומרת לא מת אשה אומרת מת ועד א' אומר לא מת זהו דווקא לשיטת הירושלמי דלא הכשירה התורה עד א' כמו שנים אלא שהכשירה התורה בתורת עד א' וא"כ כיון דהתורה התירה עד א' בסוטה וכן בעגלה ערופה וכן בפסולי עדות ע"כ שקולין שניהם אבל לפי שיטת הש"ס דילן דכל מקום שהכשירה התורה עד א' הרי כאן שנים והכשירה התורה להיות כמו שנים וא"כ יש נ"מ בין אשה לעד א' דבאשה אי אפשר שהכשירה התורה להיות כשנים לגבי איש דהא אפי' הם נמי הוי פסולי עדות וע"כ פסק הרמב"ם (פי"ב מה גירושין ה' כ"א) דאשה אומרת מת ואח"כ בא עד כשר ואמר לא מת ה"ז לא תנשא ואם נישאת תצא. והמ"מ הקשה על זה מהירושלמי דלקמן (הלכה ו') דבכ"מ שהכשירו עדות האשה האשה מכחשת את האיש כו' והענין הוא משום דבאשה אי אפשר לומר שהאמינה התורה כשנים לגבי איש אבל לשיטת הירושלמי אין נ"מ דהא לשיטת הירו' אפי' באיש נמי לא הוי משו' שהאמינה התורה לעד א' כשנים וע"כ מפרש המשנה כפשטה דעד א' אמר מת ונשאת ובא א' ואמר לא מת ה"ז לא תצא והטעם הוא כיון שנשאת והוי כדיעבד וכמו דאמרינן בתרי ותרי כמו דאמרינן בירושלמי (פ"י ה"ג) אמר ר' יוחנן ותני כן שנים אומרים מה ושנים אומרים לא מת לא תנשא ואם נישאת לא תצא שנים אומרים נתגרשה ושנים אומרים לא נתגרשה לא תנשא ואם נישאת תצא ואמרינן התם על דעתין דרבנן דתמן ניחא היא מיתה היא גירושין לא תנשא ואם נישאת תצא תמן אמר לא שני' היא מיתה היא גירושין כו' על דעתין דרבנן דהכא מה בין מיתה מה בין גירושין כו' בעידי מיתה מאחר שאילו יבוא היא מכחיש וא"כ בעד א' נמי הא דאם נישאת לא תצא הוא משום דהוי כתרי ותרי אבל לשיטת הש"ס דילן בעינן דווקא להעד ואומרת ברי לי אבל בלאו"ה באשם תלוי קאי (וסובר דבעד א' נמי דינא הכי) והא דתנן עד אומר מת ונישאת ובא א' ואמר לא מת ה"ז לא תצא הוא לא משום דהוי בדיעבד רק משום דהתירוה להנשא וכל מקום שהאמינה תורה עד א' הרי הוא כשנים ואין דבריו של א' במקום שנים והא דאמרינן בעינן דווקא התירוה להנשא היינו דהוי כמו בזה אחר זה ועיין תוספות יבמות (דף קי"ז) ד"ה הא כו' ובפ"ו דסוטה (ה"ד) יתבאר עוד בזה:

הלכה ח

קטע ב

(ה"ח) **אמרה** מת בעלי ואח"כ מת חמי תנשא ותטול כתובתה וחמותה אסורה הי' בת ישראל לכהן תאכל בתרומה דברי ר' טרפון ר' עקיבא אומר אין זו דרך מוציאתה מידי עבירה עד שתהא אסורה להנשא ואסורה מלאכול בתרומה ובגמ' ותהא נאמנת לומר מת חמי. לא כן סברין מימר כשם שאינן נאמנות עלי' כך היא אינה נאמנת עליהון. אמר ר' חנינא תיפתר שהי' חמי' כאן וסיימה והק"ע פירש שגם חמי' הי' שם במקום שהיה בעלה וסיימה והא דלא מפרש כובמתניתין משום דמסתמא דרך הבן להיות אצל אביו והוא דוחק דאכתי לא תירץ הא דפריך ותהא נאמנת לומר מת חמי וא"כ יהי' מוכח דכשם שאינם נאמנות עליה כך אינן נאמנות עליהן והפ"מ פי' תיפתר שהי' חמי' כאן וסיימה כלומר והכירה כלומר שהי' חמי' עם אשתו כאן והיא הי' אצלם והכירה לחמותה וכבר הרגישה צערה מחמותה כו' גם דברי הפ"מ דחוקים ע"כ נראה לי דמדחה דאפשר לומר דאף על פי שאינה נאמנת עלי' משום דחמותה היא מחמש נשים שאינן נאמנות להעיד אעפ"כ היא נאמנת להעיד על חמותה והא דאין נאמנת כאן ע"ז משני שהי' חמי' כאן וסיימה (פי' שהי' חמי' כאן ומת כאן והא דאמרה מת בעלי ואח"כ מת חמי היינו שמסיימה אימתי הוא מת) וע"ז אמרה מת בעלי ואח"כ מת חמי פי' שבעלי מת מקודם ואח"כ מת חמי ולא הי' לו בן וא"כ צריכה להתייבם והוא כמו דתנן ביבמות וד' צ"ב) אמרו לה מת בנך ואח"כ מת בעליך ונתייבמה כו' ע"כ כיון שהוחזקה תחילה לשוק דהא הי' לה בן שיצא למדינת הים א"כ לא הי' צריכה להתייבם וא"כ כיון שהוחזקה חמותה לשוק ע"כ לא מהימנא דאפי' עד א' כשר נמי אינו נאמן וכמו דאמרינן ביבמות (ד' צ"ד) בעא מיני' מרב ששת עד א' ביבמה מהו כו' ואיכ' דאמר הא לא תיבעי לך דאפי' איהי נמי מהימנא דתנן האשה שאמרה מת בעלי תנשא מת בעלי תתייבם כו' וא"כ כיון שהוחזקה לשוק אפי' איהי נמי לא מהימנא וכמו דתנן ביבמות (ד' קי"ח) האשה שהלכה היא ובעלה ובנה למדינת הים ובאה ואמרה מת בעלי ואח"כ מת בני נאמנת (והוא משום דהרי בחזקת לשוק יצאת) מת בני ואח"כ מת בעלי אינה נאמנת (והוא משום דאפקה נפשה מחזקה וא"כ ה"נ עד א' לא מהימן לומר שמת בנה ואח"כ מת בעלה שתתייבם) ובירושלמי (פ"ו דיבמות ה"ה) אין תקיימינה בעד א' נמצאת אומר עד א' מתירה ליבם ועד א' גרע מהאשה עצמה לפי שיטת הירושלמי וכמו דאמרינן בירושלמי (רפט"ו ה"א) לא סוף דבר כמשנה האחרונה שעד א' מתירה ואפי' כמשנה הראשונה שאין עד א' מתירה היא מתרת את עצמה מה בינה לבין עד א' עד א' חשוד לקלקלה והיא אינה

חשודה לקלקלה את עצמה וא"כ כיון שמעידה על חמיה שמת אחר בעלה אינה נאמנת וע"כ אסורה להתייבם לאחי בעלה:

וע"ז אומר היתה בת ישראל לכהן תאכל בתרומה ר"ע אומר אין זו דרך מוציאתו מידי עבירה עד שתהא אסורה להנשא ואסורה לאכול בתרומה ולפי שיטת הש"ס דילן פליגי בזה אם חמש נשים נאמנות להחמיר. אבל לפי שיטת הירושלמי פליגי בזה כמו דפליגי תחילה שר' טרפון אומר שעל עצמה נאמנת לומר שמת בעלה אבל לא על חמיה ומותרת לאכול בתרומה (פי' אעפ"י שהיה חמיה כאן א"כ בודאי מת אבל אוכלת בתרומה ואעפ"י שמתירין לכלתה להנשא משום שמת בעלה וא"כ כיון שמת חמיה כאן ובעלה נמי מת וא"כ אין לה זרע ממנו וא"כ אמאי אוכלת בתרומה אלא דלגבי עצמה נאמנת אבל לא לגבי חמותה משום שאינה נאמנת שתתייבם) וע"ז אמר ר"ע אין זו דרך מוציאתו מידי עבירה עד שתהא אסורה להנשא ואסורה מלאכול בתרומה (פי' דכיון שהתירוה להנשא א"כ בעלה מת וא"כ איך נתיר לחמותה לאכול בתרומה ולשיטת הירושלמי ניחא הא דתנן אמרה מת בעלי ואח"כ מת חמי דמאי נ"מ אם הוא אח"כ או לא ואע"ג דלפי שיטת הש"ס דילן הא דאמרה מת בעלי ואח"כ מת חמי פי' רש"י ביבמות (ד' קי"ז) ת"ש אמרה מת בעלי ואח"כ מה חמי רבותא אשמועינן דאע"ג דאמרה ברישא מת בעלי ונמצא שאין זו חמותה והרי היא כנכרית אפ"ה לא מהימנא כו' וא"כ תלוי מה שאמרה תחילה מת בעלי ואח"כ אמרה מת חמי אבל לא אם מת בעלה תחילה ואחר כך מת חמיה. ולשיטת הירושלמי היא עדותה שאמרה מת בעלי ואחר כך מת חמי דהיה חמיה כאן ומת כאן והא דקאמר וסיימה היינו שסיימה אימתי מת אם קודם שמת בעלה או אחר שמת בעלה:

[**ובזה** יתיישב הא דאמרי' אח"כ בירושלמי (ה"י) האשה שהלכה היא ובעלה ובנה למדינת הים באה ואמרה מת בעלי ואח"כ מת בני נאמנת. מת בני ואח"כ מת בעלי אינה נאמנת וחוששין לדברי' וחולצת ולא מתייבמת כו' ובגמ' ר' חנינא בעי קומי ר' אילא מאן תנא חוששין לדברי' חולצת ר' טרפון דלא כר"ע א"ל דברי הכל היא הכא אוף ר"ע מודה (ופי' המפרשים הק"ע והפ"מ מאן תנא חוששין לדברי' דקאמר לדברי' משמע מיעוטא לדברי' הוא חוששין הא לדברי צרה אין חוששין ומאן תנא אם נימא דכר' טרפון אתיא דאמר גבי צרתה אם היתה בת ישראל לכהן תאכל בתרומה דאין חוששין לדברי צרה כלל ודלא כר"ע דסובר התם דחוששין ואסורה לאכול בתרומה (והוא כמו דאמרינן (ביבמות ד' קי"ח) אר"י אמר שמואל הלכה כר' טרפון אמר אביי אף אנן נמי תנינא ניתן לי בן במדינת הים מת בני ואח"כ מת בעלי נאמנת בעלי ואח"כ בני אינה נאמנת וחוששין לדברי' וחולצת ולא מתייבמת לדברי' הוא דחוששין הא לדברי צרה אין חוששין) א"ל

דברי הכל היא הכא אף ר' עקיבא מודה בה ופירשו המפרשים הק"ע והפ"מ הכא אוף ר' עקיבא מודה דאין חוששין לדברי צרה כלל (פי' דאינן נאמנות אפי' להחמיר נמי והתם בתרומה מחמיר משום עבירה) וכקושי' התוס' ע"כ. (פי' וכמו שכתבו התוס' ביבמות (ד' קי"ח) בתוס' ד"ה לדברי' הוא דחוששין תימא לר"י דהיכי מייתי סייעתא לר"ט מהך דקתני לדברי' ולא דברי צרתה דילמא הכא ר"ע מודה כיון שאם לא תחוש לדברי צרה ליכא עבירה כלל אבל בדר"ע אילו לא ניחוש לדברי צרה איכא עבירה ודאי. (ועיין בתוס' ד"ה לכהן כו' מיהו איכא חדא דעביד איסורא ממ"נ ובכה"ג לא ילפינן מסוטה):

וע"ז אומר הכא אפי' ר"ע מודה והתם דמחמיר משום דחדא עביד איסורא ממ"נ וקשה הא זה לא הוי רק ברישא דתנן האשה שהלכה היא ובעלה למדינת הים ובאה ואמרה מת בעלי תנשא ותטול כתובתה וצרתה אסורה הית' בת ישראל לכהן תאכל בתרומה והתם ניחא דע"כ אמר ר' עקיבא אין זו דרך מוציאתו מידי עבירה עד שתהא אסורה להנשא ואסורה לאכול בתרומה והוא דממ"נ חדא עבדא איסורא אבל בסיפא דאמרה מת לי בעלי ואח"כ מת חמי תנשא ותטול כתובה וחמותה אסורה להנשא הא הכא ליכא ממ"נ דהיא תוכל להנשא וחמותה מותרת לאכול בתרומה משום דחמי' חי והכא ליכא עבירה בודאי וח"כ אמאי אמר ר"ע אין זו דרך מוציאתו מידי עבירה עד שתהא אסורה לינשא ואסורה לאכול בתרומה וא"כ אמאי אמר בירושלמי הכא אפי' ר"ע מודה בה וא"כ צריך לומר דהקושיא הוא רק מחמת הדיוק דלדברי' אין חוששין הא לדברי צרה חוששין היינו רק אירשא דצרה מעידה לחבירתה אבל לא אסיפא וכמו שמדייק לדברי' הוא דחוששין הא לדברי צרה אין חוששין אבל לפי מה שאבאר לקמן דהא דאמר ר' חנניא בעא קומי ר' אילא מאן תנא חוששין לדברי' חולצת ר' טרפון דלא כר' עקיבא הוא מדקאמר חוששין לדברי' והוא רק מחמת דשוי' אנפשה חתיכא דאיסורא וכמו שפירש"י שם ביבמות אבל היכא דליכא הטעם דשוי' אנפשא כו' אין חוששין להחמיר ג"כ (דאילו הי' הדיוק מחמת דתנן לדברי דווקא הי' להירושלמי לפרש וכמו שיתבאר לקמן) וא"כ הקושי' הוא על הסיפא ג"כ דלא אתי כר' עקיבא דאמר אין זו דרך מוציאתו מידי עבירה כו' דהא התם ליכא עבירה בודאי אלא ודאי שהוא כמו שביארתי דמשני ר' חנינא תיפתר שהי' חמי' כאן וסיימה וא"כ אם היא מותרת לינשא מחמת שבעלה מת וחמותה תאכל בתרומה א"כ ודאי עבירה. וע"ז אמר ר' עקיבא אין זו דרך מוציאתו מידי עבירה עד שתהא אסורה וע"כ אין חוששין לדברי' משום דשוי' אנפשה כו' אבל לענין צרתה וכלתה אין חוששין לדברי' כלל ואפי ר"ע מודה בה והא דפליג ר"ע בהא דאשה שהלכה היא ובעלה למדינת

הים כו' וכן בהא דאמרה מת חמי ואח"כ מת בעלי הוא רק משום דאיכא עבירה בודאי אבל בלאו"ה אינו חושש אפי' להחמיר ודו"ק]:

הלכה ט

קטע ג

(**ה"ט**) **קידש** אחת מחמש נשים ואין ידוע איזה קידש כל אחת ואחת אומרת אותי קידש נותן גט לכל אחת וא' וכתובה ביניהן ומסתלק דברי ר' טרפון ר"ע אומר אין זו דרך מוציאתו מידי עבירה עד שיתן גט וכתובה לכל אחת ואחת גזל א' מחמשה ואינו יודע איזה מהם גזל וכל ח' וא' אומר אותי גזל מניח את הגזילה ביניהן ומסתלק דברי ר' טרפון ר"ע אומר אין זו דרך מוציאתו מידי עבירה עד שישלם גזילה לכל א' וא' אמר רב אסי (וכן הגיה הפ"מ) מתניתין דר"ע דלא כר"ט דתנינן תמן אמר לשנים גזלתי את א' מכם מנה ואיני יודע איזה מכם או אביו של א' מכם הפקיד אצלי מנה ואיני יודע איזה מכם או אביו של א' מכם הפקיד אצלי מנה ואיני יודע איזה מכם הוא נותן לזה מנה ולזה מנה שהודה מפי עצמו ר' יעקב בר אחא בשם ר' יוחנן דברי הכל היא אומרים לו צא ידי שמים וכן משני בב"מ (דף ל"ד) התם דקא תיבעי' לי' הכא בבא לצאת ידי שמים דיקא נמי דקתני שהודה מפי עצמו ר' בא בשם רב יהודה כאן שיש עדים יודעים כאן שאין עדים יודעים ר' הילא בשם ר' אלעזר כאן בשותקים כאן במדברים (ולדברי כולם חד תירוצא הוא דמתני' דב"מ אתי כר"ע ובבא לצאת ידי שמים וכמו דאמרי' שם דיקא נמי דקתני שהודה מפי עצמו ר' ירמיה בשם רב כאן בשנשבע כאן בשלא נשבע (פי' שמתרץ תירוץ אחר דבב"מ מיירי בשנשבע וכמו דאיתא בב"ק (ד' ק"ג) וכי אמר ר"ע עד שישלם גזילה לכל אחד ואחד היכא דאישתבע הוא דקאמ' מ"ט דאמר קרא לאשר הוא לו יתננו ביום אשמתו) וע"ז משני דאתי נמי כר"ט ור"ט נמי מודה כשנשבע משום דכתיב לאשר לו יתננו ביום אשמתו ר' יוחנן אמר אם בשנשבע היה לו לעשות שליח ב"ד (פי' ואמאי צריך לשלם לכל אחד וא') ר' יוחנן סבר מימר שליחב"ד (כצ"ל) שעשאו גוזל לא ב"ד שעשאו נגזל. ואם יכול לעשות שליח ב"ד כמו דאמר בב"ק (שם) דיכול ליתן לשליח ב"ד משום תקנת השבים) וע"ז אומר רב אמר ב"ד שעשאו נגזל ולא ב"ד שעשאו גוזל וע"כ אינו יכול לעשות שליח ב"ד וצריך לשלם לכל א' וא' חיילי' דרב מן הדא דמר רשב"א ב"ד שעשאו נגזל ולא ב"ד שעשאו גוזל. ר' ירמי' בעי אם בשנשבע הי' לו לשתוק ולא להודות ר' יוסי סבר מימר הי' לו לשתוק ולא להשבע (ופי' הק"ע דלא הי' לו להודות כיון שאינו יודע למי גזל וכל זמן שלא הודה אינו חייב לעשות השבה מעלייתא וכן הפ"מ נדחק בזה):

[**ואיפשר** לומר שהפי' הוא דר' ירמי' בעי אם בנשבע הי' לו לשתוק ולא להודות והוא דפריך אליבא דרב דאמרינן בב"ק (ד' ק"ו) אמר רב הונא אמר רב מנה לי בידך והלה אומר אין לך בידי כלום ונשבע ובאו עדים פטור שנאמר ולקח בעליו ולא ישלם כיון שקבלו בעלים שבועה שוב אין משלמין ממון וע"ז פריך אם כשנשבע הי' לו לשתוק ולא להודות דהא רב סובר דשבועה קונה וכן איתא בירושלמי (פ"ז דשבועות ה"א) רב הונא אמר אם בשנשבע הביא עדים הי' עומדת באבוס כבר גזלתו שבוע' מתניתא פליגא על רב הונא איכן שורי אמר לו אבד משביעך אני ואמר כו' ועדים מעידים שאכלו משלם הקרן הודה מעצמו משלם קרן וחומש ואשם מתניתא בשאכלו ואח"כ נשבע לו מה דמר רב הונא בשנשבע לו ואח"כ אכלו והנה הפ"מ נדחק שם בפירושו ולי נראה שהוא (ט"ס וצ"ל) מתניתא בשנשבע לו ואח"כ אכלו מה דמר רב הונא בשאכלו ואח"כ נשבע לו (פי' דהוא דשיטת הירושלמי דהא דאמ' רב דשבועה קונה היינו דוקא אם אינו בעין אבל אם הוא בעין אין שבועה קונה וכמו דאמרינן בב"ק (ד' ק"ו) אמר רבא מסתברא מילתי' דרב במלוה דלהוצאה ניתנה אבל פיקדון ברשותי' דמרי' קאי כו' אמר רב אפי' בפיקדון דכי כתיב קרא בפיקדון כתיב וע"ז אומר רב הונא אם בשנשבע הביא עדים והיתה עומדת באבוס נראה לי דצריך להגיה ולא הי' עומדת באבוס פי' שכבר גזלו גזלתו שבועה אבל אם הוא בעין לא גזלתו שבועה וע"ז הקשה לו מהא דתנן איכן שורי אמר לו אבד משביעך אני ואמר אמן ועדים מעידים שאכלו משלם הקרן הודה מעצמו משלם קרן וחומש ואשם וכן מקשה בש"ם דילן (ד' ק"ו) איתיבי' רב אחא כו' היכן פקדוני א"ל אבד משביעך אני ואמר אמן והעדים מעידים אותו שאכלו משלם את הקרן הודה מפי עצמו משלם קרן וחומש ואשם א"ל ר"נ הכא במאי עסקינן כגון דנשבע חוץ לב"ד כו' וזהו לשיטת הש"ס דילן דאין חילוק בין מלוה לפיקדון אבל לשיטת הירושלמי דיש חילוק בין מלוה לפקדון ע"כ משני דמתניתין מיירי בשנשבע לו תחילה ואח"כ אכלו וא"כ הי' תחילה הפיקדון בעין ורב הונא מיירי בשאכלו ואח"כ נשבע לו וא"כ לא הי' בעין וע"כ גזלתו שבועה:

וע"ז אומר ר' ירמי' בעי אם כשנשבע הי' לו לשתוק (פי' אליבא דרב דאמר שבועה קונה דהא רב משני כאן בשנשבע כאן בשלא נשבע) וכן איתא בירושלמי ב"מ (פ"ג ה"ג) ר' ירמי' בשם רב כאן בשנשבע כאן בשלא נשבע ר' ירמי' בעי בשם רב (פי' דרב בעצמו אמר התירוץ דכאן בשנשבע כאן בשלא נשבע ולא כמו דאמרי' דר' ירמי' אמרה משמי' דרב דא"כ איך אמרי בעי ר' ירמיה אם בשנשבע הי' לו לשתוק וע"כ תמן אמרי בשם רב גופא) וא"כ כיון דרב סובר דשבועה קונה א"כ הי' לו לשתוק ולא להודות וכ"ת הא כתיב בקרא והתודה כו' אך שר' ירמיה סובר דקרא ג"כ מיירי חוץ לב"ד כמו שכתבו התוס' בב"ק

(ד' ק"ו) בד"ה איתיביה כו' ונראה דהא ודאי פשיטא דלא אמר בטוען טענת גנב ונשבע ובאו עדים שיהא פטור דא"כ לא משכח' כפל דכתי' באוריי' אבל בהוד' ס"ד דרב פוטר ואע"ג דבשבוע' והודאה כתיב חומש רב הוה מוקי לקרא בקפץ ונשבע דחומש ואשם מחייב אף אשבועת עצמו אבל בנשבע ע"י ב"ד והודה בעי רב מימר דפטור דאשבועת ב"ד כתיב ולקח בעליו ולא ישלם וע"ז אומר ר' ירמי' בעי אם בשנשבע הי' לו לשתוק ולא להודות (פי' דהא קנה בשבועה) אך דאין זה קושי' דאיפשר לומר דנשבע חוץ לב"ד וכמו דצריך לתרץ קרא דמיירי בחוץ לב"ד ה"נ איפשר לתרץ מתני' דמיירי בשנשבע חוץ לב"ד וע"ז אומר ר' יוסי סבר מימר הי' לו לשתוק ולא להשבע דמי חייבו שבועה כיון שלא היה בב"ד:

וע"ז אומר א"ר יודן ואפי' תימר דאינון אמרין היא שותקין והיא מדברים בגזיל' מודה בפיקדון ופי' הפ"מ דאפי' תימא דהיא שותקין והם מדברי' ולא יתרצו דכאן בשותקים וכאן במדברים אלא בבא לצאת י"ש אלא דמחלק בין גזילה לפקדון דמוד' בפקדון דפקדון א"צ לצאת י"ש והקשה מהתו' דב"מ (ד' נ"ז) דגם בפיקדון צריך לצאת ידי שמים ונדחק שם ועוד צריך לבאר הא דאיתא בב"מ בירושלמי (פ"ח ה"ג) היא גזילה היא מלוה היא פיקדון:

ע"כ נראה לי דאמר ר' יודן ואפי' תימר דאין אמרין היא שותקין והיא מדברים בגזילה (פי' דקנה בשבועתי' ולא צריך לשלם וכמו דמקשה אם בנשבע לא הי' להודות דקני' בשבועה מודה בפיקדון דכיון דפיקדון הוא בעין הוא לשיטת הירושלמי שלא קנה וכמו דאמרינן בב"ק (ד' ק"ו) דאמר רבא מסתברא מילתי' דרב במלוה דלהוצאה ניתנה אבל בפיקדון לא וכן אומר שם בב"מ בירושלמי היא גזילה היא בעילה הכא מלוה הכל מודים בפיקדון (פי' דהא דמשני בשנשבע היינו בפקדון ובפיקדון כיון דהוי בעין ע"כ לא קנה ע"י שבועה וא"כ מאי פריך שלא הי' לו להודות דהא בקרא כתיב והתודה דכיון דהוא בעין לא קני' בשבועתו וא"כ לא תקשה קושי' דר' ירמי' דלא הוי צריך להודות דהא קרא כתיב והתודה דאינו קונה בשבועתו בפיקדון וגם מה שהקשה ר' יוסי דהוי לו לשתוק ולא לישבע דהוא סובר דמיירי חוץ לב"ד א"כ הי' לו לשתוק ולא לישבע). וע"ז אומר דכ"ע מודו בפיקדון ומיירי בב"ד וב"ד חייבוהו לישבע על פקדון דהיינו שבועת שומרים וע"כ חייב לשלם אח"כ ולא קנה בשבוע' כיון שהוא בעין ולא הי' קשה רק מגזל דכיון דגזלי' הוי כמו שאינו בעין דע"כ אומר רב הונא שלא הי' עומדת באיבוס וע"כ הוי כמו שאינו בעין וע"כ קנה אבל בפיקדון ניחא שפיר הא דמתרץ רב כאן בשנשבע כאן בשלא נשבע וע"כ ניחא דרב מתרץ בגזילה היינו בבא לצאת ידי שמים ואפי' ר"ט מודה ובפיקדון לא

רצה לתרץ בבא לצאת ידי שמים וע"כ מתרץ דבפקדון מיירי דווקא בשנשבע אבל לא בגזל דבגזל ניחא דמחוייב לצאת ידי שמים דבגזל לא מצי לתרץ דאיירי כשנשבע דא"כ קנאו ע"י השבועה ועיין בספרי נועם ירושלמי (ספ"ו דשביעית) מה שביארתי שם על הירושלמי ודו"ק):

ועוד איפשר לומר דהא דאיתא בב"מ (פ"ג ה"ג) היא גזילה היא בעילה היא מלוה הכל מודים בפיקדון היינו דבכולם שייך שצריך לצאת ידי שמים משא"כ בפיקדון וכמו שכתב הקצ"ח (ס' ש"ע סי' א') ואפי' בבא לצאת ידי שמים פטור ונראה הא דסובר המחבר (בסי' רכ"ב) גבי מקח בלקח מה' בני אדם דחייב לצאת ידי שמים ואילו הכא דבכרך א' אפילו תבעי לי' פטור ואפי' לצאת ידי שמים משום דפיקדון כל היכא דאיתא ברשות' דמארי' ואין הנפקד חייב להשיב ליד הבעלים דלא כתיב והשיב אלא בגזילה וכן בהלואה משום דמלוה להוצאה ניתנה אלא היכי דפשע מחוייב לשלם דמי הפיקדון ומחוייב להחזיר הדמים ליד הבעלים אבל כל היכא שהפקדון איתא בעינא אינו מחוייב בהשבה אלא הבעלים נוטלין את שלהם מיד הנפקד כו' ומש"ה כאן בפיקדון סובר הש"ע כיון דבכרך א' לא פשע מידי א"כ אין לו לנפקד להחזיר לבעלים אלא אומר הרי שלך לפניך כל היכא דאית' ואינו מחוייב אפי' לצאת ידי שמים ואפי' תבעו אבל במקח (ס' רכ"ב) בלקח בחמשה בני אדם דהתם הוי' לי' חוב וצריך להחזיר חובו ליד בעליו וכיון שאינו יודע מי הוא בעלי' צריך לחזור לשניהם כשתבעו לצאת ידי שמים אבל בפיקדון ליכא דין חזרה כלל וכמה שכתבתי אלא על הבעלים להחזיר על שלהם ומש"ה אפי' לצאת ידי שמים אין בו עכ"ל. וע"כ אומר היא גזילה היא בעילה היא מלוה הכל מודים בפקדון (פי' שכולם הם בתורת חוב ע"כ מחוייב להחזיר הכל מודים בפיקדון שאין בו חיוב לצאת ידי שמים) וע"כ הא דמחוייב לשלם הוא רק כמו דמתרץ רב כאן בשנשבע כאן בשלא נשבע ובנשבע ודאי דמחוייב לצאת ידי שמים וע"ז כתיב והי' כי יחטא ואשם כו' והשיב את הגזילה אשר גזל כו' או את הפיקדון אשר הפקד אתו כו' ודו"ק:

וכל זה הוא לשיטת הירושלמי אליבא דרב אבל לשיטת הש"ס דילן מסיק רבא בב"ק (ד' ק"י) דכל הודה לא שנא טוען טענת אבד ולא שנא טוען טענת גנב נמי לא אמר רב דהא כתיב והתודה וא"כ לא קשה קושי' הירושלמי דלא הי' לו להודות או לא הי' לו לישבע דמיירי שתבעו בב"ד ואפ"ה לא קנה בשבועתו דבהא לא אמר רב דהא כתיב והתודה ודו"ק:

והא דקאמר דשתיק מיתבר ודמשתעי מספר זה קאי לתרוצי מתניתין דב"מ (דף ל"ז) דמהו החילוק בין רישא לסיפא ע"ז אומר דברישא הודה מפי עצמו וצריך לצאת ידי

שמים משא"כ בסיפא דלא הודה מעצמו ע"כ אינו חייב לשלם (ובש"ס דילן מחלק דסיפא נעשה כמו שהפקידו לו בכרך א' דלא הוי לי' למידק והירושלמי משני דשתק מיתבר ודמשתעי מפסיד (כצ"ל) מן הכא אמר גזלתי כו', וא"כ תנן דמחייב לצאת י"ש משא"כ בסיפא דלא הוי רק ע"י תביעה ע"כ פטור ודו"ק):

הלכה י

קטע ב

(ה"י) **האשה** שהלכה היא ובעלה למדינת הים ובאה ואמרה מת בעלי ואח"כ מת בני נאמנת מת בני ואח"כ מת בעלי אינה נאמנת וחוששין לדברי' וחולצת ולא מתייבמת כו' ובגמ' ר' חנני' בעי קומי ר' הילא מאן תנא חוששין לדברי' חולצת ר' טרפון דלא כר"ע א"ל ד"ה היא הכא אוף ר"ע מודה כבר ביארתי (ה"ח) שהמפרשים פירשו דמאן תנא חוששין לדברי' דדוקא לדברי' הוא דחוששין הא לדברי צרה אין חוששין וא"כ הוא כר"ט דלא כר' עקיבא וע"ז משני דאפי' ר"ע מודה בזה דהתם הוא משום דאיכא ודאי עבירה וכמו שהקשו התו' ביבמות (ד' קי"ח) תימא לר"י דהיכי מייתי סייעתא לר"ט מהך דקתני חוששין לדברי' ולא לדברי צרתה דילמא הכא ר"ע מודה כיון שאם לא ניחוש לדברי צרה ליכא עבירה כלל אבל בדר"ע אילו לא ניחוש לדברי צרה ואכלה בתרומה איכא עבירה בודאי ואור"י דלא דייק אלא מייתור וחוששין לדברי' אך עכ"ז הי' להירושלמי לפרש דדייק מדקתני חוששין לדברי' הא לדברי צרה אין חוששין וביארתי שהירושלמי סובר כפירש"י דהטעם הא דחוששין לדברי' הוא משום דשוי' אנפשה חתיכה דאיסו' וכמו שהקשו התוס' על הא דאמר בעא מיני' רבא מר"נ המזכה גט לאשתו במקום יבם מהו א"ל תניתוה וחוששין לדברי' וחולצת ולא מתייבמת וכתבו התוס' וא"ת האי דאינה מתייבמ' משום דשויתי' לנפשה חתיכא דאיס' ותירצו דדייק מדקתני חולצת דמשמע שכן הדין כו' אבל הירושלמי סובר דהטעם הוא משום דשוי' אנפשה כו' וע"ז אומר מאן תנא חוששין לדברי' ר"ט דלא כר"פ דר"ע שסובר דחוששין להחמיר א"כ אפי' הצרות וכלתה נמי נאמנת להחמיר וע"ז א"ל דברי הכל היא הכא אוף ר"ע מודה דהתם דווקא משום דאיכא עבירה בודאי אבל בלא"האינה נאמנת אף להחמיר ובאשה הטעם משום דשווי' אנפשה חתיכה כו':

ובזה יתיישב הא דאמרינן ביבמות (ד' קי"ט) לעצמה שלשה לחבירתה לעולם ופריך ותחלוץ ממה נפשך אביי בר אבין ור' חנינא בר אבין אמרי תרוייהו גזירה שמא יהי' הולד בן קיימא ונמצא אתה מצריכה כרוז לכהונה וליצרכה דילמא איכא דהוי בחליצה ולא הוי בהכרזה יאמרו קא שרי חלוצה לכהן ופריך תנן ניתן לו בן במדינת הים ואמרה

מת בני ואחר כך מת בעלי נאמנת בעלי ואחר כך מת בני אינה נאמנת וחוששין לדברי' וחולצת ולא מתייבמת.. וליחוש דילמא אתי עדים ואמרי כדקאמרה ונמצא אתה מצריכה כרוז לכהונה אמר רב פפא בגרושה רב חיי' ברי' דרב הונא אמר באומרת אני והוא נחבאנו במערה וא"כ קשה על הירושלמי דבירושלמי קסבר נמי הטעם דלא אתה תהא מצריכה כרוז לכהונה וכן אמרינן בירושלמי (רפט"ז) האשה שהלך בעלה למדינת הים באו ואמרו לה מת בעליך לא תנשא ולא תתייבם עד שתדע שמא מעוברת היא צרתה ואמרינן שם רב שאל לר' חייא רובא ותמתין שלשה ותחלוץ מיד מ"נ אם בן קיימא הוא לא נגעה בה חליצה ואם אינו בן קיימא הרי חליצתה בידה א"ל לא שנו שלשה חדשים אלא אצלה הא אצל צרתה (דלא די בג' חדשים שמא היא מעוברת ואין הולד פוטר עד שיצא לאויר העולם) תמתין כמה תמתין ט' חדשים ותחלוץ מיד ממ"נ אם בן קיימא הוא לא נגעה בה חליצה אם אין בן קיימא הרי חליצתה בידה אתא ר' יהודה בשם ר' אלעזר בשם ר' חייא רובא שלא תהא צריכה כרוז לכהונה וא"כ אמאי לא מקשה הירושלמי מהא מתניתין דניתן לו בן במדינת הים דחוששין לדברי' וחולצת ולא מתייבמת וליחוש דילמא אתו עדים ואמרו כדאמרה דלא הי' זקוקה לו ואין חליצתה כלום ואתה מצריכה כרוז לכהונה אלא ודאי דהירושלמי סובר דאין חוששין לדברי' כלל ומן הדין שרי ליבמה אלא דחולצת מחמת דשוי' אנפשה חתיכה כו' וע"כ חולצת משום דמן הדין מוקמינן אחזקה דעומדת ליבום ובודאי דלא אתי עדים ואמרו כדאמרה והא דאינה מתייבמת הוא משום דשויתי' אנפשה כו' אבל בהא לא שייך דשוויתי' אנפשה דלפי דברי' א"כ יוכלו עדים להעיד כדברי' ונמצא אתה מצריכה כרוז כו' דבזה לא שייך שוויתי' אנפשה כיון דהוא מדרבנן ועוד דאינו מוכרח שיבואו עדים וקושי' הגמ' לא הי' רק לשיטת הש"ס דילן דמן הדין חוששין לדברי'. וכמו דמוכח מהא דאמרינן ביבמות (דף קי"ח) א"ל תנינא וחוששין לדברי' וא"כ כיון דמן הדין חיישינן ע"כ פריך ודילמא אתי עדים ואמרי כדאמרה. אבל לשיטת הירושלמי דהטעם הוא משום דשוי' אנפשה ע"כ לא קשי' ודילמא אתי עדים ואמרי כדאמרה דאי לא שוי' אנפשה לא מהימן כלל וע"כ פריך דמתניתין דר"ט דלא כר"ע דהא לר"ע צריך לחוש מה"ד להחמיר וכ"ת דמתניתין מן הדין קאמר דחוששין לדברי' דא"כ תקשה דאיך חולצת וליחוש דילמא אתי עדים ואמרי כדאמרה ונמצא אתה מצריכה כרוז אלא ודאי דזהו רק מחמת דשוי' אנפשה וא"כ אמאי קאמר ר"ע דבחמש נשים נאמנת להחמיר וע"ז משני בהא אפי' ר"ע מודה בה והא דפליג התם הוא משום דאיכא ודאי עבירה ובסיפא נמי גבי חמותה הוא נמי משום דאיכא ודאי עבירה וכמו

שביארתי על הירושלמי (פ"ה ה"ח) על הא דאמר ר' חנינא תיפתר שהי' חמי' כאן וסיימה עיין שם ודו"ק:

פרק טז

הלכה ב

קטע ג

מתני' שתי יבמות זו אומר מת בעלי וזו אומרת מת בעלי זו אסורה מפני בעלה של זו וזו אסורה מפני בעלה של זו כו' נתייבמו ומתו יבמין אסורות להנשא ר' אלעזר אומר הואיל והותרה ליבמין הותרה לכל אדם ובגמ' מ"ט דר"א משום שאינה חשודה לקלקל צרתה כל עיקר נשמעינה מהדא האשה שהלכה היא ובעלה למדינת הים ובאה ואמרה מת בעלי תנשא ותטול כתובתה וצרתה אסורה וסברין מימר חשודה היא לקלקל צרתה ולית ר' לעזר פליג הוי לית טעמא אלא דלא מקלקלא נפשה (פי' דמיבעי' לי' מהו הטעם של ר"א אי משום שאינה חשודה לקלקל צרתה כל עיקר וצרה מעידה לחבירתה או דילמא משום דלא מקלקלה אנפשה) וכן מיבעי' לי' בש"ס דילן (ד' ק"כ) מ"ט דר' אלעזר משום דקא סבר צרה מעידה לחבירתה או דילמא משום דלא מקלקלה נפשה למאי נ"מ לאנסובי לצרה מקמי דידה אי אמרת צרה מעידה לחבירתה אע"ג דלא אינסיב מנסבינן לה לצרה אי אמרת משום דהא לא מקלקלה נפשה אינסיב מנסבינן לה לצרה לא אינסיב לא מנסבינן וע"ז אומר נשמעינה מן הדא האשה שהלכה היא ובעלה למדינת הים ובאתה ואמרה מת בעלי תנשא ותטול כתובתה וצרתה אסורה וסברין מימר חשודה היא לקלקל עצמה כדי לקלקל צרתה ולית ר' אלעזר פליג הוי לית טעמא אלא דלא מקלקלה נפשה ולא משום שאינה חשודה לקלקל צרתה כל עיקר וחש לומר שמא שילח לה גיטה ממדינה הים (ופי' הפ"מ דאפי' אם נימא דטעמא דאיהי לא מקלקלה נפשה ובעלמא כי אינסבא מנסבינן לצרה ניחוש שמא שלח לה גיטה ממדינת הים ואיהי לא מקלקלה ולצרה מכוונה לקלקלה שהחביאה גיטה ואמרה מת בעלי). ומשני הגע עצמך שהי' כהן זה השני שנישאת לו דסוף סוף מיפסלה כשיבוא בעלה וצריכה להראות גיטה ולר"א לא שרינן לאנסובי לצרה אלא היכי דהיא עצמה נישאת לכהן אמר ר' בא בר סימנא חשודה היא לעשות כמה חללים כדי לעשות בני צרתה ממזרין (פי' הפ"מ דר' בא בר אבינא דחי לה דלא דמי קלקולה לשל צרתה ואפי' כי נישאת לכהן חייש' דחשודה היא לעשות כמה חללים מבני' מחמת קלקולה שנישאת לכהן כדי לעשות בני צרתה ממזירים גמורים) וכן פי' הק"ע וכל דבריהם דחוקים:

ע"כ נראה לי לבאר שאומר נשמעינה מהדא האשה שהלכה היא ובעלה למדינת הים ובאתה ואמרה מת בעלי תנשא ותטול כתובתה וצרתה אסורה וסברין מימר חשודה היא לקלקל עצמה כדי לקלקל צרתה (פי' וע"כ סובר ת"ק דתנשא ותטול כתובתה) וצרתה אסורה (פי' אפי' לאחר שנישאת) ולית ר"א פליג הוי לית טעמא אלא דלא מקלקלה נפשה ולא משום שאינה חשודה לקלקל צרתה כל עיקר (פי' דקשה דמ"ט לא פליג ר"א בהא ובמתניתין פליג אלא ודאי דהטעם הוא דלית טעמא אלא דלא מקלקלה נפשה ולא משום שאינה חשודה לקלקל צרתה כל עיקר) וחש לומר שמא שילח לה גיטה ממדינת הים (פי' דמזה מוכח דהטעם של ר"א הוא משום דלא מקלקלה נפשה וע"כ סובר במתניתין דהואיל והותרו ליבמין הותרו לכל אדם) וכ"ת א"כ מפני מה לא פליג הכא דהא כבר נישאת וא"כ אינה חשודה לקלקל עצמה ע"ז אומר וחש לומר שמא שילח גיטה ממדינת הים וא"כ לא מקלקלה נפשה משא"כ במתניתין שנתייבמו א"כ ליכא למימר שמא שילח לה גיטה ממדינת הים וע"כ סובר ר"א דכיון שהותרו ליבמין הותרו לכל אדם:

וע"ז פריך הגע עצמך שהי' כהן (פי' שנישאת לכהן וא"כ ליכא למימר שמא שלח לה גיטה ממדינת הים וא"כ אמאי לא פליג ר"א דצרתה נמי מותרת) וע"ז משני א"ר בא בר זימנא חשודה היא לעשות כמה חללים כדי לעשות בני צרתה ממזרין וע"כ לא פליג ר"א משום דחיישינן שמא שלח לה גיטה ממדינת הים ואפי' נישאת לכהן אפ"ה חשודה לעשות כמה חללים כדי לעשות בני צרתה ממזרין וע"כ במתניתין שנתייבמה א"כ ודאי מת בעלה ועל כן פליג ר"א דהואיל והותרה ליבמין הותרו לכל אדם והוא משום דלא מקלקלה נפשה דאי מקלקלה א"כ בני' נמי ממזרין ובש"ס דילן (ד' ק"כ) גריס האשה שהלכה היא ובעלה למדינת הים ובאת ואמרה מת בעלי תנשא ותטול כתובתה וצרתה אסורה ור"א פליג ע"ז דתני' ר"א אומר הואיל והותרה היא הותרה נמי צרת' וקאמר דדווקא הותרה ונישאת ופריך וליחוש דילמא בניטא אתאי והאי דקאמרה הכי לקלקלא לצרה היא קא מכוונה ומשני אי דאינסבא לישראל ה"נ הכא במאי עסקי' דאינסיב לכהן וא"כ סוברדלא מקלקלה נפשה לעשות בני' חללים והוא לפי מאי דמביא ברייתא דר"א פליג דקאמר הואיל והותרה היא הותרה נמי צרתה אבל לשיטת הירושלמי דר"א לא פליג ע"ז ע"כ מתרץ דהטעם משום דחוששין שמא שילח לה גיטה ממדינת הים ופריך ע"ז הגע עצמך דאינסיבא לכהן וא"כ לא מקלקלה נפשה ומשני ע"ז חשודה היא לעשות כמה חללים כדי לעשות בני' ממזרין ודו"ק: